

COLECTIV

CRONICA UNUI TIMP ÎNCLINAT

(DESPRE OPERA LUI CONSTANTIN STANCU)

EDITURA SCRIB - 2017

COLECTIV

CRONICA UNUI TIMP ÎNCLINAT

(DESPRE OPERA LUI CONSTANTIN STANCU)

Editura Scrib - 2017

Argumentele de la Hațeg

NOI NU SUNTEM NOROI

Motto: „Întunecând întunericul,/ iată / porțile luminii”

Nichita Stănescu - *Haiku*

Eram *adolescent* și mi se părea că iubesc poezia. Era un vis venit de departe, mai dinainte de nașterea mea, un vis trecut prin ninsori și tăceri.... A venit o zi în care am cumpărat volumul de versuri cu titlul atât de transparent : `` *Măreția frigului* `` de Nichita...

Adică Nichita Stănescu și atunci a trebuit să iau lucrurile în serios. După ce am citit acel volum am înțeles cu adevărat că viața îmi va fi legată de poezie, că poezia mă va forma ca om și că voi avea multe de învățat din experiența poetică și că poezia îți intră în trup ca sângele prin cordonul ombilical.

Titlul m-a intrigat, dar, ulterior, am înțeles măreția acestuia. Adică omul este singur în univers și de aici frigul interior, dar acest frig este măreț pentru că reprezintă prezența divină, care te însoțește toată viața. Titlul volumului este relevant și eliberator. Poesiile acelea au declanșat în viața mea o adevărată reacție în lanț. Am înțeles că poezia nu este un joc, poezia este revelație și transformare interioară.

De câte ori ninge, îmi amintesc de Nichita.

Când este cald îmi amintesc de `` *Măreția frigului* ``.

Ce păcat că poetul a plecat dintre noi în plină iarnă, aproape nespovedit, nemărturisit și aproape neîmpăcat cu zăpezile eterne.

Tot în acea perioadă a vieții mele am luat contact cu opera lui Constantin Brâncuși, cu modul său de gândire și atunci am înțeles că sfera se - împlinea și ce sferă perfectă era dacă nu ar fi avut și un colț frânt ...

Ei, da, atunci când te atinge infinita și sfera are colțuri, iar cubul este rotund de atâta șlefuire cu sufletul... De la cei doi am învățat totul, cum poți deveni muritor, cum poți călători în univers. Am învățat mai multe de cât de la profesori, care îți predau din rutină...

Așa a fost să fie...pe vremuri de ninsoare ...

Regret nespus că nu am îndrăznit să -l abordez pe marele poet atunci când eram la București. E o lipsă de atingere care o simt dureros și care nu se mai vindecă. Îmi imaginam că Nichita este etern și toate trec

în afara poeziei. Dar Nichita a fost și el om care totuși a înviat și va învia tot la al treilea poet din țara asta...

Ghorghe Tomozei redă o mică anecdotă cu Nichita în albumul memorial apărut la Editura

`` Viața Românească `` în anul 1984 :

`` ... Cineva l-a supărat. Un scriitor care nu e chiar scriitor ci mai degrabă un trăitor în Mercedes, somtuos automobil despre care Nichita pretinde, călcând proverbul precum că ulciorul nu Mercedes la apă.

- Lasă-l, bre, zic .

Nichita : îl las.

- Vai de capul lui, zic.

Nichita : Ascultă - ncoa, bătrâne : asta o să fie toată viața ministru, da ` noi o să fim poeți toată moartea ! ``

Anecdota este dureros de reală. Cu zâmbetul pe buze poetul a intrat în eternitate, împăcat cu sine, cu ființa sa, cu rana lumii.

Știu un portret al poetului împreună cu iubita sa. E un portret perfect al perechii de îndrăgostiți, care rămâne neschimbat, etern.

Cu `` Măreția Frigului `` am înțeles că piatra îmi este verișoară și am fost mirat toată adolescența, dar mi-am revenit ulterior, când am descoperit că `` nimic nu-mi este altceva `` și apoi că pietrele vor vorbi, dacă noi, creștinii nu o vom face... De atunci am știut că „*unu ori unu fac neapărat unu, dar ulterior am aflat că `` numai tu și cu mine / înmulțiți și împărțiți / adunați și scăzuți / rămânem aceiași ... ``*

De drag de Nichita, am scris pentru ora de limba română, adolescent fiind și pierdut între cuvinte, un mic eseu de vreo 20 de pagini, despre poezia modernă, pe care l-am citit asprului meu profesor, chiar la ora de limba română, într-o clasă de liceu unde munții îți intră pe fereastră, și care, uimit, m-a lăsat să-l citesc până la capăt, aproape întreaga oră și am avut și am strania impresie că el, profesorul de modă veche, el care ne-a învățat atâtea, învăța împreună cu mine, lecția de teoria relativității în poezia modernă română. A fost lucru cel mai plăcut pentru adolescentul din mine, care deveneam bărbat prin poezie ...

Când sunt trist, când sunt abătut, pun discul vechi editat cândva de `` Electrecord `` și ascult vocea poetului chemându-ne la eternitate. E un disc mai vechi, ce face alianță cu un pick - up și mai vechi, dar vocea e nouă de fiecare dată și parcă mi se adresează.

Proiectul lui Nichita de a scrie o poezie deschisă, o operă deschisă, trebuie urmat, e un proiect îndrăzneț, care antrenează poet și cititor, care face să se vadă duhul cuvântului, al cuvântului de la început de lume. Restul impune omului să ceară iertare cercului și îngerului nevăzut, care te însoțește.

Nichita a avertizat poporul poezilor și pe „ activiștii suferinței „ :

`` Nu-l vede nimeni pe poet. / Unii nu-l văd pentru că nu au vedere. / Alții nu-l văd pentru că nu au inimă. / ...

Poetul nu este de băut, deci nu-l înțelegem ! / Poetul nu miroase cum floarea // Cum putem să-l înțelegem, / cum putem să luăm ceea ce nu miroase ca floarea / drept floare ? / ``

Acest avertisment este mereu actual, poetul nu este om politic, nu este consilier local, nici preot, dar are lucrarea sa, are revelația sa și mereu primește mesaje pentru ceilalți, pe care ceilalți nu le vor recepta, nu le vor accepta, sunt mesaje care schimbă sufletul, lucrare mult mai importantă decât pașaportul nostru cel de toate zilele.

Cândva Nichita a trecut prin Țara Hațegului, a trecut ca un zeu care merge pe jos prin propria viață. A prins harul acestor locuri, le-a pus într-o poezie puțină în felul ei, dar multă în spirit, mare cât bugetul unui oraș ca Hațegul, ca Hunedoara, pe zece ani împreună, dar cine să înțeleagă că poetul nu este lup și nici frunză căzătoare ?...

La primirea premiului acordat la Struga, ca poet important, Nichita lăsa în testamentul său vorbitor și fierbinte :

`` Aici, în catedrala Sfânta Sofia, prin încoronarea unui om care visează și gândește în limba română, se adevărește, încă o dată, spiritualitatea plină de dor și dumnezeiască a poporului român. ``

Cu alte cuvinte : punct - cine poate înțelege va înțelege...

Totodată atunci Nichita mărturisea : *`` Să nu uităm însă nașterea cuvântului ca ființă vie care este produsul cel mai sublim al omului. ``*

Înainte de a pleca dintre noi Nichita a scris :

`` Să ningă peste noi cu miei doar astăzi / să ningă inima din noi / Noi niciodată nu am fost noroi ... ``, iar ultimul vers - *`` plecat dintre ele - ``*, repetat de trei ori, ca-ntr-o înviere, pentru că nu suntem noroi, noroi...

Opera poetului a fost ca un fel de învățătura pentru fiul său rătăcitor prin cuvinte.

Poate aceasta este și menirea poeziei, de a purifica cu duh curat ...

Hațeg, decembrie oricând

- Text publicat în revista „Provincia Corvina” - Hunedoara, 2003, redactor șef Eugen Evu

Note biobibliografice

- Numele : Stancu.
- Prenumele: Constantin.
- Data și locul nașterii: 2 noiembrie 1954.
- Domiciliul: Hațeg, Județul Hunedoara, România.
- Studii: Facultatea de Drept Cluj Napoca, 1988.
- Starea civilă: căsătorit, soția Rodica Stancu.
- Ocupația actuală : consilier juridic. Vechime în muncă peste 40 de ani.
- Membru al *Uniunii Scriitorilor din România*, Filiala Alba-Hunedoara din anul 2009.
- Redactor al revistei „Nova Provincia Corvina” – Hunedoara în perioada 2001 – iunie 2010.
- Redactor al revistei „Contraatac” – Adjud, redactor șef: Adrian Botez.
- Activitate literara:
- Debutul publicistic: septembrie 1981 (concomitent). Genul: poezie. Publicația: „Brașovul literar și artistic „ – 1981; Revista „Orizont” – Timișoara, cu o prezentare de scriitorul I.V. Martinovici.
- Debutul editorial: Timișoara: Editura Facla, 1988 – editor d-ul Eugen Dorcescu, cu volumul *Fructul din fruct* – poezie, în antologia *Argonauții*.
- Colaborările literare: „România Literară”, „Transilvania”; „Luceafărul”; „Orizont”; „Vatra”; „Orient Latin”; „Provincia Corvina”; „Ardealul Literar și Artistic”; „Semne”; „Arca”; „Opinii Culturale”; „Obiectiv”; „Observator”– Munchen; „Cariatide”; „Reflex”; „Unu”; „Viața de pretutindeni”; „Citadela”; „Discobolul”; „Contraatac”; „Vatra Veche”; „Algoritm Literar”;

„Viața Românească”. „Boema”; „Feed Back”; „Astra blăjeană”; „Sintagme literare”; „Contemporanul”.

- Revista electronică „Agero „ – Germania, redactor Lucian Hetco.
- Revista electronică „Rețeaua Literară”.
- Revista „Vox Libris” – Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Deva.

- Publicații

Cărți pe suport de hârtie

1. *Fructul din fruct* – în Antologia „Argonauții”, Timișoara: Editura Facla – 1988, redactor șef Eugen Dorcescu – debut.
2. *Păsările plâng cu aripi* – poezie, Timișoara: Editura Helicon, 1988, editor Ioan I. Iancu, antologie personală incluzând volumele: „Crini de nisip”; „Păsările plâng cu aripi,; „Dincolo de retina apei”- 122 de poeme.
3. *A privi cu ochii inimii (Poemele roadelor)* - Deva: Editura Polidava, 2002, Colecția revistei „Provincia Corvina „ - redactor de carte Eugen Evu, poezie creștină.
4. *Pseudo-Imobiliaria - Afacerile lui Dumnezeu cu omul*, (eseu) București: Ed. Carpathia Press - București, eseu.
5. *Pomul cu scribi* – Timișoara: Editura Eubeea, 2006 - antologie de versuri perioada 1983 – 2006, peste 100 poeme, coordonator editorial d-na Nina Ceranu.
6. *Ecou de psalm* – secțiune în cartea de antologie de poezie creștină *Harfele Harului*, Deva: Editura Corvin, 2007, redactori Eugen Evu și Ion Urda, în colecția Biblioteca „Provincia Corvina”.
7. *Poetul la castel* - cronică, eseu despre opera poetului Eugen Evu –Vulcan: Editura Realitatea Românească, 2010, consilier editorial Ștefan Nemeček.
8. *Arhivele de la Hațeg: de la Neantia la Vâltoarea Sufletelor* - antologie neterminată despre operele scriitorilor din Hațeg, sau care au scris despre Hațeg – Vulcan: Editura Realitatea Românească, 2010 (carte premiată de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Alba-Hunedoara).
9. *Pe masa de operație*, roman, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2011, director Constantin Marafet (carte premiată la concursul internațional Titel Constantinescu, ediția a IV-a).
10. *Dictatura toleranței la Ștefan Nemeček*, evocare, Târgu Jiu: Editura Măiastra , 2012.
11. *Greutatea gândului nerostit*, poezie, Vulcan: Editura Realitatea Românească, 2012.
12. *Cu fantezia pe fantezie călcând*, poezie, Sibiu: Editura Cenaclul de la Păltiniș, 2013.
13. *Etemenanki (Ultima săptămână)*, poezie, Sibiu: Editura CronoLogia, 2014 (carte premiată de Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România).
14. *Lecția de umor și viață în opera lui Radu Igna*, (istorie literară), Sibiu: Editura Cronologia, 2014.
15. *Fructul din fruct (Adio, ne vedem pe străzile de aur)* – Antologie 1988 – 2015, versuri, Iași: Editura Princeps Multimedia, 2015.
16. *Geamantanul cu privire (texte după texte)*, note literare, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2015.
17. *Vadul Ars*, roman, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2016.
18. *Adrian Botez: Ceasurile vechi bat mereu ora unu (Un român sub semnul Premiului Nobel pentru Literatură)*, note literare, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2017.

Cărți în format electronic

1. *O călătorie cu Dumitru Hurubă în ținutul zăpăciților de tranziție (Lecturi de umor în vremuri triste)*, iulie, 2010, cronică, eseu despre opera scriitorului Dumitru Hurubă, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.

2. *Lecția discretă de umor și viață în scrierile lui Radu Igna din Hațeg*, iulie, 2010, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
3. *Arhivele de la Hațeg: de la Neantia la Vâltoarea Sufletelor*, o antologie neterminată despre operele scriitorilor din Hațeg, sau care au scris despre Hațeg – ebook, septembrie, 2010, pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
4. *Epistolă cu pană de înger din ținutul Hunedoarei* – scurtă antologie neterminată despre operele scriitorilor din județul Hunedoara – ebook, decembrie, 2010, pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
5. *Apocalipsa poate începe pe strada Ciprian Porumbescu* (ziceri despre operele cărturarului Artur Silvestri) – ebook, aprilie 2011, pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
6. *Abisul de lângă noi sau O călătorie inițiatică alături de Eugen Dorcescu*, mai, 2010, cronică, eseu despre opera poetului Eugen Dorcescu – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
7. *Poet de bunăvoie*, ebook, august, 2010, cronică, eseu, despre opera poetului Ioan Evu, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
8. *Dictatura toleranței la Ștefan Nemeček*, noiembrie, 2010, cronici, note literare despre opera lui Ștefan Nemeček, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
9. *Cucerirea labirintului*, noiembrie, 2011, cronici, note literare despre scriitori români sau străini, texte de ieri pentru mâine, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
10. *Aventura unui provincial pe cerul patriei: Constantin Marafet*, mai 2011, cronică, note literare, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
11. *Ceasurile vechi bat mereu ura unu* (Adrian Botez și literatura exilului în patria sa, limba română), cronici, note literare, texte despre opera lui Adrian Botez, octombrie 2011, ebook – pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
12. *Dimineața unui poet din oficiu* – Note literare la scrierile poetului Ioan Barb, ebook, februarie 2012– pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.
13. *Nordul din poem la Dorina Brândușa Landèn*, cronică, note literare, la cărțile poetei Dorina Brândușa Landèn, ebook, noiembrie, 2012 - pe internet la www.scribd.com, sau www.costyconsult.wordpress.com.

- Redactor revista electronică de cultură, literatură și teme practice:

„costyabc- hatzegworld, câteva cuvinte ca semn” , pe www.costyconsult.wordpress.com;
www.constantinstancuscrib.wordpress.com; www.arhiveliterare.blogspot.com.

- Membru „Rețeaua literară „ din octombrie 2009 – blog personal Constantin Stancu, coordonator Gelu Vlașin, România.
- Cont Facebook, Costash Stacon

Note critice – studii, analize, comentarii

- Berca, Olimpia, *Note de lectură*, Paris (Timișoara): Editura Calameo, 2014.
- Berca, Olimpia, *Din literatura timișoreană*, Timișoara: Editura Mirton, 2015.

- Crăciun, Boris / Crăciun- Costin, Daniela, *Dicționarul scriitorilor români de astăzi*, Iași: Editura Porțile orientului, 2011.
- Colectiv (coordonatori Ioan Sebastian BARA; Marcela BALAZS; Florin DOBREI; Vasile IONAȘ; Ioachim LAZĂR; Liviu LAZĂR; Paulina POPA; Denisa TOMA), *Monografia județului Hunedoara (Personalități Hunedorene)*, Deva: Editura Emia, 2015, în colaborare cu Biblioteca Județeană „Ovid Densusiaanu” Hunedoara – Deva, p. 508.
- Dorcescu, Eugen, *Literatură și metafizică*, Paris (Timișoara): Editura Calameo, 2014
- Daradici, Ladislau, *Rezervor. Despre alcătuirea poemului* (critică literară), București: Editura eLiteratura, 2016, litera S, p.186.
- Evu, Eugen, *A treia carte a întâlnirilor*, Deva: Editura Corvin, 2009.
- Evu, Ioan, *Cartea consumatorului de poezie*, Iași: Editura Tipo Moldova, 2013.
- Holban, Ioan și colectivul, *Un dicționar al scriitorilor români contemporani*, vol. al II-lea, Iași: Editura Tipo Moldova, 2016, p. 511.
- Monica Grosu și Maria-Daniela Pănăzan, *Filigrane caroline. Antologie aniversară – Filiala Alba-Hunedoara a Uniunii Scriitorilor din România – 10 ani -*, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016.
- Hurubă, Dumitru, *Cititorul de iluzii*, Timișoara, Editura Eubeea, 2010.
- Hurubă, Dumitru, *Scriitori din județul Hunedoara*, Deva: Vox libris nr. 2/ 2012.
- Hurubă, Dumitru, *Încă nu e totul pierdut*, Opera omnia – publicistică și eseu contemporan, Iași: Editura Tipo Moldova, 2014.
- Hurubă, Dumitru, *Scriitori contemporani din județul Hunedoara*, Opera omnia – publicistică și eseu contemporan, Iași: Editura Tipo Moldova, 2015.
- Igna, Radu, *Vocația culturală a Hațegului*, Deva: Editura Gligor Hașa, 2010.
- Nemeček, Ștefan, *Literatura Hunedoreană (de la începuturi până în prezent)*, Vulcan: Editura Realitatea românească, 2008.
- Aurel Pantea, Gabriela Chiciudean, Cornel Nistea, Mircea Stâncel: *DICȚIONAR-ALMANAH AL FILIALEI ALBA-HUNEDOARA A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA*. Colecția revistei Discobolul, Editura Emma Books, 2016
- Ion Pachie-Tatomirescu, *Pagini de istorie literară valahă de mâine, vol. I-2014 (608 pagini B-5), vol. II-2015 (616 pagini B-5) și vol. III-2015 (632 pagini B-5)*, Timișoara: Editura Waldpress, vol. al-II-lea.
- Lörinczi, Francisc-Mihai, *Condeiful de trestie*, note literare, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016 (Eseu – Romanul *Vadul ars*, de Constantin Stancu).
- Pănăzan, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. O istorie comentată*, Sibiu: Editura CronoLogia, 2013.
- Pănăzan, Maria-Daniela, *Spirale literare*, Iași: Editura Tipo Moldova, 2013.
- Silvestri, Artur, *Mărturisirea de credință literară*, București: Editura Carpathia Press, 2006.
- Țic Miron, *De azi pe mâine*, București: Editura Amurg sentimental, 2007.
- Galetaru, Geo; Bitere, Silvia, redactori coordonatori, *Almanah Sintagme literare 2015*, Timișoara: Editura Eurostampa, 2015.

Reviste literare

Note literare, critica de întâmpinare, semne

- Arieșanu, Ion, Revista „Paralela 45”, 1999, Timișoara (*Sub lupă – poeți din Hațeg*).

- Barb, Ioan, Revista „Algoritm literar”, nr. 2/2011, Călan (*Un aristocrat al bucuriei*).
- Berca, Olimpia, Revista „Confluente literare”, 03.12.2012. Timișoara (*Greutatea gândului nerostit*).
- Botez, Adrian, Revista „Algoritm literar”, nr. 9/2014, Călan; Revista „Starpress”, aprilie, 2014, Râmnicu-Vâlcea; Revista „Omniscop”, aprilie, 2014, Craiova (*Fără de scribul-poet cu revelație, nu există mântuire: Etemenanki – Ultima săptămână, de Constantin Stancu*).
- Botez, Adrian, Revista „Boema”, nr. 2/2012, (*Ouroboros – de pe drumul „toiagului”: Pe masa de operație, de Constantin Stancu*), Galați.
- Botez, Adrian, Revista „Citadela”, nr. 2/2008, Satu Mare; Revista „Nova Provincia Corvina”, mai, 2008, Hunedoara (*A ieși dintre neuroni: Păsările plâng cu aripi, de Constantin Stancu*).
- Botez, Adrian, Revista „Citadela”, nr. 2/2007, Satu-Mare (*Pomul cu scribi, de Constantin Stancu*).
- Botez, Adrian, Revista „Nova Provincia Corvina”, ianuarie, 2011, Hunedoara; Revista „Art-Out”, nr. 2/2011, USA; Revista „Boema”, nr. 2/2012, Galați (*„Manageriatul” zăpezii – Arhivele de la Hațeg: De la Neantia la Vâltoarea sufletelor*).
- Botez, Adrian, Revista „Regatul cuvântului”, nr. 36/2016 și Revista „Vatra veche”, nr. 7/2016, Revista „ASLRQ” nr. 7/2016 – Quebec, Canada, *Pasărea „Dodo”, „Iarba reală” a lui Dumnezeu, și existențialismul contemporan: Romanul „Vadul ars”, de Constantin Stancu*.
- Caragea, Ionuț, Revista Vatra veche, nr. 6/2017 - *Mesager și călăuză* (Fructul din fruct).
- Daradici, Ladislau, Revista „Sintagme literare”, nr. 4/2014 (*Jocul creației și al credinței în labirintul nebănuț al vieții*), Timișoara.
- Daradici, Ladislau, Revista „Contraatac”, nr. 1/2013, Adjud; Revista „Orient latin”, nr. 1/2013, Timișoara (*Constantin Stancu sau despre povara gândului nerostit*).
- Daradici, Ladislau, Revista „Nova Provincia Corvina”, nr. 63/2012, Hunedoara (*Constantin Stancu – Pe masa de operație*).
- Daradici, Ladislau, Revista „Orient latin”, nr. 1/2012, Timișoara; Revista „Algoritm literar”, nr. 1/2011, Călan (*Despre trup și nu numai – sau elemente de lirică experiențială în poemele lui Constantin Stancu*).
- Daradici Ladislau, Revista „Reflex”, nr. 1-6/2017, Reșița pp. 67-68 (*Vadul ars, un roman al tranziției*).
- Dorcescu, Eugen, Revista „Reflex”, nr. 1-6/2010, Reșița, pp. 82-84, (*Poezia lui Constantin Stancu sau despre trans-imanență*).
- Evu, Eugen, Revista „Nova Provincia Corvina” – supliment autumnal, 2011 (*Sâmburele poetic al unui prozator*).
- Evu, Eugen, Revista „Nova Provincia Corvina”, nr. 50/2008 (*Fișa de scriitor*).
- Evu, Eugen, revista „Provincia Corvina”, octombrie 2002, Hunedoara (*A privii cu ochii inimii*).
- Evu, Eugen, Revista „Semne”, decembrie 1998, Deva (*Păsările plâng cu aripi*).
- Evu, Ioan, Revista „Ardealul literar”, nr. 3/2007, Deva (*Pomul cu scribi*).
- Evu, Ioan, Revista „Nova Provincia Corvina”, februarie, 2007, Hunedoara (*Poeme de îmblânzit fiara din om*).
- Giorgioni, V. Remus, Revista „Hyperion”, nr. 1-2-3/2016, *Fructul din fruct*, antologie (*Constantin Stancu, Po(e)mul cu scribi*).
- Giorgioni, V. Remus, Revista „Actualitatea literară”, nr. 58/2016, *Geamantanul cu privire – texte după texte*, Editura Rafet, 2015.
- Giorgioni, V. Remus, Revista „Actualitatea literară”, nr. 63, septembrie, 2016, *Vadul ars*, Editura Rafet, 2016.
- Holobacă, George, Revista „Discobolul”, aprilie-mai-iunie, 2009, Alba-Iulia (*Păsările plâng cu aripi, sau masca de fosfor a existenței*).
- Hurubă, Dumitru, în Revista „Orizont”, decembrie 1999, Timișoara (*Păsările plâng cu aripi*).
- Igna, Radu, Revista „Discobolul”, nr. ian.-feb.-mar./2009, Alba-Iulia (*Pomul cu scribi*).

- Igna, Radu, revista „Flacăra lui Adrian Păunescu”, nr. 11/2012, București (*A fi în situația de a nu mai fi*).
- Lörinczi, Francisc-Mihai, Revista „Astra blăjeană”, nr. 1/2014 (*Hemografie abisală pe harfa revelației*), Blaj.
- Marcu, Emilian, Revista „Convorbiri literare”, Iași, nr. 8/ mai 2017 Constantin Stancu, (*Fructul din fruct <<Adio, ne vedem pe străzile de aur>>, antologie 1988-2015*, Editura Princeps Multimedia, Iași, 2015, 210p. *Note bibliografice și aparat critic* alcătuite de autor. Prefață semnată de Adrian Botez).
- Mocuța, Gheorghe, în Revista „Arca”, nr. 7-8-9/2016, Arad, (*Retrospectiva Constantin Stancu – Fructul din fruct / Adio, ne vedem pe străzile de aur*).
- Pachia-Tatomirescu, Ion, Revista „Contraatac”, nr. 33/2014, Adjud; Revista „Actualitatea irlandeză”, iunie, 2014, Dublin (*De la cuneiforma „babelizare” la „scribocrația” haosului doinitor*); Revista Onyx nr. 3-4/2015 (*Deznodământ cu litere de Turn Babel și vecie marcată cu venin de sapiențial ens*).
- Pavel, Dan, Revista „Arca”, nr. 114/1999, Arad (*Păsările plâng cu aripi*).
- Pănăzan, Maria-Daniela, Revista „Astra blăjeană”, nr. 9/2013, Blaj; Revista „Vatra veche”, nr. 11/2013, Târgu Mureș (*Romanul de azi, metafora vieții în țesătura conștiinței narative*).
- Pănăzan, Maria-Daniela, Revista „Discobolul”, nr. 184-185-186/2013, Alba-Iulia, pp. 194-200 (*Lirica religioasă a lui Constantin Stancu*).
- Rău, Petre, Revista „Boema”, nr. 7/2014 (*Rostirea până la capătul lumii*).
- Redacția, responsabil de număr Cornel Nistea, Revista „Discobolul”, oct.-nov.-dec./2011, Alba-Iulia (*Fișa biobibliografică*).
- Stâncel, Mircea, Revista „Discobolul”, oct.-nov.-dec./2012 (*Greutatea gândului nerostit azi de poet*), Alba-Iulia.
- Sterom, Victor, Revista „Provincia Corvina”, octombrie 2004, Hunedoara (*A privii cu ochii inimii*).
- Stoe, Lăcrimioara, Revista „Astra”, nr. 3-4/2014, Brașov (*Note de lectură. Constantin Stancu, Etemenanki <<Ultima săptămână>>, Sibiu: Editura CronoLogia, 2014, p. 41*).

Referințe critice

- Eugen Dorcescu - Revista „Reflex” nr. 1-6 /2010 – Reșița.

„Poezia lui Constantin Stancu, bine reprezentată, în întregul ei, de volumul antologic *Pomul cu scribi*, Editura Eubeea, Timișoara, 2006, are, drept strat semnificativ și generativ bazal, transfigurarea, în accepțiunea biblică, nou-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la ființele vii, de la un orizont la celălalt și de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (și devine, pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simțuri, afect și rațiune, ceea ce este ea în aparență. Această uimitoare și minunată schimbare la față se petrece, desigur, sub puterea și lucrarea tainică a harului, care, în fond, dezvăluie profunzimile existentului, transformând ceea ce este imediat perceptibil (lumea fizică) în semnificativ al marelui și misteriosului semnificat metafizic...”.

- Ion Pachia-Tatomirescu – *Pagini de istorie valahă de mâine*, vol. al II-lea, Timișoara: Editura Waldperss, 2015, p.p. 42 – 54, cronică la volumul *Etemenanki (Ultima săptămână)*.

„**Ars poetica** stancuiană relevă, în ultimă instanță, «...un cântec care schimbă lumea / cu sunete subțiri», pe când tace și privește uimit cum îi «ard buzele **melodios**, / cum se evaporă umerii cu îngeri cu tot, / [...] / ...Și la început a fost începutul, / la sfârșit e tot începutul, / până și la mijloc e începutul... // Din această cauză cerul și pământul / se cuprind într-un cântec, / șoaptă în furtună, // țipăt pur / ca mintea din afara minții...» (p. 28). Entropic – fie ca „mărime de stare a poeziei“, cu creștere în procesul de „irreversibilitate a metamorfozelor“, ori cu „constanță“ în cursul „schimbărilor ireversibile“, fie indicându-se „cantitatea de informație“ din orizontul cunoașterii metaforice prin raportare la „elementul mesajului transmis“ –, și numai în «catedrala de frig» (mai ales în cea „din euro-nordul-celorlalți“), **distanța** «dintre chemare și răspuns» **este numită de poet**, „după învățătura bătrânului eremit“, drept **timp melodios**; tot într-o astfel de misterioasă catedrală întemeiată de parnasienii fiordurilor de sub aurora boreală, dar trecută din anul 1965, al „marii explozii lirice“, în proprietatea paradoxiștilor, se constată chiar și „absența de gamă majoră“: «E o absență melodioasă în catedrala de frig / și eu o știu și nu știu, / cântând am să mă eliberez de trup...» (p. 41), dacă „nimicul se sprijină“ «pe o infinitate de cuvinte...» (p. 47)».

- Prof. doctor Adrian Botez - În scrieri despre prieteni, Revista electronică „Agero” – Germania, februarie 2008 și revista „Nova Provincia Corvina”, 2009, la volumul *Pomul cu scribi*.

„Ceea ce înlumina cu frumusețe versul lui Constantin Stancu, din acest nou volum, este „seninătatea în patimă”: este evident că Poetul trăiește niște experiențe spirituale de mare anvergură (precum Marii Orbi-Proroci ai Vechiului Testament) și, deci, de mare pătimire interioară – dar lecția/implicita poruncă divină a înțeleș-o: CALMUL SENIN este slăvire a Lui Dumnezeu – iar MĂHNIREA – păcat! Deci, un întreg volum, 168 de pagini – este un Întreg Munte de Nemăhnire Vizionară, de Scrisoare întru Dragoste, sub tălpile Lui Dumnezeu, tinzând/tânjind, neobosit, spre/după Dumnezeu: „acolo, în Retezat, poți scrie o scrisoare de dragoste/direct pe tălpile lui Dumnezeu”(cf. p. 93), „mă prind cu ambele mâini de marginea cuvântului/și urc spre răsuflarea ta, Doamne...”(cf. p. 70).

- Ladislau Daradici – epistolă de prieten pentru revista „Orient Latin”, nr. 4/2012.

„Remarcabil este, în cazul romanului **Pe masa de operație**, rotunjimea și relativa autonomie a părților, dincolo de cele trei planuri narrative (și care nu pot fi separate), secvențele care compun istoricul bolii, povestea orbului Ilie sau destinul dramatic al celor cinci scriitori fiind foarte bine conturate. Prozatorul evită poetizările inutile și nu-și propune nici o clipă să fie, cu tot dinadinsul, un stilist. Luciditatea ideilor și sinceritatea simțirii fac din aceste frumoase povești o triplă parabolă existențială”.

- Petre Rău, în Revista „Boema” nr. 7/2014 (Rostirea până la capătul lumii), pp.12-13, cronică la volumul *Etemenanki (Ultima săptămână)*.

„Am întâlnit o serie de poeme remarcabile, și mă grăbesc să menționez câteva: „Istorie”, „Pământ și gigabytes”, „Sfârșitul lumii”, „Camere melodioase pentru scribi”. Am constatat totodată și faptul că avem de-a face cu o titlatură a poemelor a cărei cheie nu am putut-o desluși decât după parcurgerea completă a volumului. Dar poate că asta a fost și dorința autorului, să fie un pic mai ermetic, ceea ce, nu pot să nu recunosc, în poezie prinde adesea. În plus, am remarcat și utilizarea unor note de subsol (obsesie a autorului pentru claritate?), mai rar folosite în poezie”.

- Maria-Daniela Pănăzan în *POEZIA RELIGIOASĂ ROMÂNEASCĂ. Analize și comentarii estetice* – Sibiu: Editura CronoLogia, 2013. Pp 381-391.

„Volumul *Pomul cu scribi* (dedicat soției) este o capodoperă a genului. Revenind la studiul lui Eugen Dorcescu despre poezia religioasă pe care l-am evocat în această carte, volumele poetului Constantin Stancu se pretează interpretării evidente despre poetica dedicată Celui ce este Lumina lumii... Începând de la acest volum apărut la Editura Eubeea în 2006 și până astăzi (în 2012), drumul poetic a lui Constantin Stancu e propriu și fără nicio tăgadă – profund religios”.

- Ladislau Daradici, *Între omul de carne și omul de gând* în Revista „Convorbiri literare”, noiembrie, 2015, p.179.

Etemenanki (ultima săptămână) este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. *Etemenanki*, ne explică autorul în preambul, reprezintă „clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vârf ajunge în cer” sau „clădirea al cărei vârf este în cer” (limba sumeriană).

Premisa este ambițioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfârșesc în septembrie și dacă a existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat câteva principii esențiale, cu toate că știa că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu și crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), când din zi și an a mai rămas puțin („anul se sfârșește în luna septembrie”), iar „timpul cade în locul frunzelor/ și copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămânzi până la ultimul cer,/ până la ultima moarte din moarte.”

- Remus Valeriu Giorgioni, câteva note pentru viitor, la volumul de versuri *Fructul din fruct (Adio, ne vedem pe străzile de aur)*; (Antologie 1998-2015), Iași: Editura Princeps Multimedia, 2015, în revista Hyperion, nr. 1-2-3/2016.

S-a mai spus de alții - dar încerc și eu, accentuând, să punctez câteva date esențiale ale poeziei marca Constantin Stancu: poezia este pentru el metanoia, *Schimbarea inimii* (titlu emblematic de poem). Dacă autorul face distincția necesară între scrib/scriptor și poet – iar aici se cuvine menționată aserțiunea inspirată a lui Eugen Evu – în poema citată “personajul liric” procedează ca masoreții, care practicau un ascetism sever când era vorba de textul sacru. (Se zice că de fiecare dată când întâlneau în text Tetragrama se opreau din scris și făceau o abluțiune, abia după aceea reluau lucrul.) “Scribul este scriptorul din vechime, cel care transcrie rece, sec, depersonalizat evenimente și fapte diacronice, pe când poetul este un mesager al sufletului uman, spune cu mare îndreptățire cunoscutul poet hunedorean amintit mai sus (subl.n.). Iar poetul nostru, în poemul citat, o reală artă poetică: “acesta, cititorul, și mai ales scribul/ cel care s-a spălat pe mâini înainte de a scrie/ poemul acesta și/ s-a îmbrăcat cu haine curate/ și-a schimbat inima...”.

- Prof. dr. Adrian Botez, în Revista Vatra veche, nr. 7/2016, cronică la romanul Vadul ars („PASĂREA DODO”, „IARBA REALĂ” A LUI DUMNEZEU și EXISTENȚIALISMUL CONTEMPORAN: ROMANUL „VADUL ARS”, de CONSTANTIN STANCU).

„...Toți criticii contemporani, obedienți, concomitent, „*culturii politice*” valahe și aberant-dictatorialei formule „*euro-atlantice*”: „*political correctness*” ... - se pot da peste cap (ori chiar n-au decât să stea și cu dosu-n sus...), de revoltă și de invidie non-profesională...da, acești „*ciocoi ai condeiului*” pot striga, din fundul bojocilor: „*Să se răstignească Hristosul!*” – căci tot nu vor putea schimba realitatea: **CONSTANTIN STANCU** a realizat, prin romanul său, *Vadul Ars*, cea mai valoroasă și cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică și prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „*rosturilor*” și direcțiilor de interpretare ale cărții...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puțin prin aceste două romane (*Pe masa de operație* și *Vadul Ars*) este, deocamdată, câștigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depășind, cu multe „*lungimi de barcă*”, firește, toate „*postmodernismele*” valahe...încă la modă!”

TEXT ȘI CONTEXT ÎNTR-O LUME COMPLICATĂ

- **Eugen Dorcescu**

Poezia lui Constantin Stancu sau despre trans-imanență

Poezia lui Constantin Stancu, bine reprezentată, în întregul ei, de volumul antologic *Pomul cu scribi*, Editura Eubeea, Timișoara, 2006, are, drept strat semnificativ și generativ bazal, **transfigurarea**, în accepțiunea biblică, nou-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la ființele vii, de la un orizont la celălalt și de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (și devine, pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simțuri, afect și rațiune, ceea ce este ea în aparență. Această uimitoare și minunată schimbare la față se petrece, desigur, sub puterea și lucrarea tainică a harului, care, în fond, dezvăluie **profunzimile** existentului, transformând ceea ce este imediat perceptibil (lumea fizică) în **semnificat** al marelui și misteriosului **semnificat** metafizic :

Legănătoare placentă între două lumi,

una care există, reală și dureroasă,

legănătoare placentă care-mi primește ființa,

pot atinge viitorul cu tălpile,

primitoare cu trupul ce mi s-a dat,

unde mă obișnuiesc cu flacăra lui,

cu uitarea, cu fragilitatea lui, cu adevărul lui,
cu moartea lui în timp ce aflu acest adevăr...

Universul, viața se preschimbă, astfel, într-un metafizic **semn**, într-un infinit plin de substanța divinului, a Divinității, infinit pe care eul cunoscător, inițiat, trezit la Realitate (căci, așa cum ni se spune în *Exodul 3, 14*, există o singură Realitate : « Eu sunt Cel ce sunt » sau : « Eu sunt Cel ce este » - versiunea Anania), începe, treptat, a-l contempla, a-l citi, al rosti, a-l tăcea, a-l scrie, a-l trăi :

Ai ales pentru mine ceea ce nu este de parcă ar fi,
mă ajuți să văd clar cu trupul
ceea ce prin vederea cu ochiul nu se poate vedea,
mi-ai atins obrazul cu nevăzutul aer mișcător,
strig apoi șoptesc și nevăzutul îmi răspunde
și tu zâmbești, îmi atingi umerii
și încep să merg între aceste două stări:
una văzută și alta nevăzută...

Locul unde se află eul liric, acest areal interferent, această concomitență ontologică **aici-
acolo**, acest teritoriu ce se găsește **între** profan și sacru, dar, de fapt, palpită în miezul lucrurilor (lucrurile, asemenea oamenilor, sunt transparente, 10, 18, 30 etc.) și în intimitatea sinelui, poate fi numit, cred, **trans-imanență**:

...dar noi ne vedeam de-ale noastre, vorbeam într-o
limbă neștiută la serbarea poetului, schimbam
imperii pe o boabă de piper,
nici nu observam cum îngerul prefăcea apa din
paharele de sărbătoare în vin,
nici nu observam,

totul se-ntâmpla

dincolo...

Ori:

Ninge peste câmpia română,
sângele tânăr saltă spre cer,
ninge cu furie, totul devine alb,
e un fel de împăcare cu bunul Dumnezeu,
anotimpul îngheață în gușa păsării...

Sub aripa ei albă **infinitul ca o posibilitate finită**...(subl. n., E.D.)

Aici, în acest “infinitul ca o posibilitate finită” (sintagmă memorabilă, ce dă măsura adâncimii, și altitudinii, la care se situează meditația estetică a poetului), stăpânesc **lumina, albul** imaculat al **zăpezii** (ce transfigurează totul), **tăcerea** (formă privilegiată de comunicare, de supra-comunicare, cu sacrul, cu “cele ce sunt”, după spusa iubitului meu prieten, mutat la Domnul, Mircea Ciobanu):

Nevoia de a sta zilnic de vorbă cu Dumnezeu,
dincolo de hărmălaia lumii,
oameni care se salută dar care nu se mai pot
cunoaște,
vezi, din farurile autovehiculului radiază
în același timp lumina și întunericul...

Dincolo, oamenii vorbesc,

dincolo, El tace...

sau:

Se strigă unii pe alții,

de dincolo de viață, de dincolo de moarte...

Din stratul germinativ al **transfigurării** și din arhitema **trans-imanenței**, se desprind, ca într-o inflorescență mistică, o seamă de teme și motive, pe care , aici și acum, le menționez doar, alăturându-le câteva succinte comentarii. Mai întâi, vom observa că, în poezia lui Constantin Stancu, străvechea, statornica luptă dintre carne și spirit (consubstanțială omului duhovnicesc) pare a fi dispărut, ori, măcar, pare a fi fost depășită, fiind înlocuită chiar – fapt remarcabil, dar ne-explicit – cu **pacea dintre carne și duh**. Niciunde în text nu se poate găsi ecoul limpede al unei asemenea confruntări, cu tensiunea ei subiacentă. Poate doar în aceste trei stihuri, intitulate **Potopul**, care evocă, indiferent de pretext, o dedublare tragică:

Plouă, plouă, apa intră în gândurile statuilor,

refuzul tău face din mine un sunet magic,

refuzul tău face din mine două ființe care se urăsc...

În genere, însă, **sufletul** (psyhe) (sinonim, poate, în viziunea autorului, cu duhul) rămâne într-o stare de blândă și grea iluminare, într-un extaz al neîntreruptei așteptări :

E târziu, prea târziu,

lucrurile dorm, se visează bărbați,

poate copii sau fecioare,

sufletul mă părăsește ca un fruct copt prematur,

se așează pe cheia de la intrare,

lângă mâna ta pregătită să bată la ușă...(Iisus)

Trebuie reținută, apoi, **recuperarea (reabilitarea) metafizică a trupului** (passim), care, teologic vorbind, cum bine se știe, nici nu e tot una cu **carnea**:

...mă ajuți să văd clar cu trupul

ceea ce prin vederea cu ochiul nu se poate vedea...

Trupul (soma) este forma organizată a cărnii (sarx) (ca materie) și sediu (cort, templu) al duhului (pneuma). Iar duhul este partea cea mai fină a sufletului (ceea ce justifică posibila sinonimie suflet – duh, pomenită mai sus).

O **dihotomie** există, totuși, însă nu antagonică – anume **cea dintre trup și gând** (nous, adică zona superioară a lui pneuma, care, la rându-i, cum spuneam, este partea cea mai epurată a lui psyhe):

Poate a fost cineva după arborii aceia,

sau poate ești tu în partea nevăzută a lucrurilor,

acolo unde nu putrezește carnea și

unde nu se pun margini între lumi,

iar dincolo

cauți izvorul de început,

cauți un răspuns deși nu știi întrebările,

privești peștele, piatra, apa,

strigi și deodată ți se răspunde:

“Gândul nu putrezește în creierul tău

așa cum creierul putrezește

în timp ce gândești totul...” (**Totul**)

S-ar putea continua (și ar trebui să se continue, și, sunt sigur, se va continua, mai devreme sau mai târziu) explorarea acestei lumi artistice originale, bine articulate, armonios clădite. Deocamdată, eu am încercat să schițez numai câțiva din pilonii ei, numai punctele de sprijin și, eventual, aura unui univers liric, fascinat de **“cubul acesta perfect unde ne-am întâlnit”** (143) – cum numește poetul ambianța trans-imanenței sale. Să nu uităm că, în *Apocalipsa 21, 16*, Ierusalimul ceresc are înfățișarea unui cub – “simbol al perfecțiunii” (Părintele Bartolomeu Anania).

19 aprilie 2010

24 mai 2016

Ladislau Daradici

Un poet prin excelență al valorii

În ultimii ani, tot mai mulți poeți se încumetă să-și alcătuiască antologii relevante pentru întreaga lor creație lirică. Dintre scriitorii hunedoreni i-aș aminti pe Mariana Pândaru, Raul Constantinescu, Ioan Barb, Miron Țic sau Ion Urda. Aceste antologii sunt binevenite pentru cei interesați de fenomenul poetic, un autor oferindu-ne astfel, după o întreagă carieră, propria selecție reprezentativă. Un aspect comun al acestor lucrări ține de numărul poemelor incluse, care rareori depășește o sută. În plus, deși reunesc titluri publicate la intervale considerabile, ele surprind prin echilibru și coerență, fiind puternic încheigate ideatic și stilistic, creând impresia unor volume inedite.

Și iată că, după trei decenii de activitate pe tărâmul literelor, a venit rândul poetului, romancierului și criticului Constantin Stancu să ne propună propria sa antologie de autor. Intitulat *Fructul din fruct* (2015), lucrarea preia titlul grupajului de debut din volumul colectiv *Argonauții*, realizat și publicat în 1988 de Eugen Dorcescu (Editura Facla, Timișoara). Pe lângă ciclul de debut, antologia reunește poeme adăugite și revizuite din cărțile publicate între 1988 și 2015: *Păsările plâng cu aripi* (1988), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012), respectiv *Eteminanki* (2014). În plus, este inclus poemul introductiv *Argumentele antimateriei*, precum și alte zece lucrări nepublicate în volume (într-un ciclu final intitulat *Alte poeme*). Și pentru ca antologia, purtând un subtitlu demn de Socrate (*Adio, ne vedem pe străzile de aur*), să fie completă, aceasta cuprinde, în anexă, note literare, cronici și referințe despre lirica autorului, precum și câteva (sumare) date biobibliografice.

Despre lirica lui Constantin Stancu s-a scris mult în ultimele două decenii, subliniindu-se de fiecare dată robustețea, miza gravă și responsabilitatea liricii sale, precum și perspectiva aparte, prin excelență spirituală (estetică, filozofică și umană) a abordării fenomenelor lumii, atât cele prezente, cât și cele istorice, esențiale pentru devenirea noastră. Există o anumită detașare cu care scribul de la Hațeg abordează aceste aspecte, cu accent nu atât pe individual ori cotidian (s-a vorbit despre o anumită *obiectivare* în poemele sale), ci mai degrabă pe trăsăturile general-umane care și-au pus amprenta asupra evoluției noastre de-a lungul mileniilor, definindu-ne și astăzi.

Parcă indiferent față de curente și experimentele ce au urmat modernismului, având ca notă comună *stranietatea, anxietatea, demistificarea, descompunerea, ironia sau perversiunea* (ca să amintesc doar câteva din trăsăturile definitorii ale literaturii postmoderne), poetul refuză tendințele demolatoare și livrești, construindu-și discursul pe un fundament incontestabil al valorii. Erudit și cu o

Scriitori din județul Hunedoara

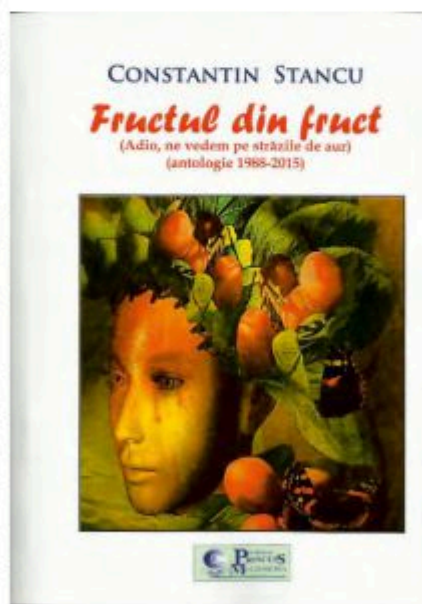
înțelegere aparte a lucrurilor, domnia sa este adeptul poemului statuar, cerebral, prin excelență estetic. Nefiind elegiac ori nostalgic și ridicându-se întotdeauna deasupra experiențelor existențiale proprii, poemul său s-a conturat încă de la debut într-un gest de maturitate reflexiv, caracterizat prin seninătate și împăcare, trecând pe nevăzute de la căutarea identității personale și colective, la faza conștientizării și permanentizării sentimentului declinului și al morții.

Astfel, Constantin Stancu nu a fost niciodată un poet al intimității, al marilor neliniști sau al exuberanțelor personale, ci mai degrabă un *poet filozof și istoric*, transformându-se, odată cu *Greutatea gândului nerostit și Eteminanki*, în ceea ce se poate considera un *poet/scrib teolog* (în sens pur intelectual). Privind dinspre grupajul său de debut și până la recente volume amintite - și mai cu seamă pretențioasă (și complexă) lucrare *Eteminanki* -, evoluția poetului se înscrie între elementul specific (și pur) *național* (vezi poeme ca *Toamnă latină*, *Țara Hațegului*, *Șoapta lui Manole*, *Cer de iarbă la Ponorici* etc.) și cel *universal* (*Facerea*, *Piramida ca trup*, *Depozitul de fluturi din Babilon*, *Memoria luminii*, *Flacăra verde și câmpia Șinear* sau *Singurătatea codului generic*).

Dintotdeauna, Constantin Stancu a fost același *poet cugetător*. Cu o aleasă cumpănire a lucrurilor, destinul, credința, creația și timpul sunt temele sale de căpătâi. Poemele sunt solid fundamentate ideatic, metafora fiind profund ancorată în spațiul cultural și, implicit, spiritual. De remarcat este și faptul că, deși între volume au trecut decenii, la nivelul expresiei diferențele sunt minime, poetul rămânând același versificator așezat și econom, înclinat spre o metafizică aparte a ideilor și fenomenelor, cu o anumită predilecție către parabolă. Abordarea se face exclusiv dintr-o perspectivă diacritică, dincolo de simboluri și imagini, poemele grăindu-ne întotdeauna despre Timp, fie că este vorba despre efemeritatea prezentului ori dimensiunea incomensurabilă a veșniciei.

În poemul-prolog intitulat *Antimateria pe raftul de sus*, poetul încearcă o posibilă istorie a călătoriei cuvintelor peste veacuri. Prin timp, slovele ajung la noi prin sacrificiul celor „mai iubiți” (scribii). Odată combinate, ele formează cărți (prin gravitația lor *imposibilă*), ca acestea, născute în „aburul răsufării” noastre, să nu mai depindă la un moment dat de noi, avându-și propria lor poveste, propriul lor destin. Și dacă în vălmășagul veacurilor unele cărți dispar, în locul lor rămâne, de-a pururi, *antimateria*. În pofida timpului crud, netrăit, menirea omului este să-și asume viața, căutând frumusețea în lume, în oameni, înefabilul. Zborul păsărilor este plânsul lor, al nostru este însăși viața pe care avem datoria s-o trăim, așteptând ca, desprinzându-se de trup, ființa noastră să-și desăvârșească devenirea.

Un nivel consistent al poemelor este cel biblic, respectiv, mitologic. Pornit în căutarea divinității, ca în poemul *Labirint vertical* („Sunt prea efemer pentru a mai avea timp/ pentru ce-a fost și, Doamne, ce lumină în/ labirint!// Nu caut ieșirea, te caut pe Tine și labirintul urcă-n cer”), poetul însuși sfârșește prin a deveni un poem scris, de această dată, de Dumnezeu: „Scrie-mă, Doamne, repede, pe ceva, scrie-mă./ nu refuza poemul care sunt în vârful degetelor Tale” (*Scriere*). Privind

Scriitori din județul Hunedoara

miturile autohtone, Ana lui Manole rămâne un simbol al femeilor sacrificate de-a lungul istoriei, dar zidurile înalte vor cădea ele însele pradă acțiunii corozive a timpului, în urma lor rămânând câte o frescă veche în iarbă, pe care se odihnește un fluture (*Zid cu fereastră*). Pornit în căutarea acestor mărturii ale civilizațiilor de odinioară, poetul descoperă, în *Alfabet imponderabil*, „ciobul acoperit de lacrimi” pe care era imprimat și cea dintâi literă dintr-un „alfabet străin”.

Dar alte și alte *urme* vor fi revelate de scribul-arheolog fascinat de această perpetuă revelație de identificare și regăsire a sinelui în amprentele spirituale ale veacurilor trecute, fie această imagine a unui cal pe o monedă veche (*Cal pe o monedă veche*), fie o lampă rămasă din alte timpuri la a cărei lumină se întrezăresc soldații din cele două războaie mondiale (*Lampa veche*). Alteori, un apus de soare pune în mișcare vechile gramofone (*Desene pe asfalt*) sau, la o margine de drum, „o cruce veche de lemn” sfârșește prin a se transforma într-una de carne: „La margine de drum este crucea veche de lemn./ sfântul o atinge cu palmele albastre./ el știe că ploaia va destrăma lemnul./ că arșița va răni lemnul/ și cu cât trec mai mulți oameni pe drumul acela/ cu atâta crucea de lemn se face de carne” (*Crucea de carne*).

Astfel, deși trăitor în prezent, pentru poet totul tinde spre trecut, un trecut devenit eternitate, omniprezent în lucrurile din jur, în însăși alcătuirea noastră. Spre acest trecut este îndreptată atenția sa, chiar conștient că, de cele mai multe ori, dintr-un mileniu sau un veac uncori mai rămân doar câteva „resturi” risipite prin piețele orașului: „Bate secolul al XX-lea și cinci minute în/ turnul primăriei și/ noi suntem în Piața Sfatului/ unde porumbeii ciugulesc resturile secolului/ risipit/ printre ziare murdare și coji de pepeni galbeni” (*La cinci minute după*).

În truda sa de redescoperire/ recuperare a istoriei, poetul își imaginează o *Mașină de făcut timp*: „Pui o monedă în bancomatul de restituit timp./ alegi timpul pe care îl vrei./ din trecut sau viitor./ timpul trăit de alții sau murit de alții”. Însă cea mai fidelă păstrătoare a *memoriei* rămâne lumina, căci „nimic nu se pierde în valul ei./ nimic nu se câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov./ de insomniile galbene în care se odihnesc gutuii.” Și asta, pentru că „lumina înfloarește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea-soarelui imens” (*Memoria luminii*).

Platon spunea că timpul este imaginea mobilă a eternității imobile. Comprimându-se, el ar face posibilă întâlnirea poetului cu sinele (într-un poem amintind de o celebră narațiune a lui Borges): „M-am întâlnit cu mine cel tânăr, chiar în dreptul ferestrei./ priveam și nu mă sătura imaginea proaspătă./ afară se făcuse toamnă, un arbore îmi făcea/ semne prin ninsoarea timidă. „Poetul nu se va opri însă aici, într-un final, întâmpinându-l „pe cel matur” care a fost, participând și la propria sa înmormântare (*Imposibila întoarcere*). Astfel, lirismul, într-un dozaj strict, devine un apanaj al ineditului ideii, impactul poemelor fiind prin excelență cerebral/ spiritual. Stancu nu vizează omenescul perisabil din noi, ci are ca punct de reper dimensiunea umană dintotdeauna, totul fiind raportat la același Timp, la parcursul nostru predestinat și multimilenar.

Închei cu acest *Sfârșit de veac în ninsoare*, poem relevant pentru lirica înaltă și consistentă (departe de a fi însă optimistă) a lui Constantin Stancu: „Albul zăpezii ar putea însemna o simplă naștere./ te întorci cu fața spre timp, de parcă ar ninge cu timp./ vine o vreme de sfârșit de an./ de sfârșit de veac sau chiar de zi, un sfârșit al sfârșitului.../ După felul de a fi al oamenilor timpul se măsoară cu veacul./ după starea Celui Preaînalt vremurile se măsoară/ cu viețile noastre, sau cu un singur cuvânt...// Învăluit în lumină ca floarea în mireasma ei./ pe un drum care începe și se termină într-un alt secol./ vine spre tine prietenul cel apropiat, fratele tău./ cu picioare de foc peste zăpada neatinsă...”.

Ladislau DARADICI

- Remus Valeriu Giorgioni

Remus Valeriu GIORGIONI

Constantin Stancu – PO(E)MUL CU SCRIBI

Unul din poezii neglijate, considerați sub cota valorică reală de critici este și Constantin Stancu de la Hațeg. Deși a debutat de timpuriu și promițător (prin concurs!) înainte de 1989, an de cotitură chiar și în literatură și a perseverat în continuare, critica literară contemporană cu noi procedeează cu poezii fără apartenență ca maimuțoiul acela, simbol al Mafiei, care nu aude-nu vede-nu vorbește... Dar realitatea este că se și scrie mult în România noastră contemporană – mai ales poezie –, atât de mult încât e greu de aplicat o grilă valorică unică iar vocile autentice se estompează inevitabil, dacă nu se chiar pierd în vacarmul național general. Iar inflația de poezie incomodează canonul, mai cu seamă în situația când jocurile/locurile au cam fost făcute – distribuite – ocupate. (În canonul actual mai pot eventual penetra cei foarte tineri care sunt, cu toții extraordinari, (cvasi)geniali... Nimeni nu-și mai bate capul cu cei „rămași de căruță“.)

Avem, așadar, în cazul de față un poet format, bine structurat, textele sale sunt fără cusur, din orice parte le-ai considera (este aproape imposibil, bunăoară, să „văneză“ o greșală de tipar, lucru mărunț am putea zice, dar după noi simptomatic, de neneglijat; mai ales în zi de azi când puține edituri mai beneficiază de un corector profesionist plătit). Nici un cuvânt de prisos, viziuni încheiate și unitare – iar viziunea dă măsura unui poet, mai mult decât stilul ales. Chiar dacă nu întotdeauna poemul încheagă un sens. Dar trebuie să ținem seama de faptul că poezia are logica ei aparte, mai cu seamă la fericții care au reușit să-și delimiteze un areal propriu, să marcheze în câmpul vast al literaturii așa-numitul univers liric personal.

S-a mai spus de alții – dar încerc și eu, accentuând, să punctez câteva date esențiale ale poeticii marca Constantin Stancu: poezia este pentru el metanoia, *Schimbară inimii* (titlu emblematic de poem). Dacă autorul face distincția necesară între scrib/scriptor și poet – iar aici se cuvine menționată aserțiunea inspirată a lui Eugen Evu – în poema citată „personajul liric” procedeează ca maso-

reții, care practicau un ascetism sever când era vorba de textul sacru. (Se zice că de fiecare dată când întâlneau în text Tetragrama se opreau din scris și făceau o abluțiune, abia după aceea reluau lucrul.) „Scribul este scriptorul din vechime, cel care transcrie rece, sec, depersonalizat evenimente și fapte diacronice, pe când *poetul este un mesager al sufletului uman*, spune cu mare îndreptățire cunoscutul poet hunedorean amintit mai sus (subl.n.). Iar poetul nostru, în poemul citat, o reală artă poetică: „acesta, cititorul, și mai ales scribul/ cel care s-a spălat pe mâini înainte de a scrie/ poemul acesta și/ s-a îmbrăcat cu haine curate/ și-a schimbat inima...”

Poate că e un semn al predestinării faptul că la chiar pagina 100 a culegerii de față autorul a strecurat un final de poem antologic (sau, mă rog: un final antologic de poem), în măsură să dea seamă de întreaga poetică a hațeganului nostru: „Mamele poezilor nasc imagini/ mamele dascălilor teme aburind în criza sinelui/ *mama moarte naște poeme...*” (s.n.). Iată un postulat poetic de discutat – un text de analizat. Poemul se cheamă *Bicicleta lui Picasso* și îl evocă pe Nichita Stănescu, cel care a aplicat în poezie „legea negării negației”, când a statuat strălucitorul haiku „întunecând întunericul/ iată/ porțile luminii”. Iar *bicicleta* în chestiune este una furată și transfigurată: „miracolul poeziei ca o bicicletă furată de Picasso”.

... Nu știm dacă o fi existând în biografia marelui pictor un asemenea amănunt, „accident biographic” picant, dar însăși compararea poeziei, a miracolului ei multimilenar cu un obiect atât de banal este un act de curaj. Iar curajul artistic este adeseori echivalentul talentului, al înzestrării – a se lua în considerare în acest sens doar avangarda! Dar poeziile lui C.S. conțin mult mai multe elemente șocante „desprinse din context”, „ilogice”. (Rămâne de discutat dacă în toate cazurile aceste elemente se supun logicii lirice intrinseci.) Deseori în poemele lui întâlnești câte-o bestie, un barbar; – bestia nu lipsește nici din acest poem, deși nu ni se sugerează la cine s-ar face aluzie: „... plus bestia de la

colțul străzii, care râde de poezii/ uitați...". Pentru subiectivitatea absolută a gândirii poetului materia este „precum o hemoragie în spirit”. Aici se află probabil și cheia celor trei versuri din finalul poemului, cu care am început dezbaterea. În loc de oameni din carne și sânge, născătoarele de poezii nasc *imagini* (esențe) – mamele „didactice” nasc temele viitorilor elevi ai fiilor lor, iar Mama Moarte... Ei, aici se încălesc firele exegetului, dialecticianului!

Nu știu dacă un alt poet – chiar dintre cei care execută în absolut poetica morții – un Aurel Pantea, bunăoară – a mai... declarat ceva asemănător despre moarte! Sau despre poezie în contextul morții. Nu știm nici dacă „moarte” în cazul de față înseamnă extincție, expiere, anihilare (precum jalnică expresie a unora, care nu cred în nimic: cutare a trecut „în neființă!”). Sau poate este moartea împăratească a Bibliiei, ai cărei patriarhi n-au murit, ci, prin trecerea lor la cele veșnice, au – doar – adormit. Nu ne arogăm aici exclusivitate în problema interpretării – îți lăsăm ție, cititor atent și de tot nefățarnic plăcerea aceasta. Noi ne-am spus doar părerea: Mama Moarte naște poeme numai în regim de urgență. Cu gândul la moartea lui și a lumii, poetul se înțelepțește, se întristează cu acea întristare după voia lui Dumnezeu care „duce la căință”. Își revizuieste verbul și atitudinea, pregătindu-se pentru marea înfățișare, Judecata de Apoi. (Dar nu judecata de apoi a poezilor, cum ne place să credem, fiindcă poetul va da și el, alături de toți socoteală de „orice cuvânt nefolositor” care-i va fi ieșit din vârful penitei!)

... Haideți însă să revenim și să considerăm eticheta de poet religios pusă lui C-tin Stancu (etichetă care ni s-a aplicat nouă înșine, nu fără îndreptățire). Considerăm din nou justă și pertinentă remarcă lui E. Evu, unul dintre cei mai avizați și informați exegeți ai confratelui hațegan, care afirmă că motivele biblice sunt în cazul său mai mult pretexte literare. Iar poemele manifest religioase sunt, din punctul de vedere al criticii de poezie *prea* (apăsate) religioase. Iată, probabil motivul pentru care nici n-au fost înscrise în prezenta antologie. Oricum am lua-o, aceste motive sau doar pretexte constituie, pe alocuri, chiar sarea și pipelul poemei. Iar un poem ca *Trupuri care ard* dezvoltă o viziune demnă de Nichita Stănescu: un copil ține pe umeri un adolescent, acesta un tânăr, apoi un om matur, un bătrân... Cel din vârful piramidei de trupuri prinde aripi de *vulture* și zboară pe deasupra asistentei (adunate probabil în „Piața Sfatului” din alt poem), până la cer. Suflarea fierbinte a copilului realizează propulsia acestui șir de trupuri „care ard”, precum jetul unei rachete.

Uși de sânge. Cuvinte „pătate” de sânge...

Obsesia scrișului & scrierii este omniprezentă în poemele lui C.S., pentru că poetul „se trage din neam de scribi” (*Taina scribului*). Din psalm el emerge, înlocuit fiind nu de sufletul/psihicul său ci chiar de taina sa – care se suprapune peste cea a poeziei: „Dumnezeu va arginta crinul pe nevăzute./ ca într-un psalm din care a ieșit scribul/ pentru a intra taina scribului (s.n.)”; „brusc, cuvintele au luat foc/ cenușa lor ne-a intrat în creier...”. Scrișul atotdevorator constituie imensa teamă a scribului înghițit de propriul text, într-o lume în care „E o foame de scribi în univers încât vocalele au/ dinți,/ consoanele gheare, zicerea nevorează nezicerea!” (*Umbra scribului*). „Dumnezeu scrie

cu degetul în carnea ta, în/ sângele tău...” (*Uși de sânge*). „Pete de sânge pe un cuvânt în care te zbați/ (...) / Anima-lul cel lacom prins este în lațul de mătase/ cu ochii privește la ființa care se strânge-capcană” (*Pete de sânge pe un cuvânt*). Aceasta este latura postmodernă a poeziei lui Constantin Stancu, sigla de foc a apartenenței la generația optzeci (chiar dacă constituie un „exemplar” atipic al ei, precum subsemnatul).

Un poem enigmatic – un fei de „Inel cu enigmă”, titlu de Mihai Ursachi – este *Cartea veche din care au fugit oamenii*. Pentru imaginația vizionară a poetului, pământul e ca o carte veche din care oamenii închiși în vers evadează prin brazele primăverii, care acționează ca o rană a Terrei – poarta vie și vorbitoare dintre lumii, prin care ies oamenii la lumină: „Pe străzile flămânde mereu un semn, o minune/ în așteptarea oamenilor reali îmi caut loc/ de departe o voce, apoi altă voce.../ Am așteptat această clipă care schimbă totul/ când oamenii ies din cartea veche, uitată!, precum din brazda deschisă/ la început de primăvară, ca o rană...” Cei pe care îi așteaptă poetul, să apară *la porți* în schimbul dintre lumi (“... porțile, un echilibru/ perfect între cele două lumi”) sunt oamenii reali, a căror apariție „schimbă totul”, ca o răsturnare de paradigmă.

În poemul *Câteva cuvinte* se produce comunicarea dintre om și Dumnezeu (în situația alienării speciei umane) – un demers creator: „Dumnezeu este cel mai accesibil, poți sta cu El de/ vorbă oricând/ oamenii nu se mai cunosc între ei de mult,/ o specie dispărută sub ochii porumbeilor, una/ care n-a rezistat cutremurului din cuvinte...”. Omul s-a îndepărtat de om, de semenul său, pe când Dumnezeu este mereu aproape, gata să *facă lumea din nou*: „El însă are răbdare, sunt câteva cuvinte care/ puse unele lângă altele/ ar putea forma un trup de carne”. (Se remarcă la C.S. cezura atipică: el frânge versul și poetica frazei când nu te aștepți.)

Chiar bun cititor de poezie, lecturând un poem vizionar, mereu ai senzația că-ți scapă ceva, simți o neîmplinire în suflet. Iar când un poet se și „ascunde” intenționat după copacii din pădurea poemului, eventualul lui interpret este tentat să mimeze actul critic, (să spună și el ceva de bun simț – dacă nu de bun gust!), iar exercițiul critic să se consume în gol. „Nu am murit, sunt îngropat în idee,/ au aruncat peste mine ultima lopată de zăpadă,/ ating rădăcinile stelelor,/ plante de apă pe un cer lichid...” (*Îngropat în idee*).

Totul este să pozezi cheia, grila de interpretare: „... e bine în poem/ îl poți trage cu o cheie simplă/ trebuie doar să ai cheia...” (s.n. – poemul citat).

... Este o reacție normală ca, dacă nu reușești să prinzi firul, să găsești cheia unei poetici, să încerci a te eschiva: te ascunzi după „deget” – după cuvinte... Este și cazul unora din exegeții poeziei lui C. Stancu, iar autorul acestor rânduri nu dorește să cadă în capcană. De aceea se oprește aici, lăsând altora mai pricepuți indemnul de a duce mai departe exegeza unei poezii plină de semne, încărcată de bonificații estetice, care merită tot interesul critic. (La lectura repetată a unora dintre poeme ne-am gândit că, probabil, dacă sub ele s-ar afla semnătura unui Ion Mureșan, Ioan Moldovan, Aurel Pantea, ar fi altfel considerate.)

Constantin Stancu, *Fructul din fruct*
(antologie 1998 – 2015),
Ed. Princeps Multimedia, Iași, 2015

- **Gheorghe Mocuța, Arca**

Gheorghe Mocuța

Retrospectivă Constantin Stancu*

ANTOLOGIA poetului din Hațeg reia titlul ciclului de debut, *Fructul din fruct* și are un subtitlu exotic, *Adio, ne vedem pe străzile de aur*. E cumva sugerată aici, prin această acoladă peste timp, întâmpinarea și despărțirea, de viață, de poezie, de meditație? Poezia lui Constantin Stancu e dăltuită într-un material preluat din memoria și conștiința unui creator mai degrabă discret și echilibrat care are simțul măsurii și al autocenzurii. El reușește prin aceste calități – care lipsesc în ultima vreme din peisajul publicistic – să ofere o imagine panoramică și esențială a poeziei sale, văzută ca o ieșire la lumină a părții abisale din om:

„Poesia nu rezistă nămolului din adâncul râului/
precum puietul de pește/ dansul ei între cuvinte nu se
ridică la puterea/ peștilor abisali/ care transformă 100%
întunericul în lumină./ Poezia între echilibru și memo-
rie,/ își caută simetria în mandibulele iluziilor,/ migrează
spre o altă viață, din altă zi.// Efemeră asemenea parti-

* Constantin Stancu, *Fructul din fruct*, (*Adio, ne vedem pe străzile de aur*), antologie 1988-2015, Editura Princeps Multimedia, 2015

culelor care nu există/ nici o milionime de secundă, străbate totul de la/ un capăt la altul..." (Poesia)

Antologia de față cuprinde poeme alese din volumele: *Fructul din fruct*, 1988, *Păsările plâng cu aripi*, 1988, *Pomul cu scribi*, 2006, *Greutatea gândului nerostit*, 2012 și *Eteminanki (Ultima săptămână)*, 2014, închizând un arc de cerc de aproape 30 de ani de activitate literară, dacă ținem cont de întârzierea programată a debutului colectiv din celălalt regim. Interesant că primul poem din antologie, *Argumentele antimateriei*, un „poem de început” e un adevărat manifest care intră în logica unei creații lucide și mature. „Antimateria” e locul fără cărți din raftul de sus al bibliotecii și exprimă tocmai rostul cuvintelor, cu dialectica existenței, a alternării golului și plinului, în procesul creației:

„Nu înțeleg dacă voi putea trăi fără mână,/ fără ochi,
fără umeri, fără coasta din care se nasc/ insomniile,
antimateria a intrat adânc în mintea mea și/ mintea s-a făcut
țândări,/ ca un vas de sticlă pură în care/ sticlarul scăpase
o lacrimă...”

Din al doilea volum reținem poemul titular, *Pomul cu scribi*, cu sugestiile sale desprinse parcă din imaginarul oriental:

„A înflorit pomul cu o mie de scribi,/ toți tineri, purtând
în mâini albe coli nescrise,/ pleoapele noastre precum
aripile,/ păsări carnivore se rotesc deasupra,/ ieri purtam
un nume obișnuit,/ astăzi sunt deja un număr/
mâine voi fi o culoare,/ dar să credem în tăceri,/ există un
limbaj al tăcerii,/ săpat pe muntele acesta născut de alba
zăpadă.”

Sunt imagini care conduc spre „un limbaj al tăcerii”, invocat simbolic, așa cum imaginea îngerului apărut în forfota din mijlocul orașului e de natură să extindă orizontul poeziei, ca discurs revelator și metafizic. Motivul tăcerii re apare în volumul *Greutatea gândului nerostit*, alături de alte simboluri aflate „sub autoritatea și spiritul Scripturilor” (cum se exprimă Olimpia Berca). Facerea e văzută ca rupere de trecut, ca o durere a despărțirii și îmbrățișării dintre elementul mineral și carne:

„Încerc să mă smulg dar tăcerea mineralului,/ mă ține legat încă de-nceput,/ carnea și mineralul nu se amestecă,/ dar va veni vremea de apoi/ când piatra va vorbi într-o limbă veche/ pe care a învățat-o cândva, demult, când literele/ i-au fost săpate în carnea ei de piatră/ chiar de mine, cel ceva fi o pată de sânge pe un/ cuvânt...”

Volumul *Eteminanki sau (Ultima săptămână)* se deschide cu un frumos poem despre *Memoria luminii* și continuă cu ipostaza comunicării absolute (Dumnezeu devine mai accesibil în aceste texte). Este poezia lui Constantin Stancu o lirică de tip religios, cum scrie un comentator? Răspunsul vine de la Ioan Evu care l-a citit cu mare atenție: „Poezia este inițiere, revelație, epifanie, iar aspirația spre sacralitate este pentru C. S. o condiție esențială. El simte permanent o primordială nevoie de protecție patern-divină, fără a luneca însă în capcanele misticismului... Personajele sau miturile biblice sunt numai pretexte prin care poetul își pune în scenă trăirile personale, caută și găsește răspuns propriilor sale interogații”. Volumul se încheie cu o secvență din volumul de debut *Fructul din fruct* și cu un ciclu inedit, *Alte poeme*. Obsesia istoriei cetății, poemul dedicat Sarmizegetusei și imaginea finală a îngerului rătăcit în Bizanț, îi marchează viziunea liricii, atât de personală, a căutării sensului existenței sub blazonul „fructului din fruct”: „morții sunt îngropați în țipătul noului născut”. Iată un vers revelator pentru întreaga alchimie lirică a poetului din Hațeg.

Preocupat să confere un statut de cetate literară propriilor căutări și universului afectiv care le învăluie, unde ființa își află sălașul, Constantin Stancu e un nume de reținut, cu un discurs inconfundabil în poezia actuală.

AIRCA

REVISTĂ DE LITERATURĂ,
ESEU, ARTE VIZUALE, MUZICĂ
FONDATĂ ÎN FEBRUARIE 1990 LA ARAD
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

2016

CENTRUL CULTURAL
JUDEȚEAN ARAD

Florică Bodiștean
Romulus Bucur
Constantin Butunoi
Călin Chendea
Radu Ciobanu
Onisim Colta
Crina Costea
Lucia Cuciureanu
Vasile Dan
Constantin Dehelean
Roxana Diaconescu
Petre Don
Andrei Enc
Marinela Fleșcriu
Vasile Filip
Josef Fulka
Alina Gherasim
Mariana Gunță
Petru M. Haș
Monica Rodica Iacob
Lera Keemen
Gheorghe Lazea
Ioan Matiuț
Ion Mierluțiu
Gheorghe Mocuța
Vlad Moldovan
Miruna Murçșanu
Carmen Neamțu
Iulian Negrilă
Felix Nicolau
Mircea M. Pop
Mircea Pricăjan
Giovanni Rotiroți
Lucian-Vasile Szabo
Horia Truță
Cornel Ungureanu
Ciprian Vălcan
Johannes Waldmann

Nr. 7-8-9 (316-317-318), 2016

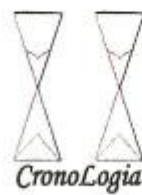
Monica Grosu Maria-Daniela Pănzan

Filigrane caroline
Antologie aniversară -
Filiala Alba-Hunedoara
a Uniunii Scriitorilor din România

10

Editura Crono Logia
Sibiu, 2016

978-606-8661-23-0

- **MARIA-DANIELA PĂNĂZAN**

Romanul de azi. Metafora vieții în țesătura conștiinței narative

De aceea le vorbesc în parabole, că ei văd fără să vadă, și aud fără să audă și nici să înțeleagă Matei 13,13).

M.M. Bahtin, în cartea sa *Metoda formală în știința literaturii*, spunea că pentru a crea un roman „trebuie să te deprinzi să observi viața, astfel încât aceasta să devină fabulă de roman, trebuie să înveți să observi conexiuni noi, mult mai profunde și mult mai ample precum și mersul vieții la scară mărită”. Un astfel de observator al vieții interioare profunde, de mare finețe și desăvârșire artistică, este Constantin Stancu în scrierea romanului său *Pe masa de operație*, apărut la Editura Rafet în anul 2011. Dacă ar fi să îl parafrazăm în continuare tot pe M.M. Bahtin, care a analizat *Problemele poeticii lui Dostoievski*, romanul de față se încadrează în **problematica romanului polifonic**, în care eroul este construit ca *un glas* al autorului, o voce interioară trădând aspecte majore din biografia scriitorului.

Structura romanului poartă amprenta originalității. Alternarea planurilor narative dezvăluie o țesătură interioară a textului care ampretează esența rolului „măștilor” epice ale autorului. Eroul, văzut și revăzut în ipostaze ale conștiinței care traversează profunde perioade de metamorfozare ontologică, este un erou-narator aflat în situație-limită: pe un pat de spital, la un simplu control de rutină, află că suferă de cancer. Tema bolii care macină nu doar trupul ci și sufletul omului este tratată într-o manieră originală. Deși aparent eroul se abandonează în puterea Celui de Sus, neavând forța de a lupta, el recrează, de fapt, întreaga viață, renaște ca pasărea Phoenix. Lupta cu boala e un exemplu de trăire creștină, autentică, menită să reînvie sufletul și să reînnoiască forțele trupului care păreau aripi frânte. Construit pe mai multe voci, eroul-narator se dedublează în mod voit în personajul Ilie Roman, în „vecinul, aproapele”, care la rândul lui este ipostaziat în biblicul orb care și-a recăpătat vederea. Liantul între aceste ipostaze epice distincte și totuși aceleași îl face tocmai tematica bolii: eroul-narator care suferă de o boală fizică (cancer) și Ilie Roman care suferă de o boală spirituală (lipsa vederii=lipsa luminii). Ei se completează reciproc în polifonia „vocii” autorului care trăiește, plenar, fizic și spiritual, lipsa Luminii, a Cunoașterii, a Adevărului. Căutându-le se va redescoperi pe sine Om nou, renăscut, reînviat, precum în celebra parabolă biblică din Vindecarea celui fără vedere. De fapt, orbi amândoi, la propriu sau la figurat, au avut nevoie de minunea vindecării pentru a-și da seama cât de mare e puterea divină, cât bine poate să facă Dumnezeu oamenilor, pentru a-i reînțoarce la credință, la dragoste adevărată, la viață întru Hristos.

Romanul este însă și **un roman liric**. Pasaje întregi descriu, într-o viziune predominant lirică, sentimentele dominante ale unor suflete martore ale minunii divine. Naratiunea subiectivă, homodiegetică (despre eroul-narator), se pliază perfect peste naratiunea obiectivă, heterodiegetică (despre Ilie Roman). Între aceste două narațiuni se trasează planuri narative paralele, despre poezii Ghimel, Dalet, Het și Lamed, poveștile lor fiind țesute în structura epică ca legături între cele două planuri narative principale. Lirismul este o trăsătură definitorie a romanului: de exemplu, când vorbește despre reacția soției la aflarea veștii despre boală, naratorul afirmă: *”Vestea asta a fost ca o lovitură pentru soția mea, am simțit-o și am auzit-o cum reacționează, vorbele ei erau ca o rugăciune, ca o implorare, sunetul vorbelor ei erau un strigăt”*. Vorbind despre rostul poetului în lume, aflăm că ei „Așteaptă

glasul divin, ceva ca un fulger, sau ca o furtună dar chiar dacă toate vin, în final glasul e altfel de cum cred ei, e mereu altfel, mi-a spus un preot, un fel de susur blând și subțire care a trecut pe lângă peștera în care s-au închis și au vrut să moară fără să-și mărturisească toate poemele...”. Aflat pe masa de operație, eroul-narator simte fiorul profund al rugăciunii: „Mi-am propus ca la durere în loc să țip, era și inutil, să mă rog, să strig spre Dumnezeu, gândul meu era astfel spre Cel Prea Înalt, Cel Care Stă Pe Un Munte Înalt, adică, și mă întrebam cum suna numele acesta în limba aceea veche, făceam un efort să-mi amintesc, era important pentru mine. Nu mi-am amintit imediat, dar până la urmă am realizat că numele era în mine – El Elion. Pe noptieră era Biblia și o carte despre un poet, m-am gândit la ceea ce însemna asta pentru mine, ce putea să fie un poet într-o lume străină, știam că omul este opera de artă a lui Dumnezeu, că El scrisese în mine ceva, că eram purtătorul unui mesaj, că omul avea în el scris în carne, în oase, în mintea nevăzută atâtea, dar în fața morții devenea neputincios, pare că pierde mesajul acela prețios, că literele se topesc pentru totdeauna...” În asemenea pasaje lirice se resimte marea admirație a scriitorului pentru poezia lui Nichita Stănescu. Pasajele lirice sunt stănesciene prin esența și mesajul lor adânc întipărit în memoria „glasului” epic care rostește, cathartic, rugăciunea vieții: „Parcă eram adolescent și mi se părea că iubesc poezia, adică cea cu s nu cu z, era un fel de alint pe care îl făceam venit de undeva, dar care suna mai blând, mai poetic, poezia ca poezie. Era un vis venit de departe, mai dinainte de nașterea mea, un vis trecut prin ninsori și tăceri... După măreția aceluia frig de adolescent a trebuit să iau lucrurile în serios. După ce am citit acel volum am înțeles cu adevărat că viața îmi va fi legată de poezie, că poezia mă va forma ca om și că voi avea multe de învățat din experiența poetică și că poezia îți intră în trup ca sângele prin cordonul ombilical... Munții au intrat atunci pe fereastră cu adevărat... Aș vrut să plâng cu hohote pe patul de spital, mă simțeam singur, lacrimi nevăzute curgeau din ochii mei acolo în întuneric, așteptând marea operație. Sperând, ce puteam face? ” Și exemple ar mai fi...

Romanul *Pe masa de operație* este însă **un roman religios**. În compoziția romanului regăsim câteva pasaje biblice preferate de scriitor prin care se anticipează caracterul religios al scrierii. Dar nu doar prin acestea romanul este religios, ci în mod deosebit prin mesajele pe care le transmite. Pentru Constantin Stancu simbolistica biblică e esențială. El crede că „Dumnezeu își scrisese numele în interiorul nostru, în trupul nostru încă de la facerea lumii, era semnătura lui acolo, noi traduceam în limbajul nostru de toate zilele efemerul, nu va rămânea nimic, aparent din toate acestea, dar ceea ce era important fusese gândit și asta lăsa urme într-o lume nevăzută, poate cei de după noi vor putea recepta toate acestea și nu se vor pierde pentru că la Dumnezeu nimic nu se pierde oricum.” Conform propriei mărturisiri a autorului, romanul are ca punct de plecare „scrierile vechi, solide și pe ultimele descoperiri științifice, începând cu cea mai cunoscută scriere Sefer Yetzirach, dar și pe analiza făcută de specialiști privind existența vieții ca o formă desăvârșită de creație, având în spatele cortinei Creatorul. Vezi cartea *Codul lui Dumnezeu* de Gregg Braden. Astfel fiecare om are o valoare, iar modul în care ne relaționăm în viață înseamnă un mesaj. Literele, la izvorul lor, aveau fiecare o semnificație, astfel că fiecare personaj al cărții aduce un semn care se integrează într-un mesaj mai larg. Datorită păcatului omului lumea este bolnavă spiritual și fizic, iar indivizii, prin relația cu lumea, sunt bolnavi și ei nu știu de ce. Operația este una spirituală, a devenirii, în care putem fi incluși dacă acceptăm eliminarea răului”.^[1]

Despre ce litere e vorba? Am aflat, la o simplă căutare, fără a aprofunda tema, că numele unor personaje din roman sunt de fapt denumirile unor litere din alfabetul ebraic, fiecare având o semnificație lumească, una ezoterică și o valoare numerică^[2]. Astfel, **Ghimel** înseamnă *cămilă* în sens obișnuit, lumesc, se referă la *natură* în sens ascuns, ezoteric și corespunde cifrei 3. **Dalet** semnifică *ușa*, se referă la *autoritate* și are valoarea cifrei 4. **Het** înseamnă

perete sau gard, împărțire în sens figurat și corespunde cifrei 8. **Lamed** semnifică *ham sau bici*, simbolizează ideea de *sacrificiu* și corespunde valorilor numerice 12 sau 30. Am putea adăuga aici și ultima literă din alfabetul ebraic, Tav, care apare și sub forma Tau, folosită de scriitorul Constantin Stancu ca titlu pentru ultimul capitol al cărții (*Epistola* având rol narativ de Epilog, așa cum *Boala nevăzută* este Prologul romanului). Așadar, **Tau / Tav** are semnificația de *cruce sau semn*, înțeles de *sinteză* și valoare numerică de 22 sau 400. Desigur, m-am întrebat de unde ar proveni această preferință a autorului pentru scrierile vechi și mi-am spus că ea nu poate fi decât izvorul unei profunde însetări de cunoaștere, de încercare de a înțelege sensul vieții noastre și legătura noastră eternă cu Dumnezeu. Este, în structura polifonică a romanului, un dialog al sinelui cu sine, tipic stănescian, dar profund epic, reflectând tendințele romanului de azi, în care discursul românesc se supune poeticului dar se definește ca un ansamblu plurilingual și plurivocal (cf. lui M.M. Bahtin). Metafora romanului este cronotopul literar-artistic care unește indicii spațiali cu cei temporali într-un ansamblu coerent care dă naștere unui nou tip de roman numit biografic.

Pe masa de operație este și **roman biografic** deoarece *religiosul îngurgitează biograficul* în esența sa de la *Facere/ Re-facere*, pentru că timpul biografic redă fidel imaginea omului ce-și parcurge **drumul vieții**. Constantin Stancu reușește, în mod miraculos, să asocieze numele personajelor din roman cu mesajele epice pe care dorește să le transmită după ce le filtrează prin sita timpului său biografic. Textul său este, dacă ar fi să-l parafrăzăm și pe Roland Barthes, **un text plural**, în care eroul este același și mereu altul. Eroul-narator, după spusele proprii, „*nu are nume, fiecare din noi poate fi cel aflat pe masa de operație. Personajele secundare au nume simbolice, pornind de la literele vechi ebraice, limbă în care a fost inițial scrisă o bună parte din Scriptură (Vechiul Testament). În această limbă se exprimau pentru prima dată scribii și are cuvinte speciale. În limba română nu există cuvinte echivalente pentru unele mesaje așa cum o foloseau vechii scribi. Totodată numele Creatorului în limba ebraică veche era YHWH, iar fiecare literă din acest cuvânt are și o valoare, valoare corespondentă în Tabelul lui Mendeleev, ceea ce arată că viața are la bază oxigenul, hidrogenul, carbonul, azotul și că numele lui Dumnezeu este scris în chiar codul nostru genetic, prin compoziție. Din acest motiv personajul principal nu are un nume, numele personal este umbrat de numele Creatorului pe care îl purtăm în codul genetic, iar pe de altă parte fiecare din noi este un bolnav. Am explicat în ultimele pagini din roman semnificația literelor sau numelor purtate de personaje. Extirparea unui rinichi este simbolică, Dumnezeu cercetează inima și rinichii omului conform scrierilor sacre*”^[3].

Dincolo de această explicație a autorului, aș dori să insist asupra unor sensuri epice profunde pe care le transmite scriitura autorului. Mai întâi aș insista asupra ideii că eroul-narator este un cititor al Bibliei. Mereu ne spune aceasta și ne dovedește că ne aflăm în fața unui cunoscător al textului sacru, așa că legătura cu alfabetul ebraic nu este deloc o întâmplare. În momentele de criză spirituală simte eliberarea prin lectura sacră, profund ancorată în gândirea și limbajului eroului: „*Priveam Biblia, o răsfoiam și am rămas surprins să văd că **textele mele preferate, versetele acelea adânc scrise în mine**, erau subliniate cu pastă albastră de tatăl său, parcă erau lucruri stabilite, auzite, văzute deja... M-a liniștit cititul versetelor.*” Mai apoi, lectura Bibliei este *un modus vivendi* al naratoului / autorului. Înseamnă mod de a trăi, mod de a povesti, mod de a iubi: „*La Biblie nu se mai poate adăuga sau scădea nimic... Poți să stai pe scaun, pe o bancă și să ascuți ce se spune, să-i auzi pe ceilalți... La cateheză și profesorii învață, Biblia e un manual bun pe care merită să-l predai și să înveți din el, viața, dragoste...*”

Ghimel, Dalet, Het și Lamed sunt poeți. În aparență ei sunt prieteni ai eroului, în plan simbolic ipostaze epico-lirice ale acestuia, imagini în oglinda drumului vieții, reflectate biografic și trăite profund în plan religios. „Orbirea” lor este simbolică, renașterea lor este datorată poeziei. Salvarea prin poezie este tema preferată a dialogului cu „prieteni-poeți” prin care, de fapt, planurile narative acceptă intertextualitatea ca formă concretă de comunicare cu ceilalți. Ne întâlnim astfel cu autori preferați ai eroului: Nichita Stănescu, George Luis Borges, Sebastian Bach. Poezia și muzica pot salva sufletul unui artist. Mă opresc asupra celui mai interesant prieten, Lamed, care, fără voie, a devenit, în timpul lecturării romanului, poetul preferat. El este Poetul din Cetate, solidar cu timpul său, cu lecturile sale dar și cu societatea în care trăiește („Știu că se simte solidar cu toți artiștii care suferă, iar cu poeții cu mult mai mult, este în același copac cu scribi” - NA[4]), el face legătura cu ultima frază din roman (el vrea să „se retragă la țară, ar dori o căsuță la țară, înconjurată de pomi și oameni simpli” – la fel cum eroul, în final, mărturisește că „Mi-am propus să îmi schimb viața în urma acestui text, să mă retrag undeva la țară, într-o căsuță modestă, cu o grădină plină de pomi, cu fântână în curte, să îmi cultiv singur alimentele, verdețurile”). În intimitatea acestui poet te simți Acasă, în Frumusețe și Prietenie absolută: „Simt în cameră o frumusețe a duioșiei de parcă el face un salt de un veac pe aripa unui fluture, e în lume o ruptură cât un fir de mătase, dar până la urmă le adaugă parfumul esențelor subțiri. Aș vrea să-i spun că punțile de legătură ale fulgerelor mentale ne leagă, dar parcă a spus-o într-un vers, mi se pare cunoscut, dar totuși nu este...”. Lamed este simbolul sacrificiului suprem, „prin LAMED/Spânzuratul (Desăvârșirea. Sacrificiul. Trecerea. Crucificarea. Spiritul care se separă se materie) – se ajunge la TAU (numărul 21/22, ultima literă a Lumii: **Cheia Tarotului Lumii, de TREI ori ȘAPTE. ABSOLUTUL. Rezumatul întregii ȘTIINȚE UNIVERSALE...**)”[5].

Finalul romanului are un mesaj profund religios. Dumnezeu este sensul prim și ultim al vieții omului, El este Creatorul și Izbăvitorul, Cheia înțelegerii oricărui eveniment al vieții noastre efemere. Spre El ne întoarcem mereu, etern, fiindcă singura Salvare o găsim în credință. Iubirea lui Dumnezeu ne salvează, indiferent de profesie, de vârstă sau de naționalitate. Viața noastră este Darul Lui cel mai de preț. Suferința supremă a eroului (vindecă de cancer) este încă o mărturie a existenței divine. La fel ca și vindecarea lui Ilie. Purificare prin artă. Purificare prin suferință. Purificare prin boală.

În acest roman, deși având doar 103 pagini, regăsim fire narative profunde și multiple precum firele de la războiul de țesut, sensurile nu se epuizează oricâte lecturi ai face. Subterfugiu epic final, epilogul intitulat *Epistola*, în care aflăm că, de fapt, întreaga narațiune, cu toate meandrele ei, a fost scrisă de un anonim, care a lăsat manuscrisul lui Ilie Roman spre publicare, e o tehnică narativă interesantă. Această *voce din off*, care ne dirijează finalul narațiunii și oferă căi de interpretare a romanului, ne mărturisește doar că recunoaște stilul scriiturii și că a încercat să-i viziteze pe eroii din roman (ceea ce înseamnă că îi cunoaște!) dar că i-a fost foarte greu să realizeze aceasta, deoarece „Treptat am înțeles că fiecare reprezenta o literă dintr-o limbă veche și că era în joc un cuvânt, un mesaj, poate, pentru că literele apropiate, după cum oamenii se apropie în viață, pot forma un cuvânt, exact ca în prietenia dintre ei, legătura lor era secretul. M-am documentat puțin și am înțeles că literele erau din proto-sinaitic, apoi am descoperit că e cam greu să afli câte ceva din toate acestea, trebuie să fii inițiat. **Eram și eu o literă, încercam să înțeleg, un semn, o valoare, o semnificație. Trebuia să fac legăturile posibile, textul îmi oferea un culoar, aveam o deschidere, cumva. Apoi am înțeles că fiecare literă semnifica ceva la început, un bou, o casă, bumerangul, peștele, un om cu brațele ridicate, o proptea, o armă, un gard, palma mâinii, toiagul, apa,**

șarpele, peștele, ochii, gura, o plantă, o maimuță, cap, arc, semnul crucii. Acum semnele acestea pot fi la fel, chiar dacă aud cuvintele într-o manieră ciudată...”

Un roman al experienței asumate. Un roman al sinelui despre sine care înțelege sensuri profund ontologice, un roman despre nădejde, solidaritate, boală, vindecare, credință, iubire. Un roman al Vieții înseși. O capodoperă.

Închei și eu retoric. *Dar care este prețul cu adevărat?* Și punctez, ca un fel de epilog, prin a recunoaște frumusețea unei scrieri deosebite în care „ființa care se povestește și care transmite, având vocația relatării și deținând rolul de povestitor-cronicar stabilit de comunitatea sa, este *homo narrativus* situat între zonele sacrului și ale profanului.”^[6]

Maria-Daniela Pănăzan

[1] Constantin Stancu, <http://reteualiterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie>, accesat la 20 august 2013.

[2] Cf. <http://www.diane.ro/2012/08/alfabetul-ebraic-simboluri-si.html>, accesat la 19 august 2013.

[3] *Idem*, <http://reteualiterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie>

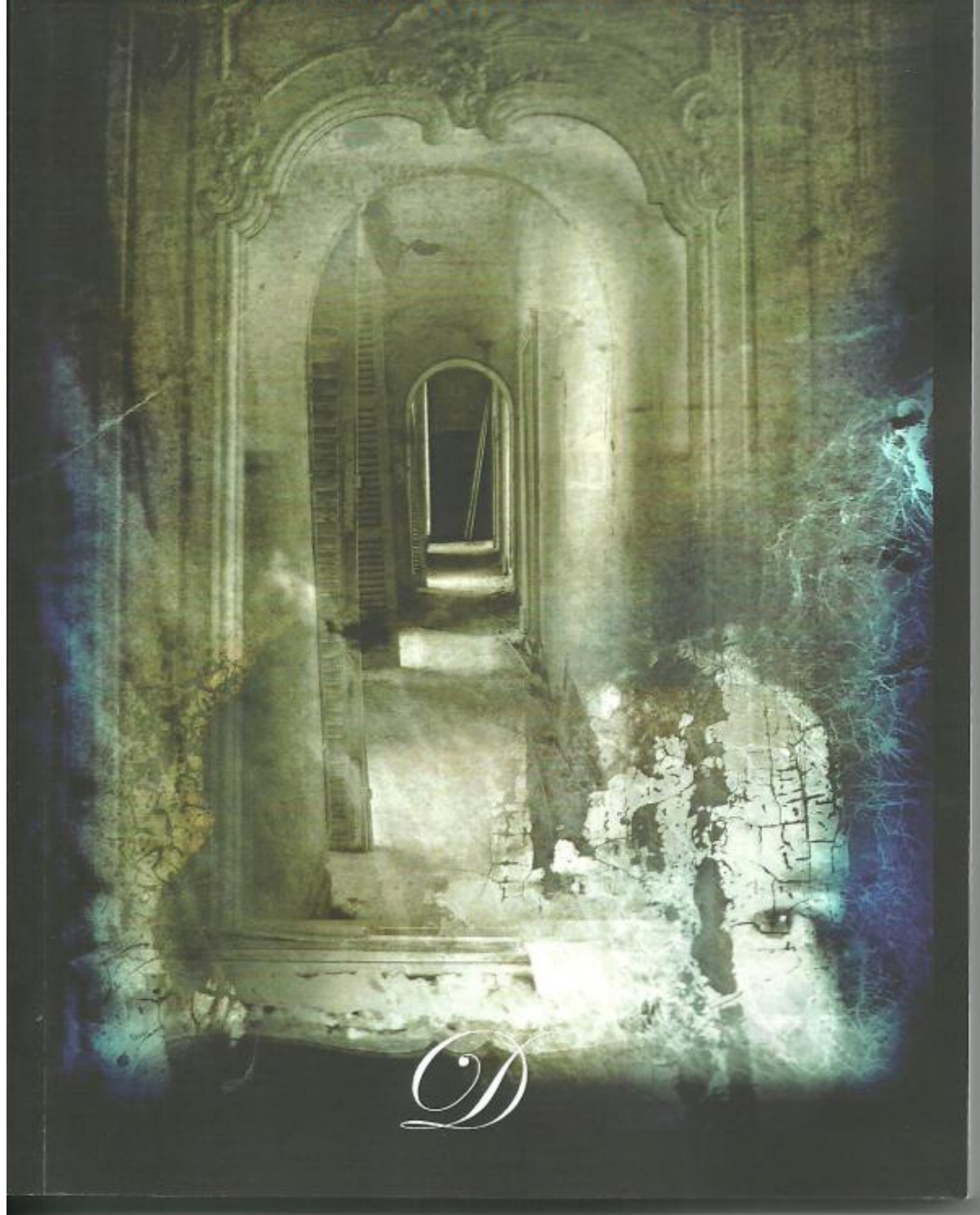
[4] *Pomul cu scribi* este titlul unui volum de versuri al lui Constantin Stancu (NA – MDP).

[5] Adrian Botez, <http://reteualiterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie>, accesat la 20 august 2013.

[6] Ion Vlad, *Aventura formelor. Geneza și metamorfoza „genurilor”*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1996, p. 13

DICTIONAR-ALMANAH LITERAR

AL SCRITORILOR DIN FILIALA ALBA-HUNEDOARA
A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

- **Note de Constantin Stancu, prezentarea**

Ultima săptămână, o carte despre viață

Scriitorul Constantin Stancu a împlinit în anul 2014 o vârstă rotundă, 60 de ani. A fost momentul în care și-a prezentat viziunea sa despre lume, viață, artă, despre valorile care ar putea să ne dea sentimentul eternității dacă nu am fi în eroarea pe câmpia sângerie. Este viziunea scribului într-o lume a informației care tinde spre informația totală. Fără viziune omul piere...

Cartea are la început câteva cuvinte despre lumea în care ne mișcăm cu grăbiți, este o carte a viziunii și curajului, a rigorii lucidității...

Oamenii de știință au constatat că resursele plantei pentru un an se sfârșesc în luna septembrie.

A existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat lumii câteva principii esențiale, cu toate că știa că într-o vineri va fi dat la moarte, apoi a urmat duminica.

Era în aprilie, după calendarul modern...

Glasul *meilor* se auzea în cetate, începuse vremea sărbătorii...

Există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare din noi?

Dictionar?

Etemenanki – „Clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vârf ajunge în cer” sau Clădirea al cărei vârf este în cer” (limba sumeriană) - Dicționar biblic, Editura „Cartea Creștină” – Oradea, 1995, p.119 (Babel, turnul – „poarta zeului”).

Era necesar ca scriitorul să-și explice titlul, pentru că face trimitere la valorile pe care oamenii le-au pierdut cumva la Turnul Babel, crezând că pot ajunge în cer...

În rest, temele care l-au marcat: limitele omului într-un univers enigmatic, la care poate avea acces prin contemplație, capacitatea artistului, a celui pasionat, pentru sacrificiul zilnic de a se depăși, luciditatea de accepta limitele și posibilitatea de a rămâne în paradigma celor curioși și curajoși. Există o rigoare a lucidității, de veghe în lanul cu planete...

De ce ultima săptămână?

Iisus în ultima săptămână a lăsat câteva valori eterne pentru viața noastră, valori vechi, de început, pe care le-a remodelat și le-a propus pentru ca noi să putem rezista în câmpia sângerie.

Există un argument pentru toate:

*„Lumina își păstrează memoria,
nimic nu se pierde în valul ei,
nimic nu se câștigă în laptele ei.
E lumina care își aduce aminte de
începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov,
de insomniile galbene în care se odihnesc gutui.*

*Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,
în prezența ei lumea se face încăpătoare,
cuvintele dau rădăcini subțiri și
vocale discrete de clorofilă.*

*Lumina cuprinde totul,
prinde în coroana ei soarele miriapod și
piatra pe care s-au scris cele zece porunci.*

*Lumina are degete delicate de brumă,
ne atinge trupurile imperfecte și
ne prefacem în sfinți,
dar nu vedem asta.*

Lumina înfloarește în brațele lui Dumnezeu

ca un buchet de floarea soarelui imens...

Prin timp lasă urme:

urechea lui van Gogh,

capul lui Caravaggio,

oul din care a fugit Brâncuși,

formulele neînțelese în care s-au pierdut

oamenii de știință într-o eternitate relativă,

sau vitraliul pictat din marile catedrale

în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant... (Memoria luminii)".

Deci, nimic în plus, nimic în minus...

Doar locul perfect în timp: *ultima săptămână...*

Maria-Daniela Pânăzan, editorul cărții de față, în studiul *Poezia religioasă românească. Analize și comentarii eseistice* – Editura CronoLogia – Sibiu, 2013, p. 381-391, scrise despre poezia lui Constantin Stancu

„Volumul *Pomul cu scribi* (dedicat soției) este o capodoperă a genului. Revenind la studiul lui Eugen Dorcescu despre poezia religioasă pe care l-am evocat în această carte, volumele poetului Constantin Stancu se pretează interpretării evidente despre poetica dedicată Celui ce este Lumina lumii... Începând de la acest volum apărut la Editura Eubeea în 2006 și până astăzi (în 2013), drumul poetic al lui Constantin Stancu e propriu și fără nicio tăgadă – profund religios”.

- Hațeg, 27.08.2016, prezentarea romanului Vadul ars cu ocazia ZILELOR ORAȘULUI HAȚEG!

[gallery type="rectangular" ids="520,530,529,528,527,526,525,524,523,522,521"]

- **Ladislau DARADICI –**

Între omul de carne și omul de gând...

Etemenanki (ultima săptămână) este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. Etemenanki, ne explică autorul într-un preambul, reprezintă „clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vîrf ajunge în cer” (limba sumeriană).

Premisa este ambițioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfîrșesc în septembrie și dacă a existat o ultimă săptămînă pentru Iisus în care a lăsat cîteva principii esențiale, cu toate că știa că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămînă, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu și crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), cînd din zi și an a mai rămas puțin („anul se sfîrșește în luna septembrie”), iar „timpul cade în locul frunzelor/ și copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămînzi pînă la ultimul cer,/ pînă la ultima moarte din moarte.”

Volumul este conceput pe patru secțiuni: *Turnul Babel (I)*, *Semn într-o lume de fosfor (II)*, *Ultima săptămînă (III)* și *Starea de veghe (IV)*. Dacă primele trei cuprind cîte un poem, ultimul conține circa treizeci de titluri.

Constantin Stancu s-a consacrat prin volumele publicate în ultimii ani un poet religios care își fundamentează lirica pe cunoașterea profundă a străvechilor mituri biblice. Simbolistica volumului depășește și de această dată pragul înțelegerii comune, semnificațiile parabolilor coplesind prin varietate și încărcătură semantică. Raportarea lor la destinul nostru se produce subtil, neofensator, învățătura vechilor pilde și imagini răzbătînd, mereu actuale, peste milenii.

Istoria continuă, pare să ne spună poetul, repetîndu-se, reluîndu-se cu destinul fiecărui individ, cu fiecă nouă generație, însă noi refuzăm să învățăm dintr-însa. Imaginea capetelor noastre ajungînd pe aceeași „tavă a Salomeii”, în ciuda eforturilor medicilor care „au descoperit o tehnică de a transplanta/ capetele obosite pe trupuri tinere” este, pe cît de dezarmantă, pe atît de relevantă: sîntem trupuri în derivă, *oameni-de-carne*, pierzîndu-ne capetele, în aceeași neostenită ambiție de a ne mima continuarea existenței cu iluzia de a fi stăpîni pe propriile vieți: „toți cei reîntorși pe trupuri tinere vorbesc între ei,/ au congresul lor, biserica lor,/ muzeul lor de tăvi de argint”, în final nedeosebindu-ne cu nimic de cei care s-au ambiționat cîndva a ridica Turnul Babel: „Unii ajung în vîrf/ și-n plină orgie își amestecă trupurile între

ei,/ privesc de acolo, din înalt, cîmpia Șinear,/ lacrimile lor picură în cer și/ șoptesc:
etemenanki, etemenanki..." (*Flacăra verde și cîmpia Șinear...*)

În viziunea poetică propusă de Constantin Stancu, revine apăsător această imagine a omului în divorț cu trupul său, delimitarea dureroasă dintre carne și spirit (întîlnită și în volumele anterioare), trupul devenind doar o materie amorfă din care noi înșine vom putea, într-o zi, „înmuguri”: „E o absență melodiosă în catedrala de frig/ și eu o știu și nu știu,/ cîntînd am să mă eliberez de trup...// E cîntecul pietrelor care visează/ celulele trupului meu,/ din care mă trag,/ din care am înmugurit..." (*Catedrala de frig*)

Povestea este istorie, de-acum. Se pare că mai întîi trebuie să sfîrșești pentru a (re)începe. Moartea cărnii prilejuiește eliberarea și devenirea spiritului („de carne sînt în căutarea cîntecului flămînd de carne” mărturisește poetul în *Cu vîrful aripii*). În cele din urmă, *omul-de-carne* ar trebui să devină *om-de-gînd*: „cînd oamenii mor, atunci începe totul:/ dintr-o rădăcină umilă/ se avîntă noile universuri, plus infinitul.../ Intră-n poveste cu toate slăbiciunile tale// fă-te gînd, omule de gînd” (*Calendare imperfecte*). De altfel, lumea întreagă în care ne amăgim că viețuim este o lume de carne în care „trupurile își aleg orele din ceasul cel mare/ de pe zid și/ nu înțeleg cine pe cine învinuiește,/ cine este moștenitorul sau martorul,/ precis cel bătrîn ar dori să locuiască în trupul/ adolescentului,/ ei nu pot găsi echilibru între moarte și moarte/ pentru că toți au murit în clipa/ în care au intrat în carnea prezențelor” (*Carnea prezențelor*).

Astfel, fără a înțelege măcar, oamenii își pierd treptat identitatea, nici măcar morții nefiind scutiți de acest blestem în această lume în care zadarnic strigăm la stele, la arbori și vecini (căci nu mai există oameni, nici vecini, nici măcar dușmani), ca în cutremurătorul poem intitulat *Singurătatea codului genetic*: „Individul acela e surprins,/ cineva i-a luat locul în mormînt,/ pe bucățița aceea de pămînt/ pe care era atît de sigur și atît de singur...” Și abia atunci, în singurătatea morții sale, realizează că totul începuse cu mult înainte, predestinat, chiar înainte de a se naște: „A înțeles greu că era mort de multă vreme,/ îngropat în trupul său pînă la umeri,/ pînă la ochi, pînă la gînd.../ Așteaptă ca cineva să-i scrie Apocalipsa pe frunte.../ Nimic în plus, nimic în minus,/ doar singurătatea codului genetic...”

Într-un poem, o tînără se simte „străină în trup străin”, în altul scribul nădăjduind că se reîntoarce într-o altă ființă, uitînd că „nu te poți baza pe trup” și așa mai departe.

Deși religios, credința, după mine, însemnînd speranță, se pare că, cel puțin în poemele din *Etemenanki*, Constantin Stancu nu ne acordă nouă, indivizilor, vreo șansă. Și asta, pentru că am încetat să ne mai înțelegem între noi, nu ne mai cunoaștem, fiecare vorbind în felul său. Ar exista o cale, desigur, comunicarea cu Dumnezeu, fiind „cel mai accesibil,/ poți sta cu El de vorbă oricînd” și nu e nevoie decît de „cîteva cuvînte” care, „puse cap la cap/ ar putea forma un trup de carne” (*Cîteva cuvînte*). De altfel, cuvîntul/ vorba, devine motiv esențial al volumului, căci dacă nimicul se sprijină „pe o infinitate de cuvînte” (*Sfîrșitul lumii*), și raiul începe „cu un singur cuvînt” (*Nimicul înmugurește*), profeții care au scris în „cartea veche” sînt prefăcuți în cuvînt (*Catedrale albastre*), însuși scribul sfîrșind prin a fi înghițit de propriile-i cuvînte (*Umbra scribului*). Imaginile se succed cu repeziciune: „un bărbat și o femeie scriu istoria lumii” pînă se transformă în îngeri, un om scrie cu degetul pe nisip numele lui Moise, Dumnezeu scrie cu degetul în carnea și sîngele nostru, poetul își scrie poemul „cuvînt cu cuvînt”, acesta destrămîndu-se însă...

Un alt motiv este lumina, aproape blagiană, păstrătoare a memoriei („nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câștigă în laptele ei”), aducându-și aminte atât de începuturile lumii, cât și de obsesiile și insomniile noastre: „Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,/ în prezența ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subțiri și/ vocale discrete de clorofilă”. Lumina doar lasă urme, precum „urechea lui van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brîncuși” (vezi poemul-argument *Memoria luminii*, cu care se deschide volumul).

Ca și alcătuire, în unele poeme Constantin Stancu reia o formulă de-acum consacrată în alcătuirea pieselor sale: începutul constă în schițarea unui fapt, a unei mici întâmplări care prilejuiește și, implicit, motivează devenirea, ramificarea poemului (sînt poeme arborescente, răsărind și sprijinindu-se pe aceste acte lumești ca pe niște rădăcini): „În seara aceasta s-a întâmplat ceva,/ am uitat caietul deschis pe masă,/ apoi am regăsit paginile scrise,/ un scris cumva cunoscut...” (*Istorie*); „Aventura începe/ după ce flăcăii au aruncat ultima fărîmă de pămînt/ peste mormînt” (în *Pămînt și gigabytes*). Începuturile textelor devin, astfel, pretexte pentru ceea ce urmează. Alte poeme se deschid cu definiții metaforice: omul e doar „umbra pe memoria sa” (*Diamantul*), întoarcerea acasă, „un ritual din care redescoperim numele dintii al lucrurilor”, acestea conturînd aria tematică și fixînd motivele ideatice pe care se vor clădi ulterior imaginile-idei. Dar există și poeme prilejuite de note ale observațiilor pe care le face scriitorul în „rătăcirile” de peste zi, posibile însemne dintr-un *pseudojurnal liric*: „Iarna s-a retras în nori,/ răspunsul meu nu a venit la chemarea glasului” (*Catedrala de frig*) sau „Pisica stă pe covor, tolănită,/ ne privea cu ochi sinceri” (*Secretul*) și așa mai departe.

Lumea noastră este „locul unde se poate întâmpla orice”, „nu mai avem timp”, „sîntem muritori în uniforme de aer”, mereu ne scapă ceva important și din pricina asta nu ne zărim umbra „pe mîinile lui Dumnezeu”, preocupați de „sfîrșitul lumii”, ne scapă „adevărul miriapod”... Acestea fiind doar o mică parte din semnificațiile din *Etemenanki*, această carte pe cît de dureroasă, pe atît de necesară.

L-am rugat pe Constantin Stancu să-mi scrie cîteva cuvinte despre cum a început povestea acestui volum atît de grav, atipic, singular. Iată cuvintele domniei sale:

„Cartea reprezintă viziunea consolidată în mintea unui om la o anumită vîrstă (în cazul meu, 60 de ani). Fiecare, singuri sau în asociere cu alții, construim turnuri pentru gloria zilnică, încercăm să-l prindem pe Dumnezeu de picioare, nu observăm că el a venit la noi, e în cîmpia sîngerie. Energii risipite care topesc resursele de orice fel mai repede, rămîne omul gol în fața istoriei. Cartea este optimistă, există valorile care sînt prezentate în poemul care sparge povestea: ultima săptămîină a lui Iisus pe pămînt cînd, sub presiunea morții iminente ca om, agresat de cei din jur, prin răspunsurile și faptele sale, ne lasă valorile de care avem nevoie pentru viața noastră, acestea încep cu dragostea și arată sensul, ieșirea de serviciu din istorie. Evidența acestei ultime săptămîni ne scapă, ar trebui să fie în aprilie, dar omul o găsește în septembrie, luna în care resursele planetei și plantei de pe această planetă, s-au epuizat pentru anul pe care tocmai îl trăim citind aceste poeme... Nimic deosebit, sînt știrile noastre de fiecare zi, iar starea de veghe este soluția... În loc să fim atenți la mesaj, ne lăsăm prinși în plasa cuvintelor care nu mai pot fi zicere... Poezia, misterul acestor zile...”

LADISLAU DARADIGI

REZERVOR
DESPRE
ALCATUIREA
POEMULUI

Critică literară

eLiteratura

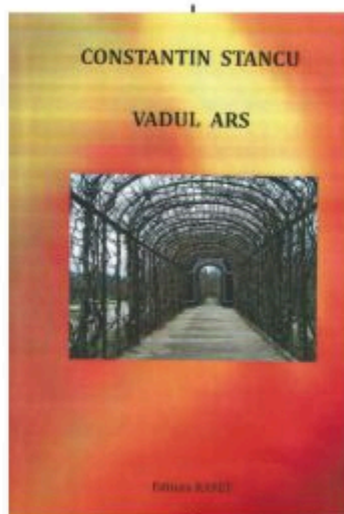
- LÖRINCZI FRANCISC-MIHAI

ODISEEA TRANZIȚIEI ROMĂNEȘTI POSTDECEMBRISTE

Cu un realism elegant al condeiului, scriitorul Constantin Stancu alcătuiește un roman al tranziției românești în care gradat și retrospectiv, cronologic și expresiv, pornind din spațiul absidei interioare și extinzându-se până la metamorfozele mentalului colectiv, reconstituie într-un sistem rizomic orchestrația unei perioade meandrate a societății românești postdecembriste. Toate schimbările majore, fizionomia și evoluția perioadei, sunt ținute de autor în jurul unei localități monoindustriale din România, care nu este denumită, dar subînțelege prin indicația geografică, construind acțiunea în jurul unui mare combinat, *mastodontul*, care macină vieți și speranțe în vremea unei tranziții care, parcă, nu se mai termină, ci, mai mult, devine un continuum trăit și pe care se greșeză vieți, situații,

conflicte, de care se leagă speranțe, destine, iubiri. O poveste de dragoste, dar care nu se consfințește prin căsătorie, dintre *Ilie Talan* și *Ana Nor*, este liantul întregului angrenaj al vieții dintr-o localitate monoindustrială de după *aglomerația din decembrie*, cum o numeau unii, *acea revoluție repede pierdută*, când se încearcă reorganizarea combinatului, iar toate formele schimbării pe care le îmbracă aceasta, în lumea noii economii de piață, de la dorința de re tehnologizare pe baza unei investiții străine și până la feluritele moduri de valorificare a combinatului, a fierului vechi, răscolirea haldelor de sterl de către cei săraci, toate aceste afaceri sunt coordonate de persoane care au fost sau au ajuns la conducerea combinatului, directorul Ioan Ardelean, consilierul său de serviciu, Ilie Talan, Comisarul de Poliție, Sorin Militaru, prefectul Aurel Aurel, primarul, poreclit Butelie, un jurnalist pe nume Ioan Jude. Printre ei se rotește Bianca Drăguț, o chelneriță propulsată mai apoi în domeniul modei și al show-biz-ului, modelul promovării imaginii și, în același timp, consecința și eșecul divinizării unui fals idol, imaginea. Toți aceștia mănuiesc, ca niște păpușari iscusiți, frâiele mai multor afaceri dubioase, underground, și servesc unui grup de interese care se extinde până la minister, dovadă rețeaua alambicată, de tip mufiot, care se instalează o dată cu schimbarea unui model politic cu altul: *Cu siguranță afacerea fierului vechi era importantă, era o tăcere în mod oficial în acest domeniu, oficial și public se discuta despre afacerea de la Vădu Ars, în background era altceva.*

Într-o holarhie tentaculară vicile societății, metehnele, cutumele ei sunt așezate sub lupa scriitorului care face o analiză detaliată, fenomenologică a schimbărilor care au marcat anii tranziției. Directorul combinatului a fost ales să fie mesagerul unor idei pe care scriitorul vrea să le transmită: *Ion Ardelean s-a gândit la marile fenomene ale lumii: șocul viitorului, capitalismul primitiv, ciocnirea civilizațiilor, megatendințele. Lecturile sale erau frumoase, realitatea era dură. La partid îl apreciau pentru viziunea sa, pentru ideile sale moderne, dar lumea era în schimbare, o simțea pe pie-*

lea sa. Părea că țara nu fusese pregătită pentru capitalism. Investiția respecta toate regulile economiei de piață, dar se părea că deranjează pe cineva, nu înțelegea pe cine, până la urmă și opoziția putea beneficia de această dezvoltare a zonei și ei vor ajunge la putere... Da, dar dacă marcel capital nu era de acord? Această amprentare este realizată atât la nivelul general al cotidianului, dar privirea scrutătoare intră în interstițiile profunde de comunicare și control, de manipulare, urmărită până la limita de sus a sensibilului și intangibilului, coborând de asemenea și până la cel mai de jos strat al societății, pauper, pătrunzând în țeale ei sociale, de supraviețuire, de subzistență a săracilor zonei care trăiesc din furtul fierului vechi. Scriitorul reinvie un vechi personaj al orizontului local, *Față Neagră*, din literatură, aceluși haiduc din rândul nobilimii îl contrapune pe actualul personaj,

de joasă speță, șeful țiganilor și al haldei de sterl impliciți, zis și *Sandokan*, care își delimitează clar teritoriul, de unde adună, după o muncă istovitoare fierul vechi: *Aici eu sunt împăratul.*

Ilie Talan și Ana Nor sunt personajele în jurul cărora gravitează acțiunea romanului. În jurul acestei familii (neclegitime, cei doi trăiesc în concubinaj, și această formă de a trăi împreună fiind tot un efect și un act permisiv, volițional al tranziției, al tinerei democrații) autorul orânduiește viața unei comunități dintr-o localitate monoindustrială, cum este definită de scriitor, cu un loc special spre care gravitează acțiunea din carte, *Macarena*, un centru de alimentație publică, unde se leagă afaceri și loc de întâlnire pentru oameni pentru a-și spune păsurile. Ilie și Ana se iubesc, dar nu îndrăznesc să facă pasul decisiv, să se căsătorească. El este consilier al directorului uzinei, iar ea lucrează ca avocat de provincie: *se întâlneau destul de des, dar erau și zile în care nu se vedeau. Ilie Talan era mereu ocupat, dar iubirea era ceva serios pentru el. Ana simțea, era de acord, dar regreta că nu s-au căsătorit. Fiecare își dedicase viața, într-un fel, carierei. Fără bani tinerii nu puteau face mare lucru. [...] se obișnuiseră cu felul acesta vicios de viață. Erău de acord că familia era ceva important și că viața fără familie nu avea rost. Timpul trece implacabil și relația lor se consumă în acest fel, între locul de muncă și un apartament numai al lor. Ei simbolizează oamenii tranziției, cu o viață nestatornică, timpul trăit mereu în grabă, cu puține momente de bucurie. O atmosferă cenușie ca aceea a ochilor tranziției în care toate par că se scufundă. Intimitatea familiei, micile fericiri, erau singurele care măntuiau, eliberau, destindeau ființa în zbaterea zilnică. Schimbările se derulau accelerat. Ana Nor primește un post bun și pleacă la lucru în Marea Britanie, iar Ilie rămânând singur acasă nu își mai găsește liniștea. Cade într-un fel de depresie și într-un final moare prin defenestrare. Se aruncă în gol de pe turnul de echilibru al *mastodontului* care l-a înghițit într-un fel. Se sinucide sau este ucis de către un alt personaj ambiguu al tranziției, de-*

presiv, care de mai multe ori se urcă pe turnul înalt și amenință cu sinuciderea. Autonul lasă un nor deasupra acestui caz, care se închide repede. Ana Nor se întoarce acasă după moartea lui Ilie, dar nu își mai află rostul și după scurt timp pleacă iar în Marea Britanic. Este un exemplu fictiv, dar cutremurător prin faptul că prezintă matricea situației multor familii de azi, care aleg calea prăbegiei, se destramă și lasă în urmă copiii singuri în țară fără sprijin și afecțiune.

În romanul *Vadu Ars* autonul Constantin Stancu creionează o lume a tranziției românești dintre milenii, o perioadă pe care o și delimitează temporal, între 1991 și 2013. Din primele pagini se poate citi o notă și un dicționar, care se doresc a fi un îndreptar în înțelegerea mai clară a aspectelor majore pe care le urmărește scriitorul în roman, un roman al tranziției, având în centru o localitate monoindustrială, denumită în roman *Vadu Ars*, modelată de industrializarea forțată și rigidă practică în anii 1947-1989 în România. *Oameni dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei*. Din scheletul acestui mastodont au ciugulit ultimele bucăți de carne și au devorat totul până la nimicire, din visteria statului, îmbogățirii de carton ai tranziției. Megaliți industriali construși iluzorii. Unități gigant, prea mari pentru resursele reale ale regiunii. Lumea romanului este una a tranziției, când *mastodontul*, combiratul, a cărui funcționare, în pierdere, nerentabilă, este întreținută artificial, este scos pe platforma economiei de piață de forțe politice din noua gardă și prin conducerea combinatului mediază fel de fel de afaceri care să aducă profit unui cerc restrâns de persoane aservite politic.

Titlul romanului, *Vadu Ars*, apare explicat într-o pagină a cărții, *vremea când oamenii câștigă bani aici e un vad bun, curg banii*. Al doilea termen, *ars*, ar putea simboliza sfârșitul *mastodontului*, *afacerea s-a ars*, platforma industrială în paragină, arsă: *Ce atinge omul necinstit, omul flămând, se duce de răpă. [...] Vremea investiției a trecut, gândea Ilie, s-a dus, a ars*.

Limbajul este o modalitate de a satiriza, de a biciui o lume de o moralitate joasă și oameni lipsiți de educație, aflați în posturi de conducere, sărăcia limbajului și sărăcia sufletească. *Dă-I la mine* (referire la un apel telefonic), în alt loc *zău, e stas, merge și la case mai mari, apoi nouă nu ne mai pasă de cultură, doar de ale noastre*, sau în altă parte citim *le dau românilor gumă de mestecat pentru ochi sau E bun rău, șefule, zău, aici sunteți meseriaș*. Scriitorul surprinde în perioada dintre 1991-2013 fenomenul manipulării perfide prin mass-media, prin tehnică, o formă de sclavie modernă, o dinamită a secolului XXI utilizat de geniul răului, omul fiind *zeul consumismului*. Se practică otrăvirea populației cu informație, prin media excendentară, de proastă calitate (marcată prin promovarea divei Bianca Drăguț), presă de joasă ținută, promovarea subțirelului, manipularea maseilor, influența politicului în economie, așadar imaginea societății de azi, una insalubră.

Problema furtului endemic este de asemenea dezbătută de scriitor. Acesta este o problemă majoră a societății, fiind efectul sistemului comunist. Este o maladie care nu poate fi eradicată ușor. Ea a fost inoculată unei societăți întregi: *Băieții deștepți* (iarăși o expresie des vehiculată în limbajul jurnalistic și media actuală) *au hotărât ca în Vadu Ars să autorizeze o firmă de recuperare a deșeurilor, s-a discutat la partid, știi tu... Ca să faceți bani pentru investiția din combinat trebuie să demolați parte din instalațiile vechi,*

e în plan, dar materialele trebuie să ajungă la firma asta de recuperare. [...] Cine va putea opri jaful? Vor da buzna peste instalațiile bune, vor tăia totul, vor rupe, vor face fier vechi și din utilajele noi, nemontate! [...] E o cotă de contribuție ce trebuie pusă în mișcare, problema e că banii trebuie controlați. Furtul este parte dintr-un lanț vicios mult mai extins care implică birocrăția tentaculară, sfera politicului, afaceri ilicite cu statul, de unde și câștigurile fabuloase care au dat naștere unor miliardari de carton, campanii electorale care funcționează prin spălarea de bani, afaceri underground, emiterea unor ordonanțe de urgență la comandă: *cred că documente pot ajunge la ministru chiar azi, [...] pe masa din încăperea era un dosar cu draft-ul ordonanței de urgență care urma să apară în monitorul oficial; emiterea de autorizații false, închirieri ilicite, spălarea banilor: trebuie să acoperim cumva două milioane de dolari, dominația centrului asupra provinciei, expertize ilicite...*

Chiar dacă se vorbește despre descentralizare, aceasta există doar la nivel teoretic. Toate acestea se petrec într-un sistem de lojă și culoare kafkiene, în penumbră, întâlniri pe ascuns, afaceri încheiate fără transparență, dar cu unda verde dată de autor într-o formulare plastică: *Bătu cu mâna pe dosar ca pe spatele unui armăsar*. Atmosfera romanului este cea a tranziției omului incult, aflat în poziții de conducere, a omului descărcăreț, promovarea păcătoasă a căldicelului, a celor care se strecoară, se infiltrează, a alunecosului și pehlivanului. Oare torționarul și-a schimbat doar instrumentele de tortură? Mă întreb. Teama continuă să fie prezentă, frica de a fi ascultat de un serviciu de securitate invizibil: *Sper, domnule avocat, că nu suntem ascultați de urechi albastre...* Este vorba de o libertate limitată, se inoculează aparența libertății, o perfidă manipulare, incurajarea ușuraticului, a ziarelor de joasă speță, unde sunt promovate incultura, superficialul, poleiala. Experiența profesională a scriitorului în domeniul dreptului oferă concretețe și un credit de realism unor situații pe care le creează, imaginează, ori le derulează din experiența trăită, așa cum o explică al începutul romanului: *Narațiunea se bazează pe fapte trăite de unii, citite din ziare, aflate de alții de la televiziuni, intuite de alții, povestite, răstălmăcite, devenite legende. Mituri. Acei oameni au devenit oamenii tranziției*.

Constantin Stancu conturează un tablou panoramic al perioadei de tranziție, surprinzând aspecte care se-au derulat de-a lungul acestui interval, de la privatizări până la Caritas-ul chujean, *Fondul de Investiții Profitul*, de la micile afaceri locale, ilicite ori spălări de bani la nivel înalt, până la moravuri și cusururi sociale și păcate ale schimbării: nepăsarea, ignoranța, egoismul, invidia, răutatea, incultura, trândăvia, nivelarea omului cu tăvălugul. Toate pentru a satiriza o societate decăzută, degradată. Autonul pune sub obiectiv și conturează viața unor oameni devotați întreprinderii: violonistul Matei Iosif, *fostul inginer al combinatului, mare pasionat de muzică și arte. Cânta la vioară, avea ureche muzicală bună pentru instrument, dar și pentru utilajele din uzină. Iată viața ridicată la rang de artă*. Dincolo de profesie, bijuteria de a fi și a deveni ca om. Munca devine artă, nu obișnuință ca în cazul omului comun, care este repetitiv, nu creator și dedicat profesiei. Celălalt personaj care intră în prim plan este inginerul Steiner, care a plecat în Germania, unde și-a și găsit sfârșitul, iar acasă a rămas sora sa, Helga, care și ea a suferit deportarea în Rusia. Prin suflul acestui

personaj feminin răsuflă rânile grele ale războiului și ale tuturor relelor legate de acesta.

Autorul face o trecere panoramică peste ani, peste evenimentele, schimbările care s-au petrecut în societate și efectele pe care le au astăzi, consecințe ale acțiunii omului în anii începeșaji ai tranziției: *doreau să mănânce capitalism pe pâine, erau flămânzi de succes, mai ales de cel facil. [...] Puterea era un drog la care puțini puteau rezista. [...] Circula în perioada aceea fabula, reală de altfel, că era mai bine să faci pușcărie doi ani, dar să rămâi la butoane, cu averea intactă, era metoda prin care mulți câștigau ceva, alții scăpau de pedepsă, banii negrii deveneau albi, manipulatorii de bani ajungeau în consilii locale, în parlament, în consilii de administrație. Copiii afaceriștilor de carton făceau studii în străinătate, familia continua odiseea. Darul perfect pentru un copil de bani gata era un loc în parlament...* În opoziție cu liderii tranziției autorul așază oamenii de rând, sărăcimea, iar ipostaza în care alege să prezinte această situație lor, este ziua de 1 noiembrie, ziua morților când: *își aminti de puhoiul de lume care mergea în cimitirul din Vadu Ars cu flori, cu lumânări, cu multe coroane, cu mici cadouri. Cei săraci dădeau năvală, cerșeau, se milogeau să capete ceva, în aceea zi nu mai furau din combinat, se duceau în cimitir. [...] Noaptea unii veneau în cimitir și furau tot ceea ce era de furat, [...] toate apăreau în a doua zi în piață, în magazine, de parcă abia au sosit de la furnizori.* Scriitorul încearcă să sculpteze cu ironie fină realități dure ale zilelor noastre, practici ultime la care recurg cei săraci în lupta pentru supraviețuire. De-a lungul romanului apare ca un leitmotiv furtul și juica, două branduri de țară, care promovează latura obscură a acestora. Scriitorul pune accent pe detalii, pe acele detalii care prind omul în capcana tranziției, a deșertăciunii, a manipulării fine. Alteori oamenii se prăbușesc în hățșurile superfluului, al kitch-ului, *mă omoară cu telenovelele și cumpărăturile la second-hand* Întâlnim cugetări de substanță ascunse în jocuri stilistice și finețuri lingvistice: *Sunt mulți „Caini” în vremea noastră...* Scriitorul atinge subtil problema liberalului arbitru, al credinței, al libertății de exprimare religioasă, comentează distincția dintre libertate și libertinaj. Pune pe tapet problematica catedralei mântuirii neamului. Face acest lucru prin imaginarea a două declarații în opoziție, a presei și a patriarhiei. Tratează problema culturii de joasă altitudine ori a celei din spațiul ozonat, dar putred moral.

Cu un condei percutant, grav, apăsând pe hârtie cu durere, autorul face o radiografie a mediului scriitoricesc regional și local, al angrenajului care îl pune în mișcare. Promovarea se face și aici pe bază de interese. Clasa politică are și în acest domeniu influență mare. Consiliile locale finanțează cărțile personalităților în funcție de culoarea politică, nu după valoarea cărților scrise. Promovarea și în rândul intelectualilor, a oamenilor de cultură se face pe bază de interese, de nepotism, competiție de șleahtă... Cavalerismul onoarei nu mai există. Duelul nu își mai găsește rostul. Moartea ar fi zadarnică. Este un mediu carnavalesc, cu măști prea transparente, ușor caricaturale, care lasă să se întrevadă lipul. Tendințe culturale noi modifică peisajul literar. Scriitorul atinge problema plagiatului, a diplomelor luate de-a gata: *diplome în toate părțile, sunt fabrici de diplo-*

me. Chiar și antrenorul de fotbal era pus pe linie politică: *a fost inspector la casa de cultură înainte, a făcut câteva cursuri, știa că e necivilizat, bătăran, dar așa este în fotbal... [...] până și femeile de serviciu erau numite politic...*

Scriitor cu crez creștin, Constantin Stancu așază pe acest fundament un peisaj industrial derulând imagini ale tranziției pe mai bine de două decenii, surprinzând fizionomii, caractere umane, decupând momente ale schimbărilor care s-au petrecut, reevaluând sub stare de conștiință și conștientă un parcurs al memoriei care încearcă să recupereze un peisaj industrial în mișcare temporală, să creeze un fel de film al regiunii, prin trăirile oamenilor investind autenticitate evenimentelor. În derularea cinematografică a perioadei fiecare întoarcere în sertarele memoriei sunt tot atâtea popasuri de introspecție și meditație. Scriitorul se confundă uneori cu personajele, când cu unul, când cu altul. Total este în mișcare. Autorul pune accent pe trecerea implacabilă a timpului: *lumea era în mișcare, lumea se schimba, timpul trecea repede, lumea se reinventa.* Un element autobiografic poate fi surprins prin formula: *Poate ajung pe masa de operație.*

Scriitorul surprinde probleme majore cu care se confruntă omenirea: cea a conflictelor interetnice, problema religiei, războaiele din lume, a migrației în Europa și particular problematica emigrației românilor și trage un semnal de alarmă: *Va fi un exod! Se va goli țara!* Eu aș adăuga, că nu e o problemă. Îl vor umple alții. Va fi prețul pe care îl vom plăti. Amanul.

Dar scriitorul are și o alternativă: speranța. Jude devine consilier de fonduri și proiecte noi pentru a relua ciclul vieții. E hotărât să se căsătorească. Pașii săi sunt determinați în acest sens. Scriitorul lasă o poartă deschisă spre cititor prin care îl invită spre subtilități de interpretare. Centrul creștin cu rol în clădirea spirituală a persoanei are în contrapondere și un cabinet de psihologie care tratează bolile moderne pe care tranziția începe să le lase asupra oamenilor, stresul modelează un alt fel de individ.

Afinitatea poetică a scriitorului o găsim în carte sub forma unor seminte de frumusețe și sensibilitate. Scriitorul Constantin Stancu este un cultivator de frumos. Câteva detalii stau mărturie și grăiesc despre frumusețea naturii, a omului, în contrast cu marea uzină, cu poluarea și estetica urâtului indusă de un parc industrial ajuns în paragină: *simțea mirosul florilor sădite pe marginea alicilor, câteva femei din localitate, care locuiau în zoră, au avut inițiativă, le plăcea lucrul acesta, era obișnuința din vremurile când trăiau la țară, femei preocupate să aducă frumosul mai aproape. [...] Simțea și aerul mlădiat de mirosuri alese venind dinspre pădurea de pe dealul din apropiere, asta îl înnebunea, era ceva special în provincie, acest aer unic.* În curtea uzinei stă fântâna, cu apă bună, care satură pe bogați și pe săraci deopotrivă. Este apa vindecătoare: *fântâna săturase de sete multă lume, oameni bogați, miliardari, generali, oameni simpli...* Frânturile lirice vin să îmbogățescă și să tămăduiască sufletele personajelor, Ilie și Ana, doi oameni care se iubesc: *luna i s-a părut mai aproape în seara aceea [...] Au intrat în noapte ca-ntr-o cetate.*

LÖRINCZI Francisc-Mihai

Cu un realism elegant al condeiului, scriitorul Constantin Stancu alcătuiește un roman al tranziției românești în care gradat și retrospectiv, cronologic și expresiv, pornind din spațiul absidei interioare și extinzându-se până la metamorfozele mentalului colectiv, reconstituie într-un sistem rizomic orchestrația unei perioade meandrate a societății românești postdecembriste. Toate schimbările majore, fizionomia și evoluția perioadei, sunt țesute de autor în jurul unei localități monoindustriale din România, care nu este denumită, dar subînțeleasă prin indicația geografică, construind acțiunea în jurul unui mare combinat, *mastodontul*, care macină vieți și speranțe în vremea unei tranziții care, parcă, nu se mai termină, ci, mai mult, devine un continuum trăit și pe care se grefează vieți, situații, conflicte, de care se leagă speranțe, destine, iubiri. O poveste de dragoste, dar care nu se consfințește prin căsătorie, dintre *Ilie Talan* și *Ana Nor*, este liantul întregului angrenaj al vieții dintr-o localitate monoindustrială de după *aglomerația din decembrie, cum o numeau unii, acea revoluție repede pierdută*, când se încearcă reorganizarea combinatului, iar toate formele schimbării pe care le îmbracă aceasta, în lumea noii economii de piață, de la dorința de re tehnologizare pe baza unei investiții străine și până la feluritele moduri de valorificare a combinatului, a fierului vechi, răscolirea haldelor de steril de către cei săraci, toate aceste afaceri sunt coordonate de persoane care au fost sau au ajuns la conducerea combinatului, directorul Ioan Ardelean, consilierul său de serviciu, Ilie Talan, Comisarul de Poliție, Sorin Militaru, prefectul Aurel Aurel, primarul, poreclit Butelie, un jurnalist pe nume Ioan Jude. Printre ei se rotește Bianca Drăguț, o chelneriță propulsată mai apoi în domeniul modei și al show-biz-ului, modelul promovării imaginii și, în același timp, consecința și eșecul divinizării unui fals idol, imaginea. Toți aceștia mânuiesc, ca niște păpușari iscusiti, frâiele mai multor afaceri dubioase, underground, și servesc unui grup de interese care se extinde până la minister, dovadă rețeaua alambicată, de tip mafiot, care se instalează o dată cu schimbarea unui model politic cu altul: *Cu siguranță afacerea fierului vechi era importantă, era o tăcere în mod oficial în acest domeniu, oficial și public se discuta despre afacerea de la Vadu Ars, în background era altceva.*

Într-o holarhie tentaculară viciile societății, metehnele, cutumele ei sunt așezate sub lupa scriitorului care face o analiză detaliată, fenomenologică a schimbărilor care au marcat anii tranziției. Directorul combinatului a fost ales să fie mesagerul unor idei pe care scriitorul vrea să le transmită: *Ion Ardelean s-a gândit la marile fenomene ale lumii: șocul viitorului, capitalismul primitiv, ciocnirea civilizațiilor, megatendințele. Lecturile sale erau frumoase, realitatea era dură. La partid îl apreciau pentru viziunea sa, pentru ideile sale moderne, dar lumea era în schimbare, o simțea pe pielea sa. Părea că țara nu fusese pregătită pentru capitalism. Investiția respecta toate regulile economiei de piață, dar se părea că deranjează pe cineva, nu înțelegea pe cine, până la urmă și opoziția putea beneficia de această dezvoltare a zonei și ei vor ajunge la putere... Da, dar dacă marele capital nu era de acord?* Această amprentare este realizată atât la nivelul general al cotidianului, dar privirea scrutătoare intră în interstițiile profunde de comunicare și control, de manipulare, urmărită până la limita de sus a sensibilului și intangibilului, coborând de asemenea și până la cel mai de jos strat al societății, pauper, pătrunzând în ițele ei sociale, de supraviețuire, de subzistență a săracilor zonei care trăiesc din furtul fierului vechi. Scriitorul reînvie un vechi personaj al orizontului local, *Față Neagră*, din literatură, aceluși haiduc din rândul nobilimii îl contrapune pe actualul personaj, de joasă speță, șeful țiganilor și al haldei de steril implicit, zis și *Sandokan*, care își delimitează clar teritoriul, de unde adună, după o muncă istovitoare fierul vechi: *Aici eu sunt împăratul.*

Ilie Talan și Ana Nor sunt personajele în jurul cărora gravitează acțiunea romanului. În jurul acestei familii (nelegitime, cei doi trăiesc în concubinaj, și această formă de a trăi împreună fiind tot un efect și un act permisiv, volițional al tranziției, al tinerei democrații) autorul orânduiește viața unei comunități dintr-o localitate monoindustrială, cum este definită de scriitor, cu un loc special spre care gravitează acțiunea din carte, *Macarena*, un centru de alimentație publică, unde se leagă afaceri și loc de întâlnire pentru oameni pentru a-și spune păsurile. Ilie și Ana se iubesc, dar nu îndrăznesc să facă pasul decisiv, să se căsătorească. El este consilier al directorului uzinei, iar ea lucrează ca avocat de provincie: *se întâlneau destul de des, dar erau și zile în care nu se vedeau. Ilie Talan era mereu ocupat, dar iubirea era ceva serios pentru el. Ana simțea, era de acord, dar regreta că nu s-au căsătorit. Fiecare își dedicase viața, într-un fel, carierei. Fără bani tinerii nu puteau face mare lucru.[...] se obișnuiseră cu felul acesta vicios de viață. Erau de acord că familia era ceva important și că viața fără familie nu avea rost.* Timpul trece implacabil și relația lor se consumă în acest fel, între locul de muncă și un apartament numai al lor. Ei simbolizează oamenii tranziției, cu o viață nestatornică, timpul trăit mereu în grabă, cu puține momente de bucurie. O atmosferă cenușie ca aceea a ochilor tranziției în care toate par că se scufundă. Intimitatea familiei, micile fericiri, erau singurele care mântuiau, eliberau, destindeau ființa în zbaterea zilnică. Schimbările se derulau accelerat. Ana Nor primește un post bun și pleacă la lucru în Marea Britanie, iar Ilie rămânând singur acasă nu își mai găsește liniștea. Cade într-un fel de depresie și într-un final moare prin defenestrare. Se aruncă în gol de pe turnul de echilibru al *mastodontului* care l-a înghițit într-un fel. Se sinucide sau este ucis de către un alt personaj ambiguu al tranziției, depresiv, care de mai multe ori se urcă pe turnul înalt și amenință cu sinuciderea. Autorul lasă un nor deasupra acestui caz, care se închide repede. Ana Nor se întoarce acasă după moartea lui Ilie, dar nu își mai află rostul și după scurt timp pleacă iar în Marea Britanie. Este un exemplu fictiv, dar cutremurător prin faptul că prezintă matricea situației multor familii de azi, care aleg calea pribegiei, se destramă și lasă în urmă copii singuri în țară fără sprijin și afecțiune.

În romanul *Vadu Ars* autorul Constantin Stancu creionează o lume a tranziției românești dintre milenii, o perioadă pe care o și delimitează temporal, între 1991 și 2013. Din primele pagini se poate citi o notă și un dicționar, care se doresc a fi un îndreptar în înțelegerea mai clară a aspectelor majore pe care le urmărește scriitorul în roman, *un roman al tranziției*, având în centru *o localitate monoindustrială*, denumită în roman *Vadu Ars*, *modelată de industrializarea forțată și rigidă practică în anii 1947-1989 în România. Oameni dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei.* Din scheletul acestui mastodont au ciugulit ultimele bucăți de carne și au devorat totul până la nimicire, din visteria statului, îmbogățirii de carton ai tranziției. Megaliți industriali construiți iluzoriu. Unități gigant, prea mari pentru resursele reale ale regiunii. Lumea romanului este una a tranziției, când *mastodontul*, combinatul, a cărui funcționare, în pierdere, nerentabilă, este întreținută artificial, este scos pe platforma economiei de piață de forțe politice din noua gardă și prin conducerea combinatului mediază fel de fel de afaceri care să aducă profit unui cerc restrâns de persoane aservite politic.

Titlul romanului, *Vadu Ars*, apare explicat într-o pagină a cărții, *vremea când oamenii câștigă bani aici e un vad bun, curg banii.* Al doilea termen, *ars*, ar putea simboliza sfârșitul *mastodontului*, *afacerea s-a ars*, platforma industrială în paragină, arsă: *Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, se duce de răpă. [...] Vremea investiției a trecut, gândea Ilie, s-a dus, a ars.*

Limbajul este o modalitate de a satiriza, de a biciui o lume de o moralitate joasă și oameni lipsiți de educație, aflați în posturi de conducere, sărăcia limbajului și sărăcia sufletească. *Dă-l la mine* (referire la un apel telefonic), în alt loc *zău, e stas, merge și la case mai mari*, apoi *nouă nu ne mai pasă de cultură, doar de ale noastre*, sau în altă parte citim *le dau românilor gumă de mestecat pentru ochi* sau *E bun rău, șefule, zău, aici sunteți meseriaș*. Scriitorul surprinde în perioada dintre 1991-2013 fenomenul manipulării perfide prin mass-media, prin tehnică, o formă de sclavie modernă, o dinamită a secolului XXI utilizat de geniul răului, omul fiind *zeul consumismului*. Se practică otrăvirea populației cu informație, prin media excedentară, de proastă calitate (marcată prin promovarea divei Bianca Drăguț), presă de joasă ținută, promovarea subțirelului, manipularea maselor, influența politicului în economie, așadar imaginea societății de azi, una insalubră.

Problema furtului endemic este de asemenea dezbătută de scriitor. Acesta este o problemă majoră a societății, fiind efectul sistemului comunist. Este o maladie care nu poate fi eradicată ușor. Ea a fost inoculată unei societăți întregi: *Băieții deștepți* (iarăși o expresie des vehiculată în limbajul jurnalistic și media actuală) *au hotărât ca în Vadu Ars să autorizeze o firmă de recuperare a deșeurilor, s-a discutat la partid, știi tu... Ca să faceți bani pentru investiția din combinat trebuie să demolați parte din instalațiile vechi, e în plan, dar materialele trebuie să ajungă la firma asta de recuperare. [...]* *Cine va putea opri jaful? Vor da buzna peste instalațiile bune, vor tăia totul, vor rupe, vor face fier vechi și din utilajele noi, nemontate! [...]* *E o cotă de contribuție ce trebuie pusă în mișcare, problema e că banii trebuie controlați*. Furtul este parte dintr-un lanț vicios mult mai extins care implică birocrația tentaculară, sfera politicului, afaceri ilicite cu statul, de unde și câștigurile fabuloase care au dat naștere unor miliardari de carton, campanii electorale care funcționează prin spălarea de bani, afaceri underground, emiterea unor ordonanțe de urgență la comandă: *cred că documente pot ajunge la ministru chiar azi, [...]* *pe masa din încăperea era un dosar cu draft-ul ordonanței de urgență care urma să apară în monitorul oficial; emiterea de autorizații false, închirieri ilicite, spălarea banilor: trebuie să acoperim cumva două milioane de dolari, dominanța centrului asupra provinciei, expertize ilicite...*

Chiar dacă se vorbește despre descentralizare, aceasta există doar la nivel teoretic. Toate acestea se petrec într-un sistem de lojă și culoare kafkiene, în penumbră, întâlniri pe ascuns, afaceri încheiate fără transparență, dar cu unda verde dată de autor într-o formulare plastică: *Bătu cu mâna pe dosar ca pe spatele unui armăsar*. Atmosfera romanului este cea a tranziției omului incult, aflat în poziții de conducere, a omului descurcăreț, promovarea păcătoasă a căldicelului, a celor care se strecoară, se înfiltrează, a alunecosului și pehlivanului. Oare tortionarul și-a schimbat doar instrumentele de tortură? Mă întreb. Teama continuă să fie prezentă, frica de a fi ascultat de un serviciu de securitate invizibil: *Sper, domnule avocat, că nu suntem ascultați de urechi albastre...* Este vorba de o libertate limitată, se inoculează aparența libertății, o perfidă manipulare, încurajarea ușuraticului, a ziarelor de joasă speță, unde sunt promovate incultura, superficialul, poleiala. Experiența profesională a scriitorului în domeniul dreptului oferă concretețe și un credit de realism unor situații pe care le creează, imaginează, ori le derulează din experiența trăită, așa cum o explică al începutul romanului: *Narațiunea se bazează pe fapte trăite de unii, citite din ziare, aflate de alții de la televiziuni, intuite de alții, povestite, răstălmăcite, devenite legende. Mituri. Acei oameni au devenit oamenii tranziției*.

Constantin Stancu conturează un tablou panoramic al perioadei de tranziție, surprinzând aspecte care s-au derulat de-a lungul acestui interval, de la privatizări până la Caritas-ul clujean, *Fondul de Investiții Profitul*, de la micile afaceri locale, ilicite ori spălări de bani la

nivel înalt, până la moravuri și cusururi sociale și păcate ale schimbării: nepăsarea, ignoranța, egoismul, invidia, răutatea, incultura, trândăvia, nivelarea omului cu tăvălugul. Toate pentru a satiriza o societate decăzută, degradată. Autorul pune sub obiectiv și conturează viața unor oameni devotați întreprinderii: violonistul Matei Iosif, *fostul inginer al combinatului, mare pasionat de muzică și arte. Cânta la vioară, avea ureche muzicală bună pentru instrument, dar și pentru utilajele din uzină. Iată viața ridicată la rang de artă.* Dincolo de profesie, bijuteria de a fi și a deveni ca om. Munca devine artă, nu obișnuință ca în cazul omului comun, care este repetitiv, nu creator și dedicat profesiei. Celălalt personaj care intră în prim plan este inginerul Steiner, care a plecat în Germania, unde și-a și găsit sfârșitul, iar acasă a rămas sora sa, Helga, care și ea a suferit deportarea în Rusia. Prin sufletul acestui personaj feminin răsuflă rănile grele ale războiului și ale tuturor relelor legate de acesta.

Autorul face o trecere panoramică peste ani, peste evenimentele, schimbările care s-au petrecut în societate și efectele pe care le au astăzi, consecințe ale acțiunii omului în anii încețoșați ai tranziției: *doreau să mănânce capitalism pe pâine, erau flămânzi de succes, mai ales de cel facil. [...] Puterea era un drog la care puțini puteau rezista. [...] Circula în perioada aceea fabula, reală de altfel, că era mai bine să faci pușcărie doi ani, dar să rămâi la butoane, cu averea intactă, era metoda prin care mulți câștigau ceva, alții scăpau de pedeapsă, banii negrii deveneau albi, manipulatorii de bani ajungeau în consilii locale, în parlament, în consilii de administrație. Copiii afaceriștilor de carton făceau studii în străinătate, familia continua odiseea. Darul perfect pentru un copil de bani gata era un loc în parlament...* În opoziție cu liderii tranziției autorul așează oamenii de rând, sărăcimea, iar ipostaza în care alege să prezinte această situația lor, este ziua de 1 noiembrie, ziua morților când: *iși aminti de puhoiul de lume care mergea în cimitirul din Vadu Ars cu flori, cu lumânări, cu multe coroane, cu mici cadouri. Cei săraci dădeau năvală, cerșeau, se milogeau să capete ceva, în acea zi nu mai furau din combinat, se duceau în cimitir. [...] Noaptea unii veneau în cimitir și furau tot ceea ce era de furat, [...] toate apăreau în a doua zi în piață, în magazine, de parcă abia au sosit de la furnizori.* Scriitorul încearcă să sculpeze cu ironie fină realități dure ale zilelor noastre, practici ultime la care recurg cei săraci în lupta pentru supraviețuire. De-a lungul romanului apare ca un leitmotiv furtul și țuica, două branduri de țară, care promovează latura obscură a acesteia. Scriitorul pune accent pe detalii, pe acele detalii care prind omul în capcana tranziției, a deșertăciunii, a manipulării fine. Alteori oamenii se prăbușesc în hățișurile superfluului, al kitch-ului, *mă omoară cu telenovelele și cumpărăturile la second-hand.* Întâlnim cugetări de substanță ascunse în jocuri stilistice și finețuri lingvistice: *Sunt mulți, „Caini” în vremea noastră...* Scriitorul atinge subtil problema liberului arbitru, al credinței, al libertății de exprimare religioasă, comentează distincția dintre libertate și libertinaj. Pune pe tapet problematica catedralei mântuirii neamului. Face acest lucru prin imaginarea a două declarații în opoziție, a presei și a patriarhiei. Tratează problema culturii de joasă altitudine ori a celei din spațiul ozonat, dar putred moral.

Cu un condei percutant, grav, apăsând pe hârtie cu durere, autorul face o radiografie a mediului scriitoricesc regional și local, al angrenajului care îl pune în mișcare. Promovarea se face și aici pe bază de interese. Clasa politică are și în acest domeniu influență mare. Consiliile locale finanțează cărțile personalităților în funcție de culoarea politică, nu după valoarea cărților scrise. Promovarea și în rândul intelectualilor, a oamenilor de cultură se face pe bază de interese, de nepotism, competiție de șleahță... Cavalerismul onoarei nu mai există. Duelul nu își mai găsește rostul. Moartea ar fi zadarnică. Este un mediu carnavalesc, cu măști prea transparente, ușor caricaturale, care lasă să se întrevadă lipul. Tendințe culturale noi modifică peisajul literar. Scriitorul atinge problema plagiatului, a diplomelor luate de-a gata: *diplome în toate părțile, sunt fabrici de diplome.* Chiar și antrenorul de fotbal era pus pe linie

politică: *a fost inspector la casa de cultură înainte, a făcut câteva cursuri, știa că e necivilizat, bădăran, dar așa este în fotbal...[...] până și femeile de serviciu erau numite politic...*

Scriitor cu crez creștin așează pe acest fundament un peisaj industrial derulând imagini ale tranziției pe mai bine de două decenii, surprinzând fizionomii, caractere umane, decupând momente ale schimbărilor care s-au petrecut, reevaluând sub stare de conștiință și conștientă un parcurs al memoriei care încearcă să recupereze un peisaj industrial în mișcare temporală, să creeze un fel de film al regiunii, prin trăirile oamenilor investind autenticitate evenimentelor. În derularea cinematografică a perioadei fiecare întoarcere în sertarele memoriei sunt tot atâtea popasuri de introspecție și meditație. Scriitorul se confundă uneori cu personajele, când cu unul, când cu altul. Totul este în mișcare. Autorul pune accent pe trecerea implacabilă a timpului: *lumea era în mișcare, lumea se schimba, timpul trecea repede, lumea se reinventa*. Un element autobiografic poate fi surprins prin formula: *Poate ajung pe masa de operație*.

Scriitorul surprinde probleme majore cu care se confruntă omenirea: cea a conflictelor interetnice, problema religiei, războaiele din lume, a migrației în Europa și particular problematica emigrației românilor și trage un semnal de alarmă: *Va fi un exod! Se va goli țara!* Eu aș adăuga, că nu e o problemă. Îl vor umple alții. Va fi prețul pe care îl vom plăti. Amarul.

Afinitatea poetică a scriitorului o găsim în carte sub forma unor seminte de frumusețe și sensibilitate. Scriitorul Constantin Stancu este un cultivator de frumos. Câteva detalii stau mărturie și grăiesc despre frumusețea naturii, a omului, în contrast cu marea uzină, cu poluarea și estetica urâtului indusă de un parc industrial ajuns în paragină: *simțea mirosul florilor sădite pe marginea aleilor, câteva femei din localitate, care locuiau în zonă, au avut inițiativă, le plăcea lucrul acesta, era obișnuința din vremurile când trăiau la țară, femei preocupate să aducă frumosul mai aproape. [...] Simțea și aerul mlădiat de mirosuri alese venind dinspre pădurea de pe dealul din apropiere, asta îl înnebunea, era ceva special în provincie, acest aer unic*. Descrierea fântânii din curtea uzinei, cu apă bună, care satură pe bogați și pe săraci deopotrivă: *Este apa vindecătoare: fântâna săturase de sete multă lume, oameni bogați, miliardari, generali, oameni simpli...* Frânturile lirice vin să îmbogățească și să tămăduiască sufletele personajelor, Ilie și Ana, doi oameni care se iubesc: *luna i s-a părut mai aproape în seara aceea [...] Au intrat în noapte ca-ntr-o cetate*.

- Adrian Botez

ROMANUL „VADUL ARS”

„PASĂREA DODO”, „JARBA REALĂ” A LUI DUMNEZEU ȘI EXISTENTIALISMUL CONTEMPORAN LA CONSTANTIN STANCU

Încă din 2011, când își editase romanul *Pe masa de operație* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internațional „Titel Constantinescu”), remarcasem calitățile de excepțional prozator „creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice” (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui CONSTANTIN STANCU – într-o vreme în care proza românească a intrat „în colaps” – ...

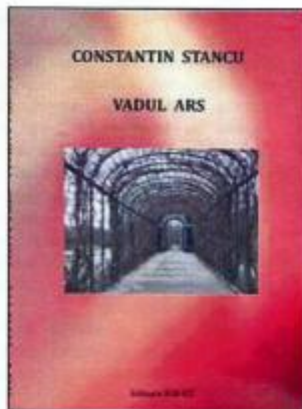
Roman său, *Vadul Ars* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedește, din plin, că subsemnatul nu s-a înșelat asupra excepției, întru ale prozei românești contemporane – excepție numită CONSTANTIN STANCU.

Cartea este structurată pe XXXII (!) de „*paliere narative*”/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflăte, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variațiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reușindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei țări, al unui spațiu (în speță, România... dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstrații extrem de minuțioase și curajoase, făcută în zona „descinderii spre infernalitate”), aflate/aflat în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborării tuturor reperelor existențiale interioare: omenie, credință, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist. În realitate, pe măsură ce este citit și, apoi, recitit – romanul lui CONSTANTIN STANCU devine o parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbușirea sistemului axiologic interior-uman.

Localitatea „*Vadul Ars*” e un topos metaforic, ca și „*pasărea Dodo*”:

1-„*Vadul Ars* – localitate mono-industrială, modelată de industrializarea forțată și rigidă, practică în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei” – cf. p. 6.

2-„*În oceanul Indian, pe insula Mauritiuș, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbeilor. Așa era firul ei. Prin anul 1507, niște portughezi au ajuns la țărm, erau multe păsări, era frăția Dodo, ca să zic așa. Frăția a dispărut fără soluție, pasărea nu mai există. S-au făcut defrișări, câinii și alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanțul nu s-a putut susține. Prin anii 1690, mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neînstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic așa, se duce pe apa sâmbetei... Apoi alte istorii, cu animale... Dacă în natură, și natura este o forță, se petrec dispariții, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor moderni...” (fragment din roman) – cf. p. 5.*

Se sugerează, în mod subtil, că „*omul flămând, cuceritorul*” („*omul modern*”) a ajuns la stadiul ultim, acela de epuizare creativă și de apogeu distructiv... și, deci, că *omul* ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinescă în...lumi: pot apărea, mereu, noi specii „*conducătoare-cuceritoare*”, care să-și transforme „*foamea*” în...*autofagie*!

Dar această parabolă despre „*arderea*” șanselor de umanitate și de recosmicizare ale omului (metafora „*șansei*” este „*vadul*”, locul de trecere/salvare/depășire a unui obstacol, interior sau exterior: „*Vremea investiției s-a dus, a ars*” –

cf. p. 135, sau: „*trece timpul și noi ne ardem*” – cf. p. 190) demonstrează și altceva:

1-„*a schimba*” nu este, legic, niciodată, garanția bineului, a restaurării paradisului uman. Dimpotrivă, „*a schimba*” poate, foarte ușor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual („*În lume apăreau boli, alte mișcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alți învingători*” – cf. p. 90 - de fapt, alți Cavaleri ai Apocalipsei...) – sinonimul cancerului, al proliferării haotice și fatale/letale, a unor celule bolnave:

„*Cancerul e o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invade alte țesuturi din organism, fie prin creștere directă în țesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migrația celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază.* (...) *Bătrânii îi zic RAC*” (s.n.) – cf. p. 206. „*Rac*”, adică involuție fatală/letală a moral-spiritualității umano-divine. E simptomatic că fascinantă frivolă, Bianca Drăguț, moare de cancer/RAC: Bianca Drăguț este tocmai personajul care, la restaurantul „*Macarena*” („*buricul neo-infernalității*” *Vadul Ars*...), deține, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din *Vadul Ars* („*Împreună cu Bianca murea o lume... multe secrete se duceau împreună cu ea... Nu se va ști niciodată ce era în sufletul ei...*” – cf. pp. 205-207) – dar și face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane

2-„*a fi liber*” presupune cea mai severă asumare existențială, iar nu înconștiență distructiv-haotică (de „*bețiv*”, ajuns să-și „*strige personalitatea în întuneric*”) – înconștiență care duce, ireversibil, la starea de *noapte/înnoptare a Duhului*: „*Era târziu, deja. Se înnoptase... Întunericul era destul de intens, lui Ilie (n.n.: Talan – greoi, precum „boul de Jug”, dar, prin urmare, stabil și loial umanității din el, chiar și în regimul catastrofic mundan...o „pasăre Dodo” nefericită, deși el ar dori să asigure fericirea tuturor...) i s-a părut ciudat, acea zonă era așa de slab luminată, dar era o zonă mai puțin interesantă, era vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri... În aerul →*

nopții, străbătea glasul unui bejiv: **ÎȘI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC** (s.n.) – cf. p. 120.

3- „a schimba” poate foarte ușor deveni sinonimul lui „a corupe infernal-plutonic”, a distruge spiritualitatea, în favoarea forței oarbe și brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forță suicidară (anomia nu poate duce decât, întâi, la stadiul entropic-haos și, apoi, în final, la neant... la „smulgera șinelor” și dispariția „semnelor” Marelui Drum Existențial): „**Banii aduceau putere, automobile frumoase, poziție în societate, influență, angajați care te linguseau, care stau dependenți de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei și asta însemna putere. Puterea era un drog la care pușini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât și în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puși pe liber, urma un alt destin: meseriași de excepție, ingineri, specialiști, erau lăsați ÎN CĂDERE LIBERĂ**” (s.n.) – cf. pp. 121-122. În această situație, se atinge stadiul apocaliptic, când „se zice binelui, rău – și răului, bine!": „**Moartea este subiectul care aduce mulți bani!**” – cf. interviul luat de Ioan Cristache, lui Bebe Apostol.

Visătorii-vizionarii onești - „**păsări Dodo**”, precum Ilie Talan, sunt excluși de la festivalul infernality entropice: „**Nu contează, Ilie, ești un vizitor, atât, un vizitor. Cei care visează vor plăti un preț mare, așa a fost dintotdeauna, așa va fi, în continuare...**” (afirmă Ana Nor, iubita lui Ilie Talan...care chiar se dăruiește „**norilor**”-informului acestei lumi destrucțurate moral-spiritual...) – cf. 124. Și, într-adevăr, amanta lui Ilie Talan, Ana Nor, are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„**pasăre Dodo**” va sfârși... - ...de fapt, își va reîncepe existența, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monștrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de pământul-Mamă Gea, intrând în „**unicul anotimp**” al stadiului extramundano-paradisic: „**Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață, mai multe ore – l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp...**” (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubita autentică nu există, în romanul lui Constantin Stancu (Bianca Drăguț, cea misterioasă și frivolă, Ana Nor, amanta lui Ilie Talan, Angela Pop, amanta lui Ioan Jude ...sunt mai curând niște fanteze, care apar doar în momentele de criză spirituală și hormonală ale bărbaților, conștinți în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru Ilie Talan-„**visătorul!**” - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă și revoltătoare...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajos-agresiv (de fapt, „orientat”, către senzaționalul bine plătit!), din „**afaceristul cu spirit**” (scrie doar pentru bani, „**gădilând**”, cu efemeride literare, stil „**colecția submarinul Dax**”, „**libidoul**”, josnic și penibil, al maneliștilor socialo-aculturali! - ...dar „**dezvoltă**” și alte afaceri, „**pe picior!**”), din aparent „**asimilatul/ adaptatul la infern**” - devine *raisonneur*-ul și „**judele**”-judecătorul (dacă nu cu funcție *soteriologică*, măcar cu funcție *alertiv-ultimativă*, pe fondul unui *penetrant vizionarism...de „ultimă oră!*”), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii - „**pasăre Dodo**” (po-vestită de personajul echivoco-proteic Ioan Hora) - parabolă oferită nouă, tuturor „**oamenilor moderni**”, ca „**semă acasă**” ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temelilor lumii și asupra legilor cosmico-divine, precum și a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) CONSTANTIN STANCU.

Întâlnindu-l Ioan Jude pe Ioan Hora (la prima vedere, cei doi „**Joani**” și-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie și în ultima clipă existențialo-mundănă, în conștiința omului dezasamblat/demontat spiritual și scindat, la modul schizofrenic...), un creștin evanghelic, trăiește două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de „**guvernul lumii**”, care „**trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilității!**”) - cât și parabola „**păsării Dodo**” - sfârșită

prin concluzia judicioasă: „**Omul trebuie să reînvețe totul. A pierdut multe... Centrul** [n.n.: se sugerează, prin topica frazei și virgulă, faptul că esența autodistrugerii lumii este pierderea CENTRULUI EI - DIVI-NUL!], **ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viață. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au...Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunități în Brazilia, care s-au grupat și au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în sandramalele lor; și aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici... Se înțelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, doreau să lichideze comunitățile care le stăteau în cale...**”.

Imaginea unei variante (tolstoiste (3) de soluționare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator și restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-ecclezial), totul pare a-și fi redobândit locul și rostul, Ioan Hora definind, foarte critic (dar just!), dintr-un *adăpost-interior existențial* (precum încropit), *exteriorul-lume pierdută* în anomie și schizofrenie a conștiinței: „**Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laț** (n.n.: lațul CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR!) și nu mai au soluții, nu pot ieși din capcana personală. **Își ipototechează viața pe zeci de ani! Au dreptul să știe tinerii, oamenii se duc acolo** (n.n.: la Centrul Evanghelic-tolstoist) **să socializeze, să se închine, deși nu o declară, apoi dependența de tehnologie... Multe probleme...Copiii sunt afectați, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voința, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele curate...Ceva îi marchează**” (n.n.: Apocalipsa vorbește despre „**marca-pecetea**” Anti-Hristului!);

2-dar Ioan Jude constată că Ioan Hora (deși emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni șovăielnici...puși sub semnul particulei adverbiale „**cam**”: „**Ce e de la om se cam topește, ce e de la Dumnezeu, rămâne!**” - cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu birocrăția și se „**mula**” uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte →

spirituală.

Finalul romanului restabilește, însă, prin ochii lui **Ioan Jude**, autenticitatea nomos-ului cosmo-divin, cu valențe soteriologice – și „îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora**:

„Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieșirea din centrul acela. Mergea și se gândea. Minte întră într-o febră profundă, incontrolabilă.

Adevărul trebuia să fie profund... Îi reveni în fața ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mângâia ochii. Se încărca de energie privind iarba. Învingătoare, de neoprit...” – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veșnic-Viu**, mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizării finale.

Victoria **IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU** (opusă „**lumii sintetice**”, artificializate prin completa deusolare și degenerare a sistemului de valori!) este singura speranță că „**pasărea Dodo**” (exterminată de suizicii oameni, infectați de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădării și fătarniciei cvasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂȚIE COSMICĂ!**

CONSTANTIN STANCU a realizat, prin romanul său, *Vadul Ars*, cea mai valoroasă și cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică și prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „**rosturilor**” și direcțiilor de interpretare ale cărții...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembriștă!

CONSTANTIN STANCU, cel puțin prin aceste două romane (*Pe masa de operație* și *Vadul Ars*) este, deocamdată, câștigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depășind, cu multe „**Jungimi de barcă**”, firește, toate „**postmodernismele**” valahe... încă la modă!

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

Constantin Stancu, *Vadul Ars*, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

¹ -Numărul literelor-hieroglifice ale alfabetului ebraic, în care forma lumii se convertește în înțelepciunea lumii... prin care se sugerează

sfericitatea-împlinire a lumii, a spiritului, dar și ...ajungerea la finalul unei „**Jumi-Dodo**”...legic, reiterative!

¹ - **Tolstoism** – Lev Tolstoi, genialul scriitor și gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în „**împăcarea dintre mujic și moșier**”. După părerea lui Tolstoi, așa cum reiese din operele scrise și, în special, din povestirea „**Dimineața unui moșier**”, mujicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios „**principiului autodesăvârșirii**”, trebuie să dea dovadă de generozitate față de fratele-mujic și să facă tot ce-i stă în putință pentru a-i îmbunătăți viața. Pentru Tolstoi, **feudalismul nu constituia un rău social**; era și el de acord că trebuie înlăturat cu orice preț, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. **El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării firești a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii.**

Pentru înlesnirea apropierii dintre țăran și moșier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înființează la Iasnaia Poliana o școală, întemeind și un sistem propriu de educație liberă, „**ce avea la bază metoda conversației libere cu școlarii**”. În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înființează revista „**Iasnaia Poliana**”, având drept colaboratori pe învățătorii școlilor din împrejurimi.

Melania Cuc, *Ispita*

- **Adrian Botez**

**POETUL-MESAGER CĂTRE DUMNEZEU ȘI NON-PLICTISUL APOCALIPTIC:
„FRUCTUL DIN FRUCT”**

(Adio, ne vedem pe străzile de aur), (antologie 1988-2015), de **CONSTANTIN STANCU**[1]

Când un Poet își alcătuieste o antologie, își recapitulează, de fapt, viața și crezurile cele întru eternitate. Își revelează spațiul „*concentraționar*”, întru Revelație, **al Duhului-Sine Spirituală/Supra-Eu Divin**.

Cazul lui **CONSTANTIN STANCU** în fața „*timpului ieșit din timp*”! El chiar are atât de multe de recapitulat (din efectele parashabdice ale „*vinului/visului*” său poetic și profetic!), încât fiecare volum scris, de-a lungul perioadei 1988-2015, a reprezentat, pentru noi (...noi, observatorii **Institutului Seismologic al Cuvântului Daco-Valaho-Român!**), o autentică și nostalgică antologie secvențială. Plină, fiecare **carte de versuri constantinstanciană** – plin, fiecare stih **constatinstancian** - de **Otrava Cea Rară...de „Piatra-Care-Fierbe”!**

El, **CONSTANTIN STANCU**, a recapitulat ciclice omeniri terestre (istorice și anistorice, de la **Mistica Geneză** și de la **Turnul Babel** - până la **Kali Yuga** actuală!), în volumul **Etemenanki (Ultima Săptămână)** – ...cum, oare, atunci, să nu simtă, **cu necesitate** (acum și în fiecă zi a viețuirii sale, încă în vizibilul terestru), boarea veșniciei (rece și sibilinic-vaticinară!), trecând prin inima-i de **Scrib Sacru** și **Taumaturg-al-Cuvintelor**, ca o **Bună Vestire...** - ...melancolizată, sinergic, de „*Proiectul Răstignirii Cosmice și Soteriologice*” ...dar și (concomitent!) ca un **Centru al Focului Eternizator de FRUCT DIVIN** („*Lumină din Lumină, Fruct adevărat din Fruct adevărat*”?!)

Autorul ne anunță, încă dinainte de începerea retrospectivei epopeice propriu-zise a **Scribului Sacru**, că volumul de față (208 pagini, conținând 93 de poeme, repartizate, inegal, în 7 secțiuni, în funcție și de cele cinci volume antologate, din care au fost selectate, dar adaugând și două noi secțiuni, la extremele volumului: **Argumentele antimateriei**/p.7 – un poem, respectiv **Alte poeme**/pp. 127-139, în număr de 10 – la care se adaugă **Referințele critice** și **Notele biobibliografice**) „*include poeme adăugite și revizuite, din perioada 1988-2015, din cărțile: 1- Fructul din fruct* (debut, în Antologia „*Argonauți*”)-1988 (11 poeme); **2-Păsările plâng cu aripi** – 1988 (32 de poeme); **3-Pomul cu scribi**-2006 (17 poeme); **4-Greutatea gândului nerostit**-2012 (9 poeme); **5-Etemenanki (Ultima Săptămână)** -2014 (10 poeme). *Sunt incluse și poeme nepublicate în volum, din ciclul Alte poeme, precum și poemul de început, Argumentele antimateriei*”.

Noi, „*seismologul de serviciu*”, cel care am urmărit, pe rând și la timpul lor, creșterea și revărsarea magmelor astrale, din fiecare vulcan-volum, la timpul „*erupției*” respective (**vulcano-florale!**), ne plimbăm, acum, prin antologia lui **CONSTANTIN STANCU**, precum zeii, prin **Grădina Hesperidelor**, din **Sfânta Hiperboreea...**: ne oprim și ne amintim parfumul unei flori vulcanice regăsite, în Livada Hristos-Domnului... - ...ne uimim, din nou, de „*pathosul expresiv-corolian*” al altei flori vulcanice, pe care aproape o uitasem...Totul este

frumos, ba, acum, parcă și mai frumos, decât în zilele „*erupției*” propriu-zise - pentru că sunt **selectate**, spre „*fixare fotografică spectaculară*”, într-o expunere antologică, precum într-un muzeu-panopticum – NUMAI „*momentele paroxistice*” ale diferitelor grade, ale diferitelor ore astrale ale „*erupțiilor*”, acum trecute...!

POETUL și **POEZIA** au rămas (cum era și firesc, pentru unul dintre cei mai mari **Taumaturgi Parashabdici** contemporani, ai daco-valaho-românilor – făuritor deplin al „*melodiei neștiute de/început de vremuri*”!) preocuparea majoră a lui **CONSTANTIN STANCU** – pentru că poemul cel mai frumos, închinat **Cosmicului Mesager al Oamenilor** către zei și al zeilor către oameni - **s-a păstrat**, la loc de cinste: „*El mesager fără știre,/dar cu permisiunea păsărilor migratoare/și, vai, păsările nu lasă urme în aer, când se-nalță,/nu vedem pe ce se sprijină, dar au atâta viață și/ viața lor se aseamănă cu melodia neștiută de/început de vremuri...//El, poetul mesager, păstrându-se curat într-un/timp ce alunecă spre putrezire,/într-un trup ce putrezește (...)/fragil ca o pasăre pe vreme de furtună,/fragil ca un ochi ce poate fi locuit/de vederea cu inima*” – cf. **Schimbarea inimii**, pp. 38-40, extras/re luat din vol. **Pomul cu scribi**-2006.

Poetul „*rămâne curat*” (se conservă întru **Originaritatea Duhului!**) și păstrează sau reface, în lumea terestră (după caz!) **Vibrația Originară/Parashabda**, chiar și înfruntând timpul istoric al „*putrezirii*” – și nu împotriva firii, ci tocmai respectând **Firea Originară**, păstrată în „*Pasărea Migratoare*” (simbol al **Sufletului Transcens**) și în „*Viziunea/Vedere*” a **Ochiului Inimii** (sediul **Sufletului**).

De ce face această „*slujbă*”, ca rezonanță la „*lumea zeilor*”? Pentru că el este **Mesagerul** – pentru că El „*urcă pe scările de piatră spre cer,/și piatra rezistă și vorbește folosind cuvintele/poetului,/el, care aduce vestea nașterii unui om,/a nașterii poemului și/a nașterii din oul unui tril*” – deci, pentru că el are în posesie, ca **Har** și **Armă Spirituală** contra „*putrezirii*” istorice (a Căderii!) cea mai rezistentă parte a **Zidirii-întru-„Trii”-ARMONIE COSMICĂ** – „*Piatra Cuvântului*”, ca **Piatră Unghiulară A Zidirii**, ca **Piatră-Cristal-Care-Fierbe**, învățătoare a tuturor **Pietrelor/Credințelor Lumii**.

„*Piatra este punctul de pornire. Dacă nu înțelegi acest lucru, n-ai început încă să înțelegi. Căci țelul este în fiecare dintre pașii tăi*” – cf. **J.L. Borges, Roza lui Paracelsus**, p. 344, în vol. **Cartea de nisip**.

Dar și pentru că El, **SCRIBUL, Mesagerul Zeilor și Oamenilor**, în egală măsură, este:

1-Hermes al...hermeneuticii atot-legătoare, zămisliitoare (la modul „*trismegistic*”!) de **Punți Regal-Mistice și Hristice**, întru **Răstignirea Atotîmbrățișătoare**, este

2-menit a fi Hristosul-Manole al Autosacrificiului pentru Construcție, dar și

3-Hristos-Taumaturg și Suprem Pontif/Pontifex/Făcător-de-Poduri-Celeste, ale **Rugăciunii-SCARĂ** – **Taumaturg** care are menirea de a trasgresa lumea, întru „*antimateria*” („*degetele mele au întâlnit antimateria/care luase locul acelor cărți dispărute/mâna s-a topit, anihilită în golul acela de pe/raft...*”, cf. **Antimateria pe raftul de sus**, p. 8) - „*antimateria*” **Nevăzutului Paradis-Stare de Originaritate/Dimineață a lumii/Nou Ierusalim al Cuvântului Reaflat-Noua Cetate Parashabdică**, „*arsă*” (la modul alchimic!) de păcat: „*el, care nu se lasă cuprins de cutremur, /dar în el cad toate:/dimineața, cuvintele, păsările, cetatea, poemul/acesta, cititorul și, mai ales, scribul/cel care s-a spălat*

pe mâini înainte de a scrie/poemul acesta și/s-a îmbrăcat cu haine curate,/și-a schimbat inima...” – cf. idem, p. 40.

De observat că autorul sugerează (ba chiar impune, la modul hristic!), **Soteriologia Cuvântului**: pe nesimțite, **Poemul Scribului Sacru**, citit de „*oarecarele*” uman, îl re-introduce pe omul căzut (și anonim prin inutilitate!), în **Liturghia Numelui/Cuvânt Izbăvitor și Identificator întru Eternitate!**

Scribului-Poet „*într-o dimineață i s-a spus că/trebuie să pună semn lucrurilor,/apoi oamenilor,/brusc, cuvintele au luat foc,/cenușa lor ne-a intrat în creier*” – cf. **Taina scribului**, pp. 102-103, extras/re luat din vol. **Etemenanki (Ultima Săptămână)**; adică, **Scribul-Poet** este **Noul Adam**, re-făptuind ce a făptuit, la poruncă divină, după **Prima Săptămână Cosmică** (de fapt, **UNICA! – PARADISUL**, cum afirmă și **Borges**, este **Singurul Adevăr – Creat și Creator**: „*Crezi, oare, că e cu puțință să trimiți ceva în neant? (...) Crezi, oare, că divinitatea putea să creeze un spațiu care să nu fie Paradisul? Crezi, oare, că prăbușirea constă în altceva decât în a ignora tocmai faptul că ne aflăm în Paradis?*” – cf. **Jorge Luis Borges**, idem, p. 345).

ORIGINARUL SCRIBULUI DACO-VALAH este o **Cetate de Foc – Cetatea Cuvântului Uitat**, dar (...sub condiția acceptării **Forței Cosmice A Pietrei-Credință!**) mereu prezent, **hristico-resurecțional**, întru „*eterna reînțoarcere*” întru **Eroismul Cetății Duhului** („*Cetatea Lui Dumnezeu*” augustiniană), ca extragere din „*realitatea căzută*” („*leproasă*”, fără de lumină...), întru „*realitatea Heruvilor Iubirii-Lumini de Fulger-Revelație*” („*Ei/eroii sunt îmbrăcați în ochi,/totuși realitatea ca un fulger*”): **SARMIZEGETUSA** (cf. **A fost o cetate**, p. 133, ciclul **Alte poeme**) – „*Consoanele vor fi mineralele, pustiu, locul de/unde încep toate (...)/Ideea va străbate piatra pentru a se întrupa (...)/Infinitul trece prin urechea profetului (...)/Eroii care nu s-au născut au rezistat*”.

Iubirea este **Mântuitoare-întru-Originar**, este **Lumina-Arcă** (cf. **Pe umeri ducând curcubeul**, p. 131, **Alte poeme**: „*Lumina a deschis fereastra,/era lumina dintâi, a deschis-o spre Arcă*”), este **Iubirea-ca-Androginitate-întru-Originaritate**, întru **Resurecționala Primăvară Eternă**, „*captivă*” întru **Eternitatea Paradisiacă**: „*iar zâmbetul ei este rece/precum zăvorul dimineții de martie.../grăbită de parcă ar avea două trupuri în care stă/captivă*”, cf. **O aștept în timpul carnivor**, p. 117, din vol. **Fructul ca fruct**.

...În încheiere, voim a insista, o clipă, asupra „*cărnii metafizice*” a poemului care deschide **Antologia constantinstanciană: Antimateria pe raftul de sus**, p. 7. Atmosfera spirituală este a **Bibliotecii Babel** borgesiene („*El primero: La Biblioteca existe ab aeterno*”), dar mult umanizată, prin **Iubirea Hristică**, întru **Cuvântul Etern-Reziditor** și „*ucigaș de Moarte*” („*piloții morți în zbor*” sunt, de fapt, făpturile umano-divine care și-au revelat Identitatea Transgresată, singura adevărată...): „*Cuvintele se țin de mână în mii de cărți scrise pe hârtie/papirus, lut, metal, în electronii nervoși care se/cabrează,/în aerul înalt cu aburul răsuflării tale (...)/Cuvintele îmbrățișate formând cărți/prin gravitația lor imposibilă,/fără să țină cont de noi,/până într-o zi.../Unele au zburat, alte cărți au murit cum mor/piloții în zbor (...)*”.

Ceea ce ne preocupă, din acest poem, este viziunea complet diferită de cea biblică, a **Lumii de Dincolo** – „*vas de sticlă pură*”, în care „*sticlarul scăpase o lacrimă*”: „*acolo*”, în „*camera cărților tăcute*”, nu e o **zonă de fericire**, ci...”**rafturi**” (mai de sus, mai de jos...): „*Pe un perete, în camera cărților tăcute/a rămas un loc gol, pe raftul de sus,/un loc fără cărți,/am*

întins mâna dreaptă, sau poate cea stângă,/era un gest de îndrăgostit irecuperabil,/degetele mele au întâlnit antimateria/care luase locul acelor cărți dispărute,/mâna s-a topit, anihilată în golul acela de pe/raft...//Nu înțeleg dacă voi putea trăi fără mână,/fără ochi, fără umeri, fără coasta din care se nasc insomniile,/antimateria a intrat adânc în mintea mea și/mintea s-a făcut țandări”.

„*Sticlarul*” lumii celeilalte nu mai stă „*întru cuvânt*”, ci întru **Supremul Cuvânt – TĂCEREA LUMINII/LUMINĂRII**: „*sticla*” înseamnă **permisivitatea/transluciditatea Revelației**, a acelui „*apocalipsis*”-**Viziune Ioanică** – prin care ni se comunică: „*Acolo sunt RAFTURI INFINITE! - iar nu binaritatea, cu care v-a obișnuit terestricitatea voastră, întru vizibil, opusă <<antimateriei>> Misterului Suprem*”!

„*Rafturi*”, adică diverse **niveluri spirituale de înscriere întru dumnezeire** - niveluri în care, încă de pe Pământ, ne-am pregătit (dac-am făcut-o!), ne-am creat șansa de a „*locui*” întru Duh...

Tot e bine dacă suntem/am fi primiți în „*rafturi*”, adică nu suntem/n-am fi „*scuipați din gură de Dumnezeu*” – „*corigenți*” fiind noi la **Viața-Trăire-Acceptare și Participare-Activă-la-Testul-Spiritual-al-Vieții-Terestre!** „*A fi în raft*” înseamnă, deci, a-i fi dat un răspuns Lui Dumnezeu (...poate nu cel mai bun, dar, măcar, e semnul că n-ai rămas surd la chemarea Lui!) – înseamnă a fi fost, cât de cât, interesat de experimentul terestru al vieții...adică, de **TESTUL DIVIN**, prin care ne-am fixat, singuri, într-un anume stadiu spiritual – „*raft*”.

Iată cum, printre sclipirile de geniu ale **Recapitulării Epopeii Cuvântului**, întru Lume – cititorul unei **Antologii** are, în acest caz (creat de **CONSTANTIN STANCU!**), prilejul de a degusta **noutăți vizionar-spirituale...ÎNCORDĂRI DE LIRĂ - ”apocaliptice”**/revelate, până-n ultima clipă!

Este ceva de luat aminte (**LEGIC!**), pentru orișicare **Poet-Scrib**, care va mai năzui a-și întocmi „*bilanțul*” Logos-ului său terestru: **NU PLECTISI! - nici cu a ta Viață și nici cu Moartea-ți! - ...atât pe Cititor, cât și pe Dumnezeu!**

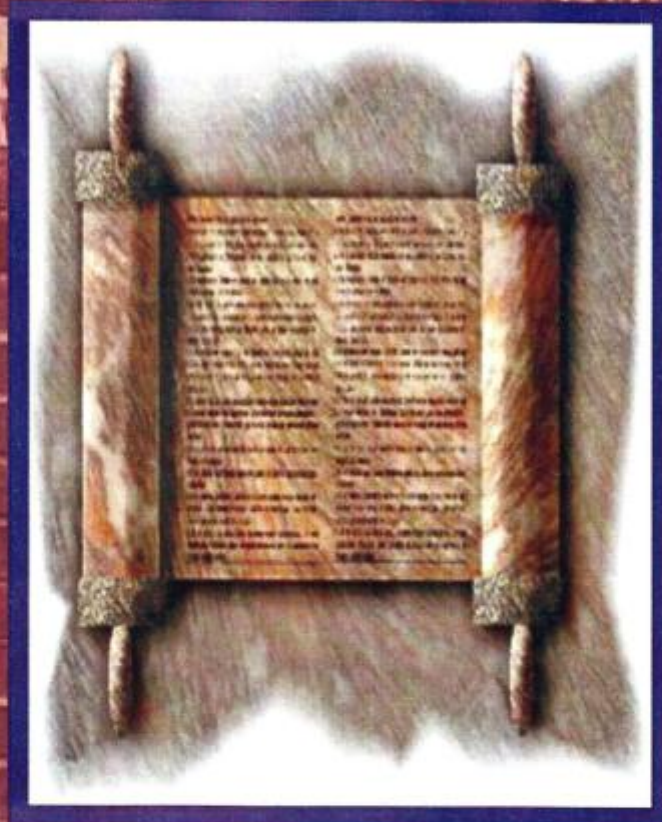
Căci „*SCRIBUL*” cărții de față ne-a „*ținut în priză*” (**miraculos!**), de la prima la ultima sa pagină, așa-zis „*antologică*” – de fapt, „*scrisă cu sânge*”, iar nu cu „*trecere de vreme și de vorbe*”!

prof. dr. **Adrian Botez**

[1] - **Constantin Stancu, Frunctul din fruct (antologie 1988-2015)**, Editura Princeps Multimedia, Iași, 2015.

Sursa: Adrian Botez, 2015

Ioan HOLBAN
- coordonator -

**UN DICȚIONAR AL
SCRIITORILOR ROMÂNI CONTEMPORANI**

II

**OPERA OMNIA
DICȚIONAR**

TIPO MOLDOVA

Coordonator:

Ioan Holban

Redactor: Aurel Ștefanachi

Coperta: Andrei Ștefanachi

Redactori consultanți:

Arcadie Suceveanu - președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova

Cassian Maria Spiridon - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iași

Aurel Pantea - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Alba

Radu Ioan Văcărescu - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Sibiu

Leo Butnaru - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Chișinău

Calistrat Costin - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Bacău

Corneliu Antoniu - președinte al Uniunii Scriitorilor, Filiala Sud-Est

Emilian Marcu

Marius Chelaru

Icu Crăciun

Florentin Popescu

Tudor Nedelcea

Mihai Stan

Dionisie Duma

Sterian Vicol

Ovidiu Dunăreanu

Ioan Barbu

Gheorghe Glodeanu

Săluc Horvat

Emil Lungeanu

© Tipo Moldova

Editura Tipo Moldova

E-mail: office@tipomoldova.ro

www.tipomoldova.ro

• **Emilian Marcu**

Constantin Stancu, *Fructul din fruct adio, ne vedem pe străzile de aur*, antologie 1988-2015, Editura Princeps Multimedia, Iași, 2015, 210p. *Note bibliografice și aparat critic* alcătuite de autor. Prefață semnată de Adrian Botez.

„Poezia nu rezistă nămolului din adîncul rîului/ precum puietul de pește,/ dansul ei între cuvinte se ridică la puterea peștilor/ abisali/ care transformă 100% întunericul în lumină”, spune Constantin Stancu în unul din poemele sale din antologia *Fructul din fruct*, antologie editată la editura ieșeană Princeps Multimedia, poem în care mai constată, cu emoție lirică remarcabilă, cum că: „Poesia între echilibru și memorie,/își caută simetria în mandibulele iluziilor,/ migrează spre altă viață, din altă zi”. În fond, în acest poem el riscă și o definiție a poeziei, cea care se caută pe sine, dar caută și poetul, ea „migrînd asemenea fetei/ morgana, mereu spre o altă viață din altă zi”, lăsînd impresia că, în fond, totul este fantasmă și aspirație deșartă. Pornind cu poezia de la idei simple, Constantin Stancu introduce cititorul „în marea nebuloasă a nevăzutului din cuib”, unde se formează întregul, să putem astfel trece de „limita clipei/ ca săgeata prin ficatul porumbelului”. Și totul se întîmplă „în seara aceasta, cînd lumina palid/ roșiatică a unor petale detrandafir” cînd mesajul a schimbat fondul paginii în roșu,/ cuvintele s-au deplasat spre roșu, risipindu-se prin cameră, apoi prin oraș pînă la marginea lumii, în ceea ce el numește, cu o modestie nedisimulată, *Istorie*. În poemele din această antologie a sa, din acest *Fruct din fruct* există o continuă stare de agitație, pentru că poetul simte că „toate orele, toate timpurile, toate veacurile/ adunate sau împărțite,/ scrise sau nescrise vor dura altfel decît/ viața noastră”... Despre poetul Constantin Stancu s-a scris cum că ar scrie o poezie religioasă, dar eu aș spune că poezia este religioasă în limitele căutării esenței, a căutării aceluia fruct din fruct, a miezului fundamental al existenței umane, a căutării straturilor suprapuse peste gînduri din cuvintele nerostite pentru că deși un gînd cade la marginea orașului, eternitatea începe cu prima nerostire. Eugen Dorcescu scrie despre poezia lui Constantin Stancu: „Lumea, în întregul ei, de la minerale la ființe vii, de la un orizont la celălalt și de la cer la pămînt, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (și devine pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decît pare a fi, la prima vedere, continuînd să

fie, pentru simțuri, afect și rațiune, ceea ce este în aparență”. Poezia lui Constantin Stancu este un autentic dialog cu sinele, încercând să dezvăluie profunzimile existentului, determinând cititorul să devină parte activă în procesul de creație spre a decoda ceea ce se rostește prin vers.

Emilian Marcu, Revista „Convorbiri literare”, nr. 8 /mai 2017 – **Vitrina cărților**

- Note de Constantin Stancu, *Pe masa de operație, roman*, Editura Rafet, 2011.

Constantin Stancu, prefața

Câteva schițe literare ale autorului

1. Noutatea viziunii asupra existenței.

În romanul *Pe masa de operație* viziunea se bazează pe scrierile vechi, solide și pe ultimele descoperiri științifice, începând cu cea mai cunoscută scriere *Sefer Yetzirach*, dar și pe analiza făcută de specialiști privind existența vieții ca o formă desăvârșită de creație, având în spatele cortinei Creatorul. Vezi cartea *Codul lui Dumnezeu* de Gregg Braden. Astfel fiecare om are o valoare, iar modul în care ne relaționăm în viață înseamnă un mesaj. Literale, la izvorul lor, aveau fiecare o semnificație, astfel că fiecare personaj al cărții aduce un semn care se integrează într-un mesaj mai larg.

Datorită păcatului omului lumea este bolnavă spiritual și fizic, iar indivizii, prin relația cu lumea, sunt bolnavi și ei nu știu de ce. Operația este una spirituală, a devenirii, în care putem fi incluși dacă acceptăm eliminarea răului. Mesajul se găsește și în volumul de versuri semnat de Aurel Pantea *Negru pe negru*, într-un poem de început interesant, care pornește tot de la textele vechi...Acolo lumina se stinge în momentul actului de cunoaștere...

Personajul principal nu are nume, fiecare din noi poate fi cel aflat pe masa de operație. Personajele secundare au nume simbolice, pornind de la literele vechi ebraice, limbă în care a fost inițial scris parte bună din Scriptură (Vechiul Testament). În această limbă se exprimau pentru prima dată scribii și are cuvinte speciale. În limba română nu există cuvinte echivalente pentru unele mesaje așa cum o foloseau vechii scribi. Totodată numele Creatorului în limba ebraică veche era **YHWH**, iar fiecare literă din acest cuvânt are și o valoare, valoare corespondentă în Tabelul lui Mendeleev, ceea ce arată că viața are la bază oxigenul, hidrogenul, carbonul, azotul și că numele lui Dumnezeu este scris în chiar codul nostru genetic, prin compoziție. Din acest motiv personajul principal nu are un nume, numele

personal este umbrit de numele Creatorului pe care îl purtăm în codul genetic, iar pe de altă parte fiecare din noi este un bolnav. Am explicat în ultimele pagini din roman semnificația literelor sau numelor purtate de personaje.

Extirparea unui rinichi este simbolică, Dumnezeu cercetează inima și rinichii omului conform scrierilor sacre. Vedeți și analiza făcută romanului de Adrian Botez, scriitor, critic literar, om de cultură.

Orbirea este boala lumii moderne, omul modern are ochi dar nu vede, are aparate de a plonja în microcosmos sau macrocosm, dar nu vede.

Explicația ar putea continua, dar mă opresc, dacă ați fi lecturat romanul dar, mai ales, ultimele pagini, ați fi înțeles mesajul.

2. Coerența construcției epice sau incoerența ca modalitate literară de prezentare a mesajului.

Romanul se desfășoară pe trei planuri cu legătură între ele. Planul celui operat, aflat pe masa de operație. Planul lumii reale în care a trăit personajul principal și care îi cauzează boala. Planul din vis care se materializează ulterior în personajul continuator al construcției romanului, ca mod de a depăși boala. Dacă personajul anonim dispăre (a fost operat), existența este continuată de omul din vis, ca expresie a „nașterii din nou” din punct de vedere spiritual, respectiv operația a reușit, iar omul cel nou continuă altfel viața, mai aproape de natură, acceptând plata prețului...

Poetul exprimă omul dornic de viață, aflat la limita existenței, pasibil de a ajunge pe masa de operație.

Poeții au nume simbolice, dar accesibile pentru că sunt purtători de mesaj prin viața lor. Vezi viața poetului Nichita Stănescu sau Lucian Blaga. În subtext se înțelege acest lucru. Finalul dezleagă misterul, fiind explicit, la fel ca în vechile cărți apocaliptice...

Am optat pentru un roman scurt, specific vremurilor moderne, cititorii câți mai sunt, nu au timpul necesar, li se oferă doar esența. Un tânăr studiază până la treizeci de ani: facultate, masterat, studii aprofundate, specializare și nu are timpul necesar lecturilor masive. Se trezește la treizeci de ani fără familie, fără copii, apoi urmează ciclul, mult întârziat, acesta este și motivul pentru care romanul este sintetic...

3. Expresivitatea limbii române utilizate.

Romanul este scris într-o limbă simplă, dar nu simplistă. Poate oricine înțelege povestea, dar gradul de acces la mesaj este gradat, cine înțelege simbolurile, înțelege mesajul final. Am

utilizat limbajul simplu al vechilor scrieri, dar în background este un metalimbaj. Pentru asta e nevoie de înțelege simbolurile, cărțile vechi, scopul pentru care a fost creat omul, mesajul final... Cu alte cuvinte mesajul este mai complicat, limbajul este direct și simplu.

Ca să mă explic: J. L. Borgese are o povestire simplă, un om stă pe o bancă, iar alături este un tânăr, tânărul de lângă el este omul acela la o altă vârstă. Limbaj simplu, mesaj elevat.

Atenție!

În paralel, din studiile făcute public rezultă interesul scăzut al cetățeanului român pentru lecturi.

Peste jumătate dintre romani nu au citit nici măcar o carte în anul 2012, arata un sondaj realizat de Institutul Roman de Studii Sociale (IRSS) la comanda postului TVH 2.0. Cei care au răspuns la sondaj au citit 5 sau peste 5 cărți, 21% au terminat de citit 1-2 cărți, iar 11% au citit 3-4 cărți în 2012.

- **Petre RĂU**

Rostirea până la capătul lumii

[Contantin Stancu - Etemenanki (Ultima săptămână), Editura CronoLogia, Sibiu, 2014]

Volumul de versuri “Etemenanki (Ultima săptămână)”, întrucâtva insidios și apocaliptic intitulat, semnat de Constantin Stancu a apărut la editura CronoLogia din Sibiu în anul 2014. Spun oarecum apocaliptic intitulat pentru că eu chiar la apocalipsă am crezut că face trimiteri titlul, înainte de a desfășura cartea.

Explicația pentru acest titlu este însă plasată de autor în chiar cuvântul de început al volumului, denumit „Câteva cuvinte”. Aflăm astfel că: “Oamenii de știință au constatat că

resursele planetei pentru un an se sfârșesc în luna septembrie. / A existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat lumii câteva principii esențiale, cu toate că știa că într-o vineri va fi dat la moarte, apoi a urmat duminica... / Etemenanki - „Clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vârf ajunge în cer” sau “Clădirea al cărei vârf este în cer” (limba sumeriană) - Dicționar biblic, Editura „Cartea Creștină” -Oradea, 1995, p. 119 (Babel, turnul - „poarta zeului”).

Personal cred că nu era necesară această notă de clarificare, luând în considerare că unele nuanțe pe care le întrevăzusem inițial mi-au fost cumva atenuate, dar și varietăți de sensuri noi, pe care aveam să le descopăr de-a lungul lecturii, care nu prea au ceva în comun cu cele la care face referire explicația.

În creația poetică a autorului (și mă refer doar la cea prezentă în actualul volum) se produce un contact direct al eului liric cu lumea înconjurătoare, prompt și cu acuitate, încât reflectarea acesteia ia uneori accente care nu par să fi trecut prin filtrul rațiunii poetice și canoanelor artistice. Dar asta poate fi o falsă impresie, e posibil ca la Constantin Stancu materialul folosit să se afle întotdeauna sub control. Pentru că, nu rareori descoperim un realism în care poetul se simte implicat și mereu responsabil, du-blat de o hipersensibilitate și o nostalgie de care el, poetul împătimit, nu reușește să se lepede nici atunci când o face cu ostentație: “Trec pe această potecă, nu-i a mea, / dar o fac să fie a mea, / ajung acasă și camera fără de uși și ferestre / se deschide miraculos, / intră în ea pruncul, adolescentul, flăcăul, bărbatul matur, bătrânul / sunt prezente în prezența continuă...” (Carnea prezențelor).

Am întâlnit o serie de poeme remarcabile, și mă grăbesc să menționez câteva: “Istorie”, “Pământ și gigabytes”, “Sfârșitul lumii”, “Camere melodioase pentru scribi”. Am constatat totodată și faptul că avem de-a face cu o titlatură a poemelor a cărei cheie nu am putut-o desluși decât după parcurgerea completă a volumului. Dar poate că asta a fost și dorința autorului, să fie un pic mai ermetic, ceea ce, nu pot să nu recunosc, în poezie prinde adesea. În plus, am remarcat și utilizarea unor note de subsol (obsesie a autorului pentru claritate?), mai rar folosite în poezie.

Mai puțin obișnuit ar fi însă faptul că foarte des versurile din volum sunt terminate prin virgulă (,), ca și cum trecerea la versul următor nu ar avea nevoie de respirație și ar fi neapărată nevoie de acest semn de punctuație ca să confirme asta. La fel de straniu, de remarcat că mai toate poemele din volum se termină cu puncte de suspensie (...), sugerând că ar fi întreruperi în șirul gândirii/vorbirii, dând vaga senzație că niciun poem nu ar spune tot ce are de spus până la capăt.

Dintr-o oarecare imperfecțiune de aranjare a textelor în pagină, cartea ar putea părea că nu prezintă o anumită organizare. Dar asta iarăși e numai o impresie, întrucât în fundal vom descoperi că această rânduială există și este chiar una consistentă.

Retorica pendulează între ludicul expresiei, în special prin jocuri de cuvinte care nuanțează importanța ideii: “fă-te gând, omule de gând...” și interacțiuni metaforice care controlează coerența.

Din lungul poem “Cauți locul perfect: e ultima săptămână” spicuim versurile următoare, demne de remarcat: “Cerul este umbra gândurilor / pe obsesia mineralelor, / acolo începe polenul luminii...” (Cauți locul perfect: e ultima săptămână).

Totodată, în izul aproape inconfundabil ca de rășină adulteră dintr-o pădure seculară, trecând și peste o micuță coliziune sonică, în poemul “Ritual” (unul dintre poemele cele mai bune, după părerea mea) versul final se detașează de toate celelalte și se încuviințează pe sine: “Până la urmă cineva va zice o vorbă, și va fi ziua dintâi...”, chiar dacă vocabular lăuntric este unul prea restrâns: “Pentru ce mă urâți? / Pentru că sunt proprietar peste puține cuvinte, / dar și voi ați putea fi, dar nu le vreți”.

Poetul, ajuns la maturitatea creației, își a-sumă un rost și o anumită responsabilitate artistică și chiar socială, observând discret, dar categoric, materializarea ideii că suntem dependenți de tot ceea ce ne înconjoară, chiar și de visele care ne consumă cealaltă parte a existenței noastre: “Materia precum o hemoragie în spirit, / suntem dependenți de cenzor, de magistrat, de copist, / plus femeile cu o mie de sâni, / compensând cei o mie de ani de singurătate” (Bicicleta lui Picasso).

Într-un poem sublim în cvasitotalitatea lui, “Sfârșitul lumii”, eul liric ne atrage atenția asupra fragilității timpului, în pas cu tot mai dese senzații ale deșertăciunii. Graba omului în mileniul trei, limitele umane într-un univers deloc descifrabil, la care putem avea acces doar prin contemplație, sacrificiile zilnice, inclusiv cele pentru creație ș.a. sunt tot atâtea teme pe care Constantin Stancu le îmbrățișează, bântuit de metafore și de îngrijorarea inevitabilei descompuneri de mâine: “Nu mai avem timp! / Îmi spune academicianul, / vine sfârșitul lumii și / trebuie să stabilim / variantele și opțiunile în care lumea se va duce...” (Sfârșitul lumii).

Poetul este un etern căutător de nostalgii. Omul însă, după ce se lasă o vreme îndelungată adulat, pare să rămână definitiv închis între paginile unei cărți: “Cărțile, nesfârșitele cărți / citite într-o viață de om, cerșind alte vieți / pentru a învăța că sunt limite, pentru a se deprinde cu pustiul, cu nisipul, / cu micile vietăți care trec neobservate / dar marchează cu veninul lor eternitatea.” (Cărțile).

Universul poetic al lui Constantin Stancu - cel puțin din ce ne oferă acest volum - este unul deloc ușor digerabil, creația sa urmând în mare parte o tentă filosofică neomodernistă și tinzând spre nuanțe mai greu accesibile. Dar nu e nici prea dificil să-i descifrezi sen-surile ascunse ale viziunii și curajului abordării, să între-vezi rigoarea și luciditatea. Satisfacția lecturii este asigurată după ce cifrul a fost întrucâtva intuit și descifrat.

Poetul își alege cu atenție momentele când prezintă, cu sobrietate, ca pe niște răni deschise dezamăgirile și neputințele umane: “Păsările s-ar întoarce în prima zi a creației, / dar le împiedică aripile. / ... / Omul s-ar întoarce la Dumnezeu, / dar îl împiedică trupul...” (Despre filosofi sau cărătorii de bagaje).

Fără a purta neapărat grija unei unități structurale a volumului, autorul se prezintă în postura de creator mărturisitor și ne expune viziunea sa despre viață, cu precădere despre o lume în care se manifestă pregnant scepticismul, o lume a crasei mediocrități, a invaziei imposturii și a anchilozării societății. Și toată drama trăirii se bazează pe o culme a aceea că fiecare lucru are un sfârșit, chiar și dacă acesta ar putea însemna un alt început: “Aventura începe / după ce flăcării au aruncat ultima fărâmbă de pământ / peste mormânt, / cu sunetul acela surd / din care au fugit miracole.” (Pământ și gigabytes). Autorul observă o lume care se metamorfozează permanent sub ochii lui, o lume aflată într-o con-fuzie de valori, căreia îi sesizează limitele și simte nevoia de a-i descifra incoerența.

Poetul, când cade în latura reflexivă, se vrea un fin iluzionist al actualității, trudind să scoată de sub mânecă poezia vieții de zi cu zi, ca s-o dăruiască cititorilor. El înregistrează astfel substraturi variate din lumea faptelor cotidiene, cultivând partea gravă din imaginea realului, prin ogindiri subtile, fără a diminua acuitatea percepțiilor. În fapt percepțiile alcătuiesc substanța din care se modelează metaforele, acolo unde acestea se susțin și ideatic: “Noi doi și cel de-al treilea, nevăzutul din cuib, / formăm întregul, / așa trecem de limita clipei, / ca săgeata prin ficatul porumbelului...”(Istorie).

Fără tonalități grave evidente, poezia lui Constantin Stancu rămâne o poezie a căutării și a nostalgiei, o poezie bine strunită ideatic, cu versuri îndrăznețe și rafinate, o rostire până la capătul lunii. Volumul de versuri “Etemenanki (Ultima săptămână)” poate fi o poveste de viață, una consistentă, declamată iterativ la infinit.

Revista Boema, nr. 7/2014, p. 12

.....

Revista Regatul cuvântului

Adrian Botez

„PASĂREA DODO”, „LARBA REALĂ” A LUI DUMNEZEU și EXISTENȚIALISMUL CONTEMPORAN: ROMANUL „VADUL ARS”, de CONSTANTIN STANCU¹

Încă din 2011, când își editase romanul *Pe masa de operație* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internațional „Titel Constantinescu”), remarcasem calitățile de excepțional prozator „creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice” (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui CONSTANTIN STANCU – într-o vreme în care proza românească a intrat „în colaps” – ... paroh scriitorii de azi nr fi uitat și să povestească, și să facă introspecție/ analiză introspectivă, și să construiască dialoguri credibile, și să construiască o narațiune metaforico-parabolică – și, mai ales, să dea un mesaj fundamental (prin importanță și urgență existențială) unui text.

Noul său roman, *Vadul Ars* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedește, din plin, că subsemnatul nu s-a înșelat asupra excepției, întru ale prozei românești contemporane – excepție numită CONSTANTIN STANCU.

Cartea este structurată pe XXXII de „*paliere narative*”/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflate, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variațiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reușindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei țări, al unui spațiu (în speță, România... dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstrații extrem de minuțioase și curajoase, făcută în zona „descinderii spre infernalitate”), aflate/aflat în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborârii tuturor reperelor existențiale interioare: omenie, credință, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist – despre lumea „faună” românească postdecembristă. În realitate, pe măsură ce este citit și, apoi, recitat - romanul lui CONSTANTIN STANCU devine o parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbușirea sistemului axiologie interior-uman.

Localitatea „*Vadul Ars*” este un topos metaforic, ca și „*pasărea Dodo*”:

1- „*Vadu Ars* – localitate monoindustrială, modelată de industrializarea forțată și rigidă, practică în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei” – cf. p. 6;

2- „*În oceanul Indian, pe insula Mauritius, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbelilor. Așa era firul ei. Prin anul 1507, niște portughezi au ajuns la țarm, erau multe păsări, era frăția Dodo, ca să zic așa. Frăția a dispărut fără soluție, pasărea nu mai există. S-au făcut defrișări, câinii și alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanțul nu s-a putut susține. Prin anii 1690 mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neînstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic așa, se duce pe apa sâmbetei... Apoi alte istorii, cu animale... Dacă în natură, și natura este o forță, se potec dispariții, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor moderni...” (fragment din roman) – cf. p. 5.*

Se sugerează, în mod subtil, că „omul flămând, cuceritorul” („omul modern”) a ajuns în stadiul ultim, acela de epuizare creativă și de apogeu distructiv... și, deci, că omul ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinească în... lumi: pot apărea, mereu, noi specii „conducătoare-cuceritoare”, care să-și transforme „foamea” în... autofagie! „*Pasărea Dodo*” devine, din topos mental uman – mitos universal, etern reiterativ, atât în „*greatest*”-echilibru relativ, cât și în... sinucidere.

Dar această parabolă despre „arderea” șanselor de umanitate și de recosmicizare ale omului (metafora „șansei” este „*vadul*”, locul de trecere/salvare/depășire a unui obstacol, interior sau exterior: „*Vremea investiției s-a dus, a ars*” – cf. p. 135, sau: „*trece timpul și noi ne ardem*” – cf. p. 190) demonstrează și altceva:

1- „*a schimba*” nu este, legic, niciodată, garanția binelui, a restaurării paradisului uman. Dimpotrivă, „*a schimba*” poate, foarte ușor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual („*În lume apăreau boli, alte mișcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alți învingători*” – cf. p. 90 - de fapt, alți Cavaleri ai Apocalipsei...) – sinonimul cancerului, al proliferării haotice și fatale/letale, a unor celule bolnave:

„*Cancerul este o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invada alte țesuturi din organism, fie prin creștere directă în țesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migrația celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază. (...) Bătrânii îi zic RAC*” (s.n.) – cf. p. 206. „*Rac*”, adică involuție fatală/letală a moral-spiritualității umano-divine. Este simptomatic că fascinanta frivolă, Bianca Drăguț, moare de cancer/RAC: Bianca Drăguț este tocmai personajul care, la restaurantul „*Macarena*” („*buricul neo-infernalității*” *Vadului Ars*...), deține, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din *Vadul Ars* („*Împreună cu Bianca murea o lume... multe secrete se duceau împreună cu ea... Nu se va ști niciodată ce era în sufletul ei...*” – cf. pp. 205-207) – dar și face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane - de la proteiformele și, până la urmă, informele personaje Sorin Militaru, comisarul de poliție, ajuns primar...sau Ion Ardelean, directorul subminativ al propriei uzine...sau Ion Jude, ziaristul-scriitor, care are cel mai sinuos

parcurs, dintre personajele cărții... – și până la tragicul Ilie Talan, iubitorul de dreptate și de raționalitate cosmică, sfârșind zdrobit de pământul-Mamă Geeza, în pântecul căreia a intrat toată UZINA-MAMELĂ VITALĂ A LUMII, de unde se „*alăptează*” și „*dreptii*”-antecesorii „*revoluționari*”, care vor/voiau să păstreze un echilibru cosmic, fie și relativ, prin re tehnologizarea/reorientarea existențială a uzinei-lume... – dar și „*ne-dreptii*”, adică aceia care fură tot fierul uzinei, pentru a-l preface în bani rapid câștigați...ucigând SURSA VIETII-UZINA! - ...neținând cont, firește, că, de fapt, prin „*fierul vechi*” (în care nu lăsat să se prăbușească mama-uzină), adică prin fierul corupt de exercițiul infernal milenar, se integrează, perfect, în „*derdelușul*” fatal al lui Kali Yuga, Vârsta Neagră...ultima etapă involutiv-umană, extrem de scurtă, care duce la dispariția lumii... „*noua lume*”, transformată într-o „*pasăre-personaj Dodo*”!

2- „*a fi liber*” presupune cea mai severă asumare existențială, iar nu inconștiență distructiv-haotică (de „*betiv*”, ajuns să-și „*strige person*

¹Constantin Stancu, *Vadul Ars*, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

alitatea în întuneric") - inconștiență care duce, ireversibil, la starea de noapte/innoptare a Duhului: „Era târziu, deja. Se innoptase... În întuneric era destul de intens, lui Ilie (n.n.: Talan - greoi, precum „boul de jug”, dar, prin urmare, stabil și loial umanității din el, chiar și în regimul catastrofic mundan...o „pasăre Dodo” nefericită, deși el ar dori să asigure fericirea tuturor...) i s-a părut ciudată, acea zonă era așa de slab luminată, dar era o zonă mai puțin interesantă, era vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri... În aerul nopții, străbătea glasul unui bețiv: **ÎȘI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC**” (s.n.) - cf. p. 120.

3- „a schimba” poate foarte ușor deveni sinonimul lui „a corupe infernalo-plutonice”, a distruge spiritualitatea, în favoarea forței orbe și brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forță suicidală (anomia nu poate duce decât, întâi, la stadiul entropic-haos și, apoi, în final, la neant... la „smulgera șinelor” și dispariția „semnelor” Marelui Drum Existențial): „Bani aduceau putere, automobile frumoase, poziție în societate, influență, angajați care te linguseau, care stau dependenți de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei și asta însemna putere. Puterea era un drog la care puțini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât și în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puși pe liber, urma un alt destin: meseriași de excepție, ingineri, specialiști, erau lăsați **ÎN CĂDERE LIBERĂ**” (s.n.) - cf. pp. 121-122. În această situație, se atinge stadiul apocaliptic, când „se zice binelui, rău - și răului, bine!”: „Moartea este subiectul care aduce mulți bani!” - cf. interviul luat de Ioan Cristache, lui Bebe Apostol (bucureștenizatul care sună, mereu, din „capitala de județ”...pentru tot soiul de „antamări” și aranjamente, care de care mai dubioase și mai „cu substrat”...mafiotic!...Bebe-, GURU, mai pe scurt” [cf. p. 189]...o imagine „modernizat-reactualizată” a dracului-Chiric!), devenit, din Hermes-ul/Arielul lumii, deziștegătorul spiritual al lumii-„pasăre Dodo”...

Întâ și consecințele anomiei: „Banul fascina, nu mai erau reguli, sau au fost amânate intenționat. Se putea citi în ziare de accidente, de morți, calea ferată era smulsă, semnele industriale, tot ce era metalic dispărea peste noapte, lumea era în cădere. (...) Era o prăpastie între două epoci, nu era criză, era o prăpastie. Tranzizie? Ce tranzizie? Era saltul peste epoci, golul era sub noi, cine îl umple, când va trece vremea? Oare ce va fi în Vadul Ars? - gândea Ilie” - cf. p. 157. Ce va fi, după arderea șanselor existențiale? Dispariția și... Adevărata Revoluție... - căci cuvântul „revoluție” nu înseamnă „schimbare”, ci revenire/reîntoarcere la stadiul inițial/ORIGINILE SACRALE. Eventual, numit/e „paradis”... dar și „re-integrare cosmico-mioritică”

Visătorii-vizionarii onești-„păsări Dodo”, precum Ilie Talan, sunt excluși de la festivalul infernalității entropice: „Nu contează, Ilie, ești un visător, atât, un visător. Cei care visează vor plăti un preț mare, așa a fost dintotdeauna, așa va fi, în continuare...” (afirmă Ana Nor, iubita lui Ilie Talan...care chiar se dăruiește „norilor”-informului acestei lumi destructurate moral-spiritual...) - cf. 124. Și, într-adevăr, amanta lui Ilie Talan, Ana Nor, are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„pasăre Dodo” va sfârși... - ...de fapt, își va reîncepe existența, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monștrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de pământul-Mamă Gea, intrând în „unicul anotimp” al stadiului extra-mundano-paradisac: „Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață, mai multe ore - l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp...” (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubita autentică nu există, în romanul lui CONSTANTIN STANCU (Bianca Drăguț, cea misterioasă și frivolă, Ana Nor, amanta lui Ilie Talan, Angela Pop, amanta lui Ioan Jude...sunt mai curând niște fantome, care apar doar în momentele de criză spirituală și hormonală ale bărbaților, conținuți în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru Ilie Talan-„visătorul”! - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă și revoltătoare, cu care personajele (cele care mai au un rest de conștiință, de responsabilitate și de luciditate...dar și o hipersensibilitate, care face din Ilie Talan un personaj teribil de vulnerabil!) nu se pot adapta, o realitate ca „Jume pe dos”/lume tiranico-„ubu”-escă, de care fug, pentru că nu află, în ele, forța de a o înfrunta, de a se lupta, până la capăt, pentru re-instaurarea nomos-ului sacru...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajos-agresiv (de fapt, „orientat”, către senzaționalul bine plătit!), din „afaceristul cu spirit” (scrie doar pentru bani, „gădilând”, cu efemeride literare, stil „colecția submarinul Dax”, „libidoul”, josnic și penibil, al maneliștilor socio-aculturali) - ...dar „dezvoltat” și alte afaceri, „pe picior”!), din aparent „asimilatul/adaptatul la infern” - devine *raisonneur*-ul și „judele”-judecătorul (dacă nu cu funcție soteriologică, măcar cu funcție alertiv-ultimativă, pe fondul unui penetrant vizionarism...de „ultimă oră”), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii-„pasăre Dodo” (povestită de personajul echivoco-proteic Ioan Hora) - parabolă oferită nouă, tuturor „oamenilor moderni”, ca „temă acasă” ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temeiilor lumii și asupra legilor cosmico-divine, precum și a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) CONSTANTIN STANCU.

Întâlnindu-l Ioan Jude pe Ioan Hora (la prima vedere, cei doi „Joani” și-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie și în ultima clipă existențialo-mundana, în conștiința omului dezasamblat/demontat spiritual și scindat, la modul schizofrenic...), un creștin evanghelic, trăiește două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de „guvernul lumii”, care „trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilității”) - cât și parabola „păsării Dodo” - sfârșită prin concluzia judicioasă: „Omul trebuie să reîncepe totul. A pierdut multe...Centrul (n.n.: se sugerează, prin topica frazei și virgulă, faptul că esența autodistrugerii lumii este pierderea CENTRULUI EI - DIVINUL!), ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viață. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au...Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunități în Brazilia, care s-au grupat și au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în șandramele lor; și aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici... Se înțelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, dorau să lichideze comunitățile care le stăteau în cale...”. Deci, răul este printre noi, îl purtăm cu noi, lângă noi, „il alegem”... „democratic” pe diavol, și el ne guvernează cu tunul stricator de cercuri stabil-armonioase! - și ne subminează orice încercare de re-facere a Armoniei Paradisince, aici, pe Pământ...

Imaginea unei variante (tolstoiste²) de soluționare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator

². Tolstolism - Lev Tolstoi, genialul scriitor și gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în „împăcarea dintre mușii și moșier”. După părerea lui Tolstoi, așa cum reiese din operele scrise și, în special, din povestirea „Dimineața unui moșier”, mușicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios „principiului autodestăvârșirii”, trebuie să dea dovadă de generozitate față de fratele-mușic și să facă tot ce-i stă în putință pentru a-i îmbunătăți viața. Pentru Tolstoi, feudalismul nu constituia un rău social; era și el de acord că trebuie înlăturat cu orice preț, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării frățești a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii.

Pentru înlesnirea apropiării dintre țaran și moșier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înființează la Iasnâia Poliana o școală, întocmindu-și un sistem propriu de educație liberă. „Ce avea la bază metoda conversației libere cu școlarii”. În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înființează revista „Jurnalul Poliana”, având drept colaboratori pe învățătorii școlilor din împrejurimi.

și restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-ecezial), totul pare a-și fi redobândit locul și rostul, **Ioan Hora** definind, foarte critic (dar just!), dintr-un **adăpost-interior existențial** (precar incropit), **exteriorul-lume pierdută** în anomic și schizofrenie a conștiinței: „*Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laș* (n.n.: lașul CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR!) și nu mai au soluții, nu pot ieși din capcana personală. *Își ipotechează viața pe zeci de ani! Au dreptul să știe tinerii, oamenii se duc acolo* (n.n.: la Centrul Evanghelic-tolstoist) *să socializeze, să se închine, deși nu o declară, apoi dependența de tehnologie... Multe probleme... Copiii sunt afectați, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voința, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele curate... Ceva îi marchează*” (n.n.: Apocalipsa vorbește despre „marca-pecetea” Anti-Hristului!);

2-dar **Ioan Jude** constată că **Ioan Hora** (deși emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni șovăielnici...puși sub semnul particulei adverbiale „cam”: „*Ce e de la om se cam topește, ce e de la Dumnezeu, rămâne!*” – cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu burocrăția și se „mula” uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte spirituală („*birocrăția e necesară, că așa e pe lume, acte, aprobări, situații*”), precum cameleonul sau palașa depersonalizată, mândră că devine centrul atenției derizorii a membrilor unei lumi derizorii...era perfect nepăsător la proveniența banilor pentru „centru”...primea bani-donații „*fără miros*”, de la americani, „*de prin toate țările*” („*Am bani, vor veni din toate țările, unii sunt curioși, alții, mă rog...*”) - iar culmea cameleonismului lui **Ioan Horea** este sesizată și parabolizată/metaforizată de **CONSTANTIN STANCU** prin „*iarba artificială/sintetică*” a tuturor spațiilor și terenurilor „centrului”: „*Jude... privi iarba sintetică, bobitele de cauciuc din iarbă, totul părea la locul lui...*” – cf. p. 212.

Finalul romanului restabilește, însă, prin ochii lui **Ioan Jude**, autenticitatea nomos-ului cosmico-divin, cu valențe soteriologice - și îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora**:

„*Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieșirea din centrul acela. Mergea și se gândea. Minte într-o febră profundă, incontrollabilă. Adevărul trebuia să fie profund...Îi reveni în fața ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mângâia ochii. Se încălca de energie privind iarba. Învingătoare, de neoprit...*” – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veșnic-Viu**, mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizării finale: da, **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veșnic-Viu**, prin modelul ei de afirmare pleneră, ca model al luptei pentru **Adevărul-Viață** - „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!*”, se autodefineste **Hristos-Dumnezeu...** - ...prin modelul vigoriei sale auto-constructive și reiterativ-existențiale, cosmico-divine - după modelul arhetipal al **Coloanei Brâncușiene!**) - ne poate re-duce la originile sănătoase/însănătoșitoare de flintă, replasându-ne într-un „*egou-fără-egoism*” - **NE POATE, DECI, „REVOLUȚIONA”**, în autenticul sens al acestei vocabule latinești!

Această lume socio-umană, care pare, de mult, intrată în ultimii ani ai ceea ce ocultismul și antroposofia numesc „**KALY YUGA**” - se arată ochilor noștri cumplit debilizată și, aparent, ireversibil destructurată, dez-energetizată, la toate nivelurile (mai ales la cel al Logos-ului: de observat cum un politician, în discursul său către alegători, folosește exact aceleași expresii degradat-golănești, ca și analfabetul-**Jider al romilor**”, Față Neagră: „*Votați-mă! I-AM RUPT!*” – s.n. - cf. p. 107)!

Victoria IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU (opusă „**Jumii sintetice**”, artificializate prin completa debusolare și degener

are a sistemului de valori!) este singura speranță că „**pasărea Dodo**” (exterminată de suizidii oameni, infectați de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădătorii și fitărmiceii cvasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂȚIE COSMICĂ!**

...Toți criticii contemporani, obediți, concomitent, „**culturii politice**” valahe și aberant-dictatoriale formule „**euro-atlantice**”: „**political correctness**” ... - se pot da peste cap (ori chiar n-au decît să stea și cu dosu-n sus...), de revoltă și de invidie non-profesională...da, acești „**ciocoi ai condeiului**” pot striga, din fundul bojecilor: „**Să se răstignească Hristosul!**” - căci tot nu vor putea schimba realitatea: **CONSTANTIN STANCU** a realizat, prin romanul său, **Vadul Ars**, cea mai valoroasă și cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică și prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „**rosturilor**” și direcțiilor de interpretare ale cărții...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puțin prin aceste două romane (**Pe masa de operație și Vadul Ars**) este, deocamdată, câștigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depășind, cu multe „**lungimi de barcă**”, firește, toate „**postmodernismele**” valahe...încă la modă!

Octavian D. Curpaș

Phoenix, Arizona

“Portrete din cioburi” - Iubirea ce menține aprinsă flacăra vieții

În “Portrete din cioburi” **Ligia Seman** reia teme din cărțile sale precedente și compune un roman arborescent, în două volume. Cartea sa este o analiză a eșecului și triumfului în dragoste, o poveste despre convertirea la Dumnezeu, o istorie de familie, dar și fresca unei lumi, a societății românești de dinainte și după momentul Decembrie 1989. În construcția sa, romanul “Portrete din cioburi” îmbină componente de roman creștin, roman de dragoste, de moravuri, politic, etc. Romanul poate fi privit și drept unul intelectual.

Ligia Seman și lumea din romanele sale

Ligia Seman este o prozatoare română creștină de valoare. **Ligia Seman** debutează în anul 1995 cu romanul “**Funiile dragostei**”, urmat de “**Handicapul conștiinței**” (1999), “**Tragedie și triumf**” (2004) și “**Domnind peste împrejurările vieții**” (2006) - ultima, un volum de eseuri cu adresabilitate feminină, îmbinate cu psihoterapie, propunând soluții biblice. Primele două cărți menționate prezintă pe lângă experiența creștină a personajelor, și o poveste de iubire bine conturată, ce aduce un plus de umanitate și dă o notă romantică narațiunii.

- **Lăcrămioara Stoe**

Constantin Stancu: *Etemenanki (Ultima săptămână)*, Sibiu, Editura „CronoLogia”, 2014, 64 p.

Perceput ca *un poet religios profund* (Lőrinczi Francisc-Mihai), Constantin Stancu pare a fi un autor nedreptățit de critica selectivă.

Numele său este ignorat de dicționarele literare cu pretenții exhaustive (*Dicționarul general al literaturii române, Dicționarul biografic al literaturii române, Dicționarul scriitorilor români de azi*) și sintezele literare din ultimii ani, acelea cu aplecare programatică asupra scriitorilor neglijați de critica de întâmpinare, cum este excelenta cercetare *Literatura română. Dicționarul autorilor români contemporani* (Editura „Ariel”, 2013) realizată, cu multă

acribie bibliografică, de Alina Kristinka. O situație paradoxală (dar nu unică), dacă se are în vedere că bibliografia de autor a lui Constantin Stancu însumează peste 20 de titluri: poezie, proză, eseistică (unele în „format clasic”, altele doar pe suport electronic), iar scriitorul (ca membru al Filialei Alba Iulia a Uniunii Scriitorilor din România) este activ implicat în viața literară și culturală a zonei: redactor al revistelor „Nova Provincia Corvina” și „Contraatac” și colaborator permanent la reviste transilvănene de prestigiu: „Discobolul”, „Vatra Veche”, „Ardealul Literar și Artistic” și altele, după cum reiese și din bogatul aparat critic, așezat de autor la finalul cărții *Etemenanki (Ultima săptămână)*.

Un titlu ce se cere decodificat nu atât prin asociere cu celebrul zигurat mesopotanian dedicat zeului Marduk (sec.VI, în. Hr.), ci în sensul mai larg (chiar decât acela specificat în nota de subsol a poeziei introductive, *Câteva cuvinte* – p. 5) al cuvântului (*Templul Creării Cerului și Pământului* – v. DEX-ul) preluat din sumeriană.

O accepțiune capabilă să aproximeze „ars poetica” lui Constantin Stancu: „*Poezia lui Constantin Stancu are drept strat semnificativ și generativ bazal, transfigurarea* (s.n.), în accepțiunea biblică, nou testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale

la ființele vii, de la orizont la celălalt și de la cer la pământ (s.n.) este... altfel decât pare a fi... continuând să fie, pentru simțuri, afect și rațiune, ceea ce este ea în aparență” (Eugen Dorcescu, în „Reflex”, nr. 1-6/ 2010). Iată, așadar, o posibilă „cheie” pentru citirea corectă a poemului de mai largă întindere care dă subtitlul cărții : *Ultima săptămână*, p. 12-17.

Discursul liric, deși alimentat de câteva motive din *Noul Testament* (parabola smochinului,

Cina cea de taină, dramaticul – ca *În Grădina Ghetsimani* a lui V. Voiculescu – presentiment al morții, Învierea etc.) se constituie, în final, într-o revelație a condiției poetului : „*Poetul/ aruncăsubstanțe/ în dreapta cuvintelor și/ pregătește jarul...*” (op.cit., p. 17).

O manieră (din păcate, pândită uneori de calofilie) care face diferența între Constantin Stancu și alți autori contemporani de poezie religioasă: Paul Aretzu, Daniel Pișcu (cu acele

excepționale poeme în proză din *Piața Sfatului*, Editura „Fundatia Culturală – Ideea Europeană”, 2011), Ioan Pinteș sau Florin Caragiu, Zorica Lațcu Teodosia, Mihaela Doina Vlasin etc. Și sunt destule poezii (*Calendare imperfecte* – p. 19, *Câteva cuvinte* – p. 21, *Statuile plâng cu sfinți* – p. 50 ș.a.) capabile să susțină observația, dar mai importantă

este constatarea ca *Entemenanki. Ultima săptămână* oferă cititorului și posibilitatea să ia act despre o diversificare a registrelor de expresie ale poeziei lui Constantin Stancu. De la oemele

în care autorul manifestă preocuparea (postmodernă?!) pentru revelarea raportului dintre autor și text („...vocalele au dinți,/ consoanele ghiare,/ zicerea înghite nezicerea” – *Umbră Scribului*, p. 27 ; „scrie într-o vreme când nimeni nu citește” – *Orbirea*, p. 43) la textele dedicate unor prieteni: *Bicicleta lui Picasso* și *Uși de sânge* (lui Aurel Pantea), *Ritual* (lui Cornel Nistea), *Amprenta* (lui Marian Drăghici). Un poem cu totul remarcabil este *Gura ierbii*: „*Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei:/ piroanele, trestia*

subțire/ picăturile de sânge/ ștergarul alb/ lemnul din care se fac mereu cruci și/ juguri pentru animale.../ ...și iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,/ ea se înalță spre cer nemuritoare și/ duce ficatul nostru în gura

ei verde...” (p. 26).

Lăcrămioara Stoe

Revista „Astra” nr. 3-4/2014- Brașov, p. 41

- **Dumitru Hurubă**

Scriitori hunedoreni – Constantin Stancu

Pagina bibliofilului, o rubrică de Dumitru Hurubă, în *Vox Libri*, revista Bibliotecii județene „Ovid Densusianu” Hunedoara-Deva

Cu conștiința împăcată spun că încă un poet român a fost nedreptățit de timp și de conjunctura politico-comunistă, când valorile se cerneau prin sита unei cenzuri mânuite cu destulă abilitate

de indivizi care, eventual, erau apreciați activiști de partid, dar nici într-un caz pricepuți într-ale literaturii. Având „origine sănătoasă” sau profesii paralele cu creația artistică, acei diriguitori-călai ai culturii, de fapt, au hotărât printr-o simplă semnătură – deseori cam hieroglifică – soarta multor oameni-creatori.

Că poetul Constantin Stancu a fost, din acest punct de vedere, o victimă este mai presus de orice îndoială, iar acest prim volum de versuri cu un titlu-metaforă: (*Păsările plâng cu aripi*, Editura Helicon, Timișoara, 1999) poate dovedi oricând și oricui că autorul cărții vine să adauge grupării de poeți hunedoreni încă un nume care nu poate fi și nu trebuie ignorat...

Parafrazând în sensul cel mai frumos zicerea caragialiană „simț enorm și văz monstruos” sau, altfel spus, contactul poetului cu lumea înconjurătoare se produce spontan și cu atâta acuitate, încât reflectarea acesteia în poezie ia, uneori, accente care nu par să mai fi trecut prin filtrul rațiunii poetice și al canoanelor artistice. Însă avem de-a face cu o falsă impresie – la Constantin Stancu se află întotdeauna sub control materialul folosit, precum în cazul versurilor: „Arborii se zvârcolesc în somnul verde, / prin insomnia mugurilor/se strigă unul pe celălalt, / se aprind cei peste care nu a nins, – / ard cu flacără transparentă, / cum numai în unele dimineți / este mâna ta// (*Insomnia din muguri*, pag. 38); sau, și mai elocvent, din acest punct de vedere, este începutul poeziei *Ecou de toamnă*

(pag. 45): „Un strop de târziu m-a străbătut, / s-a prelins de-a lungul oaselor, / parcă un ochi mi-a traversat ființa, / greu ca un glonte, / efemer ca un fluture de cripton, / cald precum sângele jertfei.”//

În imediata apropiere a unui realism în care poetul se simte implicat și întotdeauna responsabil, se află efectul unei hipersensibilități și a unei nostalgii de care el nu poate scăpa nici atunci când dorește cu tot dinadinsul: „Mă rog de voi să fiți frumoși, / să mai pornim jocul acela din copilărie / când ridicam orașe de zăpadă / pe un sentiment de nord, / acolo se întorceau păsările călătoare / amăgite de anotimpul secret.”// (*Anotimp secret*, pag. 50), sau: „Numai iarba adoarme în picioare, / gândurile ei vegetale, / e timpul să te chem în inima mea, / să te ghemuiești într-un ventricul, / să te încălzești ca într-un pântec, / să fii copila naivă, / să te mire fuga sângelui spre neființă, / ca o planetă/spre marginea timpului.”// (*Ca o planetă*, pag. 75).

Ce-ar mai fi de remarcat la Constantin Stancu? Un soi de lejeritate a discursului poetic, posibilă consecință a unui îndelungat exercițiu de creație care, în context, iată că justifică, însă din alt unghi, acest debut târziu. Privind din acest punct de vedere problema, apariția prezentului volum de versuri poate fi considerat un câștig important pentru autor...

Pentru că, ajuns la maturitate artistică, el își asumă, pe drept, un rost și o anumită responsabilitate artistică și chiar socială, observând discret, dar categoric, materializarea ideii că „Viitorul este o floare de câmp/crescută din sânge tânăr, / viața – / brazdă udată de lacrimi,

/ un os al soarelui pe care crește/carnea ideii, / copacul din fața ferestrei este orb, / vântul aduce ornice în sângele femeilor, / ziua moale atârnă de-un colț / în afara timpului.”// (Carnea ideii, pag.122).

Dar, vorbind despre discursul poetic, să nu cădem în capcană: poezia lui Constantin Stancu nu este una în universul căreia se pătrunde ușor, ci mai degrabă aș spune că avem de-a face cu o creație modernist-filozofică, doar ceva mai greu accesibilă. Însă, odată descoperit codul, satisfacția întâlnirii cu adevărata poezie o simțim ca pe o victorie perfect compensatoare. Schimbând totalmente registrul vocii sale poetice, Constantin Stancu semnează un volum de creații (*A privi cu ochii inimii: poemele roadelor*, Editura Polidava, Deva, 2003) în care liricul a fost sacrificat aproape în întregime în favoarea unor ode-îmnuri cu pronunțat caracter religios. Surpriza e cu atât mai mare cu cât, pare-se, pentru autor contează mai puțin, în contextul ideii, valoarea artistică decât mesajul în sine al textelor. Utilizând versul clasic, în mod normal mai potrivit abordării versurilor de o asemenea factură, el a clădit poem după poem pe un fundament clar-biblic și cu trimiteri concrete la capitole, evangheliști sau epistole. Este o experiență deloc ușoară, ba aș îndrăzni să spun că această schimbare de „macaz liric” presupune un efort al intelectului absolut impresionant.

La apariția volumului său de debut, *Păsările plâng cu aripi*, scriam: „Ce-ar mai fi de notat la Constantin Stancu ? Un soi de lejeritate a discursului poetic – posibilă consecință a unui îndelungat exercițiu de creație (...)”, adevăr continuat și în această nouă carte a sa. Cu atât mai mult și mai dificil având în vedere că aveam de-a face cu creație pe temă dată, iar aceasta, aleasă de el, are anumite rigurozități, anumite canoane-responsabilități unde divagațiile pot abate lucrurile de la ideea de bază. E ceva mai greu, fiindcă se observă grija obsesivă pentru ca mesajul religios, asemenea unei luminoase chemări spre cele sfinte, spre Creatorul însuși, să fie perceput, înțeles corect și, de ce nu?, asimilat. În acest scop, permanenta grijă a poetului nu este de a înveșmânta ideea în artistic, ci de a transmite informația corect și, normal, eficient pentru a fi înțeles ca un mijlocitor cât mai fidel al trimiterilor Creatorului prin intermediul zicerilor biblice.

Așadar, citind această nouă carte a lui Constantin Stancu, vom descoperi o cu totul altă față a poetului, într-o creație în care efortul și dorința reușitei în tema propusă se simt în fiecare poem. Ceea ce trebuie apreciat ca atare...

DICȚIONARUL , SCRITORILOR ROMÂNI DE AZI

(din România, Basarabia, Bucovina de Nord,
Banatul sârbesc, Europa Occidentală, Israel, America)

de
Boris Crăciun și
Daniela Crăciun-Costin

Iași, 2011

- IOAN EVU

CONSTANTIN STANCU – Poeme de împlânzit fiara din om *

După zece ani de la debutul editorial cu *Fructul din fruct*, în volumul colectiv intitulat „Argonauții” (Editura Facla, 1988), după lungi ezitări datorate unei autocenzuri interioare ce rezultă din caracterul perfecționist al personalității sale, Constantin Stancu publică la editura Helicon "Păsările plâng cu aripi". Titlul volumului este o metaforă în sine, o definiție a ars poetica autorului.

Constantin Stancu face parte din stirpea poezilor pentru care scrierea poemului semnifică un exercițiu expiator. Sentimentul tragismului existențial dublat de conștientizarea dureroasă a propriilor limite ontice stau la geneza poeziei sale. Fiecare vers e o ofrandă, un pas spre mântuire, dar și un prag al cunoașterii inițiatice.

Conștient că arta este un apanaj al calității nu al cantității, poetul hațegan posedă abilitatea de a exprima indicibilul, grăuntele de inefabil al inspirației: „În continentul ivit peste zăpada fierbinte/ în lava ce acoperă urmele pașilor/ în țipătul stins care abia mai amintește de Manole/ în continentul ivit peste alba eternitate/ străbătut de înalta tensiune a mugurilor/ am descoperit un ciob smălțuit de lacrimi/ era acolo prima literă dintr-un alfabet străin” (Alfabet imponderabil)

Există în majoritatea poemelor o permanentă nevoie de comunicare iscată parcă din teama de a nu rămâne nimic neexprimat, nimic nemărturisit, tăcerea poate fi uneori un alter ego al morții.

Sentimentul iubirii împărtășite, dar și gustul trădării, obsesia trecerii și aspirația spre veșnicie își află locul fie în poeme de largă respirație, concepute simfonic, fie în versuri scurte, axiomatice.

Dacă o bună parte din poezii generației sale își construiesc universul liric pe complicate jocuri lexicale și spectaculare demolări sintactice, Constantin Stancu este partizanul poeziei trăirii nemijlocite: „Contactul direct cu pământul te încarcă de eternitate”...

Autorul pune mare preț pe memoria sa afectivă. Odată izbucnită freatic din substraturile ființei aceasta poate constitui pretext poetic: „Lubește-n mine ceea ce este de iubit/ până mai avem timp/ până mai avem iarnă/ un vulture se zbate în creier/ un șarpe se târăște prin vene/ până la inima mea” (Memoria cea de toate zilele)

Decodând vechi inscripții „amorțite-n creierul de nisip al pietrei” deasupra cărora „iarba crește ca o galaxie”, poetul opune universului aleatoriu al cotidianului un spațiu construit din cuvinte, capabil să ofere speranță. Suficiența agresivă și atotștiutoare îi repugnă autorului nostru; el preferă îndoiala fecundă ca prag al cunoașterii și iluminării. De remarcat abilitatea poetului de a gândi în metafore, versurile au strălucirea adamantină a lacrimilor pietrificate: „Un strop târziu de toamnă m-a străbătut/ s-a prelins de-a lungul caselor/ parcă un ochi mi-a traversat ființa/ greu ca un glonte/ efemer ca un fluture de cripton/ cald precum sângele jertfei.” (Ecou de toamnă)

Fără a râvni la omniprezență orgolioasă în paginile revistelor literare, fără a supralicita editorial – conform sloganului grafoman: „anul și cartea” – Constantin Stancu își tipărește volumele la intervale de timp relativ mari. Răbdarea și tenacitatea, specifice ardeleanului, cu care-și construiește universul semantic, îi asigură poetului hațegan o ascensiune constantă pe firmamentul unei lirici esențializa(n)te.

Nimic gratuit, nimic superfluu în discursul său liric. Seriozitatea, aș spune, gravitatea poetului ce trudește la scrierea versului – într-un veac „tot mai puțin” – ne trimite cu gândul la înaintași iluștri, la texte vechi, la lecturi bine asimilate din varii domenii, tradiționale, moderne sau

postmoderne.

Deși, uneori, de inspirație livrescă, poezia aceasta nu este ezoterică. Dimpotrivă, încearcă, să descifreze un „alfabet al tăcerii”. Pentru că poetul știe că-n aparenta muțenie a cuvântului scris viețuiește intact spiritul uman dintotdeauna.

Din perspectivă lirică, semantica scribului are o conotație ironică, depreciativă. Scribul este scriptorul din vechime, cel care „transcrie” rece, sec, depersonalizat, evenimente și fapte diacronice, pe când poetul este un mesager al sufletului uman, de natură imponderabilă. În poezia lui Constantin Stancu, scribul e întrezărit ca rod/semn al căutărilor și frământărilor poetice. Prin vers, ca act intuitiv dar și ca unul de conștiință, spiritul depășește fatum-ul terestricității umane și transcende spre o lume a esențelor sacre.

"Pomul cu scribi", evocat în poemul liminar al cărții, este arborele ce face să rodească simbolicul fruct al cunoașterii, cel prin care poetul ia cunoștință despre propria-i trecere, asumându-și multiple interogații ontologice: „A înflorit pomul cu o mie de scribi,/ toți tineri, purtând în mâini albe coli nescrise,/ pleoapele noastre precum aripile,/ păsări carnivore se rotesc deasupra,/ ieri purtam un nume obișnuit,/ astăzi sunt deja un număr,/ mâine voi fi o culoare”...

Forța de penetrare, cu care poezia se reîntoarce în timp, dar și înlăuntrul ființei, e impresionantă. Atent la distorsiunile vremii în care viețuiește, la seismele și furtunile interioare – fără însă a se lăsa pradă dimensiunilor alienante ale acestora – Constantin Stancu scrie poeme de împlânzit fiara din om.

Poemul său e o perpetuă privire înapoi dar și o scrutare îndrăzneată a condiției dramatic-umane. Cu toate acestea, atmosfera degajată este una psalmică. Revolta are surdina. Chiar și atunci când versul pare supus unor pendulari între real și imaginar, între certitudine și incertitudine, sentimentul e unul de împăcare, de acceptare pioasă, hristică a „limitelor” umane: „Am primit totul,// un strop de ploaie în care fusese închis cerul,/ am primit totul plus o mie de ani de pace,/ mi s-a luat totul,/ spălat de vânt printre resturile cetății,.../ voi muri cândva,/ poate curat ca firul de nisip,/ poate murdar ca bobul de piper”... (Iov).

Poezia este inițiere, revelație, epifanie, iar aspirația spre sacralitate este pentru Constantin Stancu o condiție esențială. El simte permanent o primordială nevoie de protecție patern-divină, fără a aluneca însă în capcanele misticismului... Personajele sau miturile biblice sunt numai pretexte prin care poetul își pune în scenă trăirile personale, caută și găsește răspuns propriilor sale interogații: „Pe vârful muntelui,/ înconjurat de instinctele vântului,/ de animale sălbatice,/ pregătit să intri în alt veac,/ auzi pulsul stelelor/.../ câteva păsări îți pregătesc memoria/ pentru lipsa de gravitație/.../ acolo, în singurătatea universului” (Avraam)... Lipsa de gravitație sugerează desprinderea de avatarul cotidian și evadarea în imponderabil, în diafan.

Fără tehnologii lingvistice sofisticate, fără artificii lexicale gratuite, discursul poetic e viu, convingător. Dorința de a se situa prin poezie deasupra mundanului, într-un spațiu unde cuvintele germinează firesc în lumină, îl definește pe Constantin Stancu drept poet orfic. Preocupat de căutarea fibrelor sale ereditare-ancestrale, el încearcă să recupereze, prin poezie, parte din paradisul dăruit omului la naștere sa. O posibilă imagine, transfigurată, a poetului și a misiei sale, este cea a copilului, din poemul-parabolă intitulat "Trupuri care ard": „Un copil ținea pe umerii firavi un adolescent,/ iar acesta ținea pe umerii săi de argint/ un tânăr frumos cu un chip de diamant,/ tânărul ținea la rându-i pe umeri un om matur,/ cu un chip de aur,/ care și el ținea pe umerii săi pe cel bătrân,/ cu părul atins de vremuri,/ și toți cei din piața orașului se mirau/ cum putea un copil să țină pe umeri atâtea trupuri,/ cum puteau picioarele sale firave,/ neînvățate cu mersul adevărat, să aibă atâtea putere...”

Din cele concluzionate mai sus și din versurile citate, s-ar putea crede că poemele lui Constantin Stancu nu au aderență la realul cotidian/social... Vin să invalideze această concluzie eronată poeme ca: Știri lichide, Politicon, Culoarea care se sinucide sau

Măcelarul... Iată o imagine decupată la modul frust dintr-o realitate nu mai puțin agresivă:
„Cu mâinile pline de sânge,/ cu pantofii stropiți de sângele animalului,/ cu haine mirosind a moarte,/ se apropie de calculator pentru ritualul de seară./ Apasă tastele cu tandrețe, ca un pianist, calculează profitul zilnic – țipătul de durere/.../ Lângă carcasa calculatorului, toporul plin de sânge...”.

Volumul "Pomul cu scribi" cuprinde 168 de pagini. Mai precis, cât două-trei plachete de versuri! Nefiind împărțit în secțiuni distincte – poemele sunt scrise în perioade de timp și în „registre” diferite – a trebuit să recurgem la o lectură piezișă a lui... Dar, la urma urmei, opțiunea îi revine autorului și trebuie respectată ca atare. Fapt ce nu ne împiedică să afirmăm că ne aflăm în fața unui poet în plină maturitate, a cărui evoluție constantă pe verticală e tot mai evidentă.

* Constantin Stancu – Pomul cu scribi (Editura Eubeea)

- Ladislau Daradici

Jocul creației și al credinței în labirintul nebănuț al vieții (sau o triplă parabolă a existenței umane)

Romanul lui Constantin Stancu, *Pe masa de operație*, a apărut la Editura Răfăcut, în 2011, el obținând Premiul „Octavian Moșescu” la a IV-a ediție a Festivalului Internațional „Titel Constantinesc”. Volumul a fost editat în cadrul proiectului „Scriitori râm-niceni pentru literatura română”, inițiat de Asociația „Renșterea râmnicenă”.

Scintreptărund, în acest roman, trei povești existențiale înțelepte și cuminate, ca trei ape line prelungându-se spre marea ace-luiși fluviu al (pe)recerii omului în această lume, cititorul descoperind o triplă parabolă a rostului și sensului devenirii noastre. Sunt povești semnificative și așese despre viași și moarte, despre redescoperirea credinței și, implicit, despre iluzia izbăvirii prin artă și ratare.

Cea dintâi surprinde impactul unei boli trupești în existența individului – personaj anonim, putând fi oricare dintre noi – descoperirea unei tumori devinând cursul (aparent) firesc al unei vieți, rătăcind destine. Semnificația este clară: răul există în noi, în fiecare. Poate invizibil, poate doar

LADISLAU DARADICI

ascuns. Partim în permanenși în noi, cu noi, în trupul nostru fragil și vremelnic, posibile „erori” genetice ori „pietre” (la fiere, la rinichi), „vestigii” din istoria noastră „nevăzută”. Iar când ni se aduce la cunoștinși că da, răul se află și în noi, reacși noastră e întotdeauna aceeași: „părea că nu vorbește despre mine, ci despre o altă persoană”, mărturisește naratorul-personaj, „credeam că era o eroare, poate o confuzie, ceva, o greșeală în univers”.

În esenși sa, povestea devine, astfel, un act prin excelenși experienșal, iar faptele sunt relatate, în cronologia lor, cu naturaleși și resemnare. Toate secvenșele acestui plan epic (Boala nevăzută, Moartea ca un fel de naștere, Misterul frigului, Păinea cea detoate zilele) sunt structurate pe o schemă narativă clasică, convingând prin onestitatea rostirii, înșelepciunea abordării și o sensibilă „poezie” a trăirilor.

Pacientul este un bărbat matur, inteligent, cult și, în cuada acceptării semine realității,

CONSTANTIN STANCU

PE MASA DE OPERAȘIE

Editura RĂFĂCUT, 2011

nu-și pierde nici o clipă speranși. În plus, nu este singur, soși fiindu-i în permanenși alături. Este o întâmplare aproape banală, pentru noi, cei bombardași zi de zi, pe toate canalele, de tone de dezastre/ nenorociri, însă devastatoare pentru un cuplu de oameni linișiși și care n-au greșiș cu nimic nimămii. Valoarea acestei confesiuni constă în sinceritatea dezarmantă a relașării, în adevărurile generale umane pe care le transmite și care sunt, de fapt, și ale noastre. Simbolistica secvenșelor este complexă și profundă. După operași, de pildă, acceptându-și noua stare, în încercarea de a se obișnuși cu „asimetria fiinșei” (pierde un rinichi), prima dorinși a pacientului este de a bea apă de la fântână (obsedat de imaginea oamenilor simpli din Ardeal aplecându-se peste marginea fântânii, ridicând găleata). Soși va fi cea care îi va aduce apa „pută” de fântână (apa vieși pentru un trup bolnav, dar și a speranșei, pentru un suflet îndoit).

Cea de-a doua poveste constă în relașarea unui vis de către același pacient (pe cale de vindecare): „visul m-ocupăș ca noapș”; „era cald în visul meu...”. Prin intermediul visului, îl vom cunoaște pe Ilie Roman, un inginer care și-a pierdut vederea, acum cerșind, duminică de duminică, în apropierea bisericii (adus-aco la familie). O poveste „rotundă”, în zece părți, la fel de bogată în simboluri, pânși și titlurile secvenșelor fiind elovente în acest sens: Mă, Păcatul, Firul de busuioc, Martorii etc.

„Apropierea” orbului de biserică devine o parabolă a vindecării omului prin credinși, dincolo de miracolul propriu-zis săvârșit de cei doi străini, contând apropiere-reș – înămtrică, de această dată – de Dumnezeu. Pentru că va rămăne la latitudinea sa dacă

Remarcabile sunt, în cazul romanului *Pe masa de operași*, rotunjimea și relativa autonomie a părșilor, dincolo de cele trei planuri narative (și care nu pot fi separate), secvenșele care compun istoricul bolii, povestea orbului Ilie sau destinul dramatic al celor cinci scriitori fiind foarte bine conturate. Prozatorul evită poetizările inutile și nu-și propune nici o clipă să fie, cu tot dinadinsul, un stilist. Luciditatea ideilor și sinceritatea simșirii fac din aceste frumoase povești o triplă parabolă existenșială.

DANIEL MARIAN

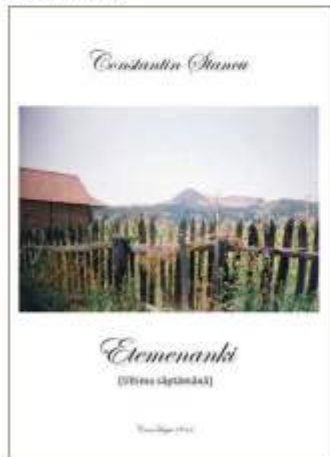

Constantin Stancu

Sursa și reflexia imaginii îmbrăcate în idee

Se face o zi de binevenită liniște dar una lucrătoare prin deschiderea chingilor cerurilor, iar pământul cât de furnică în univers, e lăsat să respire în voie. Incurs, excurs, parcurs și recurs înspre definirea esenței. Lucrurile nemijlocite în gândire poartă în sine aripa subtilă care să le facă veșnice. Dacă ne spune *Cartea Sfântă* cum la început a fost *Cuvântul*, acesta nu a fost deloc conjunctural cum nici fabricat vreodată ci subfiind deopotrivă cu subînțeleș.

Se deschide prima așteptată poartă, aceea a luminii. Acea entitate care nu are dimensiuni decât alegorice, interpretarea fizică având loc doar ca mijloc de raportare la umila realitate în fața adevărului intrinsec. Întocmai cum spune **Constantin Stancu** în „*Etemenanki*” (*Ultima săptămână*).

În fapt, nevoia de *Argument* aduce după sine în calcul nu concretul concept în sensul de desigur, ci „*Memoria luminii*”, care e altceva, da: „Lumina își păstrează memoria,/ nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în

care se odihnesc gutul...” Curat detașat de intenția idealizării, aflăm acel precis perpetuu care face legătura între idee și substanță. Deși teoria undă-corpusul ar fi visul matematic, deci încă neexistând, pare-se că o împrejurare fericită ne poate aduce aproape. E scăparea din relativitate? Posibil: „...Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,/ în prezența ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subțiri și/ vocale discrete de clorofilă...” Atitudinea este una peisagistică, pașii către gândirea ei prielnică, sunt de o culoare anume, nu contează care dar

venită din largul potrivitul spectru, imaculată: „...Lumina cuprinde totul,/ prinde în coroana ei soarele miriapod și/ piatra pe care s-au scris cele zece porunci.” Deindată ce atinsă într-o întâmplătoare fulgurare, credința vine tiptil dar hotărât din dorința binelui. Într-un fascicul miraculos: „Lumina are degete delicate de brumă,/ ne atinge trupurile imperfecte și/ ne prefacem în sfinți,/ dar nu vedem asta.// Lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea soarelui imens...” Și totuși, unde încremenește lumina, dacă chiar e voie – în valori greu de descifrat și niciodată de reprodus: „Prin timp lasă urme:/ urechea lui Van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuși,/ formulele neînțelese în care s-au pierdut/ oamenii de știință într-o eternitate relativă,/ sau vitraliul pictat din marile catedrale/ în care se zbat vrâbii cu aripi de diamant...”

Acesta pe care am încercat să-l radiografiez, este dincolo de început, un poem drept pilon pentru ceea ce se întâmplă mai departe. Cu „*Turnul Babel*”, „*Semn într-o lume de fosfor*”, „*Ultima săptămână*”, „*Stare de veghe*”, mersul cărții devine unul șuierător, e o dezlănțuire cum ar fi o locomotivă independentă de vreun tren, prin acele viaducte fragmentate de tunele, din munți.

Ar fi mult notabil, dar perfect aici văd cum se reordonează lumea: „Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei;/ piroanele, trestia subțire, picăturile de sânge,/ ștergarul alb,/ lemnul din care se fac mereu cruci și/ juguri pentru animale...// ...și iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,// ea se înalță spre cer nemuritoare și/ duce ficatul nostru în gura ei verde...” (*Gura ierbii*).

Astfel de justa/contrapunere, în descriptivitatea clară, ar fi fost interzisă prin diverse epoci. Acum, ea deschide orizonturi. Toate, luminoase! De aceea, nu ocoliți nicidecum poetul, pentru că vă poate arăta frumusețea însăși a înțelesului!

Adriana Tomoni

De la necuprinsele taine la meșteșugul literelor aranjate în alfabetul sufletului

Pornind așa cum e firesc, mai întâi sfios, după care cu deplină hotărâre, întocmai din profunzimea realității dar deopotrivă căutând transparența acesteia uneori destul de încăpățanată cu noi, are loc introspecția care poate duce la râvnitele răspunsuri în cele din urmă gășindu-se în comuniunea ființei umane cu universalitatea.

A te petrece „*În siajul cuvintelor*” presupune asumarea până la împlinirea în maturitate cu tot riscul ca dincolo să nu mai fie nimic, destinațiile putând fi doar imaginative, de fapt apanajul dorințelor; altfel spus, spendoarea în sine o constituie drumul! **Adriana Tomoni** transcrie ceea ce trăiește în imediat precum și în după caz rememore sau fin intuitiv.

Se face o zi de binevenită liniște dar una lucrătoare prin deschiderea chingilor cerurilor, iar pământul cât de furnică în univers, e lăsat să respire în voie. Incurs, excurs, parcurs și recurs înspre definirea esenței. Lucrurile nemijlocite în gândire poartă în sine aripa subtilă care să le facă veșnice. Dacă ne spune *Cartea Sfântă* cum la început a fost *Cuvântul*, acesta nu a fost deloc conjunctural cum nici fabricat vreodată ci subfiind deopotrivă cu subînțeles.

Se deschide prima așteptată poartă, aceea a luminii. Acea entitate care nu are dimensiuni decât alegorice, interpretarea fizică având loc doar ca mijloc de raportare la umila realitate în fața adevărului intrinsec. Întocmai cum spune **Constantin Stancu** în „**Etemenanki**” (*Ultima săptămână*).

În fapt, nevoia de *Argument* aduce după sine în calcul nu concretul concept în sensul de desigur, ci „**Memoria luminii**”, care e altceva, da: „Lumina își păstrează memoria,/ nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutui...” Curat detașat de intenția idealizării, aflăm acel precis perpetuu care face legătura între idee și substanță. Deși teoria undă-corporuscul ar fi visul matematic, deci încă neexistând, pare-se că o împrejurare fericită ne poate aduce aproape. E scăparea din relativitate? Posibil: „...Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,/ în prezența ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subțiri și/ vocale discrete de clorofilă...” Atitudinea este una peisagistică, pașii către gândirea ei prielnică, sunt de o culoare anume, nu contează care dar venită din largul potrivitul spectru, imaculată: „...Lumina cuprinde totul,/ prinde în coroana ei soarele miriapod și/ piatra pe care s-au scris cele zece porunci.” De îndată ce atinsă într-o întâmplătoare fulgurare, credința vine tiptil dar hotărât din dorința binelui. Într-un fascicul miraculos: „Lumina are degete delicate de brumă,/ ne atinge trupurile imperfecte și/ ne prefacem în sfinți,/ dar nu vedem asta.// Lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea soarelui imens...” Și totuși, unde încremenește lumina, dacă chiar e voie – în valori greu de descifrat și niciodată de reproduș: „Prin timp lasă urme:/ urechea lui Van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuși,/ formulele neînțelese în care s-au pierdut/ oamenii de știință într-o eternitate relativă,/ sau vitraliul pictat din marile catedrale/ în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant...”

Acesta pe care am încercat să-l radiografiez, este dincolo de început, un poem drept pilon pentru ceea ce se întâmplă mai departe. Cu „**Turnul Babel**”, „**Semn într-o lume de fosfor**”, „**Ultima săptămână**”, „**Stare de veghe**”, mersul cărții devine unul șuierător, e o dezlănțuire cum ar fi o locomotivă independentă de vreun tren, prin acele viaducte fragmentate de tunele, din munți.

Ar fi mult notabil, dar perfect aici văd cum se reordonează lumea: „Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei:/ piroanele, trestia subțire, picăturile de sânge,/ ștergarul alb,/ lemnul din care se fac mereu cruci și/ juguri pentru animale...// ...și iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi,/ suntem muritori în uniforme de aer,// ea se înalță spre cer nemuritoare și/ duce ficatul nostru în gura ei verde...” (**Gura ierbii**).

Astfel de justa/contrapunere, în descriptivitatea clară, ar fi fost interzisă prin diverse epoci. Acum, ea deschide orizonturi. Toate, luminoase! De aceea, nu ocoliți nicidecum poetul, pentru că vă poate arăta frumusețea însăși a înțelesului!

- **ADRIAN BOTEZ**

„MANAGERIATUL” ZĂPEZII. ARHIVELE DE LA HAȚEG: DE LA <<NEANTIA>> LA <<VĂLTOAREA>> SUFLETELOR[1], de CONSTANTIN STANCU

...Rafinatul întru ale sfintei evanescențe **POESIS**, cărturarul și Orfeul hațegan, **CONSTANTIN STANCU**, scrie, de data aceasta, o carte cu totul specială, prin care dovedește că până și zăpezile Poetului și Poeziei și Scribului Vaticanar trebuie „managariate”, stocate și protejate în **ARHIVELE SUFLETULUI LUI DUMNEZEU**, pentru a nu fi luate de ...noaroaiele vremurilor și ale lumii imunde.

Arhivarul îndrăgostit, până la delir, de Nichita, îl și citează pe Înger, în acest sens: „**pentru că nu suntem noroi, noroi, noroi...**” (cf. *În loc de sfârșit*, p. 142). Și aduce aminte despre definițiile evanescenței **POESIS**, date de Înger: „*Ascultă-ncoa, bătrâne: ăsta o să fie toată viața ministru, noi o să fim poeți toată moartea*”; și: „*Poetul nu este de băut, deci nu-l înțelegem!/Poetul nu miroase cum floarea//Cum putem să-l înțelegem,/cum putem să luăm ceea ce nu miroase ca floarea / drept floare?*” (Idem, p. 140-141).

Și chiar așa este, după vorba Îngerului: Poeții și Scribii Vaticanari, aceste făpturi spectrale, de la Marele Hotar privind și văzând ceea ce nimeni nu vrea să vadă, Acel Solemn și Transgalactic „**DINCOLO**” – trebuie strănși, cu grăbire, într-o rezervație, pentru ca nu cumva corzile **LIREI** lor să se strecoare printre degetele Ne-Atenției Umane Instituționalizate întru Satana - și să se scufunde, înapoi, complet și definitiv, în Calea Cea Fără de Întors, în Lumina

Unică și cu Unic Sens – atunci când vor băga de seamă că nimeni din această sărăcită de Duh lume nu privește într-aceeași direcție cu ei...

Constantin STANCU asta face: se grăbește benefic, să-i protejeze de strecurare din orbirile lumii, pe cei de-o ființă și de-o umbră cu el. Și asta, pentru că spațiul pe care-l „manageriază” este unul teribil de predispus scurgerii spre Miracolul Razelor Lunii: **ȚARA HAȚEGULUI**. Acolo pe unde s-au scurs, spre Lumina Fără de Amurg – Regii Daci, în frunte cu Boirebista și Decebal...

Cartea de Primă Arhivă a Țării Hațegului („*O Țară din Țara*” Românilor, cum îmi scrie autorul, în fulguranta și misteroasa lui dedicație...) are, deocamdată, 144 de pagini, și conține:

I-o Prezentare a Duhului Autorului, în traducerea celestă a altor Luminescente Duhuri: Eugen Evu, Dumitru Hurubă, Radu Igna, Ioan Evu. Apoi:

I-În loc de Introducere în Miracolul Țării Hațegului: *Fruct Parguit din Iubire* – în care Constantin STANCU dezvăluie ceea ce Gligor HAȘA a crezut că poate fi dezvăluit oamenilor greu cuvântători și neînceput înțelegători (în lucrarea sa, „*pârguită din iubire*”, **Minuni și enigme în Ținutul Hunedoarei**), din Eternul Miracol al Hațegului (**Capitala de Miracol a României**): Urieșii, Oceanul Primordial, Femeia Dacică a lui Solomon, Crăișorii...

II-Argument – Peisajul cultural Hațeg – în care lămuririle le dă poemul **Ștergerea Memoriei** (citată din volumul **Pomul cu scribi**, de Constantin STANCU): în clipa „aceea”, în „acea” diminațată a Expresiei Ultime a Voiei Lui Dumnezeu, Cuvintele vor trece, pe nesimțite, la „*viața lor secretă*”; Poezia Supremă, vorba Îngerului, este **Marea Călătorie**...

III - Arhivele A-Texte, pretexte, gânduri ale autorului – toate, texte date spre luminare solar-lunară în acest veac XXI – între 2001 și 2010 (publicate în princiara **Provincia Corvina** sau în **Nova Provincia Corvina**, cea iscată, între nou și vechi, sub unghiul de trudă și sub cel de zbor al Meșterului Eugen Evu!). Și încep să se înșiruie „sectoarele/pavilioanele” și „sălile/camerele” și „rafturile” **Arhivei Hațegane**, deocamdată, prin cuvântul Călăuzei Constantin STANCU, care ne prezintă Logos-ul și Duhurile Logos-ului Locului: recenziiile (**CĂRȚILE „IN NUCE”!!!**) la **Aventurile în marele refuz**, la **Neantia**, la **Neviața lumii și Heralzii tăcerii**, de Raul Constantinescu – apoi la **Ca să fii stea** și **Arhivele iubirii**, de Iv Martinovici („*Nu am fost un admirator înfocat al poeziei scrise de acest scriitor, dar i-am admirat opera, am stimat-o și am înțeles că Poeții fac parte din acest popor sacru, în căutarea oracolului de la Delfi*”) – ...după care se înșiruie, pe-ntâiul raft, alte miracole orifice: recenziiile la **Spinii florii de colț**, de Dănuț Vrăncilă, la **Ei mi-au programat moartea**, la **O călătorie enigmatică** și **Apus de mileniu**, de Petre Dugulescu – urmând să pâlpaie alți zori, cei vaticinari, ai lui Gligor Hașa: recenzia la **Hațeg – Adevărata Sarmizegetusa**.

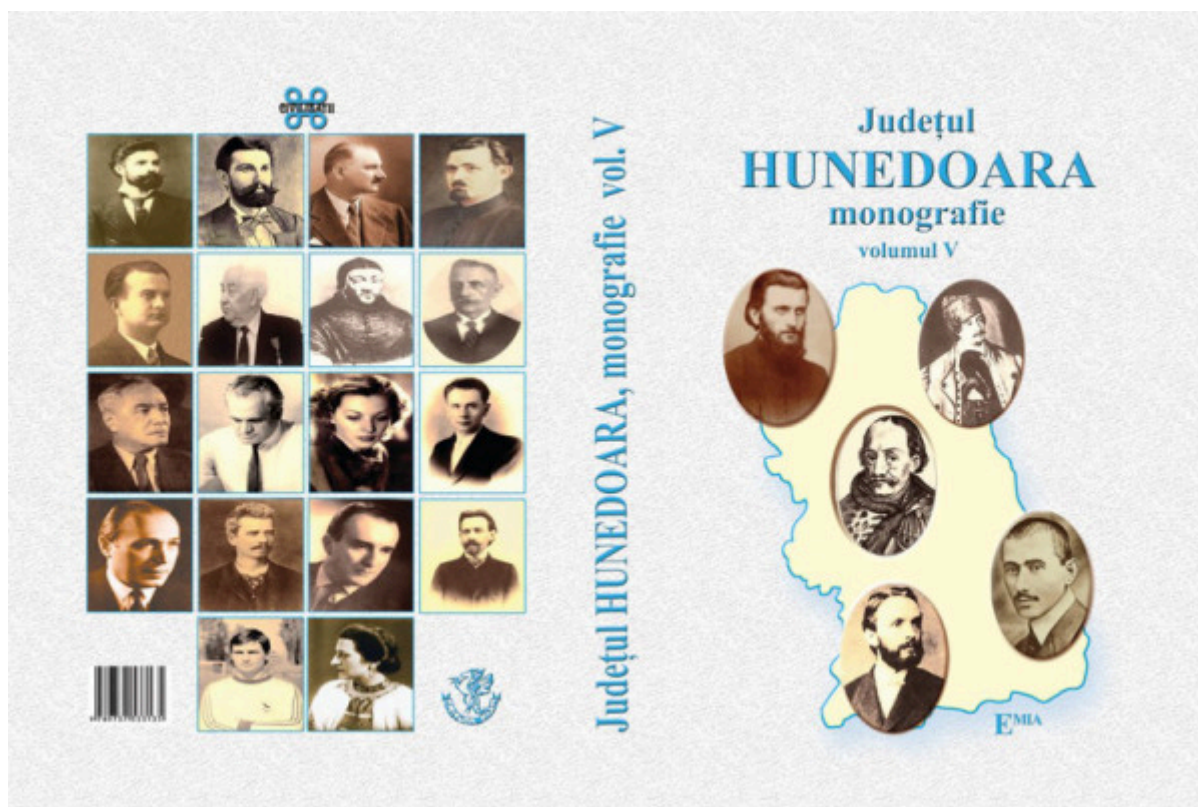
...Și, iar, Poezii Evanescenței Stelare: recenzii la *Alb pe Alb* și la *În căutarea vechiului castel*, de Ionel Amărieuței, la *Imersiune posibilă* („*acest volum este legitimația pentru realizarea imersiunii în propriul destin...*”), de Felix Rian, la *Magnetul care adună suflete*, de Ionel Drăgănescu...și, iar, recenzii la un alt Scrib Vaticinar (dar și meșteșugar de crochiuri ale cvasi-realității prezente...) al Hațegului: Radu Igna, din *Vocația culturală a Hațegului* („*Eu cred că viața noastră are un sens atunci când luptăm împotriva uitării*”), din volumul de schițe și nuvele *Armonia Snack-Bar, Lazăr nu mai vine* („*Deși pare ușor ironic în scrierile sale, autorul, de fapt, este trist – este tristețea unei generații care a ratat sosirea, deși avea o șansă extraordinară, în decembrie 1989, este tristețea profesorului (...) care își vede elevii căzuți în tranșeele vieții...*”), sau din romanele *Valea Proscrișilor* și *Condamnat*, din miniromanul *Nimic deosebit în timpul serviciului meu* și în „*fotografia unei jertfe umane*”, din *Vâltoarea...*

III - Arhivele B - Cronici și texte ale prietenilor despre scrierile lui CONSTANTIN STANCU. Aici, Scribul Îngerilor-ca-Păsări-care-Plâng-cu-Aripi își „stochează”, spre Neuitare, fotografiile/fotocopiile Poeziei sale – fotografii/fotocopii eoliene făcute de Eugen Dorcescu (*Poezia lui Constantin Stancu sau despre trans-imanență*), Ioan Evu (*Păsările care plâng cu lacrimi* și *Poeme de împlânzit fiara din om*), Dumitru Hurubă (*Poeme despre roadele inimii* și *Responsabilitatea actului de creație*), Radu Igna (*Alfabetul tăcerii*), Eugen Evu (*Păsările plâng cu aripi*: „*Metafora, strălucitor filigran omniprezent, are acea rară prospețime, acea originalitate care cucerește și penetrează prin vibrație rezonantă cosmic, orice blindaj, orice prejudecată. De oriunde am cita, calitatea unei acute conștiințe poetice este revelatorie. Constantin Stancu se poate bucura că, în cazul său, răbdarea anilor, care pe cei mai mulți îi învinge, a înflorit și mai viu, confirmând o înzestrare aparte, dublată de luciul cizelării cu un înalt simț al valorii estetice și morale*”), Al. Florin Țene (*Păsările plâng cu aripi*), Nicolae Uțică (*Pomul cu scribi*), Ion Arieșanu (*Sub lupă: Poeți din Hațeg*), Ioan Barb (*Un aristocrat al bucuriei*), Victor Sterom (*A privi cu ochii inimii*: „*Toate poemele de aici reprezintă o asumare afectivă și reflexivă a existenței, concepută ca o eternă trecere prin vămile telurice, înspre cerul cerurilor. Autorul pare fascinat nu de realitatea imediată, ci mai degrabă de umbra luminoasă a realității viitoare pe care o simte tot mai profund, cu toată ființa cutremurată de teamă, dar și de împlinire*”), Miron Țic (*Pomul cu scribi – Poezii*), George Holobacă (Constantin Stancu: *Păsările plâng cu aripi, sau Masca de fosfor a existenței*), Adrian Botez (*Orbul care vede fulgerul zăpezii: Pomul cu scribi, de Constantin Stancu* și *A ieși dintre neuroni – spre pasăre: Păsările plâng cu aripi, de Constantin Stancu*).

...Firește, Arhiva se va înmulți, Țara din Țară-HAȚEGUL nu-și va pierde Îngerii, ci și-i va înmulți cu Lumină Sfântă...Și asta, de-a pururi, până la Trâmbițarea de Întoarcere în Paradis!

Deocamdată, Arhivarul Extatic Constantin STANCU stă într-un cot și zâmbește stelelor sticlind din Primul Raft, gata umplut... – și se vor umple altele, și altele, iar munca Sacrului Lucrător al Lui Dumnezeu și al Zăpezilor Veșnice, de peste toate noroaiele lumii, va da rod înmiit!

[1] - Constantin Stancu, *Arhiva de la Hațeg: De la Neantis la Vâltoarea Sufletelor*, Ed. Realitatea Românească, Vulcan, 2010.

- **OVIDIU VASILESCU**

Când păsările plâng cu aripi

...în sfârșit, am citit *PASARILE PLANG CU ARIPI*, și am bucuria să vă spun că puțini poeți m-au impresionat atât de plăcut.

Am o reverberație continuă și tresar sub nefirescul din: dar va veni o zi / în care va sângera și carnea umbrei?!!, asociație de idei magistrală, sau: Cade o frunză/ octombrie și-a pictat/ autoportretul pe ea!!! Super. Vine apoi în memorie "glasul vânzătorului de fructe/ care-și vinde primele mere de aur?!... mai mult decât frumos.

În sfârșit, am vorbit doar de câteva finaluri de poezii dramatice, într-o atmosferă solemnă, uneori grea, sufocantă, atmosfera de dincolo de diurnul obișnuit, completat de imagini dintre cele mai îndrăznețe, frumos colorate cu asociații de idei moderne, frumoase și tămăduitoare.

M-am desfășurat cu o poezie caldă, uneori ușor disperată, vagă, așa ca mai toată viața noastră.

Totul de la un capăt la celălalt vibrează, tremura și sângerează discret așa... ca o pânză în care ne purtam sufletele spre a le dăruia celor din jur și noi să rămânem singuri așa cum ne vrea destinul.

Ar fi multe de spus.

Simt nevoia unei desprinderi din cercul acela de foc, în care ard versurile dv., ca un rug pregătit pentru cel mai onest om, dar care trebuie ars.

OVIDIU VASILESCU

- Constantin Stancu, *PĂSĂRILE PLÂNG CU ARIPI*, Timișoara: Editura HELICON, 1998

Daniel MARIAN

Sursa și reflexia imaginii îmbrăcate în idee

Constantin Stancu

Etemenanki

(Ultima săptămână)

Vasili Perov

Se face o zi de binevenită liniște dar una lucrătoare prin deschiderea chingilor cerurilor, iar pământul cât de furnică în univers, e lăsat să respire în voie. Incurs, excurs, parcurs și recurs înspre definierea esenței. Lăcrurile nemijlocite în gândire poartă în sine aripa subtilă care să le facă veșnice. Dacă ne spune *Cartea Sfântă* cum la început a fost *Cavântul*, acesta nu a fost deloc conjunctural cum nici fabricat vrodată ci subfiind deopotrivă cu subînțeles.

Se deschide prima așteptată poartă, aceea a luminii. Acea entitate care nu are dimensiuni decât alegorice, interpretarea fizică având loc doar ca mijloc de raportare la umila realitate în fața adevărului intrinsec. Întocmai cum spune Constantin Stancu în „Etemenanki” (*Ultima săptămână*).

În fapt, nevoia de *Argument* aduce după sine în calcul nu concretul concept în sensul de desigur, ci „Memoria luminii”, care e altceva, da: „Lumina își păstrează memoria./ nimic nu se pierde în valul ei./ nimic nu se câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov./ de insomniile galbene în care se odihnesc gutui...” Cursul detașat de intenția idealizării, aflăm acel precis perpetuu

care face legătura între idee și substanță. Deși teoria undă-corpusul ar fi visul matematic, deci încă neexistând, pare-se că o împrejurare fericită ne poate aduce aproape. E scăparea din relativitate? Posibil. „...Lumina este aceeași ieri, azi și mâine./ în prezența ei lumea se face încăpătoare./ cuvintele dau rădăcini subțiri și/ vocale discrete de clofilă...” Ațutudinea este una peisagistică, pașii către gândirea ei prielnică, sunt de o culoare anume, nu contează care dar venită din largul potrivitul spectru. imaculată: „...Lumina cuprinde totul./ prinde în coroana ei soarele miriapod și/ piatra pe care s-au scris cele zece porunci.” Deindată ce atinsă într-o întâmplătoare fulgurare, credința vine tiptil dar botărât din dorința binelui. Într-un fascicul miraculos: „Lumina are degete delicate de brună./ ne atinge trupurile imperfecte și/ ne prefacem în sfinți./ dar nu vedem asta./ Lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea soarelui imens...” Și totuși, unde incremențește lumina, dacă chiar e voie - în valori greu de descifrat și niciodată de reprodus: „Prin timp lasă urme:/ urechea lui Van Gogh./ capul lui Caravaggio./ oul din care a fugit Brâncuși./ formulele neînțelese în care s-au pierdut/ oamenii de știință într-o

eternitate relativă./ sau vitraliul pictat din marile catedrale/ în care se zbat vrăbii cu aripi de diamant...”

Acesta, pe care am încercat să-l radiografiez, este dincolo de început, un poem drept pilon pentru ceea ce se întâmplă mai departe. Cu „Turnul Babel”, „Semn într-o lume de fosfor”, „Ultima săptămână”, „Stare de veghe”, mersul cărții devine unul șuierător, e o dezlănțuire cum ar fi o locomotivă independentă de vreun tren, prin acele viaducte fragmentate de tunele, din munți.

Ar fi mult notabil, dar perfect aici văd cum se reordonează lumea: „Brusc, Dumnezeu trimite iarba/ să acopere nimicurile zilei./ piroanele, trestia subțire, picăturile de sânge./ ștergarul alb./ lemnul din care se fac mereu cruci și/ juguri pentru animale...// ...și iarba este atât de fragedă/ pentru că nu-i pasă de noi./ suntem muritori în uniforme de aer./ ea se înalță spre cer nemuritoare și/ duce ficatul nostru în gura ei verde...” (*Gura ierbii*).

Astfel de justa/contrapunere, în descriptivitatea clară, ar fi fost interzisă prin diverse epoci. Acum, ea deschide orizonturi. Toate, luminoase! De aceea, nu ocoliți nicidecum poetul, pentru că vă poate arăta frumusețea însăși a înțelesului!

Vasili Perov - Pe mormânt

Deznodământ cu litere de Turn Babel și vecie marcată cu venin de sapiențial ens

Prim-văzător al „cuantelor de foame“ la nenumărații scribi din universul / cosmosul nostru cel de toate zilele, cel ce observă mai întâi că **scribocrația*** a produs niște „mutații genetice în text“ (inclusiv în cel poetic), „mutații“ potrivit cărora „vocalele au dinți“, consoanele-s înzestrate cu gheare lipicioase, cu aderență mai ales la „sub-harduita“ sticlă de tele-ecran, într-o alarmant-aneantizatoare măsură («zicerea înghite nezicerea»), este admirabilul poet bine temperat-paradoxist, **Constantin Stancu** (născut în zodia Scorpionului, la Hațeg-Dacia, în 2 brumar 1954, licențiat al Facultății de Drept din Cluj-Napoca, în 1988, debutant, în toamna anului 1981, cu poezii publicate aproape „în același timp“ de revista **Orizont** din Timișoara și de periodicul **Brașovul literar și artistic**, cu debut editorial colectiv – prin ciclul de stihuri **Fructul din fruct** – în antologia **Argonauții**, întocmită de Eugen Dorcescu, în urma concursului național pentru tinerii condeieri fără volum, organizat de Editura Facla, în 1988, membru al Uniunii Scriitorilor din 2009), **a cărui operă lirică încoronează** (între anii 1998 – 2014) volume de marcă „de refluxgeneraționist val“ (sau de „Generation of the Deep Clearness“): **Păsările plâng cu aripi** (Timișoara, Editura Helicon, 1998), **A privi cu ochii inimii – poemele roadelor** (Hunedoara, Editura Polidava, 2002), **Pomul cu scribi** (Timișoara, Editura Eubeea, 2006), **Greutatea gândului nerostit** (Vulcan, Editura Realitatea Românească, 2012), **Cu fantezia pe fantezie călcând** (Sibiu, Editura Cenaclului de la Păltiniș, 2013), la care s-a adăugat, în prezentul florar, și volumul de sub lupa noastră critică, **Etemenanki – Ultima săptămână*** (2014).

Critica literară – care a întâmpinat volumele de poeme publicate până acum de Constantin Stancu (*supra*), sau „ante-**Etemenanki**“, evident, dinspre valorile estetice incontestabile ale liricii contemporane – evidențiază în „esențialele buchetului“: «Ceea ce înlumina cu frumusețe versul lui Constantin Stancu [...] este „seninătatea în patimă“; este evident că poetul trăiește niște experiențe spirituale de anvergură (precum Marii Orbi-Prooroci ai **Vechiului Testament**) și, deci, de mare pătimire interioară – dar lecția / implicita poruncă divină a înțeleș-o: **calmul senin** este o slăvire a lui Dumnezeu iar **mâhnirea**[-i] păcat !» (Adrian Botez, în revista **Noua Provincia Corvina**, 2009); «Poezia lui Constantin Stancu [...] are, drept strat semnificativ și generativ-bazal, transfigurarea, în accepțiunea biblică, non-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la ființele vii, de la un orizont la celălalt și de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului [...], altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simțuri, afect și rațiune, ceea ce este ea în aparență. Această uimitoare și minunată schimbare la față se petrece, desigur, sub puterea și lucrarea tainică a harului...» (Eugen Dorcescu, în revista **Reflex**, nr. 1 – 6 / 2010 / **Literatură și ideologie**, Editura Calameo, 2014); referitor la poezia lui Constantin Stancu a mai scris o serie de poeți, critici, editori: Ladislau Daradici, Ioan Evu, Dumitru Hurubă, Lorinzi Francisc-Mihai, Maria-Daniela Pănzan ș. a.

Vrednic-atentul poet ce poartă și robă de critic, Adrian Botez, este deja autorul primei cronici, **Fără de scribul-poet-în-revelație, nu există mântuire...**, despre volumul de poeme, **Etemenanki (Ultima săptămână)**, de Constantin Stancu, intrată în „planetarul circuit“ literar de prier-florar-2014, grație câtorva reviste online de cultură – **Starpress** (ISSN 1844 – 7546), **Armonia** (din 14 aprilie 2014), **Omniscop** (Craiova, ISSN 2069 – 8674, 16 aprilie 2014) etc. – cronică din care reținem pentru Distinsul Receptor de Poezie cele privitoare la stancuian-

etemenankiana structurare și la vectorizare autentică în orizontul cunoașterii metaforice: «Cartea lui Constantin Stancu (un calofil și filocalic strălucit, un bijutier perfect) are 64 de pagini, împărțite astfel: 1. **Câteva cuvinte**, prin care autorul nu doar că explică sensul și etimologia cuvântului *etemenanki*, ci sugerează, de fapt, și temele abordate în cartea care acum se deschide – principala temă fiind aceea a **roții / rotirii / ciclicității implacabile, infinit-deschise**, a existenței cosmico-ființiale, dar această temă principală își subsumează, printre altele, tema lansată de multă vreme, dar neprimind, până acum (cel puțin) chip poetic, a **Muntelui Sacru, cu doi versanți (Religia și Cunoașterea Științific-Rațională), Piscul** semnificând împăcarea și resintetizarea spirituală a celor două forțe ale Cunoașterii, întru Dumnezeu-Atoatecreatorul [...] – chiar și acest *Cuvânt înainte* are ritmicități și dispuneri, semantice și formale, de stihuire liturgică. [*Etemenanki*] **Ultima săptămână** este, de fapt, **prima săptămână, eterna / originara săptămână**, „temelia Creației“, **săptămâna cea mistic-„meree“**, paradisiacă, fără măsurare, fără de ceas...; 2. un argument – intitulat **Memoria luminii**; 3. și **patru părți** notate cu cifre romane (punând *Vechiul Testament* sub semnul și stăpânirea spirituală a *Noului Testament / Crucii* prin care geneticul (moștenirea genetică) este / va fi dominat(ă) de **Spirit** / al cincilea element al Crucii Umane): **I. Turnul Babel (Flacăra verde și câmpia Șinear)**; **II. Semn într-o lume de fosfor (Septembrie cu ore moi)**; **III. Ultima săptămână (Cauți locul perfect: e ultima săptămână...)**; **IV. Starea de veghe** ([ce] conține 31 de poeme, fiecare fiind un microcosmos poetico-liturgic [...]). Dintr-o privire fugară asupra titlurilor, se observă obsesia lui Constantin Stancu pentru **Scrib**, pentru **Construcția Divină („catedrala albastră“)**. Ceea ce nu se observă, la o primă privire fugară, este reinterpretarea mitului **Turnului Babel** (pus în relație cu Creatorul-Om-Năzuitor-spre-Dumnezeul-său, dar și cu Însuși Dumnezeu). **Turnul Babel**, la Constantin Stancu, nu mai apare ca o rezultată a tendințelor arogant-luciferice, din spiritualitatea lumii umano-terestre, ci ca [...] **Legitimată**, de Însuși Dumnezeu, Năzuire spre Cer / Originaritate [...]

Deosebit de interesant este și ceea ce scrie **criticul Constantin Stancu** – în epistola de „autorecomandare“ pusă între coperta celui de-al șaselea volum al său de poeme, *Etemenanki (Ultima săptămână)*, și prima-i pagină, cea cu autograful către subsemnatul, din plicul pe care l-am primit în 22 mai 2014 –, între altele, **despre poetul Constantin Stancu**: «Volumul de versuri redă limitele omului în fața universului, vremurile pe care le trăim, cuvintele care s-au spus într-o săptămână din aprilie cu îngeri, memoria luminii și uitarea cea de toate zilele, întoarcere la rigoarea primelor cuvinte șoptite și [la] luciditatea scribilor sub entropia haosului melodios. Din provincia mea de cuvinte...».

Imediat „lămuririi“ celor legate de „misterele“ din mitonimul / toponimul asiro- / sumero-babilonian, **Etemenanki**, răsărit în titlul de pe-o copertă de carte valah-lirică de azi, vom cerceta dacă nu cumva, cel de-al VI-lea volum de poeme al lui Constantin Stancu se comportă aidoma unei „rachete cosmice în trei trepte“ – în zborurile sale într-o „cucerirea“ priveliștii de Poezie de pe rază de ciclopice telescop –, trepte desemnate în epistolă cu mult-magnetizator-fermecătoare „sintagme“: 1) **cuvinte rostite / rostuite într-o săptămână de-april’ cu îngeri**; 2) **revenirea (celest-acvatic-primordială) la rigoarea primelor cuvinte șoptite într-o „Geneză“**; 3) **luciditatea scribilor sub entropia haosului melodios**.

Etemenanki. În „deschiderea“ volumului, Constantin Stancu întâmpină Distinsul Receptor cu **Câteva cuvinte**, într-adevăr lămuritoare nu numai din punct de vedere lirico-semantic-sincretic, ci și întru „fixarea“ **unității de loc** (arie și relief de orizont metaforic) și a **unității de poetic timp**. Simbolul părelnic-dominator de orizont metaforic, polyvalent-misteriosul simbol din centrul „galaxiedric“ al textelor stancuiene este **Turnul Babel**, desemnat de sumerologi „cu aproximație cuneiformă“ dinspre limbile sumeriene / asiro-babiloniene, cu

„intermedieri“ persane etc., prin mitonimul și deopotrivă toponimul **Etemenanki** / **E.temen.an.ki** („bază“ la *Câteva cuvinte* – p. 3 – și la „poemul-cheie“, **I. Turnul Babel – Flacăra verde și câmpia Șinear...**, p. 9 sq.), simbol brumat de epoci cu potoape și cu atlantide, extras în litera articolului lexicologic de poetul Constantin Stancu dintr-un **Dicționar biblic** (de Oradea, 1995, p. 119): «Clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vârf ajunge în cer» – v. **infra fig. a** și **fig. b** – / «Clădirea al cărei vârf este în cer», ori – în litera majorității dicționarelor străine: «name of the large temple tower in Babylon, also known as the **Tower of Babel**. Its Sumerian name **E-temen-an-ki** means...».

Cele patru fotografii „cardinale“ pentru **Turnul Babel / Etemenanki**, surprinzând „macheta centrului asiro-babilonian“ în oglindirea arheologilor și a arhitecților de astăzi, pe baza dezvelirii ruinelor dintre fluviile Tigru și Eufrat, de sub o „plapumă“ părelnic-etern-conservatoare a vestitei civilizații antice, în grosime de șaisprezece metri de nisip deșertic, dar surprinzând și „zboruri“ ale Zeiței-Gaiei, divinitate celest-ascensională / descensională a morții și reînvierii, „zboruri“ fixate de cele mai vechi „picturi“ rupestre și arhaic-parietale cu păsări-zeități din Eurasia – mai exact, **(c)** din Dacia-România (Peștera Chindiei / Gaura Chindiei, de pe malul Dunării de la Pescari, în amonte de Orșova, din orizonturile cultural-rupestre al anilor 10 000 și 8 000 î. H.) și **(d)** dintr-un „templu“ mezolitic-neolitic din orizontul anului 7500 î. H. încoace, descoperit în Anatolia-Turcia (Catal Hüyük) – sunt reproduse pentru Distinsul Receptor din două motive:

1) pentru a-și lega curcubeul privirii „sugestiv-dezlegătoare de mister“ de o imagine a **Turnului Babel / Etemenanki (a)** și de **fotografia de pe coperta volumului de poeme** – având, nu întâmplător, în prim-plan, o parte dintr-un gard, alta dintr-o grădină din „spatele“ unei jumătăți de case tradițional-pelasge > valahe, și, pe fundalul celest, **în lumină bej-movie, central, „piramida“ unui vârf de munte carpatin**“ (probabil, făcută de poet, la Hațeg / Sibiu, „ziguratul“ din zariște putând fi „cucuionul“ [„cogaionul“ > „guguionul“ > Gugu ?] piatră al Sarmisegetusei Religioase / Administrativ-Militare, ori un vârf de Făgăraș), cu „inducție lirico-semantic-sincretică“ și „proiecție“ / „pro-jetare“ a Eroului poemat, nu în pelasg->valah-eternele Valea Galbenă și Valea Plângerii, ci într-un „relief cu zigurat autohton-spiritual“; pentru „verosimilitatea conexiunii noastre“, Distinsul Receptor poate afla o incontestabilă „bază de date“ în două lucrări mai vechi ale noastre: **Mihai Eminescu și mitul etnogenezei dacoromânești** (Timișoara, Editura Aethicus, 1996 – capitolul **Panorama civilizației arhetipale asiro-babiloniene...**, pp. 11 – 14) și **Istoria religiilor** (Timișoara, Editura Aethicus, 2001; vol. I, **Din paleolitic / neolitic, prin Zalmoxianism, până în Creștinismul Cosmic...**, cap. **Cultul craniului / capului**, pp. 193 – 224); simbolica de pe copertă și conținutul poemat din volumul **Etemenanki...**, de Constantin Stancu, **sugerează „babilonizarea“ lumii**, indiferent dacă-i vorba de cea creștină, sau dacă-i de altă religie, indiferent că-i pornită din Pelasgimea > Valahimea bazinului dacic-sacrului fluviu al planetei, **Dunărea** (Donares > Dun-Ăre[s], „casa zelui războinicilor, Ares-thracul“), ori din Babilonimea dintre fluviile Tigru și Eufrat;

2) pentru a-și lega (peste ere / spații) curcubeul privirii „sugestiv-dezlegătoare de mister“ de o imagine a **Turnului Babel / Etemenanki (b)** ce, în profil, nu-i altceva decât „capul Găii“, zeităte ascensională / descensională (**supra, fig. c** și **fig. d**), cea care, după moarte, transportă întru reînviere la Tatăl-Cer cele două capete de soție și de soț, de pereche „re-editând“ pe pământ perechea edenică; reînsuflețite, capetele „perechii“ **soție – soț** sunt readuse în această lume a templului Gaiei, **Etemenanki** (picturile rupestre, după cum s-a mai spus, **supra**,

reprezentând înaripata zeiță-Gaie, s-au conservat dintre orizonturile anilor 10 000 și 8 175 î. H., în Peștera Chindiei din Clisura Dunării, comuna Pescari-Dacia, de-aici luându-și sacrul zbor către alte spații culturale euro-asiatice, nu invers, mai întâi, în orizonturile unității culturale / civilizatorii, euro-central-balcano-anatoliene“, **Old European Civilization**, după Marija Gimbutas, apoi, „la o săritură de iepure șchiop“, între fluviile etemankiene, Tigru și Eufrat, ori, pe direcția Dunărea de Jos / Dacia – Masagaetia – Caucaz – Moesopotamia Asiro- / Sumeriană).

În viziunea poetului, simbolul **Etemenanki**, guvernat de atotcuprinzător-cosmica **memorie a luminii** («Lumina își păstrează memoria, [...] / își aduce aminte de / începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov, / de insomniile galbene în care se odihnesc gutui. // Lumina este aceeași ieri, azi și mâine [...] // Lumina cuprinde totul [...] // Lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu» – **Argument / Memoria luminii**, p. 7), simbol „[atot]cuprinzător“ și de **Patrie-Dacie** „**Creștin-Cosmică** (grație neuitării din școlile „oralității culte“ ale Zalmoxianismului, grație neuitării din fibrele ființării Pelasgului > Valahului), are o uimitoare polivalență lirico-semantic-sincretică alimentată de mustul, de sevele pământului pe care s-a născut întru fonică nemurire; flacăra edenico-verde a Daciei are perenitate / eternitate ca de „grădină a Maicii Domnului“ (cum ne încredința în Bucureștii / România luminosului april-2009 și Papa Ioan-Paul al II-lea), în vreme ce antic-edenica flacăra verde din Câmpia Șinear, câmpia dintre Tigru și Eufrat, a intrat în dunele deșertice, cu Turnul Babel cu tot.

Și Dacia – partea din Dacia Nord-Dunăreană ce se numește România – este nedeșertizată încă în întregime, ca Șinear-Câmpia, dar rămâne amenințată de „etemenankizare“ deoarece și aici, pe pământul nașterii eroului poetic, „încurcatu-s-au limbile zidarilor de zigurat“, „limbi ale migratorilor, ale scursorilor imperiale etc.“ («unele capete mai clipeșc [...] / altele vorbesc într-o limbă numai de ei știută»), deoarece și aici, mai ales aici, în Dacia nașterii sale, „trădările de Neam / Patrie se țin lanț de-aproape 2000 de ani“, „religiile s-au ghiveciuit infernal“ etc. – chiar și pe Valea Sarmisegetusei cercetată zilnic de ochii poetului din Hațeg.

Acuitatea percepției lirice a istoriei neamului său Pelasg > Valah, biblică percepție dinspre „păgân-sângerosul dans al Salomeii“ («Până la urmă toate capetele / vor ajunge pe o tavă a Salomeii, / capetele bărbaților...»), dinspre dansul cu tava capetelor tăiate, este prezentă în „orice loc / timp“, și în antichitatea asiro-babiloniană, și în contemporaneitatea „programatic-haotizată“ de „clanuri“, de mafii etc., din România-i natală.

Bărbații – a se citi conducătorii de Țară / Popor, „vârf-piramidalii“ – „nu știu nimic despre satanica dansatoare cu capete tăiate, puse pe tava thanatică“: «Unele capete mai clipeșc din ochi obosiți, / [...] / **altele trupul și-au pierdut la Torda**, / unele memoria gri» (s. n, p. 9).

Distinsul Receptor știe că pelasgo->valaho-dacic-anticul toponim, **Toridava** („sacra cetate cu turn dac de veghe“), din centrul Daciei Nord-Dunărene, adică din **Arutela** > **Arudela** > **Arudeal** > **Ardeal** (sau din **Transilvania**, rebotezare incert-barbar-asemantică, adică „[ținutul] de peste pădure / păduri“, că astfel vrut-au evmezicele imperii să numească din nou aria intracarpatică, prin „vitrege istorii“, unul dintre medievalele state valahe, azi „euroregiune“ din U. E., „rebotezare“ făcută de **scribii** străini de Pelasgime > Valahime întru diminuarea conștiinței naționale a încă marelui Popor Pelasg > Valah – a se reține că vocabula **scrib** are frecvență „specială“ în textele stancuiane), **Toridava** > **Turidava**, toponim devenit în evul mediu al Valahimii, **Torda** ce, în lucrarea legilor fonetic-valahe (de „închidere“ a lui **O-** în **-U-**), este astăzi **Turda** Daciei / României.

Torda > Turda, se relevă, prin „*memoria*“ *luminii* poetului, chiar din istoria tragică a regelui („ales al Poporului“) / domnului („alesul“, sau „unsul“ Dumnezeuului) Valahimii, **Mihai Viteazul**, cel trădat și decapitat mișește în noaptea armatei sale de eroi, cantonată în Câmpia **Turzii**, în 9 august 1601, pentru că, în ciuda imperiilor evmezice, în anul 1600 d. H., a făurit **re-Unirea parțială a Valahimii din** („țările de râuri / munți“, adică din) **provinciile Daciei Nord-Dunărene** (nu din **Dacia Burebistană / Regaliană**, despre a cărei parte dintre Dunăre, peste Peninsula Balcanică, peste Marea Thracică / Egee, peste Frigia Troiană etc., până în Capadochia / „capul Dochiei / Daciei“, adică despre **Dacia Sud-Dunăreană**, adică despre **Pelasgimea > Valahimea sud-dunăreano-anatoliană**, istoricii mancurți, ori, cum s-ar zice cronicărește, istoricii „cu blană de iepure la spate“ tac mâlc, nu scriu vreun cuvânt).

Dincoace de „versul **Tordei**“, mai în „valea textului poetic“, Distinsul Receptor găsește „șnapse străvezii“ în realitățile noastre de la Revoluția Valahă Anticomunistă din Decembrie 1989, în România „postrevoluționar-decembrist-babilonizată“, în societatea / economia noastră „polidirecțional-haotizată“, ori „melodios-haotizată“ de bătrâni / tineri mancurți-decidenți / conducători neostalinisti / neopaukeriști, proletkultiști ș.a., încât îndurerății din Valahime, ale căror lacrimi „cad în cer“, invocă „în deșertică șoaptă“, **Etemenanki**, **Etemenanki**: «Medicii au descoperit o tehnică de a transplanta / capetele obosite pe trupurile tinere, / așa că se organizează periodic câte o revoluție, / tineri curajoși ies în stradă, în fața tancurilor, / cu trupuri fragile de sticlă, / privesc glonțul în ochi, / [...] // Toți cei pe trupuri tinere vorbesc între ei, / au congresul lor, biserica lor, / muzeul lor de tăvi de argint. // Într-o zi Dumnezeu i-a adunat și i-a pus / să construiască Turnul Babel / și de atunci, ei duc fericiți cărămizi din pământ roșu / tot mai sus, mai sus. // Unii ajung în vârf / și-n plină orgie își amestecă trupurile între ei, / privesc de acolo, din înalt, câmpia Șinear, / lacrimile lor picură în cer / și șoptesc: etemenanki, etemenanki...» (**I. Turnul Babel / Flacăra verde și câmpia Șinear...**, p. 9 sq.).

Convergență lirico-semantic-sincretică, temperat-modernist-paradoxistă, întru cele relevate mai sus, au mai toate poemele acestui volum al lui Constantin Stancu. Însă „Ariadna liricii stancuiane“ – după cum s-a mai spus (*supra*) – mai are de acompaniat Distinsul Receptor de Poezie pe „trei meridiane“.

„**Primul meridian**“ este cel desemnat prin sintagma: **Cuvinte rostite / rostuite „într-o săptămână de-april’ cu ingeri**“. După „distihuirea“ problemei fundamentale a planetei de azi – «Oamenii de știință au constatat că **resursele planetei / pentru un an se sfârșesc în luna septembrie**.» (s. n.) –, accentul „înainte-cuvântătorului“ cade creștinește, evidențiind pentru Distinsul Receptor în ce constă **ultima săptămână** la care se face privire încă din titlu, dincoace de **Etemenanki**: «A existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a / lăsat lumii câteva principii [...] / Era în aprilie, după calendarul modern... / Glasul mieilor se auzea în cetate...», spre a „închide“ simetric și sub semnul interogației „sfârșitul resurselor planetei“: «Există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru / fiecare din noi?» (p. 5). Amplul poem, **Cauți locul perfect: e ultima săptămână...** (pp. 12 – 17), conjugă la un mod liric inconfundabil **principiile lăsate de Iisus Hristos în „ultima săptămână“ într-o „locuirea“ fiecărui ens de către acestea, dar nu în luminos april’, ci în luna răpciune, a Sfintei Marii**; în ultima săptămână – suntem încredințați de eroul poetic stancuian – trebuie să intri în cetate «ducând ziua pe umeri, / împins de vântul răsăritului», trebuie „să vorbești tare“, să calci «în picioare monezile de aur / pe care este imprimat chipul» de împărat / dictator, trebuie să stai «în trupul tău ca în Templu», spre a te metamorfoza în «tainică flacăra, / [în] lujer de crin care arde...», apoi trebuie să ieși din Templu spre a privi «la cei care cumpără adevărul, dragostea, dreptatea lor, libertatea lor, / conștiința cu bani de argint, / [la

cei] care cred că știu prețul corect în piața de sclavi», ori la cei ce «își schimbă trupurile moarte în trupuri de aur»; în „ultima săptămână“ trebuie „să-ți plătești impozitele“, să te rogi «în camera ta, închis ca-ntr-o celulă», spre a putea «iubi cerul senin, fără icoane, / mieii ducând diamante în gura lor neatinsă de iarba otrăvitoare»; mai trebuie învățată de către fiecare dintre noi «tehnica subtilă a morții», mai trebuie vizitată văduva locuitoare «pe-o monedă veche, ca-ntr-un palat, / întinsă pe cearșaful de argint al zilei», spre a constata că și «cerul este umbra gândurilor / pe obsesia mineralelor», unde «începe polenul luminii», unde «s-a murit totul, / sub greutatea măslinilor / care poartă în coaja lor mesajul», spre a constata că și «bibliotecile ca pântecul femeilor însărcinate, / pregătite[-s] să nască», în vreme ce poetul «aruncă substanțe / în dreapta cuvintelor și / pregătește jarul».

„Al doilea meridian“ este cel desemnat prin sintagma: *Revenirea (celest-acvatic-primordială) la puterea / „rigoarea“ Cuvântului Întâi (adică întrupător de Geneză)*. Un loc aparte în economia acestui volum de poeme al lui Constantin Stancu își face și **mitul Cuvântului**. Reamintim Distinsului Receptor că **mitul Cuvântului primordial, al Unicei Limbi a Începuturilor**, planetar în arhitate, ca și în spațiul pelasgo->valaho-dac / thrac (dacoromân), ca și în spațiile culturale / civilizații, sumerian, ebraic etc., îndeosebi, „ușor hermetizat“, ca în *Biblie (Evanghelia după Ioan* – «La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul»), spații unde se mai întrezăresc „fragmente“ / „miteme“, așadar, **mitul Cuvântului primordial** s-a conservat aproape „integral“ într-o arie spirituală laterală / izolată a planetei, *aria Eschimoșilor Alaskani*. Potrivit „mitului integral“ al *Cuvântului Primordial*, puterea de „Geneză“ / „Facere“ a vorbei din gura lui Dumnezeu s-a transmis primilor oameni încât **semnificantul**, în funcție de „închipuirea“ rostitorului (și închipuirea lucrului – după cum, de altfel, relevă și William James – face respectivul lucru imaginat în timpul T-1 să fie ceva mai mult în „realitatea“ timpului T-2, adică respectivul lucru închipuit „este mai mult decât înainte de a fi imaginat“), deci **semnificantul** „se materializează“, devine „palpabil“ / „material“ **semnificat** – și această „realitate“ din orizontul cunoașterii metaforice nu poate servi decât în chip benefic lui **homo creator**. Potrivit paradoxismului ontologic al Logosului / Limbii, întâlnit mai întâi la Nichita Stănescu (autorul celebrului poem, *Omul-Fantă*, din volumul *II elegii*, apărut în anul 1966, dar și al volumului *Necuvintele*, din 1969, *necuvinte*, adică „vorbele“ / „verbele“ **Fant-Omului / Omului Fantă, cel alcătuit din „antimaterie“**, evident, deloc „pe înțelesul“ pelicanilor-critici-literari proletkultiști / post-proletkultiști, sau neoproletkultiști, creatori / lansatori ai vocabulei peiorative la adresa-i, cea de „nichitisme“), *Materia decurge din Cuvânt* (am tot relevat acest adevăr istoric-literar din 1972 încoace și-l mai rostesc „în puterea Cuvântului dintâi“, până când plesni-vor gușile doldora de pești și de batracieni ale majorității pelicanilor și cocostârcilor-critici-de-poezie din Dacia / România, pentru că **paradoxismul** nu s-a născut în America, ori altundeva, ci aici, în Sfânta Literatură Valahă).

La Constantin Stancu, *mitemele Cuvântului se constelează într-un poliedric-original chip al bucuriei divine a catharsis-ului*, cu „nimicul ce înmugurește“, cu vocabule-„berline“ în care eroul poematic se poate plimba o noapte, ori o eternitate («Cuvinte locuite de călători, / doar pentru o noapte, / doar pentru o eternitate, / doar pentru o singurătate... // Spre munte, spre mare, / spre cuvânt sau precuvânt, / raiul începe cu un singur cuvânt, / dar cine să mai creadă că / nimicul înmugurește? », p. 23), cu „catedrale albastre“, unde-i «profetul prefăcut în cuvânt» (p. 29), cu un soi aparte de jertfă ana-manolică de zidire în Poem (căci «Poemul se destrăma în timp ce poetul îl scria, / cuvânt de cuvânt, / săreau în aureola zilei atomii, / celulele poemului, / [...] / Dă atenție cuvintelor, îmi spunea necunoscutul din poem, / fii atent la cuvinte, / la restul materiei inteligente din poem...», p. 35), ori în istoria unei lumi ale cărei statui «plâng cu sfinți», ale unei lumi cu edenică pereche – unde Ea «pune un

cuvânt», El «pune un alt cuvânt» și «Dumnezeu le unește cu sânge, / le zidește cu sânge» (p. 50), **cu semnificații călători pe aripi de negru înfipte în gâturi sub care-s guși cu pene roșii** («cuvintele călătoresc pe aripi de rândunică, / ajung la urechile scribului și / el schimbă sunete pe cuvinte / ca pe o tarabă în piața de flori...», p. 37), **cu un soi aparte de cuvinte** care nu se mai întrupează – fiecare în parte –, nici nu mai „lasă în urma lor un trup“, ca la Nichita Stănescu, după puterea dintâi a Cuvântului, ci, supozițional / condițional-optativ, prudent, «puse cap la cap / *ar putea forma un trup de carne*» (p. 21) etc.

„Al treilea meridian“ este cel desemnat prin sintagma: „*Luciditatea*“ *ecriturii*, „*entropia*“ și „*haosul melodios*“. Noblețe de „calm“ / „solar“ cogaionic are luciditatea *ecriturii* lui Constantin Stancu, de vreme ce vede **poet-bărbatul** drept rândunica ce «duce în ciocul ei / săgeata otrăvită» și «apoi se odihnește / pe streășina Templului», **făcând «parte din ornamentele de aur ale cerului»** (p. 25). Dar *ecritura* nu înseamnă la acest poet doar „cuvinte puse cap-la-cap“, adică „potrivite cuvinte“, „formând un trup“, ci și aspectul tehnic al compoziției adaptate la „muzica sferelor“, de unde și circumscrierea / ițirea în texte a unui epitet, *melodios*, ce dintotdeauna se conectează armoniei cosmice.

Ars poetica stancuiană relevă, în ultimă instanță, «...un cântec care schimbă lumea / cu sunete subțiri», pe când tace și privește uimit cum îi «ard buzele **melodios**, / cum se evaporă umerii cu îngeri cu tot, / [...] / ...Și la început a fost începutul, / la sfârșit e tot începutul, / până și la mijloc e începutul... // Din această cauză cerul și pământul / se cuprind într-un cântec, / șoaptă în furtună, // țipăt pur / ca mintea din afara minții...» (p. 28). Entropic – fie ca „mărimă de stare a poeziei“, cu creștere în procesul de „ireversibilitate a metamorfozelor“, ori cu „constanță“ în cursul „schimbărilor ireversibile“, fie indicându-se „cantitatea de informație“ din orizontul cunoașterii metaforice prin raportare la „elementul mesajului transmis“ –, și numai în «catedrala de frig» (mai ales în cea „din euro-nordul-celorlalți“), **distanța** «dintre chemare și răspuns» **este numită de poet**, „după învățătura bătrânului eremit“, drept **timp melodios**; tot într-o astfel de misterioasă catedrală întemeiată de parnasienii fiordurilor de sub aurora boreală, dar trecută din anul 1965, al „marii explozii lirice“, în proprietatea parodoxiștilor, se constată chiar și „absența de gamă majoră“: «E o absență melodioasă în catedrala de frig / și eu o știu și nu știu, / cântând am să mă eliberez de trup...» (p. 41), dacă „nimicul se sprijină“ «pe o infinitate de cuvinte...» (p. 47). Dar nu numai **melodios timp** există, ci și **spațiu melodios** (spațiu-capcană în care poetul mai respiră «prin poeme ca Iona în chitul său» – p. 32, spațiu de Fată Morgană etc.), „Turn Babel“, palat / labirint reverberant, camere **melodioase**, fără / cu **Prinț și Scribi** ce «aleargă pe coridoare lungi, strigă, / se cheamă unii pe alții – / ecou labirintic într-un palat / în care s-au rătăcit mulți. // Se opresc, brusc, uimiți: / Prințul este manuscrisul, / [...] // Prințul ieșea din camerele melodioase, / ei, scribii, nu înțelegeau, / fiecare se străduia să-și amintească / limba în care au rostit primele cuvinte, // prin arterele lor curge cerneala nemuririi, / plângeau cu lichide cuvinte... » (p. 47); **scribul** – cel ce satisface «foamea de scribi din univers», cel cu umbra-i «pe cuvintele sale nescrise» –, în ultima instanță a textului, se declară „monovalent-potențial“: «Atât pot face: scriu textul / cu un stilet vechi pe tăbliță de pământ uscat, / apoi textul mă înghite...» (p. 27); cauza-i analfabetismul „polivalent-potențial“, faptul că scrie «într-o vreme când nimeni nu citește» (43). Fie poet, fie scrib, ori, în general, **ens** din orizontul cunoașterii științifice / metaforice, întotdeauna «s-ar întoarce la Dumnezeu, / dar îl împiedică trupul», pentru căntotdeauna «îi scapă ceva important, / [și] din cauza aceasta nu-și vede umbra / pe mâinile lui Dumnezeu» (p. 46).

Totuși, poetul Constantin Stancu trebuie să se bucure etern, fiindcă în amiaza acestei duminici prime de cireșar eu văzui umbra volumului *Etemenanki (Ultima săptămână)* chiar între cei cinci fluturi de pe mâna dreaptă a lui Dumnezeu (citind).

(Această **ultimă cronică de carte beletristică**** de la Piramida Extraplată... datează din 1 iunie, 2014)

* A nu se pierde din vedere că tocmai astăzi, 1 cireșar 2014, s-a născut cuvântul **scribocrație**, „bolduitul“ și *supra*, chiar în sensul giratoriu al „academic-adormitei lexicologii“ contemporane.

** Constantin Stancu, *Etemenanki (Ultima săptămână)*, poeme, Sibiu, Editura CronoLogia (ISBN 978–606–93497–5–5), 2014.

- LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI

Hemografie abisală pe harfa revelației

Ca prolog voiesc să încep cu avertismentul poetic „*Atenție! Sus se lucrează! Nu ne rămâne decât o Cale spre Viață, cu atenție sporită în rugăciunea pe care Duhul ne-o dăruie.*”^[1]

Un poet religios profund, Constantin Stancu^[2], sondează straturile adânci ale ființei, redefinind starea de a scrie poezie religioasă. Întreg orizontul poetic cuprinde vibrații de esență ale ființării, iar sensibilitatea traversează de la un capăt la altul compoziția poetică. Profunzimea trăirii este dublată de reverberații literare și teologice fundamentale.

Poetul prelucrează diferite teme și motive religioase ale creștinismului, iar formele de comunicare sunt psalmii, rugăciunea ca esență a trăirii frumuseții și sensibilității la o altitudine sufletească înnobilitoare, filtrează prin sine materia, pentru ca dincolo de poezie să ajungă doar o stare binecuvântată, care să poarte omul înapoi spre ținuta preadamică. Scrierea poeziei religioase este o stare diferită de a scrie, a lăsa totul și a o lua de la capăt, *prin revelația particulară totul capătă sens, pentru restul e nebunie chiar dacă ești academician sau profesor universitar*. Poetul construiește un univers nou, al stărilor care prin revelație pot să conducă spre o treaptă dincolo de poezie, de naștere a doua oară, o trezire într-o altă dimensiune, aceea a desăvârșirii. Este un univers al stărilor interioare redimensionate și pregătite pentru o construcție, un edificiu poetic nou, cu amprentare divină profundă.

Volumul de poezii cuprinde la final un eseu intitulat *Poezia religioasă, o stare...*, în care nuanțele și interpretările de finețe despre poezia mistico-religioasă realizate de Eugen Dorcescu sunt analizate prin ascultarea cuvintelor cu urechea auzirii fine de dincolo de țărături a curgerii nisipurilor de aur prin clepsidra sufletului și aceste comentarii întregesc parcursul poetic al volumului și constituie un suport și un aport pentru înțelegerea subliminală, printr-un efort care transcede cenușa cuvântului.

Toate reverberațiile ființei se coagulează în această forță suprapoetică care transcende imaginarul și doar revelat devine un stadiu de înnoire al omului, o cale de apropiere de Dumnezeu, după ce s-a parcurs inițial drumul Dumnezeu-om: *când ajungi să realizezi acest lucru important lumina devine orbitoare, iar cuvintele nu mai transportă lumea spre lume, ci, iată, cerul spre om și creează posibilitatea traseului om-cer*. Eul liric utilizează diferite tonalități poetice, dar toate nuanțele converg spre religiosul purificat. Gândurile profunde se nasc în liniște și singurătate, nu în zgomot: *Ce libertate când totul este îngăduit!* Marele dar al liberului arbitru este de o covârșitoare semnificație și responsabilitate morală creștină: „Dumnezeu este, pentru că este libertatea (Berdiaev). Astfel, existența libertății este un argument pentru existența lui Dumnezeu, căci o lume în care binele ar fi obligatoriu și ar exista numai el, ar fi o lume fără Dumnezeu, un mecanism fără libertate; ar fi o lume a despotismului nelimitat. Unde nu este libertate, nu este răspundere, domnește tirania. Mântuitorul Hristos ne-a dat ultima și singura libertate autentică: libertatea în bine, libertatea în iubire, libertatea în adevăr, libertatea harică, libertatea mântuitoare.”^[3]

Poetul Constantin Stancu invită la simplitate și la recunoașterea magiei unicității, a patternului divin în tot ceea ce ne înconjoară și trăiește în noi, definindu-ne superioritatea prin trăirea religioasă, dată nouă prin sacrificiul Mântuitorului: *Să cunoaștem încă o dată lucrarea, / Pescuirea minunată să ne întărească, / Să-nvingem păcatul, valul, marea, / Prin Iisus, cel ce vrea să ne găsească... // Pe mal, în dimineața luminată, / Era jărat, pește și pâine, pregătite, / Eram chemați la prânz de-ndată, / La o părtășie în cele sfinte...*

Este ardere continuă pe un rug al credinței pentru a se mistui ceea ce nu aparține de viața creștină și de a ne ridica la demnitatea precreației, prin scriere religioasă. Itinerariile spirituale trasate și urmate de poet sunt reverberante pentru trăirea adevărat creștină: *E înțelepciune, e o taină vie, / Adunați sub Cortul Său Ceresc, / Să creștem ca mlădițe-n vie, / Pentru cei ce plâng și ce iubesc...* Desăvârșirea se poate realiza doar prin Cuvânt, nu prin cuvinte, Cuvântul care te restructurează și te naște din n(ou): *Învirea este reală pentru că este posibilitatea de a continua să exiști într-o altă dimensiune prin grația lui Dumnezeu.* Experiența personală a scriitorului în ceea ce privește trăirea religioasă și metamorfozarea prin atingerea sa cu aripă divină este dovada grăitoare a sublimării stilistice și la nivel spiritual: *O, îmi poți deschide poarta, / Ești iertător și bun și drept, / O aud pe Maria, o aud pe Marta / Și-un vultur mi se zbate-n piept! // Un risipitor copil, iertat, / Spălat în suflet și-n carne, / Îți mulțumesc că m-ai purtat: O, iartă-mă, iartă-mă, Tu, Doamne...* Rețeaua de simboluri și motive pe care le utilizează poetul sunt din vasta rețea a imaginarului creștin, personalizate de eul liric la nivelul hipertextualității. În unele dintre poezii se face trimitere la textul biblic, la versetul viei care ne hrănește din seva vieții.

Poezia lui Constantin Stancu cheamă sufletele la împărtășire lirică, „*eu vă supun doar unul câte unul, / ca ' ntr 'un poem, cuvânt dup cuvânt*” [4]. Citeam pe un colț de calendar: curăția nu este o problemă de mediu, ci de atitudine, la care aș adăuga ...și de altitudine. Pentru că se află în sfera unei libertăți atât de mari, încât abia dacă o putem prinde cu mintea noastră scundă. De aceea, poetul recomandă nu demult *a privi cu ochii inimii: poemele roadelor – Din ceruri a venit la noi / să ne ridice din aspru noroi*[5].

Poemele au o încărcătură lirică sublimă, un ciorchine stilistic, păstrând rigoriile limbajului religios, un text poetic expresiv privit din prisma stilisticii, o poezie a sufletului, prin confesiune lirică sinceră și trăire reală a darului divin: *E umbra ce mă atinge acum, / Vorbește când tace sau trece, / E aurul călător din drum, / E porunca ultimă din cele zece.*

Mă opresc asupra unei poezii care m-a prins în mrejele sale, intitulată *Domnul pe un zid făcut la cumpănă*, miresme lirice din arborele biblic Amos 7:7. Cum ne măsurăm fiecare zidul pe care îl construim? Este el drept sau strâmb? Cuvântul lui Dumnezeu este cumpăna cu care ar trebui să ne verificăm zidul pe care îl creștem, fiecare după putință, ca pe un aluat lăsat la dospit, pentru a fi pus apoi în cuptor și de a da pâinea gustoasă, după ardere în cuptorul vieții: *Pe un zid făcut la cumpănă, / Pe un zid ce nu mai cade, / Stă Domnul și ține în mână / Cumpăna vie, ce tainic mai arde...*

Ca epilog scriu versurile poetului din poemul *Lucrurile de Sus: După lucrurile de sus umblați, / Căutați-le cu ființa toată, / Iubiți-vă blând, fiți frați, / Căci Împărăția în inimi se arată!*

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

[1] Dinu Virgil, *Exerciții de suflet, Pastile provoca(n)te*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 200, p.9.

[2] Constantin Stancu, *Cu fantezia pe fantezie călcând*, Editura Cenaclul de la Păltiniș, Sibiu, 2013.

[3] Ilarion V. Felea, *Religia iubirii*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p. 271.

[4] Valeriu Anania, *Poeme*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006, p. 197

[5] Constantin Stancu: *A privi cu ochii inimii: poemele roadelor*, Editura Polidava, Colecția revistei "Provincia Corvina", 2002, p. 67.

- **Ladislau Daradici:**

CONSTANTIN STANCU SAU DESPRE POVARA GÂNDULUI NEROSTIT

După *Păsările plâng cu aripi* (1998), *A privi cu ochii inimii* (2002) și *Pomul cu scribi* (2009), iată că poetul Constantin Stancu ne surprinde cu un nou volum de versuri, intitulat *Greutatea gândului nerostit**, o lucrare așezată, înțeleaptă în ideatică și strălîmpede în expresie, cu o simbolistică răzbătând mult dincolo de rotundul (parcă palpabil) al poemelor. Gândite într-un crescendo al împlinirii, cele trei secțiuni ale cărții își amplifică, progresiv, nu doar dimensiunea, dar și semnificațiile: *Aripile* (7 poeme), *Poemul* (15 poeme), respectiv, *Călătoria* (25 de poeme).

Cheia pătrunderii înțelesurilor este oferită prin cele trei motouri de început (ca un prag necesar), cel dintâi din *Biblie*, *Romani 14:19* („Așadar, să urmărim lucrurile care duc la pacea și zidirea noastră...”), urmând două secvențe din poeme semnate de J. L. Borges, cea dintâi despre prezent (considerată o „particulă fugară a trecutului”), iar ultima despre ceea ce numea scriitorul argentinian „cel mai grav dintre păcatele/ pe care le poate comite un om”: faptul că nu a fost fericit.

Aflat parcă într-o permanentă tentativă de redescoperire a esențelor primordiale, motivele lui Stancu sunt grave, ancorate solid în ancestral (poemele constituind doar metafore în metafora

întregului), o serie de titluri fiind relevante în acest sens: *Cetatea*, *Cheia cetății*, *Cartea veche cu oameni*, *Depozitul de fluturi din Babilon*, *Formele de început*, *Piramida ca trup* etc.

Coordonatele liricii nu se abat de cele din volumele anterioare: o aparentă simplitate a construcției și a rostirii însăși (parcă învățând „lecția” aceluiași Borges de a se exprima cât mai simplu despre lucruri, oricât de complexe ar fi), o fragilitate a simțirii (ca un *tremur* de suflet, abia bănuț), o înțelepciune a resemnării, dar și o capacitate singulară de deslușire a misterelor/ adevărilor universului existențial. Vorbind despre creația lui Constantin Stancu, nu vei putea face abstracție de dubla dimensiune intrinsecă a acesteia: cea morală (ca atitudine existențială) și cea culturală (bazată pe o largă erudiție), aproape descurajatoare pentru neinițiați.

Ca model existențial, poetul ne apare ca un veșnic peregrin al destinului, aflat într-o permanență căutare de semne și simboluri, de certitudini ori „puncte de sprijin” în această existență care pare ireală („să ne strigăm pe nume,/ cu glas tare,/ poate va răspunde cineva în locul nostru/ și ne va convinge că suntem reali...”, căutând drumul spre casă sau aducând un elogiu „omului simplu” (cel care, „abia trezit de mirosul fânului uscat/ în care a căzut tot cerul verii,/ își cheamă animalele spre adăpătoare/ în aerul rece al iernii”).

„Drumul” cel bun/ *calea dreaptă* poate fi pretutindeni, „o cale invizibilă care trece prin cai și oameni,/ un drum care urcă în arbori,/ o potecă ce atinge frunza, polenul,/ o potecă spre ziua de mâine,/ spre cel nenăscut...” (*Poteca*) Destinul nu e decât o rătăcire, un drum care nu duce nicăieri, iar șansa de a percepe/ înțelege „glasul abia șoptit” (*dinspre pustie*) este perceperea ei „cu inima”. (*Glasul*)

Poetul călătorește „pentru a duce mesajul la prieteni”, într-o țară care începe „din cuvintele nerostite”. Poemele ne sălășluiesc în sânge, închise „în taina curgerii de la inimă la gând”, noi înșine suntem un liant al devenirii, preluând semnele universului și transmițându-le mai departe, ca o mediere între viață și moarte, ca în poemul *Dincolo*: „Lemn ars în pădure,/ cu miros de fulger geamăn,/ prin flacăra ta ardem,/ și flacăra ce izbucnește din trupurile noastre/ ca un steag/ ne leagă de cenușa dimineții viitoare...”

Constantin Stancu nu scrie nemotivat, dincolo de versurile sobre, evitând cu siguranță de maestru artificiile gratuite, descoperim la fiecare lectură alte și alte înțelesuri. În tot acest parcurs existențial, omul rareori reușește să înțeleagă semnele călăuzirii sale „ca pe o hartă veche, uitată...” spre *casă*, continuându-și căutarea existențială („îmi caut patria în plin ocean,/ caut sensul dintâi,/ caut ziua aceea pierdută între un pământ și alt pământ.” (*O umbră pe valuri*))

În același timp se deslușește și un sentiment straniu de viață netrăită, de eșuare în angoasa prezentului, de substituție a trăirii prin izolare (în „camera de sus”), prin așteptare zadarnică și perpetuă căutare („te caut zadarnic, orașul își acoperă mirajul/ cu tentacule albastre...”), în cele din urmă, în locul vieții trăite poetului mai rămânându-i apropierea fidelă de cuvinte: „mă întorc la cuvintele care își arată consoanele de fosfor,/ care dau sens acestei zile în care aș vrea să te găsesc...” (*Camera de sus*)

Poetul este obsedat de păsări, de cocorii zburând spre ieri sau spre mâine ori alte migratoare trecându-i prin trup în căutarea genezei cuvintelor, așteptând să-i crească aripile („umerii sunt pregătiți de mult,/ de la facerea lumii,/ mă dor puțin în locul unde vor înmuguri primele aripi”). În poemul *Taina cocorilor* există o legătură ascunsă între aceste înaripate și oameni

(cocori și ei, cum spunea Arghezi, „zburând *înlăuntru*”): „Înțelepciunea lor este zborul,/ chiar și cu o singură aripă străbat aerul rece al dimineții/ sprijinindu-se de cealaltă parte/ în gândurile nemărturisite ale oamenilor”.

Poeme devin, deseori, sculpturale, mai întâi putând fi contemplate cu ochii minții, apoi pătrunse, relevate, într-o strofă abundă „formele de început” ale primăverii, culorile răzbat dincolo de lucruri, viorea nu este decât o „ființă de pământ cu memorie violet”, telefonul „plânge în tăcerea lui albastră”, „culoarea albă a florii de spin se pierde în sângele jertfei”, în urma cocoșului de la muzeu (care anunță timpul) rămâne doar „un ecou verde”...

Constantin Stancu este impresionat de oamenii care vin sau pleacă în gara unui oraș rămas parcă într-un *alt secol*, de lucrurile simple tănuind marile adevăruri. Un motiv care răzbate este și cel al îngerului („întru în psalm/ cum intră îngerul între aripi”, ne întoarcem către cel „ce ne trimite distanța reală dintre două vorbe” asemenea îngerului), poetul însuși pregătindu-se în final pentru cea din urmă metamorfoză: „Au să-mi crească aripi,/ umerii sunt pregătiți de mult,/ de la facerea lumii,/ mă dor puțin în locul unde vor înmuguri primele aripi”. (*Trecere*) Dar revin, în același timp, și motive mai vechi ca trupul – piramidă ori cetate „de carne”, drumurile care sfârșesc prin a nu duce nicăieri, orașul hrănindu-se cu iluziile locuitorilor sau în care cântă „greieri de sticlă pentru copiii de plastic”, cetățile peste care plouă cu „armuri lichide”, neistovita căutare a esențelor, a „sensului dintâi”.

Unele poeme se mențin în zona sferei livrești, prinse ca în chilimbar în alchimia procesului de creație: ”Poemul care nu vine să dea bună dimineața,/ s-a pierdut pe drum...” (*Poemul*), „La ieșirea din vers,/ porțile vii vorbesc precum oamenii...” (*Cartea veche cu oameni*), „Acest poem e în sângele tău,/ închide-l în taina curgerii de la inimă la gând...” (*Zbor*); altele se reduc la esențe: „Țipăt tăcut,/ ca imaginea sfântului/ pe cuvintele tale...” (*Țipăt*)

Ca și în volumul *Pomul cu scribi*, o greutate aparte dobândesc poemele construite pe parabole, pe anecdotică concretă a existenței, pe acele „întâmplări” umane a căror simbolică ne nuanțează clipele, iubirile, aducerile aminte. Deseori, ele sunt structurate pe un model baroc, bazându-se pe reluarea, ca fundament al ipotezei, a unor procedee (repetiții, comparații ori înșiriri de elemente mai mult sau mai puțin eterogene), ca în *Poteca* sau în *Ziua eternă*: „Ca apa rece dimineața printre degetele nesigure,/ ca umbra ce nu va mai fi în același loc niciodată,/ ca punctul pierdut în ecou,/ ca trupul unic al femeii, rupt din trupul tău/ așa a fost ziua de ieri,/ acum captivă în ochiul martorului...”

Prin recentul său volum, Constantin Stancu își reconfirmă statutul de poet matur, cu o gravitate a ideii și o siguranță a expresiei care îl fac inconfundabil în peisajul liricii noastre contemporane.

*Constantin Stancu, *Greutatea gândului nerostit*, Editura Realitatea Românească, 2012

- **Ladislau Daradici:**

PORTRETUL POETULUI LA MATURITATE

(sau fascinația parabolei în lirica lui Constantin Stancu)

Într-un poem publicat în volumul *Pomul cu scribi* (2009), Constantin Stancu ne vorbește despre un înger care stă în mijlocul unui oraș, printre mașini și oameni, făcând „măsurători”: „Verifica întinderea orașului/ verifica inimile celor care intrau în oraș/ și nu se făcuseră transparentți,/ măsura vremea și timpul exact/ și sentimentele celor care treceau pe acoperișurile caselor/ ca simpli pietoni, atingând aerul,/ până ce aerul se făcea albastru...” Iar după această secvență (plastică și narativă deopotrivă), poetul ne conduce cu abilitate către finalitatea demersului său: „Am strigat îngerului și/ el mi-a arătat lungimea pură a vieții lui/ în viețile primite în dar,/ avea exact lungimea perfectă/ la care nu se mai putea adăuga nimic...”

Poemul se intitulează *Unitatea de măsură...*

Este doar un exemplu prin care ni se relevă taina frumuseții liricii lui Constantin Stancu, acest flux de sinceritate și înțelepciune, ca o aplecare gravă, smerită, asupra adevărilor existențiale fundamentale. O certitudine a nevoii noastre de empatie, de credință...

După lectura romanului său experiențial (*Pe masa de operație*, 2010), o triplă parabolă structurată pe aceeași problematică a destinului, creației și credinței, (re)descoperirea poemelor bazate pe semne, simboluri, alegorii nu mai constituie o surpriză. Faptul că în numeroase dintre poeme „se întâmplă ceva” cu scopul de „a semnifica altceva” le transformă, pe neașteptate, în tot atâtea parabole ale destinului, cu rădăcini prelungindu-se în religie, mitologie, cultură în general, prilejuind perspective inedite și complexe de comprehensiune a universului lăuntric ori exterior (Ricoeur considera că, în timp ce simbolurile te pun pe gânduri, parabolele îți schimbă percepția despre lume).

În întreaga mea adolescență, mintea și sufletul meu s-au nutrit din parabole. Printre cele dintâi se afla cea a cuielor bătute de un tată într-o ușa de lemn, de câte ori fiul său îi îndurera sufletul. Într-o zi, decis probabil să se îndrepte, flăcăul ia un clește și scoate cuiile, chemându-și tatăl și arătându-i că în ușa bătrână n-a rămas nici măcar un cui. Bătrânul îl privește doar învins, întrebându-l: „Dar găurile?”

Poate dacă n-aș fi citit această parabolă (și altele o mie...), n-aș fi devenit scriitor. Pentru că începând de atunci – și nu aveam încă zece ani – n-am făcut decât să devorez cărțile, „vânând” practic astfel de povești și astfel de semnificații. De la *Capra cu trei iezi* la *Robinson Crusoe*, de la *Bătrânul și marea* până la *Ciuma*, *Ullyse* ori povestirile intenționat „simplificate” ale lui Jorge Luis Borges, n-am făcut decât să caut sensuri și semnificații. Descoperindu-le în romanul și în poemele lui Constantin Stancu, simt bucurie și împlinire; îmi dau seama că este unul dintre scriitorii care mi se adresează și mie.

Chiar și începuturile „aventurii” sale lirice se bazează, alături de semne/ simboluri, pe nuclee narrative care, în timp, vor dobândi treptat-treptat consistența parabolei.

În poemul *Alfabet imponderabil* din volumul *Păsările plâng cu aripi* (1998), după o enumerație amintind de construcțiile gotice („În continentul ivit peste zăpada fierbinte,/ în lava ce acoperă urmele pașilor,/ în țipătul stins care abia mai amintește de Manole,/ în continentul ivit/ peste alba eternitate, străbătut apoi de înalta tensiune/ a mugurilor...”), poetul relevă „misterul” care nouă, cititorilor, ne prilejuiește o serie de deschideri culturale (să ne amintim doar de *El Aleph*, celebra nuvelă a lui Borges): „am descoperit un ciob zmălțuit/ cu lacrimi,/ era acolo prima literă/ dintr-un alfabet străin,/ mă cutremur și încerc să aflu:/ de unde știam/ că era prima,/ nu ultima?!...”

În același volum sunt incluse o serie de poeme bazate pe astfel de simboluri (*Lampa veche*, *Zid cu fereastră*, *Castelul*, *Crini de nisip*, *Țipăt de nisip*, *Trandafirul de nisip*, *Anotimp de nisip*, *Celălalt anotimp*, *Pod de piatră*, *Mersul pe ape*, *O pendulă pe marginea mării* etc.), constituindu-se în tot atâtea metafore pentru concepte, idei, fără a deveni încă parabole. Apar însă secvențele narrative, ca de pildă în *Ursul cu trei capete*, o frumoasă poveste a dănuirii prin timp și legendă („de la începutul timpului,/ de dinainte de apariția vieții”), chiar a noastră, a oamenilor: „Ursul cu trei capete/ urcă încet muntele,/ aproape seamănă cu bunicul,/ doarme-n colibe,/ aproape de cer,/ ursoaica sosește după/ ce-au trecut ploile imponderabile,/ clatină din capul ei sălbatic./.../ se gândește la anotimpurile necesare/ își ține tâmpile în labele mari,/ își privește genunchii/ până se fac de piatră...”

În evoluția liricii poetului, tendința spre parabolă devine evidentă, poemele amintind tot mai mult de statui sonore, închegându-se parcă într-o imagine sferică, completă (le poți “vedea” cu ochii minții, le poți “pipăi” cu palmele sufletului). Ramificându-se din câte un sâmbure epic, monologul liric e brodat în jurul acestei “minuni” pe care o întâlnește poetul, împărtășind-o. Anecdotică e doar sugerată, pretext însă pentru construcții ideatice și de trăire complexe.

În poemul *Pâinea*, este surprinsă legătura indisolubilă dintre generații, copii, părinți, vii și morți, în veșnica „scurgere” a timpului și a vieții, o dimensiune existențială a anticului „totul curge, nimic nu rămâne neschimbat” (*panta rhei*) aparținându-i lui Simplicius din Cilicia: „Se strigă unii pe alții,/ de dincolo de viață, de dincolo de moarte,/ bărbatul caută un punct de spijin,/ totul trece în copii,/ nimic nu rămâne,/ este o scurgere mereu spre cel mai bătrân,/ cel care ne-a pus pâinea cea de toate zilele pe masă...” Poemul se lasă contemplat aidoma unei complex statuar de trupuri și suflete, sprijinindu-se pe milenara certitudine a *Cinei-celei-de-taină* care dă sens și certitudine întregii arhitecturi: “La Cină, pâinea alunecă în cuvânt...”

În *Pomul cu scribi* (poemul care dă și titlul volumului), Constantin Stancu își imaginează acest arbore (în mitologia noastră mărul e singurul pom prezent, considerat un arbore al vieții și al înțelepciunii) “înflorit” cu o mie de scribi, poeți “tineri, purtând în mâini albe coli nescrise”, însuși poetul considerându-se în rândul acestei armii de anonimi (“ieri purtam un nume obișnuit,/ astăzi sunt deja un număr,/ mâine voi fi o culoare,/ dar să credem în tăceri,/ există un alfabet al tăcerii,/ îngropat în muntele acesta născut de alba zăpadă...” Un astfel de “pom cu scribi” este realizat în romanul *Pe masa de operație*, în care naratorul, făcând o serie de vizite unor poeți, consemnează cu amărăciune durerile și amăgirile lor, sângerările unor destine răvășite, înscrise sub semnul unei genialități iluzorii.

Un alt poem “sculptural” (amintind parcă de *stâlpul vieții*) este și *Trupuri care ard*, în care un copil ține pe umerii firavi un adolescent, care ține pe umeri un tânăr, urmând un om matur și, în cele din urmă, un bătrân, “iar bătrânul acela și-a desfăcut brațele/ ca pe aripi de vultur și a alunecat în zbor,/ se ridică peste cei ce priveau/ și nu înțelegeam că între cer și pământ/ e o

cale așa de scurtă,/ doar trebuie să-ți desfaci brațele ca pe aripi,/ să-ți pregătești mintea și inima,/ să privești în sus și să te lași împins/ de suflarea copilului/ care stă sub șirul acestor trupuri în echilibru fragil,/ și care, în urma celui ce zboară,/ ard...”

Constantin Stancu recurge și în alte lucrări la această “suprapunere” a imaginilor aceluiași element provenit din timpuri diferite: un fluture se zbate prins, pe sticla ferestrei, în propria imagine - “era o luptă inegală între fluture și imaginea fluturelui” (*Fluturele*), într-un alt poem el însuși întâlnindu-se, într-un moment de cumpănă (“afară se făcuse toamnă,/ un arbore îmi făcea semne prin ninsoarea timidă”) cu sinele mai tânăr (precum Borges, în *Celălalt*), apoi cu sinele matur, dar și cu “cel nenăscut”, în cele din urmă participând, desigur, la propria înmormântare... (*Imposibila întâlnire*)

În *Anotimp de nisip*, este surprinsă transformarea, prin sarcină, a femeii, păsărirea “anotimpului de nisip”, a sterilității, și intrarea în noua condiție, menire, împlinire a propriului rost. Parabola e elocventă: “Femeia încerca să iasă din stâncă,/ avea picioarele reci, minerale,/ străbătute de un anotimp de nisip,/ la tâmpile îi înghețase timpul,/ gândurile prime o dureau ca rănilor”, urmând, desigur, descătușarea, împlinirea prin sarcină: ”când izbuti să se lepede/ încet de stâncă în care înmugurise,/ își simți pântecul fierbinte:/ știa acum cum era când/ rămâi însărcinată.”

Numeroase alte lucrări sunt o dovadă a celor afirmate (*Știri lichide, Inima soldatului, Cumpăna, Crucea de carne, Peisaj în mișcare, Insecta, Prima ninsoare* etc.), prin poemele sale, Constantin Stancu făcând dovada unei maturități artistice semnificative, devenirea liricii sale, dinspre simboluri spre parabolă fiind evidentă (începând cu volumul *Păsările plâng cu aripi*, urmând apoi *Fructul oprit, A privi în ochii inimii* și culminând cu volumul *Pomul cu scribi*).

Constantin Stancu este un prieten, atent la lumea în care trăiește, cu viziune spre viitor...

- **Olimpia Berca**

“Greutatea gândului nerostit”

Poet, eseist, prozator, Constantin Stancu este, în viața cultural-artistică a arealului hunedorean, o prezență dintre cele mai importante, atât prin frecvența aparițiilor editoriale, cât și prin autoritatea comentariilor sale critice.

După debutul în poezie, în volumul colectiv *Argonauții*, Facla, 1988, a rămas fidel oarecum Timișoarei, dar formația sa, ca om de litere, și afinitățile sale estetice sunt legate de spațiul unde viețuiește – Deva, Hațeg, Petroșani, Vulcan – și unde își scrie poemele ori numeroasele articole dedicate unor confrăți: Dumitru Hurubă, Radu Igna, Ioan Evu, Ioan Barb etc.

De curând, Constantin Stancu a oferit spre lectură cititorilor săi o nouă carte de stihuri – *Greutatea gândului nerostit*, Editura Realitatea Românească, Vulcan, 2012 –, cuprinzând 45

de poezii, distribuite în trei secțiuni: *Intrarea în psalm*, *Poemul și Călătoria*. Se reține, de îndată, legătura foarte limpede dintre titlu și enunț, ceea ce arată o activă conștiință artistică, aplecarea spre asumarea reflexivă, spre analiza actului poetic.

Poezia lui Constantin Stancu e plasată, în cea mai mare parte a ei, sub autoritatea și spiritul Scripturilor, din care preia motive și simboluri.

Viziunea asupra lumii și chiar modul în care poetul frazează discursul, cu grija de a pune permanent o surdină tonurilor mai dure, mai fruste, construind, printre altele, perifraze și analogii, ne conduc spre aceeași sursă.

În centrul recenteii plachete, se situează ființa, atât în postura ei empirică, în contact direct cu realitatea materială (“...cum să scrii poemul în miezul zilei/ când unii oameni mănâncă bucate gustoase,/ le înghit cu poftă, le curge unsoarea pe barbă pe piept,/.../...cum să scrii poemul când telefonul plânge/ în tăcerea lui albastră și/ rândunelele își fac cuib la colțul ferestrei/ între zidul care leagă nordul de sud și /zidul care leagă estul de vest,/cum să-l scrii, / mai bine îl trăiești..”), cât și în condiția sa ideală, aceea de entitate spirituală. A doua ipostază a omului este cea de făptură aparținând inimii, adâncurilor nedescoperite și tăcerii, unde gândul și intuiția întâlnesc misterul divinității. Aceste tărâmurii sunt, în viziunea lui Constantin Stancu, și locurile în care sălășluiesc poezia și creatorul ei – poetul, ”bărbatul fără trup”: “Așteaptă pe fragede poteci ființa ta geamănă,/ jumătatea pierdută la naștere, / fii răbdător, / nu provoca ninsoarea, / nici albul până când vine el în ochiul tău/ neînvățat cu lumina,/ eliberat din tăcere...// O, anotimp, ca o cușcă de aur/ în care l-ai prins,/ anotimp în care locuiește/ bărbatul fără de trup...”.

Astfel se înfiripă și rămâne în memoria cititorului o imagine originală, aceea a creatorului de text artistic, ins dual, “ființă geamănă”, a cărei existență este mereu bănuită, care revine de-a lungul întregului discurs și pe care eul liric o așteaptă să se ivească “din tăcere” .

Dincolo, așadar, de unitatea fundamentală a universului, scriitorul percepe dualitatea lumii empirice, existența ei între contrarii și puncte cardinale, între “timp și netimp”, între “a fi și a nu fi”. În ansamblul acestor polarități, poetul se închipuie a fi, el însuși, o îngemănare de dubluri, omul material ce tânjește după ființa “geamănă”, după ființa spiritului, cealaltă identitate, “jumătatea pierdută la naștere”, “bărbatul fără trup”. În asemenea metafore, ce exprimă noema biblică a sfâșierii eului după cădere, găsim profunzimea gândirii poetice a lui Constantin Stancu, capacitatea sa de a transpune meditația în imagini, chiar dacă, uneori, aceste insule de lirism adevărat sunt pândite de ezitățile unor poetizări ori de tentația stilului sentențios.

În paralel, la fel de productiv în planul retoricii poetice, apare, cu o mare recurență, termenul tăcere, ce înglobează sensuri multiple. Mai întâi, cum s-a văzut, concretizat, înseamnă locul unde se ascunde geamănul, apoi, în accepțiune abstractă, reluat și prin sinonimul “cuvânt nerostit”, stare de așteptare a declinului poetic ori formă de comunicare cu sacralul (“Întru în psalm/ cum intră îngerul între aripi,/ apoi tac,/ așteptând minunea”), sau: “Am tăcut,/apoi am realizat că eram /flacăra unui cuvânt...” și “e mai comod, e mai frumos,/ își spune scribul și/ intră în cuvântul nerostit...”.

Poet de factură spiritual-metafizică, ce trăiește acut realitatea permanentei treceri și drama omului care și-a pierdut, prin cădere, eternitatea, sensibil la jocul contrariilor, în care sunt prinși muritorii, și la tristețea funciară a celui ce știe că este mereu străbătut de “o falie” care-l face să trăiască două existențe : “într-una am fost fără să știu,/în vremea de astăzi sunt,/ dar îmi pierd trupul prin zboruri joase de păsări/ neștiute..”. Poet ce simte cu ochii și e capabil să transpună în cuvânt frumusețea adâncă a paradoxului de a fi veșnic, deși este trecător (“Ca apa rece dimineața printre degetele nesigure,/ ca umbra ce nu va mai fi în același loc niciodată,/ ca punctul pierdut în ecou,/ ca trupul unic al femeii,/ rupt din trupul tău,/ așa a fost ziua de ieri,/ acum captivă în ochiul martorului”), Constantin Stancu este unul dintre cei care cred “că dealul poate fi mutat/ și cetatea poate fi alta...”.

Timișoara, 1 Decembrie 2012

- **Ladislau Daradici:**

DESPRE TRUP ȘI NU NUMAI

(sau elemente de lirică experiențială în poemele lui Constantin Stancu)

Dacă în volumele anterioare ale lui Constantin Stancu se simte încă o dimensiune livrescă, intențională a creației, unele poeme constituindu-se în exerciții oarecum neutre pe marginea unor metafore și simboluri, în *Pomul cu scribi* putem vorbi deja de un lirism de o intensitate aparte, cu o componentă experiențială puternică. Practic, dintr-un "gest premeditat", iscat dintr-o motivație mai ales intelectualizată, lirica poetului a devenit expresia unui cataclism lăuntric care i-a răvășit ființa. Implicit, poezia sa, ca expresie a subiectivității, s-a înnobilat astfel prin “sângerare lăuntrică”, devenind *semnificativă*. Este ceea ce constata Emil Cioran în urmă cu multe decenii și anume, că “experiențele subiective cele mai adânci sunt și cele mai universale, fiindcă în ele se ajunge până la fondul originar al vieții.”

Dintr-o poezie a simbolurilor și a semnelor de întrebare (culturale, existențiale etc.) firești, creația lui Constantin Stancu s-a propulsat pe o nouă treaptă, cea a durerii și a permanenței sentimentului morții, secundată și de acea nevoie a naturii umane de a nu lăsa nespuse „învățăturile” destinului tău, într-un moment în care ai conștientizat că azi încă ești, iar mâine ai putea să fii doar o amintire. Una e să înveți de la alții, să citești și să spui, alta e să trăiești... Sau, ca să rămânem fideli lui Cioran, el credea că *o singură experiență trăită până la margini* poate “nulifica” *toate bibliotecile din lume...*

Se pare că Stancu *a trăit* (în solitudine, derută și, poate, disperare). Destinul i-a pus la încercare și trupul, și sufletul. Și când a înțeles că i se mai oferă o șansă, a grăit din nou, de data asta “rostirea” încercându-se de înțelepciunea amară a spaimelor și nedumeririlor sale. Și

dacă până în acest moment el absentă, practic, din propriile poeme, brodând impersonal împrejurul unor teme, motive și simboluri ca în *Aflabet imponderabil*, *Cal pe o monedă veche*, *Lampa veche*, *Desene pe asfalt*, *Zid cu fereastră* (ca să citez doar primele cinci titluri din *Păsările plâng cu aripi*), în romanul *Pe masa de operație* sau în poemele din *Pomul cu scribi* rostirea este un “rod” ales al răvășirii de sine, expresia unor trăiri intense, cu nebănuite sensuri și implicații. Pentru că atunci când suntem amenințați cu dispariția fizică, repercusiunile se răsfrâng și asupra *ființării*, a existenței noastre spirituale; este momentul în care lirica poate deveni *experiențială*.

Poate că aceasta este explicația faptului că *trupul* apare ca unul din motivele esențiale ale poemelor (lipsind cu desăvârșire din volumele anterioare). Îmi voi structura această “încercare” asupra poeziei lui Stancu din perspectiva acestui motiv, infinit mai complex și mai semnificativ decât ar părea la prima vedere.

Pentru poet, trupul (acest purtător terestru al ființei) este o “catedrală de carne” primită la naștere, o “armură a sângelui”, însă un înveliș atât de fragil încât “cu prima ninsoare vei urca în cer”, desprins din acest ambalaj, dar păstrându-i proiecția, tiparul, ca într-o succesiune de holograme, pășind “pe fiecare fulg în cădere,/ Doamne, din trupul cel tânăr/ se ridică alte trupuri, ușoare...” (*Eterna reîntoarcere*)

Nașterea noastră se săvârșește întotdeauna între două lumi, dintre care una “reală și dureroasă”, dar primitoare totuși cu trupul ce ni se dă, și-n acest loc, trecerea noastră nu e decât o redescoperirea continuă a propriului trup, o permanentă acomodare la metamorfozele acestuia, în cele din urmă chiar o acceptare a dispariției sale: “unde mă obișnuiesc cu flacăra lui,/ cu uitarea, cu fragilitatea lui, cu adevărul lui,/ cu moartea lui în timp ce aflui acest adevăr...” (*Nașterea*)

Cercul vieții este unul “de aur”, prin el inițiindu-ne în marele adevăr al existenței, și anume, că doar prin moarte ne putem înțelege și desăvârși destinul, practic fiind obligați să viețuim cu conștiința acestei revelații. Într-o zi, te naști “cu semnul vieții pe frunte”, în altă zi iubești “cu semnul dragostei pe mâna dreaptă”, în cele din urmă sosind și ziua în care vei muri, “cu toate că nu ai un organ al morții în corpul tău”, acest lucru fiind necesar “ca să te întâlnești cu pomul vieții tale,/ cu secura din rădăcina pomului tău,/ cu fructul proaspăt al pomului tău” și așa mai departe. (*Cercul de aur*)

Viața este privită asemenea unei călătorii în care, dincolo de „mișcarea” propriu-zisă a trupului dintr-un timp în altul, contează cu adevărat aventura existențială a *ființei*, a spiritului: “Privirea va călători de la început la sfârșitul acestui cuvânt,/ trupul va trece dintr-o vreme în altă vreme,/ vei cunoaște o patrie și o altă patrie,/ vei călători de la o fângăduință spre altă fângăduință,/ căutând cuvântul rostit și uitat, de început,/ numai pentru a te cunoaște pe tine,/ sau doar ochii se vor mișca/ de la începutul la sfârșitul cuvântului,/ dincolo de cuvânt...” (*Călătoria*)

Omul îi aparține veșniciei, purtându-și trupul vremelnic, iar trupul, la rândul său, “unic precum veșnicia”, purtându-l prin piatră, prin tăcere, cu el, recunoaște poetul, “voi simți gustul nisipului,/ voi intra prin poarta deschisă a sângelui necesar,/ voi călători dintr-o adolescență în alta,/ voi intra în dragoste ca flacăra în lumină”. (*Trupul*) Poetului nu-i poate scăpa nici „misterul” sălășluirii ființei noastre în trup, a însuflețirii acestui înveliș de carne, trupul fiind „ca o petală sub instinctul pur al gheții”, fragilitate și frumusețe, ascunzând aceeași forță ca

cea care „urcă prin firul de iarbă,/ prin picioarele de cristal ale tigrului,/ prin inscripțiile vechi,/ aceeași forță care prefăce piatra în cuvinte...” (*Germinare*)

Într-un poem intitulat *Minunea* și dedicat lui Nichita Stănescu este surprinsă neîndurarea cu care ne purtăm cu trupul nostru, “cu gesturi neînțelese ne răzbunăm pe trup,/ de parcă am avea mai multe trupuri de rezervă,/ iar după al treilea trup am învia definitiv...// O, după al treilea cer se produce minunea...” (*Minunea*) În *Foamea de lumină*, “pierderea umbrei” readuce trupul în starea inițială, “o scoică din care alunecă albastru,/ veacul acesta, foamea de lumină, poemul...”, într-un alt poem dedicat lui Adi Condrea, în care “uneori trupul o ia razna spre o altă toamnă”, însăși inima va cădea împreună cu frunza și “va pluti prin aerul zilei” până la picioarele lui Dumnezeu. (*Scrierea minunii cu trupul*)

Odată cu tristețea aducătoare de “frig” (acest însemn nemilos al apropierii de moarte), vine și vremea când trupul ar trebui schimbat pe unul mai tânăr, poetul sfătuindu-ne: “îmbracă-l în altceva mai bun,/ astrul zilei s-a frânt în milioane de oglinzi,/ ninge peste capetele noastre cu imagini din alt timp...” (*Ninge cu oglinzi*) În *Frig* (o metaforă *specială* a morții), poetul surprinde fragilitatea liniei vieții, „curmătoarea” (cea din urmă dintre ursitoare) putând să-i pună capăt oricând, chiar înainte de naștere: „În această lume prin care trecem,/ poți să te oprești pe o frunză-n cădere,/ poți locui în lacrima statuii,/ e frig,/ îngheață visele în cel nenăscut...”

“Dezbrăcarea” ființei de trup (“de tristeți trecătoare, de părinți, de femeia mea”) devine treptat un exercițiu necesar, ca o repetiție involuntară pentru marea desprindere, lăsându-te însă tot mai vulnerabil și transformându-te, în cele din urmă, într-o țintă ușoară “legănându-se în luna plină” pentru cei din jur. (*Ținta de hârtie*)

În momentele de cumpănă, omul va rămâne complet singur cu trupul său, ființa sa evoluând însă chiar și în timp ce carnea putrezește (*Singurătatea poetului*), într-un alt poem, *Vers rătăcit de îngeri*, răzbătând obsesia nemurii în pofida destrămării fizice: „Gândesc la neputrezire,/ deși chiar acum trupul meu se destramă/ ca o imagine în apa râului,/ îmi doresc neputrezirea/ și aerul se face oglinzi în dimineață,/ descopăr o altă zi în această zi,/ viața mea este adevărată chiar la etajul nouă,/ privesc peste cetate,/ toate străzile duc undeva,/ numai una duce la neputrezire,/ o rază de soare luminează cămașa poetului,/ ca un vers rătăcit de îngeri...”

În cele din urmă, va veni negreșit și o vreme când trupul, acest „imperiu de lut”, devine ceva greoi, rece, străin, căutând în zadar „inima pierdută”: „Ca un strop de mercur,/ curge trupul tău pe treptele dimineții,/ e ceva greu în acest trup,/ ceva care mai caută inima pierdută,/ ca o bucată de gheață se rostogolește/ imperiul acesta prin imperii de sânge...” (*Dizolvarea imperiilor*)

Dar poate cel mai complex poem despre trup (și nu numai) din *Pomul cu scribi* este *Pierderea trupurilor*, în care ființa spirituală ar reveni de dincolo de moarte pentru a se teme, a se bucura și a iubi, dar din păcate și-a pierdut, de-acum, „învelișul”: “Aș putea îngheța peste pietre reci,/ dar mi-am pierdut trupul în plină ninsoare,/ aș putea înmuguri ca un verset nerostit,/ dar trupul meu s-a dus ca fluturele,/ aș putea privi grâul, macii,/ dar trupul s-a scurs în culoarea roșie a florii,/ va veni toamna și el, trupul,/ se va duce-n rădăcini ca frunza,/ te-aș putea îmbrățișa cu toată ființa/ și nu ne vor vedea, chiar dacă va fi pe lumină,/ pentru că trupurile se vor fi pierdut,/ aș putea striga toate acestea dacă aș mai avea trupul,/ trupul pe care

I-am primit la facerea lumii,/ ca pe o haină țesută dintr-un singur fir,/ ca pe o haină netrasă la sorți de soldați...”

Consider că toată această problematică a trupului și a ființei, a vremelniciei omului, precum și apropierea tot mai evidentă de Dumnezeu constituie elementele clare de lirică experiențială în poezia recentă a lui Constantin Stancu, aceeași dimensiune putând fi identificată și în creația altor poeți hunedoreni, exemplele cele mai relevante fiind cazul lui Ioan Barb (prin *Babilon* și *Sabatul interior*) și al lui Nicolae Crepcia (prin volumele *Scrisorile de la Brotuna*, *Durerea ca fericire* ori *În intimitatea frigului*).

Se pare că la acest început răvășit de secol XXI, poezia își redobândește, după o perioadă relativă de confuzie, locul cuvenit în destinele noastre, înțelegerea ei, pentru noi, cititorii, fiind o aleasă cale de înțelegere a propriilor noastre universuri, dar și rătăciri.

- **Adrian Botez**

OUROBOROS-UL, DE PE „DRUMUL TOIAGULUI”: „Pe masa de operație”, de CONSTANTIN STANCU

De mulți ani, admiram (aproape extatic – pentru că autorul este un șlefuitor desăvârșit al Verbului Orfic...precum Spinoza, care șlefuaia lentile, pentru Re-inițierea Orbilor Lumii!) scânteierile lirice din poemele lui Constantin Stancu...: **Fructul oprit, Păsările plâng cu aripi, A privi cu ochiul inimii, Pomul cu scribi...**

...Când am primit, de la Hațeg, o carte de proză (cu aspect de roman) din partea domniei sale, autorul sus-zis – prejudecățile mele (cu totul rușinoase!) au și scos capul, obraznice, degrabă, la suprafață (mai ales că eu fac alergii la cam toate cărțile premiate, din ultima vreme... – ...pentru că, zdrobitoarea lor majoritate, reflectă gradul de rudenie sau amicitie al autorului, în vreo autoritate municipală, ceea ce n-are nimic de-a face cu esteticul!): „*Eh, nu poate atinge, nici măcar râvni – Desăvârșirea, umblând după doi iepuri, deodată...!*”

...Tot ce pot să vă mărturisesc este că, după ce am deschis volumul „**Pe masa de operație**” (Editura Rafet, 2011 – premiul „*Octavian Moșoiu*”, al Festivalului Internațional „*Titel Constantinesc*”, ediția a IV-a, Rm. Sărat, 2011 – acordat de Asociația „*Renașterea râmniceană*” – președinte Constantin Marafet, cu sprijinul financiar al Consiliului Municipal Rm. Sărat și al Asociației) – nu l-am mai lăsat..., până când n-am întors pagina și-am văzut scris: **Cuprins**...Nici nu am cuvinte (și nici nu cred că există, în vreo limbă a lumii!) să exprim dezamăgirea că „*s-a terminat*” cartea...cât am regretat că jocul dramatic al ideilor, „montat” în Teatrul Cosmic – încetase...

...Titlul nu pare deloc îmbietor, pentru cine se oprește la copertă... – și nici titlurile celor 12 capitole nu sunt prea îmbietoare... – ...cel mult, ciudate: **Boala nevăzută, Moartea ca un fel de naștere, Ghimel, Dalet, Misterul frigului, Het, Pâinea cea de toate zilele, Visul, Lamed, Toiagul, Tau, Epistola...**

...Dar, iată: Nichita Stănescu – **Măreția Frigului**...Deja, începea să se întrevadă „**fântâna**” dintre lumi! Interesant, zguduitor - dar...nu suficient, încă, pentru interesul Omului Viu. Omului Care Se Caută...întru Veșnicie!

...Noroc că, într-o vară de tare demult, începusem să descifrez tainele fascinante ale limbii ebraice vechi/veterotestamentare (nici până azi nu am lămurit sumedenie de simboluri...) și studiasem, cu nesaț, „**Cheilor majore și Pantaclul lui Solomon**”, de Eliphas Lévi.

Apoi, pe măsură ce parcurgeam primele (dintre cele 105) pagini ale cărții (care, de la început, vorbea despre un om care se pregătea, spiritual, să înfrunte o operație de extirpare (!) a unui neoplasm, fixat la un rinichi – și, parcă era Hristos, încărcat de toate păcatele și durerile Lumii, înainte de CRUCIFICARE!), mi-am adus aminte de Mircea Eliade și a lui nuvelă despre „**cancer**”: **Les Trois Grâces**...Și, abia atunci, am avut, deodată, Revelația... – ...și m-am dezlănțuit, cu mintea și sufletul deschise, asupra cărții lui Constantin Stancu...

... “Dumnezeu n-a putut distruge propria sa creație(...). În corpul omenesc totul s-a păstrat, părinte, deci s-a păstrat și taina vieții veșnice, cu care fusese dăruit Adam... (...)Păcatul originar n-a putut distruge mecanismul regenerării, ci numai l-a modificat, în așa fel încât să nu mai poată fi recunoscut. Mai mult, l-a camuflat în niște procese fiziologice care, aparent, indică exact contrarul regenerării, l-a camuflat în anumite maladii și mai ales în cea mai primejdioasă afecțiune organică: proliferarea celulelor, neoplasma” (n.n.: tumoarea canceroasă) – spunea Aurelian Tătaru, din nuvela eliadescă.

...Iată cheia! Se întâlneau, de fapt:

- Omul/POETUL-RE-ARMONIZATOR DE LUMI (Supraființa/Supra-Eul Spiritual, MAGUL INVIZIBIL, multiplicat în ecouri/magi, al “Crăciunului” solstițial!), cu
- Dumnezeu Demiurg și Mântuitor – dar și cu...
- ”Cancerul”/probă inițiativă, Taină Mistică, prin care străbați tot infernul, spre a răzbi în Paradis. “Masa de Operație” este Cosmosul Ființial, în/pe care “operează” Dumnezeu. Supremul Taumaturg/MEDICULCOSMIC/MÂNTUITORUL! Poate fi Masa Cinei Celei de Taină - Poate fi Suprema Masă Resurecțională – CRUCEA!

“Cancerul”, deci, devine Răul cu față dublă (precum orice simbol al Marii Tradiții Terestro-Paradisiace): este puroiul păcatelor noastre: “*Îți indic să te operezi cât mai repede, să scoți mizeria de acolo, de la rinichi...*” – dar și șansa de a te mântui, prin suferință, prin lacrimi lustraționale, care “curg în sus”, prin misterul “comunicării mistice” – IUBIREA SUPREMĂ/EROS AGAPÉ: “*Aș scrie sau aș plânge poezii, ei sunt aici, nu-i vedem pentru că sunt sub val, dar lacrimile lor ajung la noi, sunt lacrimi care curg în sus. Ceea ce-i face însemnați este durerea lor de a nu ajunge cuvintele lor până la noi*” – cf. Boala nevăzută, p. 9.

...Și de ce, neapărat, “*rinichii*” sunt cancerați? Rinichii, care parcă sunt doi foetuși, față în față, unul către altul privind, curioși...încă stagnând în uterul paradisiac...! Sau...numai unul ȘTIE? – iar celuilalt îi este frică, încă, să afle că se află, s-a aflat, mereu, TOTDEAUNA, logic și legic, în Paradis (cum afirmă și personajul Orbului Borges – Paracelsus, din “Roza lui Paracelsus”, adresându-se potențialului ucenic: “- *Și în care alt loc ne aflăm atunci? Crezi, oare, că divinitatea ar putea să creeze un spațiu care să nu fie Paradisul ? Crezi, oare, că prăbușirea constă în altceva decât în a ignora tocmai faptul că ne aflăm în Paradis ?*)!

Iată ce-i zicea Durckheim – eminenței psihoterapeute și scriitoare, Annick de Souzenelle (cf. Simbolismul corpului uman, Amarcord, Timișoara, 1999) : *“Noi evocăm descrierea biblică a corpului <<Fiului Omului>>, în care rinichii formează o evidentă frontieră între două etaje ale ființei. Și atunci Durckheim izbucnește de o nouă profunzime din el și, luând prima hârtie care îi vine la îndemână, trasează desenul pe care l-am păstrat mereu cu religiozitate și pe care îl transmit pentru prima dată în aceste pagini: el plasează omul așezat în hara lui, în postura de lotus și îmi spune: <<Dedesubtul rinichilor, Annick, nu se petrece încă mare lucru. Aceasta trebuie repede integrat. Dar deasupra, da, totul se petrece; și acolo, la nivelul inimii, acolo numai, ÎL întâlnim, pe Celălalt!>>”*

Acum abia înțeleg și simbolistica desenului de pe Coperta I a cărții lui Constantin Stancu – un porumbel...cu imaginea dublată-reflectată! Este imaginea întâlnirii ego-urilor – „deasupra”, îl întâlnim, totdeauna, pe „Celălalt”!

...Evident, e cazul să organizăm, de-acum, discuția despre cartea „*cu cheie*” a lui Constantin Stancu.

Un ORB misterios (și la fel de misterios, VINDECAT DE CĂTRE MARTORII CERULUI!), Ilie Roman (care își amintește, trudnic, terapeutic-magic și soteriologic, originea divină a NUMELUI PARADISIAC/”NUMA”, deci și a Formei Inițiale/”RUPA”!: *“Mi-am propus ca la durere, în loc să țip (...) să mă rog, să strig spre Dumnezeu, gândul meu era astfel spre Cel Prea Înalt, Cel Care Stă Pe Un Munte Înalt, adică – și mă întrebam cum suna numele acesta, în limba veche, făceam un effort să-mi amintesc, era important pentru mine. (...) până la urmă am realizat că numele era în mine – ELI ELION”* – cf. Moartea ca un fel de naștere, p. 14), lasă un text”epistolă”, unui novice (după modelul borgesian...sperând măcar într-UN ucenic destoinic semantic!) – și, apoi, dispare în necunoscut (sau, poate, se “transplantează” în... “CELĂLALT”/Cititorul Epistolei Sacre/Mesajului Mântuitor?): *“De fapt, autorul lor (n.n.: al semnelor de pe “o coală pătată cu sânge, un sânge care nu s-a evaporat...”) dispăruse în toamna aceea, sau a fugit undeva, în munți, la o mânăstire (n.n.: manolic-cosmică!), sau într-un sat cu garduri de lemn, țărănești (n.n.: Paradisul) (...) Dacă textul a ajuns la mine, înseamnă că mai trăiesc, sau, cine știe...Eu trăiesc, Ilie Roman cel real și cel din vis fac, într-un fel, legătura...Îmi este frică, uneori...”* (cf. Epistola, p. 101).

Și, prin infiltrarea „**Celuialt**” (cel din **Scrisul/Hieroglifa Omului și Lumii-Epistolă!**), novicele, căutând oameni, într-o veritabilă „**questă**” a Sfântului GRAAL - află cine este, prin ceilalți – află, întru frica Sinelui, cine este SINEA! - deci, cine SUNTEM: „**Am încercat să-i vizitez pe cei pe care i-a descris în text, să înțeleg simbolurile din numele lor, dar mi-a fost greu să fac o astfel de vizită. Treptat, am înțeles că fiecare reprezenta o literă dintr-o limbă veche și că era în joc un cuvânt, un mesaj, poate, pentru că literele apropiate, după cum oamenii se apropie de viață, pot forma un cuvânt, exact ca în prietenia dintre ei, legătura lor era secretul**” – cf. **Epistola**, p. 102.

Fraza Divină a Lumii, revelată prin IUBIREA-TEXT, produce **metanoia (schimbare și/sau transformare/restructurare de personalitate)**! Re-centrarea/Re-orientarea Ființei, spre Eul Divin. Prin „**kenoză**”! (Gr. **Kenosis: deșertare, smerire, umilire**. Starea de "deșertare" sau de "golire", pe care Fiul lui Dumnezeu o asumă în Întruparea Sa, ca act de ascultare, față de Dumnezeu-Tatăl). Sau, una prin cealaltă...! *“Mi-am propus să-mi schimb viața, în urma acestui text, să mă retrag undeva la țară, într-o căsuță modestă, cu o grădină plină de pomi, cu fântână în curte (...). Și nu era greu, pe apartamentul din centru voi încasa o sumă*

bună, o casă la țară era mult mai ieftină, cu mult mai ieftină...Dar care este prețul cu adevărat?” – cf. Epistola, p. 103.

“**Prețul**” Paradisului este însăși **Metanoia/Kenoza**. “**Aparatamentul**” Cărnii – să ne lepădăm de el...pentru că nesfârșirea o întrezărim prin “**culoarul**” dintre lumi (**Fântâna/Styx**, plătită cu “parola” AUM/OM!!!) – până la Grădina Merelor de Aur/Hesperidelor/Akes Samenos.

...De ce a orbit...ORBUL? Din pricina Cuvântului Radioactiv (și dez-dumnezeit, ieșit din Logos-ul/Rânduiala Sacră, întru “**praful**” eminescian: “*Toate-s praf... Lumea-i cum este... și ca dânsa suntem noi!*”) - al Arhivei/Bibliotecii Babilonice-Cosmos Borgesian...: “*Praful era mult și arhiva neîngrijită (...) se pare că de la praf i s-a tras, era praf de minereuri și asta vine din toată lumea...*” – cf. Visul/Pietre prețioase, p. 64.

Dar ORBIREA (...ca revelare a **V.I.T.R.I.O.L.-ului – Otrava METANOIEI, întru Revelarea PIETREI FILOSOFALE!**) înseamnă, de fapt, **INIȚIEREA întru REVELAȚIA LUMII “DE DINCOLO”...!**

...Și cum se numeau oamenii/semenii, **Slove ale Frazei Divine a Lumii** – dacă știi să iubești, la modul mistico-hristic?

...**GHIMEL** (p. 17): TERNARUL-MAMA GENERATOARE-GENERAREA – **Împărăteasa/APA**: „*Era mândru de lucrurile rare și valoroase din casa sa (...) erau acolo adunate tablouri, vase vechi, ceasuri, medalioane, BUMERANGUL (...). Mi-a arătat un ceas vechi (...) dintr-un sat uitat de lume, dar nu și de Dumnezeu*” și „*subiectul lui era Femeia*” – adică, **APA!** – cf. p. 17)!!! Primul Număr Sacru, Triunghiul lui Jehovah. Mercurul Întelepților: „*Vezi, când Dumnezeu are musafiri, le pune muzica aceasta, ca să-i îmblânzească pe oameni, care au nevoie să fie schimbați și muzica poate face minuni...*”

...Și cu Cine nuntește „**GHIMEL**” (**APA**)? Cu Cine – decât cu **DALETH/FOCUL?** Cuaternarul-Cvadratura. Numele Cercului Perfect. Crucea filosofică. Focul Elementar al Întelepților: „*Dalet (...) călător prin lume după jumătatea care dă sens, care rotunjește viața*” (cf. **Dalet**, p. 22) – o „rotunjește” până la **OUROBOROS COSMIC**...Șarpele Care-și Înghite Coada, echivalent, în Cosmos, cu Fulgerul Care Unește Contrariile, aduce Revelația: „*...adolescent la aproape cincizeci de ani...(...) Uneori am senzația că el mai trece pe străzile orașului, strâns lângă femeia iubită, două umbre ireale (...) și nimeni nu pricepe de ce toate acestea trec ca un fulger scurt între O ZI și ALTĂ ZI, o lumină ce nu există decât în ochii PRINȚULUI!*” (cf. **Dalet**, p. 26).

...Și unde se întâlnesc „Ghimel” și „Daleth”? Altfel decât întru Echilibru, întru **Desăvârșirea ARMONIEI/DEZ-ÎMPREJMUIRE** (...pentru a re-ctitori **DIZARMONIA/RE-ÎMPREJMUIREA** ... – totul, adică ceea ce ne-a revelat Coloana Infinitului Brâncușiană... - până la **DE-PERSONALIZARE!**) - **NU SE POATE!**

Deci, **CHET!** Echilibrul Universal/JUSTIȚIA. Tetragrama cu reflectarea sa. Dublul Stauros (n.n.: STAVROS=CRUCEA!). Cuaternarul multiplicat de binar: „*...avea un vers ca un cântec și un cântec ca un poem (...) partea că le are pe toate (...) dincolo de aparențe era drama. (...) Era hăituit, nu o spunea, dar o arăta (...). Iar noi înconjurați de gard stăm într-o lume care nu ne mai aparține de mult. Gardul ne înconjoară, deși credem că versul ne-a eliberat...*”(cf. **Het**, p. 35).

...Până unde, **TOTUL?** Pe **Axa Lumii/FIRUL DE BUSUIOC**, ni se revelează, dincolo de Orb și Ne-Orb – dincolo de persoana civilă Ilie Roman, sunt Martorii DOI, care-l atenționează pe Om că nu-i locul lui „aici”, ci în „**Biserică**”/”**ACOLO**”/”**VISUL SACRU**” („*De ce stai aici? Stai degeaba, nici nu intri, nici nu părăsești locul, mai bine ai fi intrat în Biserică*” – cf. **Martorii**, p. 53)... Taumaturgii/**STRĂINII Divini**, care „croiesc” existențial Coloana/Spirala Infinită, nu sunt, de fapt, ci...**EXISTĂ ESENȚIAL/TRANSSUBSTANȚIAL**: „*Dar cei doi au fost uitați, parcă, nu mai contau, străinii păreau a nu fi din cercul oamenilor, ci erau parcă în plus. Ilie a observat asta într-un fel ciudat, umbrele care stăteau prinse în plasa unei iluzii, așa erau străinii*” – cf. **Visul**, p. 55).

Este/**EXISTĂ**, deci, Depersonalizatul Final și Demiurg... - ...**ELI ELION!**

...Orbul devine, acum, **Cel din IZVORUL /REVELAȚIA LUMII/FEREASTRA CERULUI TERESTRU, Cel care VEDE CU INIMA**: „*FEREASTRA (...) pentru că de aici s-a relevat Planul Lui Dumnezeu pentru om, prin Adam și Eva, pentru cunoașterea și stăpânirea Pământului*” – cf. **Visul**, p. 60.

...Dar nu fără de **Suferința Izbăvitoare/LACRIMA**: „*Ioan i-a adus aminte că are un loc în Biserică, unul special pentru el...O lacrimă i-a apărut în ochi...parcă plutea...*” – ...ca în Crăiasa Zăpezii, când Lacrima i-a redat lui Kay iubirea pentru Gerda...! – ajungând la **TOIAGUL/Axa Lumii**, la **COPACUL PARADISIAC**...mereu, însă, cu „**toporul**” lângă **RĂDĂCINĂ**, „**toporul-FULGER al lui THOR**” fiind, de fapt, **NOUA RĂDĂCINĂ**...adică, Satana-Spirală va însoți toate „demiurgiile” Sinelui, devenit SINE...! - și, prin **LAMED/Spânzuratul** (Desăvârșirea. Sacrificiul. Trecerea. Crucificarea. Spiritul care se separă se materie) – se ajunge la **TAU** (numărul 21/22, ultima literă a Lumii: **Cheia Tarotului Lumii, de TREI ori ȘAPTE. ABSOLUTUL. Rezumatul întregii ȘTIINȚE UNIVERSALE...**).

...Nu. Nu e bine ce-am făcut...O carte inițiatică este **DESCOPERITĂ/REVELATĂ**, iar nu...**povestită/explicată!** Dar...ce-am făcut e, de-acum, bine (sau foarte prost!) făcut!

...Această greșeală a mea, însă, sper să nu-i împiedice pe cititorii cărții să-și reveleze, mult mai departe decât a reușit entuziasmul meu...”**MESAJUL DIVIN**”, simbolurile/litere/semne, către **ELI ELION**.

...Fără să ne dăm seama, am uitat de Călăuză...adică, de **Autorul Constantin STANCU!** Da, aceasta este „**Condiția BUNEI/AUTENTICEI CĂLĂUZE**”: să fie uitată, atunci când a condus bine, exact, „corect”... - ...**către Grădină, prin Labirintul-Fântână, vărsând LACRIMA SOTERIOLOGICĂ, pe Drumul Toiagului, până la Rădăcina Copacului-cu-Topor-la-Rădăcină...!**

...**Ouroboros-ul-Romanul Inițiatic (și Eternă Spirală!)**, care tentează **Labirintul Perfecțiunii...!** Prin **LACRIMA OGLINDIRII EULUI DIVIN**... - adică, a...”**Celuilalt**”...! – pe care eu eram gata să-l alung din Oglinda Mântuirii mele...atât de prostesc ignorant și suficient ajunge să devină omul, în lumea asta **jalnic-„cezanică”!!!**

Adrian Botez

- **Radu Igna**

A FI ÎN SITUAȚIA DE A NU MAI FI...

Constantin Stancu (n. 1954), poet trăitor în Hațeg, membru al USR, Filiala Alba-Hunedoara, este absolvent al Facultății de Științe Juridice a Universității din Cluj-Napoca și al unui curs postuniversitar

de economie. A debutat concomitent cu poezie (1988) în revistele *Orizont* și *Brașovul literar și artistic*. Până în prezent a publicat volumele de versuri *Păsările plâng cu aripi*, *Pomul cu scribi*, *A privi cu ochii inimii*, eseurile *Poetul la castel (pretexte critice și eseuri la opera lui Eugen Evu)*, *Abisul de lângă noi*, *De la Neantia la Vâltoarea sufletelor (operele unor scriitori din Hațeg)*. Este prezent cu poezie și articole de critică literară în numeroase ziare și reviste din țară. Ultima sa carte, romanul *Pe masa de operație*, (editura „Rafet”, Râmnicu Sărat, 2011, premiat la Festivalul internațional ”Titel Constantinescu”, ediția a IV-a) „abordează, precizează autorul într-un articol publicat, tematica bolilor personale pe fundalul bolilor spirituale ale lumii, cu accent pe valoarea fiecărui om și pune în lumină destinul special al poetului într-o vreme a căderilor.”

Personajul narator, un anonim bolnav de cancer este operat cu succes într-un spital de prima mână. În scurte secvențe din carte se configurează atmosfera din acel mediu al suferinței și vindecării, prin câteva detalii, cum sunt revenirea pacienților din adormire după operație, vizita permanentă a medicului, a asistentelor.

În planul real al cărții aflăm că rinichiul afectat de cancer i-a fost eliminat, operația a decurs bine, a reușit, și că soția și-a revenit din starea sa de disperare. Planul spiritual, unde povestirea se împletește cu meditația, visul și dragoste, este realizat prin rememorarea unor secvențe din viața personajului narator, adevărate poeme în proză, căruia autorul nu-i menționează numele în ideea că acesta ar putea fi oricine.

Puține fapte din biografia naratorului aflăm pe parcursul lecturii. Astfel, vedem că nu este un om obișnuit, ci un autor de apreciate volume de versuri și că a trebuit să-și părăsească neînsemnatul său oraș transilvănean pentru a se stabili împreună cu soția în capitală unde i s-a oferit un loc de muncă. Naratorul insistă mai mult asupra destinului său ca poet. Atunci când a citit poeziile lui Nichita Stănescu și alți scriitori a simțit că va deveni poet. „Gândisem toate acestea pe patul de spital în

noaptea ceea, le rememoram, încercam să uit, erau câteva ore în care puteam zbura, doream să înving moartea prin poezie; în Evanghelie este scris că la început a fost logosul, Cuvântul și cuvântul este Dumnezeu”. Pe patul de spital, prin mintea sa se derulează cu intermitențe un lung film ale cărui personaje sunt maștrii poeziei care i-au marcat existența. Numele sunt simbolice, sugerează ceva anume pe care cititorul este îndemnat să le descopere.

Ghinel, un subtil descendent al liricii romantice, își re trăiește drama într-o garsonieră înconjurat de obiecte și cărți vechi, ascultând muzică clasică și transpunându-și stările sufletești în poezie.

Subiectul său predilect „era femeia pe care o iubise, care l-a trădat pentru altul mai tânăr”...

Poezia însă l-a salvat, a putut rezista datorită versurilor, datorită marilor poeți.

„Pentru că, spune naratorul, era o vreme pe care o regreta, în care și-a pierdut tinerețea,

dar când o carte costă puțin, cât o pâine a săracului și puteai citi, te puteai refugia undeva, în peisajul acesta abstract al iluziilor și al cuvintelor vii”.

Un alt maestru al poeziei care i-a influențat creația se numește Het, ins prezent prin revistele literare, nevoit, pentru a-și asigura existența, să presteze diferite munci, care nu au legătură cu poezia. Acesta, mărturisește naratorul, „a intuit și mi-a dat drumul în lume, mi-a propus publicarea în revista de literatură și a scris destul de exact despre poemele mele. Cuvintele acelea au rămas și pentru mine a însemnat confirmarea a ceea ce era pus în mine”.

Lamed, evocat în final prin redarea amănunțită a unui dialog la o cafea, evocă, cu accente dramatice, momente din viața sa în anii comunismului, cum, urmărit și tracasat de securitate, oamenii puterii i-au distrus familia. Acum, când altfel de opreliști îi stau în față, nu cele ideologice și politice, scoate cu mari sacrificii o revistă apreciată de confrăți.

„Aș scrie sau aș plânge poeții, ei sunt aici, nu-i vedem pentru că sunt sub val, dar lacrimile lor ajung la noi, sunt lacrimi care curg în sus. Ceea ce-i face însemnați este durerea lor de a nu ajunge cuvintele lor până la noi. Mereu își fac planuri că vor veni marii bogați ai lumii să le publice versurile, adesea, săraci, rămân cu visele, privesc lumea, citesc cărți pe care le iubesc și le urăsc în același timp, iar seara târziu, când oboseala le roade ființa, scriu despre limitele umane, despre țări pe care nu le-au văzut dar care par mai reale decât cele vizitate de președinți, de regi, de mesageri”.

Trupul bolnavului „începe să prindă o nouă stare”. Se obișnuia cu simetria ființei.

Are sentimentul că operația încă nu s-a încheiat, altfel de medici îi fac acum altfel de operație, cea spirituală. Apoi l-a cuprins un vis „în norul lui spiritual”. Visul telepatric ne transpune în lumea imaginară ceea ce presupune viziune, un anume nivel al conștiinței în ființa umană. În salon este adus un orb, Ilie Roman. Cei din familie au convenit că este bine să-l așeze aproape de biserică. Acolo oamenii sunt mai miiloși. Orbul este un inginer fost șef într-o uzină. Văzuse cândva, avea amintiri

despre oameni, lucruri, case, orașul. Oamenii care treceau stau de vorbă cu el și-l miluiau. Într-o zi, doi străini îi spun că „Celui de Sus nu-i este ascuns”. Asemenea apostolilor, ei îi redau vederea. Scena pare scoasă din Biblie. Mulțimea privește și comentează minunea. Cei

doi au fost uitați, păreau a nu fi din lumea oamenilor. Pentru Ilie a fost o altă naștere și se mira „ce capacitatea are creierul uman de a putea să refacă prima zi din viața sa”.

Refăcut, poetul înțelege acum cum „Dumnezeu își rescria numele în interiorul nostru încă de la facerea lumii”.

Povestea lui Ilie Roman este o parabolă din care trebuie să înțelegem altceva decât ceea ce ni se spune. Faptul că el a primit textul cu povestea operatului de rinichi, un anonim, și că acesta a dispărut fără urmă ascunde o altă poveste. Ilie Roman ar putea fi un alter ego al autorului readus la viață. Ilie cel real, orbul care și-a recăpătat vederea, înțelege că numele poezilor reprezintă ceva, poate o literă

dintr-o limbă veche, poate un cuvânt, sau un mesaj al puterii divine care i-a arătat ce este și cine este cu adevărat. Drept urmare își propune să-și schimbe viața.

Ceea ce face valoarea acestui text, 103 pagini, este subtextul care oferă multe posibilități de interpretare în plan religios.

În primul rând credința în Cel de Sus, tămăduitorul atotputernic. „Dumnezeu este cel care cercetează omul, inima lui și rinichii, mă gândeam la acest lucru, ce puteam face pe un pat de spital, ceilalți nu prea vorbeau, erau marcați de eveniment și eu eram aproape copleșit, dar a vorbi cu El înseamnă mult, durerea nu mai avea puterea, sau puterea ei era mult umbrită, așteptam mângâierea în toate acestea, trupul părea că nu-mi mai aparține, era al altuia, dar unde putea locui decât acolo, în carnea aceea slabă și totuși care rezistă, durea și poate căuta la ea în orbirea ei de carene ceva care s-o facă mai altfel...”.

Poetul Constantin Stancu se dovedește a fi și un prozator original. Un suflu al poeziei moderne înviorează momentele de tristețe din această proză. Inspirația sa vine din direcția lui J.L. Borges, legendarul scriitor argentinian, ori din semnele desenate de Umberto Eco în literatura universală și din textele creștine vechi, unde simbolurile dau măsura valorii vieții.

- *Ladislau Daradici:*

UN POET PRIN EXCELENȚĂ AL VALORII

În ultimii ani, tot mai mulți poeți se încumetă să-și alcătuiască antologii relevante pentru întreaga lor creație lirică. Dintre scriitorii hunedoreni i-aș aminti pe Mariana Pândaru, Raul Constantinescu, Ioan Barb, Miron Țic sau Ion Urda. Aceste antologii sunt binevenite pentru cei interesați de fenomenul poetic, un autor oferindu-ne astfel, după o întregă carieră, propria selecție reprezentativă. Un aspect comun al acestor lucrări ține de numărul poemelor incluse, care rareori depășește o sută. În plus, deși reunesc titluri publicate la intervale considerabile, ele surprind prin echilibru și coerență, fiind puternic încheiate ideatic și stilistic, creând impresia unor volume inedite.

Și iată că, după trei decenii de activitate pe tărâmul literelor, a venit rândul poetului, romancierului și criticului Constantin Stancu să ne propună propria sa antologie de autor. Intitulat *Fructul din fruct* (2015), lucrarea preia titlul grupajului de debut din volumul colectiv *Argonauții*, realizat și publicat în 1988 de Eugen Dorcescu (Editura Facla, Timișoara). Pe lângă ciclul de debut, antologia reunește poeme adăugite și revizuite din cărțile publicate între 1988 și 2015: *Păsările plâng cu aripi* (1988), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012), respectiv, *Eteminanki* (2014). În plus, este inclus poemul introductiv *Argumentele antimateriei*, precum și alte zece lucrări nepublicate în volume (într-un ciclu final intitulat *Alte poeme*). Și ca antologia, purtând un subtitlu demn de Socrate (*Adio, ne vedem pe străzile de aur*) să fie completă, aceasta cuprinde, în anexă, note literare, cronici și referințe despre lirica autorului, precum și câteva (sumare) date biobibliografice.

Despre lirica lui Constantin Stancu s-a scris mult în ultimele două decenii, subliniindu-se de fiecare dată robustețea, miza gravă și responsabilitatea liricii sale, precum și perspectiva aparte, prin excelență spirituală (estetică, filozofică și umană) a abordării fenomenelor lumii, atât cele prezente, cât și cele istorice, esențiale pentru devenirea noastră. Există o anumită detașare cu care *scribul* de la Hațeg abordează aceste aspecte, cu accent nu atât pe individual ori cotidian (s-a vorbit despre o anumită *obiectivare* în poemele sale), ci mai degrabă pe trăsăturile general-umane care și-au pus amprenta asupra evoluției noastre de-a lungul mileniilor, definindu-ne și astăzi.

Parcă indiferent față de curentele și experimentele ce au urmat modernismului, având ca notă comună *stranietatea, anxietatea, demistificarea, descompunerea, ironia* sau *perversiunea* (ca să amintesc doar câteva din trăsăturile definitorii ale literaturii postmoderne), poetul refuză tendințele demolatoare și livrești, construindu-și discursul pe un fundament incontestabil al valorii. Erudit și cu o înțelegere aparte a lucrurilor, domnia sa este adeptul poemului statuar, cerebral, prin excelență estetic. Nefiind elegiac ori nostalgic și ridicându-se întotdeauna deasupra experiențelor existențiale proprii, poemul său s-a conturat încă de la debut într-un gest de maturitate reflexiv, caracterizat prin seninătate și împăcare, trecând pe nevăzute de la căutarea identității personale și colective, la faza conștientizării și permanentizării sentimentului declinului și al morții.

Astfel, Constantin Stancu nu a fost niciodată un poet al intimității, al marilor neliniști sau al exuberanțelor personale, ci mai degrabă un *poet filozof și istoric*, transformându-se, odată cu *Greutatea gândului nerostit* și *Eteminanki* în ceea ce se poate considera un *poet/ scrib teolog* (în sens pur intelectual). Privind dinspre grupajul său de debut și până la recente volume amintite - și mai cu seamă pretențioasa (și complexă) lucrare *Eteminanki* -, evoluția poetului se înscrie între elementul specific (și pur) *național* (vezi poeme ca *Toamnă latină*, *Țara Hațegului*, *Șoapta lui Manole*, *Cer de iarbă la Ponorici* etc.) și cel *universal* (*Facerea*, *Piramida ca trup*, *Depozitul de fluturi din Babilon*, *Memoria luminii*, *Flacăra verde și câmpia Șinear* sau *Singurătatea codului generic*).

Dintotdeauna, Constantin Stancu a fost același *poet cugetător*. Cu o aleasă cumpănire a lucrurilor, destinul, credința, creația și timpul sunt temele sale de căpătâi. Poemele sunt solid fundamentate ideatic, metafora fiind profund ancorată în spațiul cultural și, implicit, spiritual. De remarcat este și faptul că, deși între volume au trecut decenii, la nivelul expresiei diferențele sunt minime, poetul rămânând același versificator așezat și econom, înclinat spre o metafizică aparte a ideilor și fenomenelor, cu o anumită predilecție către parabolă. Abordarea se face exclusiv dintr-o perspectivă diacritică,

dincolo de simboluri și imagini, poemele grăindu-ne întotdeauna despre Timp, fie că este vorba despre efemeritatea prezentului ori dimensiunea incomensurabilă a veșniciei.

În poemul-prolog intitulat *Antimateria pe raftul de sus*, poetul încearcă o posibilă istorie a călătoriei cuvintelor peste veacuri. Prin timp, slovele ajung la noi prin sacrificiul celor "mai iubiți" (scribii). Odată combinate, ele formează cărți (prin gravitația lor *imposibilă*), ca acestea, născute în "aburul răsflării" noastre, să nu mai depindă la un moment dat de noi, avându-și propria lor poveste, propriul lor destin. Și dacă în vâlmășagul veacurilor unele cărți dispar, în locul lor rămâne, de-a pururi, *antimateria*. În pofida timpului crud, netrăit, menirea omului este să-și asume viața, căutând frumusețea în lume, în oameni, inefabilul. Zborul păsărilor este plânsul lor, al nostru este însăși viața pe care avem datoria s-o trăim, așteptând ca, desprinzându-se de trup, ființa noastră să-și desăvârșească devenirea.

Un nivel consistent al poemelor este cel biblic, respectiv, mitologic. Pornit în căutarea divinității, ca în poemul *Labirint vertical* ("Sunt prea efemer pentru a mai avea timp/ pentru ce-a fost și, Doamne, ce lumină în/ labirint!!! Nu caut ieșirea, te caut pe Tine și labirintul urcă-n cer"), poetul însuși sfârșește prin a deveni un poem scris, de această dată, de Dumnezeu: „Scrie-mă, Doamne, repede, pe ceva, scrie-mă,/ nu refuza poemul care sunt în vârful degetelor Tale” (*Scriere*). Privind miturile autohtone, Ana lui Manole rămâne un simbol al femeilor sacrificate de-a lungul istoriei, dar zidurile înalte vor cădea ele însele pradă acțiunii corozive a timpului, în urma lor rămânând câte o frescă veche în iarbă, pe care se odihnește un fluture (*Zid cu fereastră*). Pornit în căutarea acestor mărturii ale civilizațiilor de odinioară, poetul descoperă, în *Alfabet imponderabil*, "ciobul acoperit de lacrimi" pe care era imprimat și cea dintâi literă dintr-un „alfabet străin”.

Dar alte și alte *urme* vor fi revelate de *scribul-arheolog* fascinat de această perpetuă revelație de identificare și regăsire a sinelui în amprentele spirituale ale veacurilor trecute, fie aceasta imagine a unui cal pe o monedă veche (*Cal pe o monedă veche*), fie o lampă rămasă din alte timpuri la a cărei lumină se întrezăresc soldații din cele două războaie mondiale (*Lampa veche*). Alteori, un apus de soare pune în mișcare vechile gramofone (*Desene pe asfalt*) sau, la o margine de drum, „o cruce veche de lemn” sfârșește prin a se transforma într-una *de carne*: „La margine de drum este crucea veche de lemn,/ sfântul o atinge cu palmele albastre,/ el știe că ploaia va destrăma lemnul,/ că arșița va răni lemnul/ și cu cât trec mai mulți oameni pe drumul acela/ cu atâta crucea de lemn se face de carne” (*Crucea de carne*).

Astfel, deși trăitor în prezent, pentru poet totul tinde spre trecut, un trecut devenit eternitate, omniprezent în lucrurile din jur, în însăși alcătuirea noastră. Spre acest trecut este îndreptată atenția sa, chiar conștient că, de cele mai multe ori, dintr-un mileniu sau un veac uneori mai rămân doar câteva "resturi" risipite prin pietele orașului: "Bate secolul al XX-lea și cinci minute în/ turnul primăriei și/ noi suntem în Piața Sfatului/ unde porumbeii ciugulesc resturile secolului/ risipit/ printre ziare murdare și coji de pepeni galbeni" (*La cinci minute după*).

În truda sa de redescoperire/ recuperare a istoriei, poetul își imaginează o *Mașină de făcut timp*: „Pui o monedă în bancomatul de restituit timp,/ alegi timpul pe care îl vrei,/ din trecut sau viitor,/ timpul trăit de alții sau murit de alții”. Însă cea mai fidelă păstrătoare a *memoriei* rămâne lumina, căci „nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se

câștigă în laptele ei./ E lumina care își aduce aminte de/ începuturile lumii și de obsesiile tale oranj sau mov,/ de insomniile galbene în care se odihnesc gutuii.” Și asta, pentru că „lumina înflorește în brațele lui Dumnezeu/ ca un buchet de floarea-soarelui imens” (*Memoria luminii*).

Platon spunea că timpul este imaginea mobilă a eternității imobile. Comprimându-se, el ar face posibilă întâlnirea poetului cu sinele (într-un poem amintind de o celebră narațiune a lui Borges): „M-am întâlnit cu mine cel tânăr, chiar în dreptul ferestrei,/ priveam și nu mă sătura imaginea proaspătă,/ afară se făcuse toamnă, un arbore îmi făcea/ semne prin ninsoarea timidă.” Poetul nu se va opri însă aici, într-un final, întâmpinându-l „pe cel matur” care a fost, participând și la propria sa înmormântare (*Imposibila întoarcere*). Astfel, lirismul, într-un dozaj strict, devine un apanaj al ineditului ideii, impactul poemelor fiind prin excelență cerebral/ spiritual. Stancu nu vizează omenescul perisabil din noi, ci are ca punct de reper dimensiunea umană dintotdeauna, totul fiind raportat la același Timp, la parcursul nostru predestinat și multimilenar.

Închei cu acest *Sfârșit de veac în ninsoare*, poem relevant pentru lirica înaltă și consistentă (departe de a fi însă optimistă) a lui Constantin Stancu: „Albul zăpezii ar putea însemna o simplă naștere,/ te întorci cu fața spre timp, de parcă ar ninge cu timp,/ vine o vreme de sfârșit de an,/ de sfârșit de veac sau chiar de zi, un sfârșit al sfârșitului.../ După felul de a fi al oamenilor timpul se măsoară cu veacul,/ după starea Celui Preaînalt vremurile se măsoară/ cu viețile noastre, sau cu un singur cuvânt...// Învăluit în lumină ca floarea în mireasma ei,/ pe un drum care începe și se termină într-un alt secol,/ vine spre tine prietenul cel apropiat, fratele tău,/ cu picioare de foc peste zăpada neatinsă...”.

- Ladislau Daradici

LADISLAU DARADICI

ÎNTE OMUL DE CARNE ȘI OMUL DE GÂND...

Etemenanki (*ultima săptămână*) este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. *Etemenanki*, ne explică autorul în preambul, reprezintă „clădirea platformei de temelie a cerului și a pământului al cărei vârf ajunge în cer” sau „clădirea al cărei vârf este în cer” (limba sumeriană).

Premisa este ambițioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfârșesc în septembrie și dacă a existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat câteva principii esențiale, cu toate că știa că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu și crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), când din zi și an a mai rămas puțin („anul se sfârșește în luna septembrie”), iar „timpul cade în locul frunzelor/ și copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămâzi până la ultimul cer,/ până la ultima moarte din moarte.”

Volumul este conceput pe patru secțiuni: *Tumul Babel* (I), *Semn într-o lume de fosfor* (II), *Ultima săptămână* (III) și *Starea de veghe* (IV). Dacă primele trei cuprind câte un poem, ultimul conține circa treizeci de titluri.

Constantin Stancu s-a consacrat, prin volumele publicate în ultimii ani, ca un poet religios care își fundamentează poezia pe cunoașterea profundă a străvechilor mituri biblice. Simbolistica volumului depășește și de această dată pragul înțelegerii comune, semnificațiile parabolilor coplesind prin varietate și încărcătură semantică. Raportarea lor la destinul nostru se produce subtil, neofensator, învățătura vechilor pilde și imagini răzbătând, mereu actuale, peste milenii.

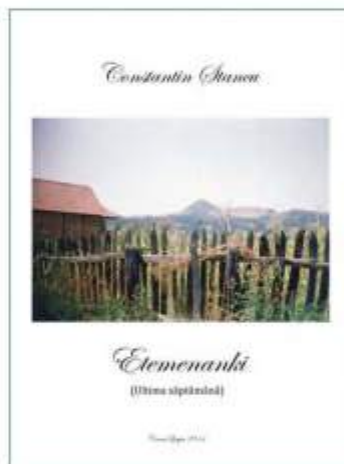
Istoria continuă, pare să ne spună poetul, repetându-se, reluându-se cu destinul fiecărui individ, cu fiecă nouă generație, însă noi refuzăm să învățăm dintr-însa. Imaginea

capetelor noastre ajungând pe aceeași „tavă a Salomei”, în ciuda eforturilor medicilor care „au descoperit o tehnică de a transplanta/ capetele oboseite pe trupuri tinere”, este, pe cât de dezarmantă, pe atât de relevantă: suntem trupuri în derivă, *oameni-de-carne*, pierzându-ne capetele, în aceeași neostenită ambiție de a mima continuarea existențelor noastre cu iluzia de a fi stăpâni pe propriile noastre vieți: „toți cei reînțorși pe trupuri tinere vorbesc între ei,/ au congresul lor, biserica lor,/ muzeul lor de tăvi de argint”, în final nedeosebindu-ne cu nimic de cei care s-au ambiționat cândva a ridica Turnul Babel: „Unii ajung în vârf/ și-n plină orgie își amestecă trupurile între ei,/ privesc de acolo, din înalt, câmpia Șinear,/ lacrimile lor picură în cer și/ șoptesc: etemenanki, etemenanki...” (*Flacăra verde și câmpia Șinear...*).

În viziunea poetică propusă de Constantin Stancu, revine apăsător această imagine a omului în divorț cu trupul său, această delimitare dureroasă dintre carne și spirit (întălnită și în volumele anterioare), trupul devenind doar o materie amorfă din care noi înșine vom putea, într-o zi, „înmuguri”: „E o absență melodioasă în catedrala de frig/ și eu o știu și nu știu,/ cântând am să mă eliberez de trup...// E cântecul pietrelor care visează/ celulele trupului meu,/ din care mă trag,/ din care am înmugurit...” (*Catedrala de frig*).

Povestea este istorie, de-acum. Se pare că mai întâi trebuie să sfârșești pentru a (re)începe. Moartea cărnii prilejuiește eliberarea și devenirea spiritului („de carne sunt în căutarea cântecului flămând de carne” mărturisește poetul în *Cu vârful aripilor*). În cele din urmă, *omul-de-carne* ar trebui să devină *om-de-gând*: „când oamenii mor, atunci începe totul:/ dintr-o rădăcină umilă/ se avântă noile universuri, plus infinitul.../ Într-o poveste cu toate slăbiciunile tale,/ fă-te gând, omule de gând” (*Calendar imperfecte*). De altfel, lumea întreagă în care ne amăgim că viețuim este o lume de carne în care „trupurile își aleg orele din ceasul cel mare/ de pe zid și/ nu înțeleg cine pe cine învinuiește,/ cine este moștenitorul sau martorul,/ precis cel bătrân ar dori să locuiască în trupul/ adolescentului,/ ei nu pot găsi echilibrul între moarte și moarte/ pentru că toți au murit în clipa/ în care au intrat în carnea prezențelor” (*Carnea prezențelor*).

Astfel, fără a înțelege măcar, oamenii își pierd treptat identitatea, nici măcar morții nefiind scutiți de acest blestem

în această lume în care zadarnic strigăm la stele, la arbori și vecini (căci nu mai există oameni, nici vecini, nici măcar dușmani), ca în cutremurătorul poem intitulat *Singurătatea codului genetic*: „Individul acela e surprins,/ cineva l-a luat locul în mormânt,/ pe bucățica aceea de pământ/ pe care era atât de sigur și atât de singur...” și abia atunci, în singurătatea morții sale, realizează că totul începuse cu mult înainte, predestinat, chiar înainte de a se naște: „A înțeles greu că era mort de multă vreme,/ îngropat în trupul său până la umeri,/ până la ochi, până la gând.../ Așteaptă ca cineva să-i scrie Apocalipsa pe frunte.../ Nimic în plus, nimic în minus,/ doar singurătatea codului genetic...”

Într-un poem, o tânără se simte „străină în trup străin”, în altul scribul nădăjduind că se reîntoarce într-o altă ființă, uitând că „nu te poți baza pe trup” și așa mai departe.

Deși religios, credința, după mine, însemnând speranță, se pare că, cel puțin în poemele din *Ētemenanki*, Constantin Stancu nu ne acordă nouă, indivizilor, vreo șansă. Și asta, pentru că am încetat să ne mai înțelegem între noi, nu ne mai cunoaștem, fiecare vorbind în felul său. Ar exista o cale, desigur, comunicarea cu Dumnezeu, fiind „cel mai accesibil,/ poți sta cu El de vorbă oricând” și nu e nevoie decât de „câteva cuvinte” care, „puse cap la cap/ ar putea forma un trup de carne” (*Câteva cuvinte*). De altfel, cuvântul/ vorba, devine motiv esențial al volumului, căci dacă nimicul se sprijină „pe o infinitate de cuvinte” (*Sfârșitul lumii*), și raiul începe „cu un singur cuvânt” (*Nimicul înmugurește*), profeții care au scris în „cartea veche” sunt prefăcuți în cuvânt (*Catedrale albastre*), însuși scribul sfârșind prin a fi înghițit de propriile-i cuvinte (*Umbra scribului*). Imaginile se succed cu repeziune: „un bărbat și o femeie scriu istoria lumii” până se transformă în îngeri, un om scrie cu degetul pe nisip numele lui Moise, Dumnezeu scrie cu degetul în carnea și sângele nostru, poetul își scrie poemul „cuvânt cu cuvânt”, acesta destrămându-se însă...

Un alt motiv este lumina, aproape blagiană, păstrătoare a memoriei („nimic nu se pierde în valul ei,/ nimic nu se câștigă în laptele ei”), aducându-și aminte atât de începuturile lumii, cât și de obsesiile și insomniile noastre: „Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,/ în prezența ei lumea se face încăpătoare,/ cuvintele dau rădăcini subțiri și/ vocale discrete de clorofilă”. Lumina doar lasă urme, precum „urechea lui van Gogh,/ capul lui Caravaggio,/ oul din care a fugit Brâncuși” (vezi poemul-argument *Memoria luminii*, cu care se deschide volumul).

Ca și alcătuire, în unele poeme din cea de-a patra secțiune, *Starea de veghe*, Constantin Stancu reia o formulă de-acum consacrată în alcătuirea pieselor sale: începutul constă în schițarea unui fapt, a unei mici întâmplări care prilejuiește și, implicit, motivează devenirea, ramificarea

poemului (sunt poeme arborescente, răsărind și sprijinindu-se pe aceste acte lumești ca pe niște rădăcini): „În seara aceasta s-a întâmplat ceva,/ am uitat caietul deschis pe masă,/ apoi am regăsit paginile scrise,/ un scris cumva cunoscut...” (*Istorie*); „Aventura începe/ după ce flăcâii au aruncat ultima fărâmă de pământ/ peste mormânt” (în *Pământ și gigabytes*). Începuturile textelor devin, astfel, pretexte pentru ceea ce va urma.

Alte poeme se deschid cu definiții metaforice: omul e doar „umbra pe memoria sa” (*Diamantul*), întoarcerea acasă, „un ritual din care redescoperim numele dintâi al lucrurilor”, acestea conturând aria tematică și fixând motivele ideatice pe care se vor clădi ulterior imaginile-idei. Dar există și poeme prilejuite de note ale observațiilor pe care le face scriitorul în „rătăcirile” de peste zi, posibile însemne dintr-un *pseudojurnal liric*: „Iarna s-a retras în nori,/ răspunsul meu nu a venit la chemarea glasului” (*Catedrala de frig*) sau „Pisica stă pe covor, tolănită,/ ne privea cu ochi sinceri” (*Secretul*) și așa mai departe.

Lumea noastră este „locul unde se poate întâmpla orice”, „nu mai avem timp”, „suntem muritori în uniforme de aer”, mereu ne scapă ceva important și din pricina asta nu ne zărim umbra „pe mâinile lui Dumnezeu”, preocupați de „sfârșitul lumii”, ne scapă „adevărul miriapod”... Acestea fiind doar o mică parte din semnificațiile din *Ementenanki*, această carte pe cât de dureroasă, pe atât de necesară.

L-am rugat pe Constantin Stancu să-mi scrie câteva cuvinte despre cum a început povestea acestui volum atât de grav, atipic, singular. Iată cuvintele domniei sale:

„Cartea reprezintă viziunea consolidată în mintea unui om la o anumită vârstă (în cazul meu, 60 de ani). Fiecare, singuri sau în asociere cu alții, construim turnuri pentru gloria zilnică, încercăm să-l prindem pe Dumnezeu de picioare, nu observăm că el a venit la noi, e în câmpia sângerie. Energii risipite care topesc resursele de orice fel mai repede, rămâne omul gol în fața istoriei. Cartea este optimistă, există valorile care sunt prezentate în poemul care sparge povestea: ultima săptămână a lui Iisus pe pământ când, sub presiunea morții iminente ca om, agresat de cei din jur, prin răspunsurile și faptele sale, ne lasă valorile de care avem nevoie pentru viața noastră, acestea încep cu dragostea și arată sensul, ieșirea de serviciu din istorie. Evidența acestei ultime săptămâni ne scapă, ar trebui să fie în aprilie, dar omul o găsește în septembrie, luna în care resursele planetei și plantei de pe această planetă s-au epuizat pentru anul pe care tocmai îl trăim citind aceste poeme... Nimic deosebit, sunt știrile noastre de fiecare zi, iar starea de veghe este soluția... În loc să fim atenți la mesaj, ne lăsăm prinși în plasa cuvintelor care nu mai pot fi zicere... Poezia, misterul acestor zile...”

„PASĂREA DODO”, „IARBA REALĂ” A LUI DUMNEZEU ȘI EXISTENȚIALISMUL CONTEMPORAN: ROMANUL „VADUL ARS”, de CONSTANTIN STANCU[1]

Încă din 2011, când își editase romanul *Pe masa de operație* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2011, carte premiată la concursul internațional „Titel Constantinescu”), remarcasem calitățile de excepțional prozator „*creator de profunzimi abisale, parabolico-metaforice*” (în linia lui Jorge Luis Borges), ale lui CONSTANTIN STANCU – într-o vreme în care proza românească a intrat „în colaps” - ... parcă scriitorii de azi ar fi uitat și să povestească, și să facă introspecție/analiză introspectivă, și să construiască dialoguri credibile, și să construiască o narațiune metaforico-parabolică – și, mai ales, să dea un mesaj fundamental (prin importanță și urgență existențială) unui text.

Noul său roman, *Vadul Ars* (Ed. Rafet, Rm. Sărat, 2016), dovedește, din plin, că subsemnatul nu s-a înșelat asupra excepției, întru ale prozei românești contemporane - excepție numită CONSTANTIN STANCU.

Cartea este structurată pe XXXII[2] de „*paliere narrative*”/capitole, adăugând sau reluând mesajele unor personaje (aflăte, majoritatea, în plin vârtej involutiv moral-spiritual!) – capitole prin care tema capătă variațiuni, schimbări ale unghiului de viziune – reușindu-se o adevărată frescă interioară a mentalului unei țări, al unui spațiu (în speță, România...**dar aceasta numai pentru credibilitatea unei demonstrații extrem de minuțioase și curajoase**, făcută în zona „*descinderii spre infernalitate*”!), aflăte/aflăte în plină implozie moral-spirituală, din pricina doborârii tuturor reperelor existențiale interioare: omenie, credință, loialitate, stabilitate armonios-creatoare etc.

Romanul pare, la prima vedere, un roman social, realist. În realitate, pe măsură ce este citit și, apoi, recitat - romanul lui CONSTANTIN STANCU devine o **parabolă a convertirii cosmosului în haos, prin prăbușirea sistemului axiologic interior-uman**.

Localitatea „*Vadul Ars*” este un topos metaforic, ca și „*pasărea Dodo*”:

1- „*Vadu Ars – localitate monoindustrială, modelată de industrializarea forțată și rigidă, practică în anii 1947-1989, în România. Oamenii dependenți de o singură întreprindere, de resursele ei*” – cf. p. 6;

2- „*În oceanul Indian, pe insula Mauritius, a trăit o pasăre ciudată: pasărea dodo, personajul Dodo. Era cam mare, nu zbura, grea, cam la 20-25 kg, se trăgea din lumea porumbeilor. Așa era firul ei. Prin anul 1507, niște portughezi au ajuns la țărș, erau multe păsări, era frăția Dodo, ca să zic așa. Frăția a dispărut fără soluție, pasărea nu mai există. S-au făcut defrișări, câinii și alte animale de casă au dat năvală în zonă, vânătoarea păsării, cuiburile ei deranjau pe oamenii de bine, apoi totul s-a topit, lanțul nu s-a putut susține. Prin anii 1690 mai era pomenită, apoi, nimic! În 150 de ani, în contactul cu omul, pasărea a dispărut. Ce atinge omul neinstruit, omul flămând, cuceritorul, ca să zic așa, se duce pe apa sâmbetei...Apoi alte istorii, cu animale...Dacă în natură, și natura este o forță, se petrec dispariții, cu atât mai mult în lumea noastră, a oamenilor moderni...*” (fragment din roman) – cf. p. 5.

Se sugerează, în mod subtil, că „*omul flămând, cuceritorul*” („*omul modern*”) a ajuns la stadiul ultim, acela de epuizare creativă și de apogeu distructiv...și, deci, că **omul** ar putea să nu fie unica specie (biblică), prin care lumea să se împlinească în...lumi: pot apărea, mereu, noi specii „*conducătoare-cuceritoare*”, care să-și transforme „*foamea*” în...**autofagie!** „*Pasărea Dodo*” devine, din **topos mental uman – mithos universal**, etern reiterativ, atât în „*greutate*”-echilibru relativ, cât și în ...sinucidere.

Dar această parabolă despre „*arderea*” șanselor de umanitate și de recosmicizare ale omului (metafora „*șansei*” este „*vadul*”, locul de **trecere/salvare/depășire a unui obstacol**, interior sau exterior: „*Vremea investiției s-a dus, a ars*” – cf. p. 135, sau: „*trece timpul și noi ne ardem*” – cf. p. 190) demonstrează și altceva:

1- „*a schimba*” nu este, legic, niciodată, garanția binelui, a restaurării paradisului uman. Dimpotrivă, „*a schimba*” poate, foarte ușor, să devină sinonimul îmbolnăvirii grave a organismului socio-spiritual („*În lume apăreau boli, alte mișcări de oameni dintr-un loc în altul; cu alte motive, alți învingători*” – cf. p. 90 - de fapt, alți **Cavaleri ai Apocalipsei...**) – sinonimul **cancerului**, al proliferării haotice și fatale/letale, a unor celule bolnave:

- „*Cancerul este o boală caracterizată printr-o diviziune necontrolată a unui grup de celule, care au capacitatea de a invada alte țesuturi din organism, fie prin creștere directă în țesuturi adiacente, prin invazie, sau prin migrația celulelor spre locuri mai îndepărtate în organism, se ajunge la metastază. (...) Bătrânii îi zic RAC*” (s.n.) – cf. p. 206. „*Rac*”, adică **involuție fatală/letală** a moral-spiritualității umano-divine. Este simptomatic că fascinanta frivolă, Bianca Drăguț, moare de cancer/RAC: Bianca Drăguț este tocmai personajul care, la restaurantul „*Macarena*” („*buricul neo-infernalității Vadului Ars...*”), deține, ca-ntr-un seif uman (pentru eternitate rămas misterios, prin moartea ei...) secretele sufletelor tuturor personajelor din Vadul Ars („*Împreună cu Bianca murea o lume...multe secrete se duceau împreună cu ea...Nu se va ști niciodată ce era în sufletul ei...*” – cf. pp. 205-207) – dar și face legătura între diversele paliere social-umane, între diversele caractere umane - de la proteiformele și, până la urmă, inforamele personaje **Sorin Militaru**, comisarul de poliție, ajuns primar...sau **Ion Ardelean**, directorul subminat al propriei uzine...sau **Ion Jude**, ziaristul-scriitor, care are cel mai sinuos parcurs, dintre personajele cărții... – și până la tragicul **Ilie Talan**, iubitorul de dreptate și de raționalitate cosmică, sfârșind zdrobit de **pământul-Mamă Gee**, în pântecul căreia a intrat toată **UZINA-MAMELĂ VITALĂ A LUMII**, de unde se „*alăptează*” și „*dreptii*”-antecesorii „*revoluționari*”, care vor/voiau să păstreze un echilibru cosmic, fie și relativ, prin re tehnologizarea/reorientarea existențială a **uzinei-lume...** – dar și „*ne-dreptii*”, adică aceia care fură tot fierul uzinei, pentru a-l preface în bani rapid câștigați...ucigând **SURSA VIETII-UZINA!** - ...neținând cont, firește, că, de fapt, prin „*fierul vechi*” (în care au lăsat să se prăbușească **mama-uzină**), adică prin **fierul corupt de exercițiul infernal milenar**, se integrează, perfect, în „*derdelușul*” fatal al lui **Kali Yuga, Vârsta Neagră**...ultima etapă involutiv-umană, extrem de scurtă, care duce la dispariție lumea...”**noua lume**”, transformată într-o „*pasăre-personaj Dodo*”!

2- „*a fi liber*” presupune cea mai severă asumare existențială, iar nu inconștiență distructiv-haotică (de „*bețiv*”, ajuns să-și „*strige personalitatea în întuneric*”!) - inconștiență care duce, ireversibil, la starea de **noapte/înnoptare a Duhului**: „*Era târziu, deja. Se înnoptase...Întunericul era destul de intens, lui Ilie* (n.n.: **Talan** – greoi, precum „*boul de jug*”, dar, prin urmare, stabil și loial umanității din el, chiar și în regimul catastrofic mundan...o „*pasăre Dodo*” nefericită, **deși el ar dori să asigure fericirea tuturor...**) *i s-a părut ciudată, acea zonă era așa de slab luminată, dar era o zonă mai puțin interesantă, era*

vorba de cultură, nu de politică, sau afaceri... În aerul nopții, străbătea glasul unui bețiv: ÎȘI STRIGA PERSONALITATEA ÎN ÎNTUNERIC” (s.n.) – cf. p. 120.

3- „*a schimba*” poate foarte ușor deveni sinonimul lui „*a corupe infernalo-plutonic*”, a distruge spiritualitatea, în favoarea forței oarbe și brutale, care întâi aneantizează exteriorul, pentru ca, ulterior, să devină forță suicidală (**anomia** nu poate duce decât, întâi, la **stadiul entropic-haos** și, apoi, în final, la **neant**... la „*smulgerea șinelor*” și dispariția „*semnelor*” **Marelui Drum Existențial**): „*Banii aduceau putere, automobile frumoase, poziție în societate, influență, angajați care te linguseau, care stau dependenți de tine. Deveneau un fel de dumnezei pentru ei și asta însemna putere. Puterea era un drog la care puțini puteau rezista, era drogul perfect atât în capitalism, cât și în orice fel de societate (...). O parte din combinat se ducea, se rupea, oamenii erau puși pe liber, urma un alt destin: meseriași de excepție, ingineri, specialiști, erau lăsați ÎN CĂDERE LIBERĂ*” (s.n.) – cf. pp. 121-122. În această situație, se atinge stadiul apocaliptic, când „*se zice binelui, rău – și răului, bine!*”: „*Moartea este subiectul care aduce mulți bani!*” – cf. interviul luat de **Ioan Cristache**, lui **Bebe Apostol** (bucureștenizatul care sună, mereu, din „*capitala de județ*”... pentru tot soiul de „*antamări*” și aranjamente, care de care mai dubioase și mai „*cu substrat*”...mafiotic!...**Bebe-„GURU, mai pe scurt**”[cf. p. 189]...o imagine „*modernizat-reactualizată*” a dracului-Chirică!), devenit, din **Hermes-ul/Arielul lumii**, dezintegratorul spiritual al **lumii-„pasăre Dodo**” ...

Iată și consecințele anomiei: „*Banul fascina, nu mai erau reguli, sau au fost amânate intenționat. Se putea citi în ziare de accidente, de morți, calea ferată era smulsă, semnele industriale, tot ce era metalic dispărea peste noapte, lumea era în cădere. (...) Era o prăpastie între două epoci, nu era criză, era o prăpastie. Tranziție? Ce tranziție? Era saltul peste epoci, golul era sub noi, cine îl umple, când va trece vremea? Oare ce va fi în Vadul Ars? – gândea Ilie*” – cf. p. 157. Ce va fi, după arderea șanselor existențiale? Dispariția și...**Adevărata Revoluție**... - căci cuvântul „*revoluție*” nu înseamnă „*schimbare*”, ci **revenire/reîntoarcere la stadiul inițial/ORIGINILE SACRALE**. Eventual, numit/e „*paradis*”... dar și „*re-integrare cosmico-mioritică*”!

Visătorii-vizionarii onești-„*păsări Dodo*”, precum **Ilie Talan**, sunt excluși de la festinul infernalității entropice: „*Nu contează, Ilie, ești un visător, atât, un visător. Cei care visează vor plăti un preț mare, așa a fost dintotdeauna, așa va fi, în continuare...*” (afirmă **Ana Nor**, iubita lui **Ilie Talan**...care chiar se dăruiește „*norilor*”-informului acestei lumi destructurate moral-spiritual...) – cf. 124. Și, într-adevăr, amanta lui **Ilie Talan**, **Ana Nor**, are dreptate, în felul ei: fostul consilier al directorului uzinei-„*pasăre Dodo*” va sfârși... - ...de fapt, își va reîncepe existența, într-un nou ciclu (imposibil de vizualizat de monștrii acestui stadiu terestru degenerativ...), asimilat fiind de **pământul-Mamă Gea**, intrând în „*unicul anotimp*” al stadiului extra-mundano-paradisiac: „*Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață, mai multe ore – l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...La Vadul Ars era un singur anotimp...*” (cf. p. 158).

Iubirea autentică/iubita autentică nu există, în romanul lui **CONSTANTIN STANCU** (**Bianca Drăguț**, cea misterioasă și frivolă, **Ana Nor**, amanta lui **Ilie Talan**, **Angela Pop**, amanta lui **Ioan Jude** ...sunt mai curând niște fanteze, care apar doar în momentele de criză spirituală și hormonală ale bărbaților, conținuți în zona lor de proximitate...) - deci, nici măcar pentru **Ilie Talan-„visătorul**”! - ci numai ca formă/mijloc de evadare temporară, iluzorie, dintr-o realitate absurdă și revoltătoare, cu care personajele (cele care mai au un rest de conștiință, de responsabilitate și de luciditate...dar și o hipersensibilitate, care face din **Ilie**

Talan un personaj teribil de vulnerabil!) nu se pot adapta, o realitate ca „*lume pe dos*”/lume tiranico-„*ubu*”-escă, de care fug, pentru că nu află, în ele, forța de a o înfrunța, de a se lupta, **până la capăt**, pentru re-instaurarea nomos-ului sacru...

Ioan Jude, jurnalistul scriitor, devine, în finalul romanului, din fostul jurnalist curajos-agresiv (de fapt, „*orientat*”, către senzaționalul bine plătit!), din „*afaceristul cu spirit*” (scrie doar pentru bani, „*gâdilând*”, cu efemeride literare, stil „*colecția submarinul Dox*”, „*libidoul*”, josnic și penibil, al maneliștilor socialo-aculturali! - ...dar „*dezvoltă*” și alte afaceri, „*pe picior*”!), din aparent „*asimilatul/adaptatul la infern*” – devine *raisonneur*-ul și „*judele*”-judecătorul (dacă nu cu funcție **soteriologică**, măcar cu funcție **alertiv-ultimativă**, pe fondul unui **penetrant vizionarism...de „ultimă oră”!**), asimilatorul adâncimilor semantice ale parabolei lumii-„*pasăre Dodo*” (povestită de personajul echivoco-proteic **Ioan Hora**) – parabolă oferită nouă, tuturor „*oamenilor moderni*”, ca „*temă acasă*” ultimativă, de către eruditul (etern meditativ, asupra temeliilor lumii și asupra legilor cosmico-divine, precum și a efectelor încălcării Nomos-ului Cosmico-Divin!) **CONSTANTIN STANCU**.

Întâlnindu-l **Ioan Jude** pe **Ioan Hora** (la prima vedere, cei doi „*ioani*” și-ar fi, unul altuia, alter-ego-uri...în realitate, vom vedea, imediat, că nu este decât o nouă iluzie, creată de Marele Iluzionist-Satana, la orice final de lume...cu scopul aducerii deznădăjduirii, deci a pierzaniei spirituale, fie și în ultima clipă existențialo-mundană, în conștiința omului dezasamblat/demontat spiritual și scindat, la modul schizofrenic...), un creștin evanghelic, trăiește două experimente succesive:

1-Ioan Hora îi oferă atât o nouă imagine, a unei alte variante posibile de stabilizare nomotică a lumii (subminată, însă, mereu, de „*guvernul lumii*”, care „*trage cu tunul în satele-cercuri ale stabilității*”!) - cât și parabola „*pasării Dodo*” - sfârșită prin concluzia judicioasă: „*Omul trebuie să reînvețe totul. A pierdut multe...Centrul* [n.n.: se sugerează, prin topica frazei și virgulă, faptul că esența autodistrugerii lumii este pierderea **CENTRULUI EI - DIVINUL!**], *ne-am implicat pentru a ne întâlni aici. E un mod de viață. Oamenii au nevoie de Dumnezeu, nu o spun, dar o au...Acută nevoie. Au existat prin anii treizeci comunități în Brazilia, care s-au grupat și au făcut sate. Guvernul a tras cu tunul în colibe, în șandramalele lor; și aveau de toate, dar nu a convenit celor puternici... Se înțelegeau, se ajutau, conflictul era exclus. Cu tunul au tras, dorau să lichideze comunitățile care le stăteau în cale...*”. Deci, răul este printre noi, îl purtăm cu noi, lângă noi, „*îl alegem*”...”*democratic*” pe diavol, și el ne guvernează cu tunul stricător de cercuri stabil-armonioase! - și ne subminează orice încercare de re-facere a Armoniei Paradisiace, aici, pe Pământ...

Imaginea unei variante (tolstoiste[3]) de soluționare spirituală a apocalipsei lumii este interesantă: prin centrul său evanghelic re-unificator și restaurator nomotic (...centru care este situat extra-sanctuaric, extra-ecliezial), totul pare a-și fi redobândit locul și rostul, **Ioan Hora** definind, foarte critic (dar just!), dintr-un **adăpost-interior existențial** (precar încropit), **exteriorul-lume pierdută** în anomie și schizofrenie a conștiinței: „*Oamenii nu prea mai au răbdare, vor totul acum! Intră în laț* (n.n.: lațul **CONSUMISMULUI ATOTÎNROBITOR!**) *și nu mai au soluții, nu pot ieși din capcana personală. Își ipotechează viața pe zeci de ani! Au dreptul să știe tinerii, oamenii se duc acolo* (n.n.: la Centrul Evanghelic-tolstoist) *să socializete, să se închine, deși nu o declară, apoi dependența de tehnologie... Multe probleme...Copiii sunt afectați, se pare că o parte a creierului nu se mai dezvoltă, calculatorul le blochează voința, nu mai simt durerea, nu le mai au cu sentimentele*

curate...Ceva îi marchează” (n.n.: Apocalipsa vorbește despre „*marca-pecetea*” Anti-Hristului!);

2-dar **Ioan Jude** constată că **Ioan Hora** (deși emite judecata de valoare absolută, exprimată, însă, în termeni șovăielnici...puși sub semnul particulei adverbiale „*cam*”: „*Ce e de la om se cam topește, ce e de la Dumnezeu, rămâne!*” – cf. p. 214) - era, de fapt, un individ extrem de bine adaptat la lumea socială anomică: era perfect pus la punct cu birocrăția și se „*mula*” uluitor de bine, pe această formă perversă de moarte spirituală („*birocrația e necesară, că așa e pe lume, acte, aprobări, situații*”), precum **cameleonul** sau **paița depersonalizată**, mândră că devine centrul atenției **derizorii** a membrilor unei lumi **derizorii**...era perfect nepăsător la proveniența banilor pentru „*centru*”...primea bani-donații „*fără miros*”, de la americani, „*de prin toate țările*” („*Am bani, vor veni din toate țările, unii sunt curioși, alții, mă rog...*”) - iar culmea cameleonismului lui **Ioan Horea** este sesizată și parabolizată/metaforizată de **CONSTANTIN STANCU** prin „*iarba artificială/sintetică*” a tuturor spațiilor și terenurilor „*centrului*”: „*Jude...privi iarba sintetică, bobیțele de cauciuc din iarbă, totul părea la locul lui...*” – cf. p. 212.

Finalul romanului restabilește, însă, prin ochii lui **Ioan Jude**, autenticitatea nomos-ului cosmico-divin, cu valențe soteriologice – și „îndepărtarea de cameleonismul tip **Ioan Hora**:

„Jude se îndepărtă de Ioan Hora, o luă spre ieșirea din centrul acela. Mergea și se gândea. Mintea intră într-o febră profundă, incontrollabilă. Adevărul trebuia să fie profund...Îi reveni în fața ochilor iarba aceea sintetică, ea imita bine iarba naturală. Privi spre dealul vede din apropiere, iarba reală îi mângâia ochii. Se încărca de energie privind iarba. Învingătoare, de neoprit...” – cf. p. 215.

Da, doar **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veșnic-Viu**, mai poate salva această lume socio-umană, intrată pe calea neagră a entropizării finale: da, **Iarba Verde/REALĂ**, a **Lui Dumnezeu-Cel-Veșnic-Viu**, prin modelul ei de afirmare plenară, ca model al luptei pentru **Adevărul-Viață** - „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!*”, se autodefiniște Hristos-Dumnezeu... - ...prin modelul vigoriei sale auto-constructive și reiterativ-existențiale, cosmico-divine – **după modelul arhetipal al Coloanei Brâncușiene!**) – ne poate re-aduce la originile sănătoase/însănătoșitoare de ființă, replasându-ne într-un „*egou-fără-egoism*” – **NE POATE, DECI, „REVOLUȚIONA”**, în autenticul sens al acestei vocabule latinești!

Această lume socio-umană, care pare, de mult, intrată în ultimii ani ai ceea ce ocultismul și antroposofia numesc „**KALY YUGA**” - se arată ochilor noștri cumplit debilizată și, aparent, ireversibil destructurată, dez-energetizată, la toate nivelurile (mai ales la cel al Logos-ului: de observat cum un politician, în discursul său către alegători, folosește exact aceleași expresii degradat-golănești, ca și analfabetul-„*lider al romilor*”, Față Neagră: „*Votați-mă! I-AM RUPT!*” – s.n. – cf. p. 107)!

Victoria **IERBII VERZI A LUI DUMNEZEU** (opusă „*Jumii sintetice*”, artificializate prin completa debusolare și degenerare a sistemului de valori!) este singura speranță că „*pasărea Dodo*” (exterminată de suizidii oameni, infectați de răul-entropie, de răul anti-nomotic, de răul-trădării și fățarniciei cvasi-infinite!) - poate re-deveni **FRĂȚIE COSMICĂ!**

...Toți criticii contemporani, obedienți, concomitent, „*culturii politice*” valahe și aberant-dictatorialei formule „*euro-atlantice*”: „*political correctness*” ... - se pot da peste cap (ori chiar n-au decât să stea și cu dosu-n sus...), de revoltă și de invidie non-profesională...da,

acești „*ciocoi ai condeiului*” pot striga, din fundul bojocilor: „*Să se răstignească Hristosul!*” – căci tot nu vor putea schimba realitatea: **CONSTANTIN STANCU** a realizat, prin romanul său, *Vadul Ars*, cea mai valoroasă și cea mai convingătoare (prin profunzimea semantică și prin polisemantismul, tinzând spre infinit, al „*roșturilor*” și direcțiilor de interpretare ale cărții...) structură narativă parabolică, din epoca postdecembristă!

CONSTANTIN STANCU, cel puțin prin aceste două romane (*Pe masa de operație* și *Vadul Ars*) este, deocamdată, câștigătorul cursei, pentru afirmarea romanului parabolic contemporan românesc. Depășind, cu multe „*lungimi de barcă*”, firește, toate „*postmodernismele*” valahe...încă la modă!

prof. dr. **Adrian Botez**

[1] -Constantin Stancu, *Vadul Ars*, Editura Rafet, Rm. Sărat, 2016.

[2] -Numărul literelor-hieroglife ale alfabetului ebraic, în care forma lumii se convertește în înțelepciunea lumii... prin care se sugerează sfericitatea-împlinire a lumii, a spiritului, dar și ...ajungerea la finalul unei „*lumi-Dodo*” ...legic, reiterative!

[3] - **Tolstoism** – Lev Tolstoi, genialul scriitor și gânditor rus, vedea rezolvarea problemei sociale în „*împăcarea dintre mujic și moșier*”. După părerea lui Tolstoi, așa cum reiese din operele scrise și, în special, din povestirea „*Dimineața unui moșier*”, mujicul trebuie să dea ascultare, mai departe, boierului - iar acesta din urmă, credincios „*principiului autodesăvârșirii*”, trebuie să dea dovadă de generozitate față de fratele-mujic și să facă tot ce-i stă în putință pentru a-i îmbunătăți viața. Pentru Tolstoi, **feudalismul nu constituia un rău social**; era și el de acord că trebuie înlăturat cu orice preț, dar asta nu din motive de ordin politic sau social, ci spiritual. **El nu vedea în feudalism o piedică în calea dezvoltării firești a Rusiei, ci izvorul chinurilor morale ale nobilimii.**

Pentru înlesnirea apropierei dintre țăran și moșier, Tolstoi considera că pasul de început trebuie să fie făcut cu ajutorul răspândirii culturii în popor. În acest scop el înființează la [Iasnaia Poliana](#) o școală, întemeindu-și un sistem propriu de educație liberă, „*ce avea la bază metoda conversației libere cu școlarii*”. În scopul răspândirii principiilor sale pedagogice, Tolstoi înființează revista „*Iasnaia Poliana*”, având drept colaboratori pe învățătorii școlilor din împrejurimi.

Ionuț Caragea

Mesager și călăuză

Pe scriitorul Constantin Stancu l-am cunoscut, în primul rând, datorită site-ului său personal, Costyabc-Hatzegworld, folosit atât pentru postarea propriilor creații, cât și pentru promovarea literaturii contemporane (reviste, autori, poeme, știri etc.). Tot acolo am observat că are și un grup de prieteni foarte apropiați cu care rezonează din punct de vedere artistic și spiritual,

prieteni care i-au analizat cărțile cu răbdare și minuțiozitate (Eugen Dorcescu, Adrian Botez, Ioan Evu, Dumitru Hurubă etc.). Am fost plăcut impresionat de activitatea acestui om de literă din Hațeg, un om destul de discret, dar foarte generos.

Constantin Stancu a debutat publicistic în 1981, a scris aproape 30 de cărți (incluzând și cărțile pe suport electronic) și este membru al Uniunii Scriitorilor din România (filiala Alba-Hunedoara) din anul 2009. Având o asemenea activitate literară, realizarea unei antologii care să încorporeze cele mai reprezentative dintre poemele sale a fost un lucru firesc și necesar. Prin urmare, în anul 2015, apare la editura Princeps Multimedia antologia „*Fructul din fruct*”, cu subtitlul „*Adio, ne vedem pe străzile de aur*”, cuprinzând poeme din volumele: *Fructul din fruct* (Ed. Facla, 1988), *Păsările plâng cu aripi* (Ed. Helicon, 1988), *Pomul cu scribi* (Ed. Eubeea, 2006), *Greutatea gândului nerostit* (Ed. Realitatea Românească, 2012) și *Eteminanki (Ultima săptămână)* (Ed. CronoLogia, 2014). Pe lângă poemele din aceste volume mai sunt incluse și câteva poeme nepublicate în volum (ciclul „Alte poeme”) precum și poemul de început „*Argumentele antimateriei*”. În total, antologia de 204 pagini conține 93 de poeme. Trebuie menționat că peste 50 de pagini din antologie sunt dedicate referințelor critice și notelor biobibliografice.

Plecând de la faptul că numele antologiei este același cu numele primului volum din conținut, cititorul poate intui că autorul elaborează prin metafora „*fructul din fruct*” o concepție metafizică ce ține de ciclicitate (cu trimitere la Oswald Spengler). Poetul se hrănește din fructul inspirației, înflorește prin poezia sa, devenind la rândul lui, prin această metempsihoză, rodul poeziei, sursă de inspirație pentru alți oameni, dar și ofrandă pentru divinitate. Inspirația provine din interior (fără a se oblitera conexiunea cu realitatea exterioară), pe fondul unei atente introspecții, așa cum și „*fructul are ochiul deschis spre sine*”, dar poetul „*nu-și uită carnea*” (v. Cezar Ivănescu), deoarece „*O mână s-a întins dinspre ziduri, / avea degetele umede, picurau silabe din vârful lor, / mi-a desenat inima, / mi-a scris numele pe o bucată de carne..*” (Poemul se scrie singur). Spre deosebire de fructul interzis, acest fruct este la dispoziția tuturor, „*e pretutindeni, / în crăpăturile luminii, carne fecundată de ploaie, / retină în misterul oglinzii în care te privești în / fiecare dimineață*”, numai că cei mai mulți dintre noi, incapabili să-i deslușim forma și esența, „*tăcem închiși sub membrana lui / în care curg semne peste semne și tăceri.*”

Dacă la Matei Vișniec poemul se citește pe sine, autodevorându-se (motivele fiind mai multe, printre care și indiferența sau lipsa de înțelegere a celor din jur), la Constantin Stancu se simte nevoia transcendențială de ocrotire divină, nevoia de a rămâne în atenția creatorului suprem: „*Scrie-mă, Doamne, repede, pe ceva, scrie-mă, / nu refuza poemul care sunt în vârful degetelor Tale...*” (Scriere). Acest lucru ne poate face să credem că teama poetului de a fi privat de poezie este mai mare decât teama de „dincolo”, poetul voind să-și asume, până la capăt, rolul de „mesager al sufletului” (după cum afirma și Ioan Evu într-o cronică): „*mesager fără știre... // O, mesagerul care nu știe ce față a văzut și unde, / învățând veșnicia, dar limitat de cuvintele sale, / închis în cetatea cuvintelor sale, / pe care le-a primit de la cei dinaintea sa și / ei le-au primit de la Dumnezeu... // El, poetul mesager, păstrându-se curat într-un timp ce alunecă / spre putrezire...*” (Schimbarea inimii). Dar, pe lângă rolul de mesager, poetul își asumă și rolul de călăuză, invitându-ne să degustăm metafore pentru hrana sufletului nostru, încât să fim pregătiți pentru momentele în care „*trupul va trece dintr-o vreme în alte vremi..*” (Călătoria). Și tot el ne avertizează că sunt „*capcane peste tot, / în piața publică, pe ape adânci, capcane de fier, / de aur, albastre, de vis, de aer, / capcane invizibile...*”. Titlul poemului care conține aceste versuri, „*Pete de sânge pe un cuvânt*”, are

tență fatalistă și ne aduce aminte de celebrele cuvinte ale lui Nichita Stănescu: „*Eu nu sunt altceva decât o pată de sânge care vorbește*”.

Dacă poetul va reuși sau nu ceea ce și-a propus, depinde și de noi ceilalți. Într-o lume ultratehnologizată, într-o lume decăzută spiritual, într-o lume în care poezia a devenit o biată cerșetoare care stă cu mâna întinsă în fața bibliotecilor și a librăriilor, poezii ajung, cel mai adesea, la capătul puterilor și al inspirației, fără să găsească un corespondent metafizic. Tocmai din acest motiv, ei ajung să se retragă într-o dimensiune a claustrăției și a resemnării, din care nu mai pot ieși niciodată. Ce le mai rămâne de făcut în această situație? Constantin Stancu, un fin observator al sufletului uman și un poet veritabil, cu neașteptate resurse extrasenzoriale, are răspuns și la această întrebare: „*Mi-a rămas doar atât: / să-mbrac umila cămașă a poemului, / să caut capătul firului din care a fost țesută, / începutul acela alb, luminos, / aflat în cealaltă parte a vieții, / acolo unde este o floare de sânge, / strivită de strigătele călăului, / cu trupul moale de timp în ruină...*” (Cămașa poemului).

Ionuț Caragea

3 mai 2017, Oradea

Ladislau Daradici:

VADUL ARS, UN ROMAN AL TRANZIȚIEI

Din 1988, de când a debutat cu volumul de versuri *Fructul din fruct* (Editura Facla, Timișoara), Constantin Stancu este o prezență constantă printre scriitorii transilvăni contemporani. Pe lângă cărțile sale de poezie, dintre care amintim *Păsările plâng cu aripi* (1988), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012) și *Eteminanki* (2014), scribul hațegan s-a făcut cunoscut și prin numeroase monografii și studii critice, publicate în volume și în periodice, iar în ultimul deceniu, prin două romane. Cel dintâi, *Pe masa de operație* (2011), a apărut la Editura Rafet, Râmnicu Sărat, fiind premiat la ediția a IV-a a Concursului „Titel Constantinescu”.

Iată că după cinci ani, Constantin Stancu publică, la aceeași editură, al doilea roman al său, *Vadul Ars* (2016), a cărui scriere o începuse încă din toamna lui 2009.

Într-o notă de început, autorul ține să ne precizeze că *Vadul Ars* „tratează viața unor oameni în perioada tranziției de la un mod de organizare a societății la un alt mod, pe o perioadă de mai mulți ani, din 1991 până în 2013”. Din aceeași notă aflăm că acțiunea se petrece într-o

localitate monoindustrială, bazându-se „pe fapte trăite de unii, citite de alții în ziare”; un roman document, așadar, istoria declinului unei comunități întregi implicând eforturile de supraviețuire ale locuitorilor săi, numiți de scriitor, simplu, „oamenii tranziției”.

Vadul Ars este un roman polifonic, urmărind o diversitate de aspecte ale celor două decenii imediat următoare evenimentelor din 1989 („aglomerația din decembrie”, cum le numește autorul). Chiar dacă în centrul narațiunii rămâne orașul de provincie și complexul său industrial (*Mastodontul*), atenția romancierului este focalizată mai cu seamă pe destinele semenilor săi, dependenți, în majoritate, de această întreprindere (un *rău necesar* care le asigură traiul, fiind în același timp și o sursă majoră de poluare), siliți de noile realități ale tranziției (odată cu falimentarea uzinei) să se adapteze, să emigreze ori să dispară.

Toate aceste categorii (de la oportuniștii politici, afaceriști îndoielnici, oameni plecați în străinătate în căutare de lucru și până la sinucigașii deznădăjduiți) sunt reprezentate în roman, în final ieșind în evidență și categoria acelor cetățeni responsabili și dezinteresați (încă puțini la număr), care cred în renașterea (spirituală cel puțin) a comunității, canalizându-și resursele în slujba ajutorării celorlalți.

Vadul ars este un roman al supraviețuirii, al parvenirii și corupției, al dragostei și-al morții deopotrivă, dar (și nu în ultima instanță) al credinței și speranței, căci dincolo de dramele existențiale și tragediile oamenilor simpli umiliți și abandonați de sistem ori ale artiștilor și intelectualilor marginalizați, romancierul surprinde cu măiestrie și realism fauna pestriță a profitorilor, fie aceștia hoți amărâți și înfomețați, organizați în clanuri, politicieni, șefi de poliție și de instituții, primari și consilieri locali, afaceriști ocazionali, patroni de localuri ori prostituate de lux.

Personajul central este Ilie Talan, un inginer tânăr, inteligent, consilierul lui Ardelean Ion, directorului *Mastodontului*. Liniștit și la locul său, cu o atitudine constructivă și „idei de milioane” (dar și „prost de cinstit” în același timp), șefii se bazează pe el, delegându-i cele mai importante și mai delicate sarcini. Naiv, Ilie crede până în ultima clipă că întreprinderea poate fi salvată, pleacă la București, semnează contracte pentru investiții, nebănuind că în subteran directorul combinatului împreună cu câțiva politicieni parveniți și oameni ai legii (în cârdășie cu cei din capitală) pusese deja la cale desființarea uzinei pentru profitul uriaș, dar imediat, rezultat din vânzarea fierului vechi.

Relația lui Ilie Talan cu avocata Ana Nor este de o frumusețe tragică. Sunt doi adulți neputând trăi unul fără celălalt, așteptându-se și dorindu-se cu aceeași ardoare. Iubirea lor este surprinsă în pagini emoționante, relevând capacitatea romancierului de a înțelege oamenii, de a releva omenescul personajelor sale, nedezmintindu-și statutul de poet. Două sunt motivele pentru care această dragoste nu poate da vieților celor doi tineri un sens: indecizia privind căsătoria (din pricina nesiguranței vremurilor, dar și a propriilor convingeri), dar mai cu seamă neputința bărbatului de a se reseta după falimentarea uzinei (după ce, idealist, se luptase cu toată energia cu morile de vânt ale noii puteri și ale corupției): „Se întâlneau destul de des, dar erau și zile când nu se vedeau. Ilie Talan era mereu ocupat, dar iubirea era ceva serios pentru el. Ana simțea, era de acord, dar regreta că nu s-au căsătorit. Fiecare își dedicase viața, într-un fel, carierei”. Anei „îi făcea plăcere să fie *soția* răbdătoare care își așteaptă soțul, era un rol care îi plăcea cu adevărat”.

Prin dragoste (întemeindu-și o familie) și credință, Ilie Talan ar fi putut renaște, moartea sa în urma unui banal accident (clasată drept sinucidere) fiind pur simbolică, practic el sfârșindu-se odată cu dispariția uzinei.

Vadul ars devine astfel și un roman al unei iubiri eșuate. Ilie n-a putut trece peste schimbările bruște ale tranziției, acestea bulversându-i viața. În final, Ana va reuși să se adapteze, emigrând în Anglia și stabilind o serie de legături cu românii de acolo, aparent găsimu-și rostul, marcată însă definitiv de dragostea pentru Ilie.

Drame și uneltiri, interese și trădări, lăcomie și depravare – toate își găsesc loc în această frescă a lui Constantin Stancu. Romanul e clădit pe mai multe planuri, ca un scenariu cinematografic, întâmplările fiind relatate lucid, cu simplitate și empatie.

Foametea și sărăcia îi împinge pe oameni la gesturi disperate. Haldele de zgură devin câmpuri de bătaie între clanuri, țiganii fură noaptea fier vechi, sapă tuneluri în zgură căutând, murind îngropați de viu. Anchetele poliției stagnează, conflictele se agravează... Pentru a le aplatiza și a nu se face vâlvă, se fac compromisuri, după moartea unei tinere țigănci de douăzeci și opt de ani, de exemplu, directorul promițând șefului violent al clanului ajutor de înmormântare și loc gratuit în cimitir.

Astfel, de la înălțimea aranjamentelor dintre șefi, politicieni și polițiști, al afacerilor de miliarde, romancierul coboară și la nivelul muritorii de rând, rămași fără vreo sursă de venit, siliți să fure, catalogați de oficialități simple „probleme sociale”. Există și o categorie a neadaptaților disperați, turnul de pe care Ilie Talan cade, accidental, fiind folosit deja de alți sinucigași.

Se relevă în roman câteva episoade emblematică. În prima parte, în timp ce idealisti ca Ilie Talan încercau să salveze combinatul, șeful poliției județene, poreclit Capo, și Sorin Militaru, șeful poliției locale, se întâlnesc în cimitir pentru a nu fi ascultați și pentru a pune la punct câteva „istorii viitoare”. Vorba lui Capo: „Viitorul începe într-un cimitir”. Afacerea: se autorizează o firmă de recuperare a deșeurilor (condusă de Vodă Maria). Bani ajungeau unde trebuie, ei alegându-se cu promovări (în final îi regăsim pe amândoi în funcții mai mari: Capo devine prefectul județului, iar Militaru, primarul orașului).

Un alt moment-cheie este acela în care Ilie Talan se urcă în turnul de echilibru, înalt de peste o sută de metri, de unde poate vedea uzina, orașul. Locul e devastat, pe unele porțiuni fiind furată chiar șina ferată. Un grup de oameni, cu o căruță, săpau de zor după fier vechi. Ei erau săracii. Pentru că bogații furau altfel: „Era o prăpastie între două epoci, nu era criză, era o prăpastie”, conchide Ilie Talan. Dezechilibrat de o ușă care se deschide, cade de la înălțime („combinatul l-a chemat în pământul său” – notează autorul –, „ca-ntr-un pântec, pentru a doua naștere”). Finalul e poetic: „Trupul lui a mai stat pe pământ, inert, fără viață mai multe ore, l-a încălzit soarele, păsările au zburat peste el, mineralele din pământ i-au primit sufletul...”.

Vadul ars nu vizează doar aspectul economic și social al tranziției, ci și de fenomenul cultural și artistic postdecembrist. Ca și în primul roman al lui Constantin Stancu, unde ne erau prezentate destinele zbuciumate ale unor poeți, întâlnim și de această dată câteva *studii de caz* relevante. Unul este cel al scriitorului Duminică (amintind de un personaj de-al lui Llosa), părăsit de soție și devenit dependent de internet, la un moment dat nemaifăcând diferența

dintre textele sale și cele selectate din lumea virtuală, publicând carte după carte, practic „dizolvându-și” personalitatea.

Un alt personaj interesant este Ioan Jude, jurnalist cu ambiții de scriitor. Se învârte printre politicieni, face rost de sponsorizări pentru cărțile sale, în cele din urmă reușind să intre în uniunea scriitorilor (deși revistele nu-i acceptă lucrările, fiind ca un *cerc închis*, accesibile doar sponsorilor, politicienilor și universitarilor). Jude este tipul omului care se adaptează schimbărilor, incomod la început pentru oamenii legii: smulge informații de la oameni (și chiar SRI), publicând reportaje despre furtul de fier vechi, despre implicarea politicienilor, managerilor și a poliției. Capo vrea să-l cumpere, primește bani pentru un ziar, devine șef de campanie la partid, în cele din urmă optând pentru literatură și reușind să dea sens destinului său: se pregătește de însurătoare, apropiindu-se de Ioan Hora, conducătorul unui centru creștin care dorește să le ofere o alternativă tinerilor (dar nu numai) la ceea ce le rezervă societatea de consum (mall-uri, dependența de lucruri, credite fără limite, faliment material, dar mai cu seamă spiritual).

Vadul ars este un roman complex, emblematic pentru majoritatea zonelor industriale din România, falimentate de mafia politică, zone catalogate de guvern „defavorizate”, lăsând în urmă zeci și sute de mii de familii fără vreo sursă de venit, ajunse în pragul disperării. Un gest literar curajos și necesar, realizat cu dăruire de Constantin Stancu.

Ion Pachia-Tatomirescu

ION PACHIA-TATOMIRESCU

Ars poetica opurilor de sub raftul de sus al antimateriei deturnate din bibliotecă

Încorolând poeme publicate între „anul de debut editorial-colectiv“, 1988, și anul 2014, sub un titlu angajator de atentă selectivitate, *Fructul din fruct – Adio, ne vedem pe străzile de aur* (Iași, Editura Princeps Multimedia [ISBN 978-606-8510-60-60], 2015), atrăgând atenția Distinsului Receptor asupra faptului că în această antologie auctorial-stancuană se întâlnesc „texte“, „poame“, „roade“, dintre cele mai bune între toate cele ale sale de până în „timpul prezent“ al respectivei lucrări „eternizator-tipografice“, mai exact spus (v. p. 4), cele din volumele: *Argonauții* (II, antologie „făclist-socialistă de debut editorial-colectiv“, unde i se cuprinde ciclul *Fructul din fruct* – Timișoara, Editura Facla, 1988), *Păsările plâng cu aripi* (1998), *Pomul cu scribi* (2006), *Greutatea gândului nerostit* (2012) și *Etemenanki – Ultima săptămână* (2014), Constantin Stancu (n. 2 noiembrie 1954) face și o „deschidere de zile mari“, botezată *Argumentele antimateriei / Antimateria pe raftul de sus* (pp. 5 – 8), de fapt, o *ars poetica*, „autoprefațatoarea“ unui modern aed reflux-generaționist-paradoxist bine ancorat în(tre) principiile estetice din vecinătatea stănesciană a deja-celebrului *paradoxism ontologic al limbii*

(paradoxism cu indiscutabilă cristalizare încă din anul 1966, prin cele «11 elegii», căci doar aici *antimateria* face să se nască *non-ens*-ul desemnat prin sintagma *Omul-Fantă*, cel ce – în comunicarea [în]sinelui / eului, ori cu ceilalți semeni – apelează la *necuvânt*, după cum se știe de către o mulțime de distinși receptori de poezie valahă din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, exceptându-se danubiana colonie de pelicani ai „deltoasei“ critici literare),

însă, în „argumentarea“ sa, autorul opului în discuție – spre deosebire de Nichita Stănescu – se ferește să apeleze la *non-verb*, constatând, în schimb – între „argumentele *antimateriei*“, firește –, „golul“ instalat pe etajera superioară a papirusurilor celeste, „vidarea“ / „aneantizarea“ operelor trudit-caligrafiate pe câmpurile albe ale colilor de hârtie (la contactul / impactul cu antimateria), „locul fără cărți“:

«Cuvintele se țin de mână în mii de cărți scrise pe hârtie, / papirus, lut, metal, în electronii nervoși care se cabrează, / în aerul înalt cu aburul răsuflării tale. // Cărți pentru care au murit câțiva dintre noi / [...] / Cuvinte îmbrățișate formând cărți / [...] / Unele au zburat, alte cărți au murit cum mor / piloții în zbor, / altele au fost vândute cum se vând sclavele / la târgul de sclavi, / sclave cu trup frumos, fără apărare în fața urii, / cu ochi de diamant... / Pe un perete, în camera cărților tăcute / a rămas **un loc gol pe raftul de sus, / un loc fără cărți**, / am întins mâna dreaptă, sau poate cea stângă, / era un gest de îndrăgostit irecuperabil, / **degetele mele au întâlnit antimateria** / care **luase locul acelor cărți dispărute**, / mâna s-a topit, anihilată în golul acela de pe / raft...// [...] / **antimateria a intrat adânc în mintea mea și / mintea s-a făcut țandări**, / ca un vas de sticlă pură, în care / sticlarul scăpase o lacrimă...» (*Antimateria pe raftul de sus* – p. 7; s. n.).

Așadar, este de reținut că *antimateria* intrată în profunzimea rațiunii face mintea să explodeze ca o grenadă, ca „vasul de sticlă pură“, conturându-se și cocându-se incandescent pe tubul / „tâlvul“ însuflețitor al maestrului în cristale de ultrafină glajă.

Odată făcută astfel „deschiderea noului întreg“, a propriei cetăți lirice, *primul ciclu al antologiei* (pp. 9 – 26), extras, de fapt, din primul său volum, *Păsările plâng cu aripi* (1998), deci publicat peste un deceniu de la „editorialu-i debut colectiv“ – proiectează „în panoul central-antologator“, imediat după **două simboluri** incandescent-wolframic-existențiale, **cel al seminței** (neexpresionist-blagiene) **pe care este clădită duminica postgenezică** («în această zi de duminică pe-o sămânță clădită») **și cel** tangent bacovianului „plâns al materiei“, dar **de alt soi, plânsul cu aripile căderii în cer**, mai mult ca sigur, grație păsărilor psihopompe («în cer, păsările plâng cu aripi...» – p. 11), o altă profund-nuanțatoare *ars poetica*, «Poesia», potrivit căreia: (a) *poezia* «nu rezistă [ispitei] nămolului din adâncul râului, / precum puietul de pește» (p. 12); (b) *poezia-dans / balet* «între cuvinte, nu se ridică la puterea / peștilor abisali / care transformă sută la sută întunericul în lumină»

(*idem / ibidem*; reamintim Distinsului Receptor că, pentru lamura textului recenziei / cronicii, în citate, inclusiv în cele stancuane, integrate frazei de față – ca în majoritatea cazurilor, pentru că fraza-i a noastră, a criticului / teoreticianului, „cu meandre cu tot“, nu a autorului cărții la care se face „radiografia“ –, recurgem la „a noastră“ normat-academică ortografie / punctuație, nepermițându-se astfel „deturnări semantice“, nici în fraza-pivot, nici în

„propoziția-radicală“, ori chiar în fraza „rădăcinos-rămuroasă“; „adaosurile nedeturnant-semantică“, pentru „o mai profundă limpiditate“ – sunt puse, după cum bine se știe, între „paranteze drepte“).

Nu mai puțin interesant se face „intrarea“ în cel de-*al doilea ciclu poetic* al antologiei (pp. 27 – 68), un buchet de poeme din *Pomul cu scribi* (2006) –, de unde se reține, mai întâi, concepția stancuană despre *mis(i)une) a Poetului* în ipostază hristologică / mesianică –

Poetul «vă pune pe masă, în plină lumină, / în chiar miezul zilei, / printre boabe de piper și felii de pepene, / printre ezitări și iluzii, / printre o iubire sau alta, printre o moarte sau / alta, / căpățâna unui lup cu mandibule / care-ți pot mușca degetele înghețate de ger...» (p. 29), firește, numai dacă respectivul autor / erou liric nu este atent la „veridic-bunele direcții ale Neamului-cu-Ereditară-Știință-de-a-Se-Face-Nemuritor“, luând-o, prin belicoasele mii de ani, „pe căi greșite“, când „magnificul *lup cogaionic-zalmoxian*“ este obligat să coboare din stindardul Daciei spre a-și face sacra datorie împotriva celui ce trădează Sarmisegetusa –,

și, imediat, după aceasta, **sfântul rost hrănitor de Spirit / Duh de Neam / Popor al arborelui literar (pomul cu scribi) al Pelasgimii > Valahimii:**

«A înflorit pomul cu o mie de scribi, / toți tineri, purtând în mâini albe coli nescrise, / pleoapele noastre precum aripile; / păsări carnivore se rotesc deasupra; / ieri purtam un nume obișnuit, / astăzi sunt deja un număr, / mâine voi fi o culoare, / dar să credem în tăceri – / există un limbaj al tăcerii / săpat pe muntele acesta născut de alba zăpadă...» (*Pomul cu scribi*, p. 30).

Roșul fir al artei poetice stancuane se vede și mai în „valea textelor“ din acest ciclu: (1) în *Cămașa poemului* (p. 35) odată „îmbrăcată de poet / erou liric“, sunt căutate «capătul firului din care a fost țesută» și «începutul acela alb, luminos, / aflat în cealaltă parte a vieții, / acolo unde este o floare de sânge»; (2) «de la începutul [până] la sfârșitul cuvântului, / dincolo de cuvânt» (*Călătoria*, p. 37); (3) pe gândurile poetului «ca niște munți pe care / rezistă zăpada și în miezul verii», fiindcă el, poetul, se păstrează – în spiritul dogmei Zalmoxianismului – drept *parte* pură din sacralul *Întreg Dumnezeiesc*, mereu «curat într-un timp ce alunecă spre putrezire», «urcă pe scările de piatră», întrucât «piatra rezistă și vorbește folosind cuvintele poetului» (*Schimbarea inimii*, p. 38 sq.); (4) în capcanele ce fac să se ivească «pete de sânge pe un cuvânt în care te zbați» (p. 44), ori «pe care nu-l rostești» (*id.*, *ibid.*); (5) în **conceptele „de nedispărut“, trecut, prezent, viitor, datorită apelării / rostirii acelor cuvinte alcătuitoare de poem**, de sistem comunicațional, fiindcă toate «aceste cuvinte au o viață a lor, secretă, / precum vietățile unicelulare sub microscop» (*Ștergerea memoriei*, p. 57); (6) în insecta ce se acuplează cu literele dumnezeiescului „pământ-cer“ etc.:

«O insectă se opri pe cuvântul abia scris, / cerneala proaspătă nu se uscăse / și ea, insecta, se acuplează cu semnele acelea vechi, / era atâta dragoste în jur, un aer nerespirat, / apoi insecta își deschise aripile și zbură spre / un alt manuscris...» (*Insecta*, p. 68).

În cel de-*al treilea ciclu poetic* al antologiei (pp. 69 – 84), cu alese texte din volumul publicat în anul 2012, *Greutatea gândului nerostit*, suntem întâmpinați de o artă poetică, unde se cuprinde / ițește demiurgologica idee de **holopoem**, cu un erou liric angajându-se în „ieșirea din mineral“ (cel puțin, în frământarea pe limită tragic-existențială), în „transgresarea“ mineralului, în – dacă Distinsul Receptor ne îngăduie și un etern-arhaic-nou infinitiv lunguiet – „**înduhuirea**“ *mineralului* :

«Încerc să mă rup de ceea ce am fost, / mă sprijin cu mâinile de marginea stâncii, / sunt deja jumătate mineral, jumătate om, / [...] // Încerc să mă smulg, dar tăcerea mineralului / mă ține legat încă de-nceput, / [...] / dar va veni vremea de apoi, / când piatra va vorbi într-o limbă veche, / pe care-a învățat-o cândva, demult, când literele / i-au fost săpate în carnea ei de piatră, / chiar de mine...» (*Facerea*, p. 71).

În ceea ce privește *ars poetica* paradoxist-stancuană și cele trei „etemenankiene meridiane“ din *cel de-al patrulea ciclu*, „apoteoticul“, selectat din volumul apărut în anul 2014, *Etemenanki – Ultima săptămână*, asupra căruia ne-am pronunțat în capitolul *De la cuneiforma babelizare la scribocrația haosului doinitor*, din lucrarea noastră, *Pagini de istorie literară valahă de mâine* (vol. al II-lea / Timișoara, Waldpress [ISBN 978-606-614-091-1 / vol. II – ISBN 978-606-614-128-4], 2015, pp. 242 – 254), reluăm pentru Distinsul Receptor (în caz că nu are la îndemână lucrarea amintită) câteva aserțiuni „de închidere a cronicii de față“.

Ars poetica stanciană relevă, în ultimă instanță, «...un cântec care schimbă lumea / cu sunete subțiri», pe când tace și privește uimit cum îi «ard buzele *melodios*, / cum se evaporă umerii cu îngeri cu tot, / [...] / ...Și la început a fost începutul, / la sfârșit e tot începutul, / până și la mijloc e începutul... // Din această cauză cerul și pământul / se cuprind într-un cântec, / șoaptă în furtună, // țipăt pur / ca mintea din afara minții...». Entropic – fie ca „mărimă de stare a poeziei“, cu creștere în procesul de „ireversibilitate a metamofozelor“, ori cu „constanță“ în cursul „schimbărilor ireversibile“, fie indicându-se „cantitatea de informație“ din orizontul cunoașterii metaforice prin raportare la „elementul mesajului transmis“ –, și numai în «catedrala de frig» (mai ales în cea „din euro-nordul-celorlalți“), *distanța* «dintre chemare și răspuns» *este numită de poet*, „după învățătura bătrânului eremit“, drept *țimp melodios*; tot într-o astfel de misterioasă catedrală întemeiată de parnasienii fiordurilor de sub aurora boreală, dar trecută din anul 1965, al „marii explozii lirice“, în proprietatea paradoxistilor, se constată chiar și „absența de gamă majoră“: «E o absență melodioasă în catedrala de frig / și eu o știu și nu știu, / cântând am să mă eliberez de trup...», dacă „nimic nu se sprijină“ «pe o infinitate de cuvinte...». Dar nu numai „melodios timp“ există, ci și *spațiu melodios* (spațiu-capcană în care poetul mai respiră «prin poeme ca Iona în chitul său», spațiu de Fată Morgană etc.), „Turn Babel“, palat / labirint reverberant, camere *melodioase*, fără / cu *Prinț și Scribi* ce «aleargă pe coridoare lungi, strigă, / se cheamă unii pe alții – / ecou labirintic într-un palat / în care s-au rătăcit mulți. // Se opresc, brusc, uimiți: / Prințul este manuscrisul, / [...] // Prințul ieșea din camerele melodioase, / ei, scribii, nu înțelegeau, / fiecare se străduia să-și amintească / limba în care au rostit primele cuvinte, // prin arterele lor curge cerneala nemuririi, / plângeau cu lichide cuvinte... »; *scribul* – cel ce satisface «foamea de scribi din univers», cel cu umbra-i «pe cuvintele sale nescrise» –, în ultima instanță a textului, se declară „monovalent-potențial“: «Atât pot face: scriu textul / cu un stilet vechi pe tăbliță de pământ uscat, / apoi textul mă înghite...»; cauza-i analfabetismul „polivalent-potențial“, faptul că scrie «într-o vreme când nimeni nu citește».

Fie poet, fie scrib, ori, în general, *ens* din orizontul cunoașterii științifice / metaforice, întotdeauna «s-ar întoarce la Dumnezeu, / dar îl împiedică trupul», pentru că-ntotdeauna «îi scapă ceva important, / [și] din cauza aceasta nu-și vede umbra / pe mâinile lui Dumnezeu».*

* Cronica *Ars poetica opurilor de sub raftul de sus al antimateriei deturnate din bibliotecă*, de Ion Pachia-Tatomirescu, a fost publicată în revista online, „Confluente literare“ (ISSN

2359-7593), anul al VII-lea, ediția nr. 2388, sâmbătă, 15 iulie 2017 –
http://confluente.ro/ion_pachia_tatomirescu_1500094686.html.

Foto: Constantin Stancu

